

C

Ord, der ikke findes under C, maa søges under K.

Cabot'ske (C., Richard Clarke, 1868 —, Boston) **Ringe**: fine ring- el. 8-Tals formede Dannelser, som kan ses i de røde Blodlegemer ved pernicios Anæmi, lymfatisk Leukæmi og Blyforgiftning; antages at være Rester af Kerne-membranen.

Cachexia (gr. *kachexia* daarlig Tilstand): sygelig Tilstand med Afmagring, forbunden med Anæmi, findes især ved Cancer. **C. montana**, se Ankylostomiasis. **C. strumipriva**: myxoedemlignende Tilstand, der indtræder efter operativ Fjernelse af Gl. thyreoidea.

Cacostomia (gr. *kakos* daarlig + gr. *stoma* Mund): daarlig Lugt ud af Munden. Daarlig Aande.

Cacotrophia (gr. *kakos* daarlig + gr. *trofe* Ernæring) **folliculorum** = Keratosis pilaris.

Cadaverin (lat. *cadaver* Lig): Pentamethylendiamin, ildelugtende Stof, der dannes ved Forraadnelse og ofte findes i Tarmindehold tillige med Putrescin (Ptomainer). Ved en sjældent optrædende Stofskifteanomali (Diaminuri) dannes disse Stoffer enzymatisk af de tilsvarende Aminosyrer og gaar over i Urinen, der bliver ildelugtende.

Cadaverositas (lat. *cadaverosus* ligagtig [*cadaver* Lig]): Forandringer, der indtræder i Legemet efter Døden.

Caecitas (lat.) = Blindhed. **C. ver-balis**: Ordblindhed, Alexia.

Caecotomia (*Caecum* [lat. *caecus* blind] + gr. *tome* Snit): Aabning af Blindtarmen. -**pexia** (gr. *pexis* Tilheftning): Opheftning af Blindtarmen.

Caenogenese (gr. *kainos* ny + gr. *genesis* Oprindelse, Skabelse): Udvikling ved Tilpasning.

Caissonarbejdersygdom (fr. *caisson* Forsænkingskasse ved Vandbygningsarbejde): Dykkersygdom, bestaar bl. a. af en Række Øresymptomer (Susen, Tryk i Ørerne, Svimmelhed, Opkastninger, Tunghørighed, ev. Døvhed, Hyperæmi af Trommehinden, Blødninger fra Ørerne), der opstaar dels

under Opholdet i Caisson (Dykkerkloke), dels og særligt efter dette og skyldes den pludseligt opstaaende Tryk-differens, der driver Trommehinden (+ Øreknogler og Labyrinthfenestre) først indefter (under Opholdet) og bagefter udefter (naar Caissonen forlades).

Calabarsvulster (*Calabar*, sumpet Kyststrækning ved Guineabugten): syn. Kamerunsvulster, diffuse, dejgagtige, vandrende Svulster af Huden hos Patienter inficerede af *Filaria loa*. Skyldes enten, at Ormene forbigaaende tilstopper Hudens Lymfekar eller toksisk Virkning af Ormene.

Calcaneodynia (lat. *calcaneum* Hæl + gr. *odynē* Smerte): Smerte i Hælen.

Calcariluria (lat. *calcarius* hørende til Kalk + gr. *ouron* Urin): abnorm Forøgelse af Kalksalte i Urinen.

Calcification (lat. *calx* [calc-] Kalk + lat. *facere* danne): Forkalkning. 1) den normale Kalkaflejring i det nydannede Knoglevæv. 2) Forkalkning i sygeligt omdannet Væv f. Eks. i Blodkarvæggen, og i Bruskvæv i døde Vævspartier og Fibrinmasser, Forstening af Thromber etc.

Calcination, calcinere = Calcification: Forkalkning.

Calcinosis interstitialis (lat. *calx* [calc-] Kalk): Stofskifteforstyrrelser med udbredte Udfældninger af Kalksalte i Muskelinterstitierne, evt. resulterende i Stivhed.

Calculus (lat.): Sten. **C. vesicae, renis, biliaris**: Blære-, Nyre-, Galdesten. **C. felleus**: Galdesten. **C. salivallis**: Splysten.

Caldwells Operation: Opmejsling af Kæbehulen gennem Fossa canina med Fjernelse af et Stykke af Væggen mellem Kæbe- og Næsehulen, saaledes at der her dannes et bredt Aflob. Samtidigt angivet af Luc. efter hvilken Operationen ogsaa benævnes.

Calliphora (gr. *kalli-* smuk [*kallos* Skønhed] + gr. *foros* bærende ell. gr. *fora* hurtig Bevægelse [?]): Slægt af æg-

læggende Spyfluer. Lægger Æg (»Spy») især paa Kød.

Callisen's (C., Heinrich, 1740—1824, Danmark) **Operation:** lumbal Colostomi paa Colon descendens til Anus præternaturalis.

Callositas (lat., Haardhudethed): Fortykkelse af Huden, »haard Hud». **Calløse** (lat. *callosus* haardhudet) **Saar:** S. med fortykket Rand uden Tendens til Heling.

Callosus (lat., haardhudet) = cal-løse(e): haard.

Callus (lat., haard Hud): det nydannede, i Begyndelsen brusk lignende (osteoid) Væv, der fremkommer ved et Knoglebruds Heling. Det dannes dels, og navnlig, fra Periost (**periostal** C.), dels fra Marven (**myelogen** C.) og vokser herfra ind mellem Brudenderne som **intermediær** C. Det osteoid Væv optager Kalksalte og danner i Løbet af 2—10 Uger en fast, plump Knoglemasse (C. *luxurians*), der ved Resorption omdannes til Knoglevæv af normal Type og i passende Mængde (**definitiv** C.), — I umiddelbar Nærhed af et Brud kan Bindevæv gaa direkte over til Benvæv (**parostal** C.).

Callos = Callosus, se Callositas.

Calmette-Vaccine, B. C. G-Vaccine (Bacille Calmette-Guérin (C., Albert 1863—1933, Frankrig; G., Camille 1872—, Frankrig)): en bovin Tuberkelbacil, som ved mange Aars Dyrkning paa galdeholdigt Substat er meget stærkt svækket i Virulens. Anvendes i levende Tilstand til Immunisering (»prémunition») af Mennesker med Tuberkulose, oprindelig peroralt hos Nyfødte, nu ogsaa intrakutant baade til Nyfødte og til ældre Børn og Voksne.

Calori (lat. *calor* Varme) = Miliaria æstivalis.

Calot's (C. François, 1861—; Berch-sur-Mer) **Operation:** Udretning af en tuberkuløs Gibbus ved kraftig Strækning og Tryk; derpaa Gipsbandage.

Calvé (C., Jacques, f. 1875) -**Perthes'** (P., Georg Clemens, 1869—, Tyskland) **Sygdom:** deformerende Osteochondritis af ikke nærmere kendt Natur i Hoftelæddet hos Børn (cfr. Coxa plana).

Calvities (lat.): Skaldethed.

Cammidges (C., P. J., f. 1872) **Re-**

aktion til Paavisning af Pentoser i Urinen: de skal kunne forekomme ved aktiv Betændelse i Pankreas, og Reaktionen skal kunne anvendes til Hjælp ved Differentialdiagnoser Mellempankreatitis, Ileus, Galdesten o. l. Reaktionen Udførelse er omstændelig og tager lang Tid.

de la Camp's (C., Oskar, 1871—) **Symptom ved Svulst af Bronchial-kirtler:** relativ Dæmpning ved Percussion paa Processus spinosus af 5. og 6. Vertebra dorsalis.

Camper'ske (C., Petrus, 1722—1789, Holland) **Brokbaand** = det franske Bracherium.

Campimeter (lat. *campus* Mark + gr. *metron* Maal): Apparat til Synfeltsbestemmelse bestaaende af en sort Tavle eller et »Gardin» med et Fiksationsmærke og Inddeling, eventuelt tillige en Hagestøtte.

Camptodactylia (Landouzy) (gr. *kamptein* bøje + gr. *daktylos* Finger): gigtisk Krumning af Fingrene.

Canaliculite tarsienne (fr.): Betændelse i Udførselsgangene fra de Meibomske Glandler.

Canalis (lat., Rør, Kanal) **Cloqueti** (C., Jules Germain, 1790—1883, Paris) **persistens:** stor, bredt siddende Bindevævstap, som fra Papillen strækker sig frem i Corp. vitreum.

Canalisatio (lat. *canalis* Kanal): Nydannelse af Passage gennem et Kar, der er tilstoppet ved Thrombose eller Emboli, ved Dannelse af Smaakar gennem det tilstoppede Part.

Cancer (lat., Krebs, Kræft) = Carcinoma, s. d. C. **aquaticus:** Vandkræft = Noma, s. d.

Cancerisering (lat. *cancer* Kræft): den (hypothetiske) Proces, hvorved normalt Epithel omdannes til Cancervæv.

Cancroid (lat. *cancer* Krebs, Kræft + gr. *eidos* Form): i dansk Sprogbrug betegner C. en Lidelse ved hvilken der ved chron. Betændelse i Huden dannes Hornperler, medens der ikke findes atypiske Vækstpotenser; Lidelsen har klinisk Lighed med Carcinom og kan maaske være et Forstadium til dette.

Cancrophobia (lat. *cancer* Krebs, Kræft + gr. *fobos* Frygt): sygelig Kræftfrygt.

Cancrum nasi (lat. *cancer* Krebs, Kræft; lat. *nasus* Næse): henfaldende Betændelse af Næseslimhinden. **C. oris** = Noma, Stomatitis gangränosa.

Canities (lat., Graahed, graa Haar): Pigmentmangel i Haaret. **C. circumscripta**: paa enkelte Pletter, **C. hereditaria**: arvelig, **C. præmatura**: før Tiden, **C. senilis**: paa Gr. af Alderdom, **C. ungvium** = Leukonychia.

Cantho-lysis (gr. *kanthos* Øjekrog + gr. *lysis* Løsning) = Blepharotomia. **-plastik** (gr. *plastike* Kunsten at forme) = Blepharotomi med paafølgende Forening af Cutis med Conjunctiva ved Suture. **-rrhaphia** (gr. *rhafē* Søm) = Blepharorrhaphia. **-tornia** (gr. *tome* Snit) = Blepharotomia.

Capillaria (lat. *capillaris* hørende til Haar) (syn. Trichosomum): Slægt af smaa, haarfine (1—3 cm lange) Rundorme, der snylter i Tarmkanalen hos forskellige Fugle (Høns, Fasan, Duer, Gæs) undertiden forårsagende Massedødsfald. Æggene overføres direkte uden Mellemvært til nye Individier.

Capillær-apopleksi (lat. *capillaris* hørende til Haar): haarfin + gr. *apoplezia* Slag, Apopleksi): smaa, punktformede, spontane Blødninger i et Organ. **-bronchitis** (gr. *bronchos* Luftrør) = Bronchitis capillaris. **-drainage** (fr. *drainage* Dræning): Indførelse af ganske smaa Kanyler for Udtømmning af Ødemer i Huden. **-ektasi** (gr. *ektasis* Udvidelse): Udvidning af Haarkar. **-puls** (lat. *pulsus* Slag, Puls): Symptom ved Aortainsufficiens, viser sig ved forøget Rødme af Huden under Systole og let Afblegning under Diastole, i Reglen tydeligst efter kunstig Hyperæmi af Huden (Gnidning) f. Eks. paa Panden (Pandeblink) eller paa Neglene (Negleblink).

Capistrum (lat., Grime): »Grimebandage»: ret kompliceret, sjældent anvendt Forbinding til Hovedet, f. Eks. ved Underkæbebrud.

Capitium (lat. *caput* Hovede): Hovedforbinding, der anlægges som et almindeligt tre- eller firkantet Strandtørklæde.

Capsulae (lat.): Kapsler. **C. amygdalaceae**: Stivelsekapsler; se under »Oblater«. **C. gelatinosae**: Gelatinekapsler,

kugle- eller ægformede Kapsler fremstillet af Gelatine, Glycerin og Vand, bestemte til at indeholde faste eller flydende, som oftest ildesmagende Lægemidler i afvejede eller afmaalte Mængder.

Capsulitis (lat. *capsula* Kapsel): Betændelse af Organers fibrøse Kapsel; syn. Tenonitis.

Capsulorrhafia (lat. *capsula* Kapsel + gr. *rhafē* Søm): Sammensyning af en Rift el. lign. i en Ledkapsel. Anvendes ogsaa som forsnævrende Operation paa en slap Ledkapsel til Modvirkning af habituel Luksation.

Caput (lat.): Hoved; anvendes som Betegnelse for afrundet el. udvidet Del af en Knogle el. et Organ. **C. galeatum** (lat. *galea* Hjelme): Barnehoved, født med ubeskadiget Æggehinde omkring. **C. Medusæ** (*Medusa* græsk mytologisk Kvindeskikkelse med Slangehaar): radiært fra Umbilicus udgaaende stærkt udvidede, overfladiske Hudvener ved Hindring i Portaarekredsløbet f. Eks. ved Levercirrhose. Kredsløbshindringen bevirker, at Blodet søger at skaffe sig Vej gennem Anastomoser mellem Portaarekredsløbet og det store Kredsløb (Umbilicus, nedre Del af Rektum og Øsøfagus). **C. obstipum** (lat. *obstipus* bøjet til Siden): den skæve Stilling af Hoved (og Hals), der fremkommer ved ensidig Forkortning af M. sternocleidomast., idet Hovedet bøjes til den syge Side og drejes til den sunde. **C. quadratum**: »firkantede» Hoveddeformitet, som ofte findes hos rachitiske Børn. Fremkommer som Følge af den Rachiten ledsagende Hydrocephalus i Forbindelse med Aflejring paa Tubera frontalia (Frons quadrata) og parietalia samt Affladning af Baghovedet (Tryk fra den liggende Stilling). **C. succedaneum** (lat. *succedaneus* følgende efter [*succedere* rykke frem]): Fødselssvulst, Hævelse (Ødem) paa den forliggende Del af Fosterhovedet, hvor dette rager frem i Fødselsvejen gennem Modermund.

Carate (span.): af Svampearter fremkaldt Hudsygdom, som findes i det tropiske Amerika.

Carbonisatio (lat. *carbo* Kul): Forkulning.

Carbunculus (lat. [dim. af *carbo* Kull]): Brandbyld, Kompleks af Furunkler; se Anthraks.

Carcinoderma (gr. *karkinos* Krebs, Kræft + gr. *derma* Hud) **pigmentosum**: særlig Form af Hudkræft med Ulcerationsdannelse. Misfarvning.

Carcinoma, Cancer (gr. *karkinoma* Kræftsvulst [*karkinos* Krebs, Kræft]): Kræft, ondartet Svulst, der udgaar fra Epitelceller (Overfladeepitel eller Kirtelceller) og som Strenge eller Tappe vokser ind i det omgivende Væv, som derved efterhaanden inddrages i Svulsten, idet dets egne Elementer gaar til Grunde. Der indtræder Metastasering til de nærmest liggende Lymfekirtler og hyppigt ogsaa til fjernere Organer. Svulstens Bygning er forskellig, eftersom Udgangspunktet er Pladeepithel (Hud, Mundhule, Oesophagus, Urinblære, Vagina) eller Cylinderepithel (Ventrikel, Tarm, Uterus). C-Svulster kan transplanteres (C. O. Jensen), og de kan fremkaldes eksperimentelt; ved Tilstedeværelse af Rundormen *Spiroptera neoplastica* i Rottens Formave (Fibiger), ved Tjærepensling (Yamagiva og Ichikawa, Bang og Fibiger), Havrefodring af Rotter (Secher). **C. asbolicum**: Skorstensfejerkræft, fremkaldt af Sod. Findes i Reglen paa Scrotum.

Carcinophobia (gr. *karkinos* Krebs, Kræft + gr. *fobos* Frygt) = Cancro-phobia.

Carcinosarkom (gr. *karkinos* Krebs, Kræft + gr. *sarkoma* Kødsvulst): Svulst, som bestaar af saavel carcinomatøse som sarcomatøse Partier, forekommer især i Uterus og i Mamma. I eksperimentel Tjæretumorer hos hvide Mus forekommer jævnlgt Carcinosarkom, som ved gentagne Transplantationer kan blive til rene Sarcomer f. Eks. Fibigers Sarcom 14.

Carcinosis (gr. *karkinos* Krebs, Kræft): multipel Carcinomdannelse, bestaaende af en eller flere primære Svulster, samt Metastaser.

Cardarelli: se Oliver-Cardarellis Symptom.

Carden's (C., Henry Douglas, død 1872, England) **Operation**: transcondylær Femuramputation med buefor-met Afsavning lige over Ledfladerne.

Cardiacus (gr. *kardiakos*): hvad der hører til Hjertet.

Cardial (gr. *kardia* Hjerte): hvad der angaar Hjertet.

Cardia-algia (gr. *kardia* Hjerte + gr. *algos* Smerte): Smerter i Epigastriet (Cardia eller Hjertekulen). Forekommer som Symptom ved de forskellige Ventrikelsygdomme og jævnlig ved Tarmsygdomme, Cholelithiasis, Neurasteni m. m. Smerterne beskrives som tryk-kende, sugende, brændende eller lign., straalør ofte om i Ryggen. Kan optræde i nærmere el. fjernere Tilslutning til Maaltiderne eller uafhængig af disse. Ifølge Mackenzie er Smerterne paa samme Maade som andre viscerele Smerter af reflektorisk Oprindelse og opstaar ved at irritative Tilstande i det paagældende Organ gennem det sympatiske (ikke smerteopfattende!) Nervesystem fremkalder en Irritation i det tilsvarende Afsnit (Segment) af Rygmarven og derigennem irriterer de fra dette Afsnit udgaende cerebro-spinale, sensitive Nerver, hvoraf da resulterer en Smerte svarende til disse Nervers perifer Udbredning i Hud eller subcutant Væv. **-asthenia** (gr. *astheneia* Svækkelse): nervøs Hjertesvækkelse, Neurasthenia cordis. **-asthma** (gr. *asthma* trangt Aandedræt) = Asthma cardiale. **-ataxia** (gr. *ataxia* Uorden): stærk uregelmæssig Hjerteaktion. **-ectasia** (gr. *ektasis* Udvidelse): Udvidelse af Hjertet.

Cardiektomia (gr. *kardia* Hjerte, Mavemund + gr. *ektome* Udskæring): Resektion af Cardia.

Cardinalsymptom (lat. *cardinalis* hørende til et *cardo* Hovedpunkt [egl. Dørhængsel] + gr. *symptoma* Tilfælde): Hovedsymptom, der er af særlig Betydning for Diagnosen af en Sygdom.

Cardio-cele (gr. *kardia* Hjerte + gr. *kele* Brok): Fremtrængen af Hjertet gennem et af Mellemgulvets Aabninger. **-centesis** (gr. *kentesis* Stikken): Punktur af Hjertet. **-dynia** (gr. *odyne* Smerte): Smerter i Hjertet. **-graf** (gr. *grafein* tegne): Apparat til Registrering af Hjertets Bevægelser i Alm. ad elektrisk Vej (Elektrocardiografi). **-gram** (gr. *gramma* Skriftegn): Kurve, der er en Optegning af Hjertets Bevægelser. **-ly-**

sis (gr. *lysis* Løsning): Operation med Løsning af Adhærencer omkring Hjertet. -malacia (gr. *malakia* Blødhed): Destruktion af Hjertervæggen. -megalia (gr. *megas* [megal-] stor): Forstørrelse af Hjertet. -pathia (gr. *pathos* Lidelse): Hjertesygdom. -pathia adolescentium: Hjertetilfælde i Tilslutning til Vækstperiode. -plegia (gr. *plege* Slag): Lammelse af Hjertet. -punktur (lat. *punctura* Stik): Punktur af Hjertet. -rrhexis (gr. *rrhexis* Brud): Sprængning af Hjertet. -spasme (gr. *spasmos* Trækning, Krampe): spastisk Sammentrækning af Hjertet. -sphygmograf (gr. *sphygmos* Puls + gr. *grafein* tegne): Apparat til samtidig Optegnelse af Hjertestødet, Venepuls og Pulsationen i Art. radialis. -tomia (gr. *tome* Snit): Snit i Hjertet.

Carditis (gr. *kardia* Hjerter): Betændelse i Hjertet (et eller andet Sted); f. Eks. Myocarditis, Betændelse i Hjertets Muskulatur.

Caries (lat., Mørhed): Destruktion af Knoglevæv, fremkaldt ved Betændelse, særlig af tuberkuløs Natur. C. dentium: »ormstukne« Tænder, en kronisk Beskadigelse af Emaljen og Tandbenet, som afkalkes og falder hen.

Carnificatio (lat. *caro* [carn-] Kød + lat. *facere* danne): acut Pneumoni's Overgang til kronisk ved svigtende Resorption af Eksudat og Nydannelse af Bindevæv. Ved kraftig Udvikling af Bindevæv og fuldstændig Lufttomhed taler man om Lungecirrhose.

Carnisation = Carnification.

Carnismus (lat. *caro* [carn-] Kød): vanemæssigt overdreven Nydelse af Kød.

Carnivor (lat. *carnivorus*): kødædende.

Carnochan's (C., John M., 1817—1887, Amerika) Operation: Ligatur af Art. femoralis ved Elephantiasis.

Caro luxurians (lat., yppigt Kød): Overproduktion af sygeligt Granulationsvæv ved et Saars Heling pr. sekundam; »dødt Kød«.

Carpometacarpalrefleks (gr. *karp* Haandled + gr. *meta* under + *karp* + lat. *reflexus* Bøjning) (Bechterew): Bøjning af Fingrene ved Perkussion af Proc. styloid. radii, Proc. sty-

loid. ulnæ eller af Haandryggen; særlig tydeligt ved spastiske Lammelser.

Carpopedalspasme (gr. *karp* Haandled, Vrist + lat. *pedalis* hørende til en Fod + gr. *spasmos* Krampe): tonisk, intermitterende Krampe i Hænder og Fødder (Symptom ved Tetani). Sml. Main d'accoucheur.

Carpue's (C., Jos. Const., 1764—1846, London) Metode: plastisk Operation til Dækning af Næsedefekt v. Hj. af en stilket Hudlap fra Panden (syn: indisk Metode).

Carrefour sensitif (fr.): den »sensitive Korsvej«; Betegnelse for et Afsnit af Capsula internas bageste Parti, hvor alle sensitive Baner til den modsatte Legemshalvdel forløber tæt samlet.

Carrel's (C., Alexis, 1873—, New York) Metode til Saarbehandling: Overrisling af Saaret ca. hver 2. Time hele Døgnet igennem med en desinficerende Vædske (Liq. Dakin: 5‰ Opløsning af klorundersyrigt Natron. C.'s Suture: Sammensyning af Arterievæg.

Carrions Sygdom = Verruga peruviana.

Carters (C., William Wesley, 1869—) Operation: Dannelse af en ny Næseskillevæg ved Indplantning af et Stykke Ribben.

Carus (gr. *karos* dyb Søvn, Katalepsi): højeste Grad af Coma.

Caspers Ring: ringformig Uklarhed i Cornea, som kan ses, naar denne har været ramt af et lille glat Fremmedlegeme.

Casque neurasthénique (fr.): hypig Form for Hovedpine hos Neurasthenikere, den sammenlignes med Følelsen af en trykkende Hjelm.

Castellani's (C., Aldo, 1878—, Italien) Forsøg: Agglutinationsprøve til Afgørelse af, om en Patient, hvis Serum agglutinerer 2 forskellige Bakterier, f. Eks. Tyfusbacillen og Paratyfus B-Bacillen, er inficeret med begge Mikrober eller kun med een af dem. Dersom Absorption af Patientens Serum med en af de to Bakterier ophæver den agglutinerende Evne ogsaa overfor den anden, tyder dette paa, at der kun foreligger en Infektion med den til Absorptionen anvendte Bacil. Ved Blandingsinfektion med begge Mikrober vil hver af

dem i Alm. kun ophæve Serums agglutinerende Evne overfor sig selv.

Castratio (lat.): operativ Fjernelse af mandlige eller kvindelige Kønsgkirtler.

Casuistik (lat. *casus* Tilfælde): Beskrivelse af enkelte Sygdomstilfælde.

Casus mortifer (lat.): dødbringende Tilfælde; anvendes ved Betegnelse af Død af ukendt Oprindelse, Ulykkestilfælde og lignende.

Cataracta (gr. *katarrhaktes* Vandfald): Uklarhed i Øjets Linse, uklar Linse. **C. accreta**: uklar Linse, hvortil Iris er adhærent med Synechier. **C. acquisita**: erhvervet C. i Modsætning til medfødt. **C. arido-siliquata**: C. hypermatura, hvor Skrumpningen er fremherskende, saa at Linsen danner en tynd Skive bestaaende af en fortykket Kapsel med et tyndt Lag henfaldne Linsemasser. **C. brunescens**: en C. nuclearis med stor, mørkfarvet Kerne. Som Regel hos meget gamle Folk. **C. calcarea**: en C. hypermatura med Forkalkninger i Linsen, som bliver kridhvid eller gullig. **C. capsularis**: Kapselstær, hvor Uklarhederne sidder i Linsekapslen, f. Eks. C. polaris ant. og post. **C. capsulo-lenticularis**: en C. hypermatura, hvor der er dannet uregelm. mættet-hvide Fortykkelser i forreste Linsekapsel. **C. centralis congenita**: en i Reglen dobbeltsidig medfødt Stærform, hvor kun de centrale Dele er uklare. **C. complicata**: C., som er opstaaet ved Lidelser i Uvea eller Retina (f. Eks. Amotio retinae) ved Glaucoma abs., intraokulære Tumores o. lgn. **C. congenita**: medfødt Stær. **C. coronaria**: »Koronarstær, fine Pletter i Linsen, beliggende tæt ved Kernen, ved dennes Æquator. Findes hyppigt og allerede fra de unge Aar, antagelig som Forløber for C. senilis. **C. corticalis**, »Barkstær»: Stær med Hovedsæde i Linsens ydre Lag (Substantia corticalis). **C. cystica**: hypermatur, emollieret C., hvor Kapslen antager Kugleform. **C. diabetica**: C. som skyldes Sukkersyge. **C. electrica**: hos Folk der er blevet ramt af Lynet eller en stærk elektrisk Strøm, i Reglen i Hovedet. Optræder først nogen Tid efter og bestaar i uklare Linier under forreste Linsekapsel. **C. ergotica**: som Følge af Ergotinfor-

giftning. **C. fere matura**: næsten moden Stær. **C. fusiformis**: medfødt Stærform med en ofte tenformet, uklar Linnie gennem Linsens Akse. **C. gypsea** = C. calcarea. **C. hypermatura**: overmoden Stær. Efter at Linsen er blevet helt uklar (C. matura) kommer der Skrumpning og Henfald af Kortikalmasserne, Henflyden af disse til en eensartet hvidlig Masse. Linsetegningen forsvinder og Kammeret bliver dybere. **C. immatura**: umoden Stær, hvor der dog er betydelige Uklarheder, saa at Linsen kun kan gennemlyses svagt, og Pt. kan tælle Fingre i nogen Afstand. De forreste Dele af Linsen er endnu saa klare, at Iris ved Sidebelysning kaster Slagskygge paa Uklarhederne. Opsvulmning af Linsen ved Optagelse af Vand, hvorved Camera ant. afflades. **C. incipiens**: begyndende Stær; uklare Striber eller Pletter, adskilt ved klare Partier. **C. juvenilis**: Totalstær hos unge Mennesker; kaldes ogsaa C. mollis, fordi der ikke endnu er dannet fast Kerne. **C. lactea**: 1) en eensartet graahvid C. totalis cong. 2) Form for hypermatur C., hvor Indholdet i Kapslen er tyndtflydende, mælkeagtigt. **C. matura**: moden Stær. Linsen fuldstændig uklar, saa at Pt. ikke kan tælle Fingre. Iris kaster ingen Slagskygge. Linsens Opsvulmning atter aftaget, saa at Kammerdybden er nat. **C. membranacea**: hypermatur C., hvor Kortikalis næsten er resorberet og Kapslen holder sig tynd. Pupillen næsten sort. **C. mollis** = C. juvenilis. **C. morgagniana** s. C. Morgagni: hypermatur C., hvor Skrumpningen er ringe, saa at Kernen ved Kortikalmassernes Henflyden synker ned paa Bunden af Linsekapslen. Linsen er da hvid med brunlig Farve nedadtil. **C. nigra** = C. brunescens. **C. nuclearis**: Kernestær, Linsekernen bliver uklar, medens Kortikalis holder sig længere klar. Forekommer som en noget sjældnere Form for C. senilis. Den forandrer Øjets Refraktion i myopisk Retning og nedsætter Synet relativt stærkt. **C. perinuclearis**: et uklart Lag omgiver en klar Kerne. Er den hyppigste Form for medfødt Stær, se C. stratiformis. **C. polaris anterior**: en som Regel punktformig Uklarhed i forreste Linsepol.

Kan være medfødt og er da ofte dobbelt-sidig, eller kan opstaa som Følge af perforerende Keratitis i Barnealderen. **C. polaris posterior**: medfødt Form med circumscrip Uklarhed i bagerste Pol af Linsen. **C. polaris post. spuria**: lignende Uklarhed, men beliggende bagved bagerste Linsekapsel. **C. punctata**: punktformige Uklarheder i forreste og bageste Corticallag. Medfødt. Pletterne kan være blaagraa: **C. punctata coerulea**. **C. pyramidalis**: en **C. polaris** ant., der rager kegleformigt frem i Camera ant. **C. scintillans**: hypermatur C., hvor der ses flatterende Cholestearin-krystaller i den henflydende Stær. **C. secundaria**: Uklarheder paa Linsens Plads efter Stæroperationer, dannet af Linsekapslen, tilbageblevne Kortikalis-masser eller Eksudat. **C. sedimentosa**: henflydende, hypermatur C. med et Bundfald. **C. senilis**: den sædvanlige Stær hos ældre Folk. **C. stellata**: stjerneformig **C. polaris** ant. **C. stratiformis** »Lagstær»: den hyppigste medfødte Form. Er en **C. perinuclearis**. Periferet ses bag Iris et klart Randparti. **C. subcapsularis** = **C. corticalis**. **C. totalis congenita**: medfødt Stær, hvor hele Linsen er uklar. **C. traumatica**: opstaa ved Kontusion af Øjet eller ved perforerende Læsioner, hvor Linsekapslen beskadiges. **C. tremula s. tremulans**: hypermatur C., hvor Zonula Zinnii er delvis sprængt ved Skrumpningen, saa at Linsen flatterer. **C. tumescens** = **C. immatura**. **C. viridis**: C. hvor Kernen har et grønligt Skær. **C. zonularis** = **C. stratiformis**.

Catarrhus (gr. *katarrhoos* egl. Nedadflyden, d. v. s. af Sygdomsstoffet; Katarrh): Betændelse af Slimhinder med Dannelse af mere eller mindre Slim eller Pus.

Catgut (eng.): i Kirurgien meget almindeligt anvendt, resorberbart Sutmateriale, fremstillet af Katte- eller Faaretarme.

Cathartika (gr. *kathartikos* rensende): svagere virkende Afføringsmidler.

Catheter (gr. *katheter* [*kathiemi* sender ned]): rørformet Instrument, konstrueret paa mange forskellige Maader og af forskellige Stoffer, til Indførelse gennem Urinrøret, i Almindelighed for

at udtømme Urinen. Lignende Instrumenter er konstrueret til Indførelse gennem andre af Legemets Kanaler f. Eks. Ureter, Tuba Eustachii.

Catheterfeber = Urethralfeber: kortvarigt Feberanfald til Reglen med Kulderystelse og betydelig Temperaturstigning i Tilslutning til Indførelsen af et eller andet Instrument gennem det mandlige Urinrør.

Cauliflower (eng.): se Blomkaalsvulst.

Causalitet, Causalnexus (lat. *causa* Aarsag; lat. *nexus* Sammenknytning): Aarsagssammenhæng.

Cauteler (lat. *cautela* Forsigtighed, Kaution): Forsigtighedsforanstaltninger, f. Eks. aseptiske C.

Cauterisation (gr. *kauterion* Brændjern): Destruktion ved Brænding f. Eks. af maligne Svulster, i Reglen ved Paquelin's Thermocauter.

Cauterium (gr. *kauterion* Brændjern): Ætsemiddel. **C. actuale**: Glødejern (ferrum causers).

Caverna (lat. *caverna* Hulrum): abnorm Hulhed i et Organ, specielt i Lungerne, opstaaet ved Henfald af Væv, eller ved lokal Udvidelse af eksisterende Hulheder, f. Eks. bronchiektatiske Caverner.

Cavernitis (lat. *caverna* Hulhed, Hul): Betændelse i Corpus cavernosum penis, ofte gonorrhøisk. **C. senilis** (Horovitz) = plastisk Induration af Corpora cavernosa penis.

Cavernom (lat. *caverna* Hulrum): Karsvulst, Angiom, med blæreformet udvidede Kar, Angioma cavernosum.

Cavernøs (lat. *cavernosus* fuld af Huller): med Caverner; normalt forekommer saakaldt cavernøst Blodkarret i visse Partier af Næseslimhinden samt i de mandlige og de kvindelige Kønsgorganer.

Cavité close (fr.): aflukket Hule, bruges spec. om den betændelsesagtige eller mekaniske Aflukning af Processus vermiformis.

Cavité-Feber (*Cavite*, Manilabugten, Filippinerne): Lidelse med høj Feber, og stærke Smerter i forskellige Muskler. Den kan optræde endemisk Eks. ved Cavité Flaadestationen og er i Alm. kun af faa Dages Varighed; Lidelsen minder om Dengue-Feber.

Cazenave's (C., P. L. Alphée, 1795—1877) **Lupus** = Lupus erythematosus.

Cebocephalia (gr. *kebos* Abe + gr. *kefale* Hovede): Misdannelse med tætstillede Øjne, smal ganerudimentær Næse.

Cellevolumen (lat. *cella* Forraads-kammer, *Celle* + lat. *volumen* egl. Snoring, Rulle, Skriftrulle): Blodcellernes procentiske Volumen, se dette og Hæmatokrit.

Cellularpathologia (lat. *cellula* *Celle* + gr. *pathos* Lidelse + gr. *logos* Ord, Lære): den Lære, der — fremsat af Virchow — hævder, at Sygdom beror paa sygelig forandret Funktion eller Beskaffenhed hos Cellerne, jvf. Humoralpatologi.

Celluliter (lat. *cellula*, dim. af *cella* Kammer, *Celle*): smaa, ømme, knudeformede Infiltrater under Huden ved rheumatiske Lidelser; sml. Adiposalgia.

Cellulitis orbitalis (lat. *cellula* lille *Celle* lat. *orbita* Vognspor): Betændelse i det retrobulbare Cellevæv i Orbita.

Cellulome épithélial éruptif cystique (fr.) = Syringom.

Celonychia (gr. *kollon* hul + gr. *onyx* [onych-] Negl): Negledeformitet, hvor Neglens Overflade er konkav (og Randen ofte opflosset).

Celsus's (C., Aulus Cornelius, I Aarh.) **Operation**: circular Amputation ved Cirkelsnit i ét Tempo.

Cement-exostose (**Cement** [lat. *caementum* egl. tilhuggede Sten] + gr. *exostosis* Knoglesvulst): smaa, knudeformede Nydannelser paa Tandrødderne, -**hyperostose** (**Hyperostosis** s. d.) en mere ensartet Aflejring af Cement om Tandroden.

Cenencephalocoele (gr. *kenos* tom + gr. *enkefalos* Hjerne + gr. *kele* Brok): Hjernebrok uden Indhold af Spinalvædske.

Cénesthésie (fr.) = Coenæsthesis.

Centimorgan (lat. *centum* hundrede + *Morgan*): Maal for Koblingens Grad mellem Generne i et Kromosom. Ved 1 Centimorgan forstaas 1% Overkrydsning. Angivet af T. H. Morgan, Californien, nul.

Centrale Forandringer = Chorioretinitis centralis ved Myopi eller hos ældre Personer.

Centralnervesystem: samlet Betegnelse for Hjernen og Rygmarven i Mod-sætning til det perifer Nervesystem.

Centralruptur (lat. *rumpère* [ruptum] bryde): Bristning af Mellemkødets midterste Parti ved Fødsel, saaledes at der staar en Hudbro imellem Vulva og Bristningen.

Centrosom (gr. *kentron* Brok, Midtpunkt stukket i Cirklen + gr. *soma* Legeme): lille punktformet Legeme, der ligger i Cellens Protoplasma. Deler sig forud for Kernerdelingen i to, der ligger ved Kernetens Poler.

Cephalaea (gr. *kefalaia*): Hovedpine = Cephalalgia.

Cephalalgia (gr. *kefalalgia* [kefale Hovede + *algos* Smerte]): Hovedpine = Cephalaea.

Cephalo-cele (gr. *kefale* Hovede + gr. *kele* Brok): Hovedbrok, betegner i Almindelighed Udræden af Dele af Kraniets Indhold gennem Defekt i dette. -**dynia** (gr. *odyne* Smerte): Hovedsmerter, specielt de der skyldes rheumatiske Affektioner af Kraniets Muskler. -**hydrocele** (gr. *hydor* Vand + gr. *kele* Brok): Ansamling af Spinalvædske under Hovedhuden, udtraadt gennem en Kranieperforation. -**melus** (gr. *melos* Lem): Misdannelse med Udvækst af en Ekstremitet paa Hovedet. -**metri** (gr. *metron* Maal): Kraniemaalng. -**nes**, særlig store Hoveder med Hypertrofi af Hjernen. -**pagus** (gr. *pegnymi* [pag-] tilfæster): Misdannelse med Sammen-voksning af 2 Individuer med Hovederne. -**plegia** (gr. *plege* Slag): Lammelse af Hovedets Muskler. -**thorapagus** (gr. *thorax* Bryst + gr. *pegnymi* [pag-] tilfæster): Dobbeltmisdannelse med ud-bredt Sammenvoksning af Dele af Ansigt og Thoraks. -**thorax**: Sammen-smelten af Hoved- og Brystparti. -**tomia** (gr. *tome* Snit): Sønderdeling af Fosterhovedet; Fællesnavn for alle de Operationer, der har dette Formaal; sml. Embryotomia. -**tripsia** (gr. *tripsis* Gniden): Knusning af Fosterhovedet — oftest efter forudgaaende Perforation — med et tangformet Instrument: -**tribe** (gr. *tribe* Gniden): Syn.: Basilysis, Basiotripsia. -**triptor** = C-tribe.

Cephalitis (gr. *kefale* Hovede): bruges syn. med Encephalitis.

Cephenomyia (gr. *kefen* Drone[?] + gr. *myia* Flue), **Svælgbremser**: Gruppe af Bremses (Østrider), som i Larvestadiet snylter i Næsehule og Svælg hos Hjortevildt. Her i Landet *C. stimulator* hos Raadry.

Ceptor (lat. *capere* [captum] tage) = Receptor.

Cerastes (gr. *kerastes* Hornslange): Slægt af Giftslanger (s. d.), hørende til Viperidae. *C. cornutus*: Hornslange, lever i nordlige Afrika, Arabien og Palæstina.

Ceratophyllus (gr. *keras* [kerat-] Horn + gr. *phyllon* Blad): Slægt af Lopper. *C. avium* hos Fugle (Duer). *C. fasciatus* hos Rotter og Mus: kan overføre Pestbakterier og Rottetrypanosomer.

Cerclage (fr.): Anlæggelse af en cirkulær Sutur, ved hvis Sammensnøring Vævsdele trækkes mod hinanden; oftest anvendt ved operativ Behandling af Knæskalsbrud.

Cercomonas (gr. *kerkos* Hale + gr. *monas* enkelt, Enhed), se Lambliæ.

Cerebellum (lat.) = Lillehjernen.

Cerebellar Ataksi (lat. *cerebellum* lille Hjerne), se Heredo-ataxia cerebellaris. Syn. P. Marie's Sygdom. -**gang**: bredsporet, dinglende Gang ved Lidelser af Lillehjernen.

Cerebellar fits (eng.): Anfald af toniske Strækketkræmper i Ekstremiteterne ved Lidelser i Lillehjernen (eller Nucleus ruber).

Cerebellitis (lat. *cerebellum* lille Hjerne): Betændelse i den lille Hjerne.

Cerebral (lat. *cerebrum* Hjerne): Hjernen vedrørende.

Cerebral Legemstype (lat. *cerebrum* Hjerne) (fransk: type cérébral): ældre Nomenklatur; ringe Legemsstørrelse navnlig i Forhold til Hovedet, hvor særlig Pandepartiet er udviklet, saa Ansigtformen bliver pyramideformet med opad rettet Basis.

Cerebrasthenia (lat. *cerebrum* Hjerne + gr. *astheneia* Kraftsløshed): cerebral Neurasteni (med Hovedpine, Øresusen, Svimmelhed, Søvnforstyrrelser, Irritabilitet osv.) Syn.: Encephalasthenia, sml. Psychasthenia.

Cerebritis (lat. *cerebrum* Hjerne) = Encephalitis.

Cerebro-pathia (lat. *cerebrum* Hjerne + gr. *pathos* Lidelse): Hjernelidelse (i Almindelighed). -**sclerosis** (gr. *skle-ros* haard) = Sclerosis cerebri. -**skopia** (gr. *skopein* se, undersøge): Diagnostik af Hjernelidelser gennem Oftalmoskopi. -**spinalmeningitis** (lat. *spinalis* hørende til Rygraden [spina] + gr. *meninx* [mening-] Hinde): Betændelse af Hjerne-Rygmarvs-Hinderne. Betegnelsen bruges som Regel om den af Meningococcus intracellularis fremkaldte epidemiske Form. -**spinalvædske**, se Liquor cerebrospinalis.

Cerumen (gr. *keros*, lat. *cera* Vox): Ørevoks.

Cervicitis (lat. *cervix* [cervic-] Hals): Betændelse i Cervix (uteri).

Cervikalabort (lat. *cervix* [cervic-] Hals + lat. *abortus* for tidlig Fødsel): A., ved hvilken Ægget er udstødt af Corpus uteri, men tilbageholdes i Cervix.

Cervikalt Kejsersnit (lat. *cervix* Hals): se Kejsersnit.

Cervixerosion (lat. *cervix* Hals + lat. *erodere* [erosum] afgrave): overfladisk Betændelse i Portio vaginalis uteri omkring Orificium externum, viser sig som højtrøde Partier med fugtig Glans, histologisk karakteriseret ved en Forvandling af det normale flerlagede Pladeepithel til enlaget Cylinderepithel; ingen Defekter.

Césarienne (fr.) = Kejsersnit.

Cessatio mensium (lat.): Udebliven af Menstruationsblødningen (cfr. Amenorrhoea, Menostasis).

Cestan-Chenay's Syndrom = halv-sidigt, bulbært Syndrom.

Cestoder (gr. *kestos* Bælte + gr. *eidos* Form), Bændelorme: Fladorme, som vokser i kædeformige Kolonier. De enkelte, hermafroditiske Individuer, »Leddene« (Proglottider) afsnøres af en »Amme«, »Hovedet« (Scolex). Denne kønnede Form lever i Tarmkanalen. Larven (Tinte-Cysticercus, hhv. Plerocercoid) lever i de indre Organer. C. forekommer hos Mennesket og adskillige Dyrearter. Der er oftest Værtsskifte.

Chabertia: Slægt af smaa Rundorme hørende til Familien Strongylidae (1—2 cm lange). *C. ovina* i Colon hos

Faar og andre Drøvtyggere. Blodsuger. Fremkalder undertiden Tarmbetændelse.

Chaddock's (C., Charles Gilbert, nulev., St. Louis) **Symptom**: Ekstension af Tærne ved Irritation af Huden over Malleolus externus. Tegn paa Pyramidebanelæsion.

Chadwick's (C., James Read, 1844—1905, Amerika) **Svangerskabstegn** = Jacquemier's S.

Chaeromania (gr. *chairein* glæde sig + gr. *mania* Raseri, Vanvid): sygelig Munterhed.

Chagas' (C., Carlos, 1879—1934, Brasilien) Sygdom: Infektion med en trypanosomlignende Flagellat, *Schizotrypanum cruzi* (s. *Trypanosoma cruzi*), der giver en i Brasilien endemisk Lidelser, der i visse Egne anfaldet alle Børn i det første Leveaar. Symptomer: Feber, Forstørrelse af Gl. thyreoidea, Lymfekirtler, Milt og Lever, Krepitation ved Tryk paa Ansigtshuden. Hvis Patienten overlever Anfaldet, bliver Sygdommen kronisk og fører til en Tilstand, der ligner endemisk Krop og Myxoedem (Chagas: Pseudomyxoedem). Overføring ved forskellige Tægearter (*Triatoma* = *Coronarius*, særlig *T. megista* og *Rhodnius*). Sygdommen er upåavirkelig af trypanocide Midler. Foruden hos Mennesket forekommer denne Infektion hos forskellige Dyrearter, særlig et Bæltedyr, *Dasyatis novemcinctus*.

Chalarosis: knudeformet ulcerativ Lidelser, som skyldes en Svampeart (Chalaga).

Chalazion (gr. *chalazion* [dim. af *chalaza*] lille Hagl, Bygkorn): kronisk Betændelse i en af de Meibomske Glandler i Øjelaagene. Danner ofte en kugleformig Svulst, bestaaende af Granulationsvæv.

Chalazodermia (gr. *chalastos* slap + gr. *derma* Hud) = Dermatitis.

Chalicosis (gr. *chalix* Kalk, Kiselsten) = Silikose: Aflejring af Kalk eller Kiselstøv i Lungerne med Fremkaldelse af kroniske Betændelsestilstande med Bindevævsforandringer.

Chalkosis lentis (gr. *chalkos* Kobber; lat. *lens* Linse): fin, skiveformig, grønliggraa Uklarhed omkring forreste Linsepol, ofte med radiære Ud-

løbere. — Skyldes kobberholdige Metalsplinter med saa ringe Kobberindhold, at de ikke giver stærkere Reaktionen fra Øjets Side. Fremkommer ganske langsomt, ofte flere Aar efter at Splinteren er kommet ind i Øjet. C. *retinae*: fine Eksudater m. m. i Retina som Følge af fine Kobbersplinter i Øjet.

Chalodermia (gr. *chalaia* slappe + gr. *derma* Hud): »slap Hud«, en Affektion hvor Huden paa Grund af Forøgelse af det subkutane Væv bliver abnormt slap og hænger i store Folder.

Chamaecephalia (gr. *chamai* paa Jorden, d. v. s. lavt + gr. *kephale* Hovedet): Affladning af Hovedet. - **conchia** (gr. *konche* Øjenhule): lav Øjenhule (hos nærsynede). - **prosopia** (gr. *prosopeia* Ansigt): bred og kort Ansigtform.

Chamberland's (C., Charles Edouard, 1851—1908, Frankrig): Porcelænsfilter, der tilbageholder Bakterier, men lader filtrerbart Virus passere. Numrene fra L 1 til L 13 angiver tiltagende Finhed.

Champétier de Ribes' (C. de R., Camille, 1848—) Ballon: se Ballon og Kolpeurynter.

Chancelade-Race: Skelet fra den ældre Stenalder fundet i Chancelade i det franske Departement Dordogne. Forstadium til Cro Magnon-Racen.

Chancre du passage (fr.): syfilitisk Primäraffektion hos Barnet, opstaaet ved Smitte fra Moderen under selve Fødslen. C. **en cocarde**: Kokardechancker, s. d. C. **mixte**: C., som i Begyndelsen har Karakter af Ulcus molle, men senere viser sig samtidig at have været Indgangsport for syfilitisk Virus. C. **redux**: C., som opstaaer ved, at der paany uden fornyet Smitte kommer Ekskoration paa en tidligere lægt syfilitisk Chancker (ofte mange Aar efter Infektionen).

Chancelle (fr.): blød Chancker, Ulcus molle.

Chancroid (fr. *chancre* [lat. *cancer* Krebs, Kræft] + gr. *eidōs* Form): blød Chancker, Ulcus molle.

Chancker (fr. *chancre* [lat. *cancer* Krebs, Kræft]): almindelig Betegnelse for Saar, der opstaaer som umiddelbar Følge af Infektion ved kønslig Omgang. 1) blød C. skyldes Ducrey-Kreftings

Bacil. 2) haard C. skyldes Spirochæte pallida, er Primærstadiet af Syfilis.

Chankerbubon (*Chanker* [s. d.] + *Bubon* [s. d.]): perforeret Bubon hvor Perforationsaabningen antager Karakter af en blød Chanker.

chankrøs = chankeragtig.

Chapelet pustuleux (fr.) = Corona veneris.

Chapman's (C., John, engelsk Læge i Paris, † 1894) **Pose**: aflang Gummipose til Is eller koldt Vand til Anbringelse langs Rygsøjlen.

Chaput's (C., H., nulev.) **Metode til Behandling af Osteomyelitis**: Udskrabning af Caviteten og Plombering med subcutant Fedtvæv fra Patientten.

Charbon (fr.): fransk Betegnelse for Miltbrand i Huden.

Charcot's (C., Jean Martin, 1825—1893) **Punkt**: (ved Hysteri) Ovarialpunktet; sml. Ovari. **C.'s Sygdom**: 1) amyotrofisk Lateralsklerose. — 2) Arthropathie tabétique. — 3) Vertigo laryngea. **C.'s Zoner**: hysterogene Zoner.

Charcot-Marie's (M., Pierre, 1853 —) **Type**: den saakaldte neurotiske Form af progressiv Muskelatrofi.

Charcot-Leydenske Krystaller (C., Jean Martin, 1825—93, Frankrig; L., Ernst Victor von, 1832—1910, Berlin): Krystaller, som kan fremkomme i Ekspektorat fra Patienter med Asthma bronchiale. De er farveløse, naalelignende, heksagonale i Tværnsnit. Deres kemiske Sammensætning kendes ikke med Sikkerhed.

Charcot-Vigouroux's (V., Romain, fransk Læge, 19. Aarh.) **Tegn**: nedsat Ledningsmodstand i Huden overfor galvanisk Strøm ved Basedow's Sygdom.

Charlin's Symptomkompleks: eensidig Snue og Øjensymptomer — Smerter, Taareflod, Keratoconjunctivitis — paa samme Side. Forklares ved en Lidelse i N. nasociliaris.

Charme (Forel): (Fortryllelse) let Hypnose.

Charrière's (C., Joseph Frédéric Benoît, 1803—1876. Instrumentmager i Paris) **Filière**: Metalskala med 30 forskellige Huller, 1—30 mm i Omfang

($\frac{1}{8}$ —10 mm i Diameter), til Bestemmelsen af Tykkelsen paa Catetre, Bougies o. lign.

Chasma, Chasmus (gr. *chasma* Gab, *chasmos* Gaben): krampagtig Gaben.

à chaud (fr.): i akut Stadium, sml. à froid.

Chaudepisse (fr.): fransk Betegnelse for en akut Gonorrhoe.

Chaussier's (C., François, parisisk Læge, 1746—1828) **Tegn**: heftige Smerter i Epigastriet som Forbuder af et eklamptisk Anfald.

Cheadle's (C., Walter B., londonsk Børnelæge 1836—1910) **Sygdom**: Barlow's Sygdom, infantil Skørbug.

Cheilitis (gr. *cheilos* Læbe): Betændelse i Læben.

Cheilo-angioskopia (gr. *cheilos* Læbe + gr. *angeion* Kar + gr. *skopeein* undersøge): Metode til direkte Iagttagelse af Blodomløbet i Læbeslimhinden. **-gnathopalatoschisis** (gr. *gnathos* Kæbe + lat. *palatum* Gane + gr. *schisis* Spaltning): Hareskaar + Kæbespalte + Ganespalte. **-plastik** (gr. *plastike* Kunsten at forme): plastisk Operation til Dannelse af Læbe. **-schisis** (gr. *schisis* Spaltning): Hareskaar, medfødt Misdannelse, fremkommen ved mangelfuld Sammenvoksning mellem Overkæbelap og Midtpandelap.

Cheiro-logi (gr. *cheir* Haand + gr. *logos* Ord): Døvtummes Talen med Hænderne. **-megalia** (gr. *megas* [megal] stor): Hypertrofi og Deformering af Hænderne (ved Syringomyeli). **-podalgia** (gr. *pous* [pod-] Fod + gr. *algos* Smerte) = Acrodynia. **-pompholyx** (gr. *pompholyx* Blære, Boble) = Dysidrosis (paa Hænderne) **-spasmus** (gr. *spasmos* Krampe): Haandkrampe (Skrivekrampe).

Cheloid, se Keloid.

Chéloide inguinal spontanée (Verneuil) (fr.): særlig Keloidform, lokaliseret til Ingven, er muligvis et Fibrosarkom.

Chemosis (gr.; af *cheme* Gaben; Musling [hvis Skaller gaber]): ødematøs Svulst af Conjunctiva bulbi, saa at denne hvælver sig frem omkring Cornea. — Navnet brugtes tidligere ogsaa om stærk Øjelaagssvulst.

Cheyne-Stokes (C., John, skotsk

Læge, 1777—1836; S., William, irsk Læge, 1804—1878) **Respirationstype**: R. ved hvilken Respirationerne veksler periodisk i Dybde og Frekvens. Fra at være overfladiske og med ret lange Mellemrum tiltager de jævnt i Dybde og Hyppighed til et vist Maksimum, for derefter atter at aftage. C-S-R kan ses Eks. ved uræmiske Tilstande.

Chicken-pox (eng.) = Variceller: Skoldkopper.

Chiliaditi's Symptom: luftfyldt Tyktarmslynge under højre Diaphragmahalvd, fejlagtig betegnet som Hepatoptose.

Chilblain (eng.) = Pernio, Frostknude. — **Lupus** (Hutchinson) = Lupus pernio.

Child-bed-fever (eng.) = Febris puerperalis: Barsefeber.

Chimney-sweeper's cancer (eng.): Skorstensfejerkræft, Hudkræft fremkaldt ved Irritation af Soden.

Chiragra (gr. *cheiragra* Gigt i Haanden [*cheir* Haand + *agra* Fangst]): Arthritis ureca i Haandens Led.

Chiromegalia = Chiromegalia.

Chiropraktik (gr. *cheir* Haand + gr. *praktikos* virksom): en fra U. S. A. stammende Behandlingsmetode, hvis Basis er Paastanden om, at Forskydninger (Subluxationer) af Hvirvlerne i Rygraden er Aarsagen til en Række Sygdomme.

Chirotheca (gr. *cheir* Haand + gr. *theke* Beholder): Forbinding til Haand og Fingre.

Chirurgia (gr. [*cheir* Haand + *ergon* Virksomhed, Arbejde]): den Del af Lægekunsten, hvor man, med eller uden Instrumenter, retter sin Behandling direkte og umiddelbart mod den sygelige Tilstand.

Chittendens (C., Russell Henry, 1856—, Amerika) **Standard Diæt**: en Kost, der indeholder 47—55 gr Æggehvide om Dagen; skal efter Ch. være tilstrækkelig til at opretholde Kvælstofligevægten hos voksne.

Chlamydosporer (gr. *chlamys* [*chlamyd-*] Kappe + gr. *sporos* Sæd, Frø): Svampesporer, der dannes inde i selve Myceliet (modsat Gonidierne), idet et af dettes Celler (Hyfer) omdannes til Spore.

Chlamydozoer (gr. *chlamys* [*chlamyd-*] Kappe + gr. *zoon* levende Væsen, Dyr): et af v. Prowazek (Stanislaus Edler v. Lanow, 1875—1915, Østrig, senere Tyskland) indført Navn paa visse Dannelser, der fremkommer hos Organismer, inficerede med filtrerbart Virus; de bestaar af et rundagtigt Legeme, omgivet af en »Kappe». Fremkommer ved Lyssa (Negris Legemer), Variola (Guarneris Legemer), Molluscum contagiosum, Trakom (Prowazeksk Legemer), Hønse- og Faarekopper, Verrucae vulgares. C. hører ind under det mere omfattende Begreb Strongyloplasma (s. d.).

Chokoladeagar = Kogt Blodagar.

Chloasma (gr. *chloa* den første, grøngule Plantespire): brun- eller gulgrøn Plet af større Udstrækning udviklet efter Fødslen; staar ofte i Forhold til visse Tilstande i Uterus, f. Eks. Graviditet (Chloasma uterinum). C. **caloricum**: Solbrændthed. C. **cachecticum**: ved Svækkelsestilstande. C. **uterinum**: større eller mindre, uregelm. afgrænsede, lys- eller smudsigbrune Hudpletter i Ansigtet eller paa Kroppen optrædende i Forbindelse med Svangerskab eller patologiske Forandringer i Genitalsphæren.

Chlorepidrosis (gr. *chloros* gulgrøn + gr. *epidrosis* Sved): Udskillelse af grønlig farvet Sved.

Chloro-anæmia (gr. *chloros* grøngul + gr. *anaimia* Blodløshed: med Anæmi forbundne Chlorose. -**cyt** (gr. *kytos* Hulrum): hæmoglobinfattig Erythrocyt. -**kinesis**: Udskillelse af Kogsalt. -**leucæmia** (Chloromyelosis) (gr. *leukos* hvid + gr. *haima* Blod): ifølge Naegeli o. fl. opfattes Chloromer som specielle Former af leukæmiske Lidelser. Deraf Navnet, der altsaa er et Navn for Chlorom-sygdommen, der viser sig ved subperio-stale Granulationer, oftest med græsgrøn Snitflade særlig lokaliseret til Kraniet, Columna og Ribbenene. -**leukosarkomatosis** (gr. *sarkoma* Kødsvulst) = Chloroma, se dette. -**myelosarkomatosis** (gr. *myelos* Marv + gr. *sarkoma* = Kødsvulst) = Chloroma, se dette.

Chlorom, se Chloroma.

Chloroma (gr. *chloros* grøngul): Li-

delse karakteriseret ved Forekomst af multiple, tumorlignende Dannelser, ofte af grønligt Udseende, i Perioest, hyppigst paa Kraniet (Eks. i Orbita, med Eksoftalmus, sjældnere i columna, costae. Samtidig findes abnorme Celleformer i Blodet, saa at Blodbilledet kan ligne lymfatisk el. myeloid Leukæmi. Ætiologien ukendt; maaske en særlig leukæmisk Lidelse.

Chloropsia (gr. *chloros* gulgrøn + gr. *opsis* Syn): ser alting grønt.

Chlorosis (gr. *chloros* grøngul): kronisk Anæmiform der tidligere var almindelig hos unge Kvinder i Alderen 14—24, oftest i den arbejdende Klasse. C. er nu sjælden. Symptomerne er lav Hæmoglobinprocent, meget lav Farveindeks 0,4—0,5; Erytrocyttallet kun lidt formindsket; Hudfarven grønlig, Vægttab, eventuelt Dyspno, Palpitationer, lette Ødemer. C. **chron.**: tidligere anvendt Betegnelse for Anæmia achylica simplex.

Chloruraemia (*Chlor* [gr. *chloros* grøngul] + gr. *ouron* Urin + gr. *haima* Blod): Chlorretension ved Nyreldelse med deraf følgende Ødem i forskellige Organer paa Grund af Binding af Vand (Vidal).

Chloræmia (gr. *chloros* grøngul + gr. *haima* Blod) = Chlorosis.

Choked disc (eng.) d. e. Neuritis optica med ekscessiv serøs Infiltration = Stasepapil.

Cholaemia (gr. *chole* Galde + gr. *haima* Blod): betyder ligesom Ikterus Galdens Overgang i Blodet, men benyttes særlig om de sværere Former af Ikterus med hæmorrhagisk Diatese, Bradycardi, Hudkløe, komatøs Tilstand.

Cholagoga (gr. *chole* Galde + gr. *agogos* førende): galdedrivende Midler.

Cholangen (egentl. cholanggen) (gr. *chole* Galde + gr. *angeion* Kar + gr. *gignomai* [gen-] opstaar): udgaaende fra Galdevejene.

Cholangia (gr. *chole* Galde + gr. *angeion* Kar): Infektion af Galdevejene i Almindelighed.

Cholangiostomia (gr. *chole* Galde + gr. *angeion* Kar + gr. *stoma* Aabning): Dannelse af en Fistel ind til en Galdegang.

Cholangitis (gr. *chole* Galde + gr.

angeion Kar): Betændelse i Galdevejene. Mer eller mindre langvarige, kroniske Former som Regel ledsaget af stærk Ikterus og Miltsvulst. Kan være suppurerende.

Cholascus (gr. *chole* Galde + gr. *askos* Lædersæk): fri Galde i Peritonæalhulen.

Cholecyst-ectasia (gr. *chole* Galde + gr. *kystis* Blære + gr. *ektasis* Udvidelse): Udvidning af Galdeblæren. **-ectomia** (gr. *ektome* Udskaering): Ekstirpation af Galdeblæren. **-endysis** (gr. *endysis* Gaaen ind i): Galdestensoperation, hvor man efter Fjernelse af Stenene suturerer Galdeblæren. **-enterostomia** (gr. *enteron* Indvold + gr. *stoma* Aabning): Dannelse af en aaben Forbindelse mellem Galdeblæren og en Tarmslynge. **-itis**: Betændelse i Galdeblæren. **-opexia** (gr. *pexis* Tilheftning): Fastheftning af Galdeblæren ved Suture (til Abdominalvæggen). **-orhaphia** (gr. *rhafē* Søm): Suture af Galdeblæren (efter Incision el. lign.). **-ostomia** (gr. *stoma* Aabning): Dannelse af en Fistel til Galdeblæren. **-otomia** (gr. *tome* Snit): Incision af Galdeblæren.

Cholecysto-graphia (gr. *chole* Galde + gr. *kystis* Blære + gr. *grafein* skrive): Røntgenfotografering af Galdeblæren efter Indgift af et Stof, der virker som Kontrastmiddel, naar det gennem Leveren udskilles i selve Galden.

Choledochectomia (gr. *choledochos* som optager Galden + gr. *ektome* Udskaering): Resektion af Choledochus. **Choledoch- duodenostomia - enterostomia** (*Duodenum* [lat. *duodeni* tolv ad Gangen] el. gr. *enteron* Tarm + gr. *stoma* Aabning): Anlæggelse af en Fistel mellem Choledochus og henholdsvis Duodenum eller Tyndtarm. **-tomia** (gr. *tome* Snit): operativ Aabning af Choledochus; C. **transduodenalis**: Aabning af den nederste Del af Choledochus gennem Incision i Duodenum.

Chole-lithiasis (gr. *chole* Galde + gr. *lithos* Sten): Galdestensygdom, Galdekonkrementer i Galdeblæren, Ductus cysticus, hepaticus eller choledochus. Forekommer meget hyppigt hos ældre Individer. **-lithotripsia** (gr. *lithos* Sten + gr. *tripsis* Gniden): Knusning af Galdesten.

Cholera asiatica, Koleræ (gr. *cholera*; Etymologien usikker [*chole* Galde; *chol-as* Tarm]): akut, epidemisk, meget farlig Infektionssygdom (c. 50 % Letalitet), fremkaldt af *Vibrio cholerae*, der findes i Patienternes Tarmindhold, Opkastning og undertiden i Urinen. Symptomer: heftig, tynd Diarré, der udtørrer Organismen, Brækninger, Smerter, Muskelkrampe, Anuri, Hjertesvækkelse, Kulde, Cyanose, Kollaps. **C. sicca**: hurtig, dødelig forløbende **C. uden Diarrhoe**. **C. siderans** (lat. *siderari* = lide af Solstik): voldsom **C.**, hvor Døden indtræder efter faa Timer. **C. des doigts** (fr.): Lidelse, der findes hos Garvere og bestaar af Ecchymoser og senere derfra udgaende Ulcerationer. **C. herniaire** (Malgaigne): profus Diarré ved akut Tarmstenose. **C. nostras**: se Kolerine. De 3 sidstnævnte »**C.**«-Former har intet med Koleravibrionen at gøre. Se ogsaa under **K.**

Cholere (gr. *chole* Galde [Analogidannelse til gr. *ouresis* Uriner, af *ouren* Urin]): Udskillelse af Galde.

Cholereithica (gr. *chole* Galde + gr. *erethein* hidse): galdedrivende Midler.

Cholericus (gr. *cholerikos* hørende til Cholera): 1) Vedrørende Cholera, 2) Cholerisk, hidsig (gr. *chole* Galde).

Cholerrhagia (gr. *chole* Galde + gr. *rhagnymi* [rhag-] bryder): Udfloed af Galde, f. Eks. ved Leverabscesser.

Cholesteatoma (gr. *chole* Galde + gr. *steatoma* Fedtsvulst): Perlesvulst, svulstagtig Dannelse med perlemorsagtig Glans bestaaende af kerneløse, forhornede Epitellameller i løsagtige Lag, hvormellem Fedt og Kolestearin, fundet i Pia mater. Endvidere særdeles hyppigt i Mølleøret, opstaaet her ved Indvækst af Øregangens Epitel gennem den gennemhullede Trommehinde og forarsagende den kolesteatomatøse Mellemøresuppuration.

Choluria (gr. *chole* Galde + gr. *ouren* Urin): Forekomst af Galde i Urin.

Chondralgia (gr. *chondros* Brusk + gr. *algos* Smerte): Brusksmerte.

Chon-drectomia (gr. *chondros* Brusk + gr. *ektome* Udskæring): Resektion af (Led-) Brusk. -**dritis**: Betændelse i Brusk. -**droblast** (gr. *blastos* Kim): bruskdannende Celler. -**droblastom**

(**Blastom** [gr. *blastos* Kim]): Chondrom (med umodne Celler). -**droblastisk Sarkom** (gr. *blastos* Kim): Chondroma sarcomatodes, Chondrom med sarcomatøse Egenskaber. -**drodystrofia foetalis** (gr. *dys-* daarlig + gr. *trofe* Ernæring): Vækstforstyrrelse i Knoglernes Ossificationszoner, opstaaer allerede i Foetallivet og er ofte Aarsag til Dværgvækst, specielt med korte Ekstremiteter (Mikromeli). Det kan dels dreje sig om en mangelfuld Vækst af Brusken (Achondroplasi), dels om en uordnet Vækst med manglende Forkalkning (Dyschondroplasi). -**droiter**: bruskhaarde Konkreter bestaaende af Kalksalte, Fedt og Slim, kan optræde i forskellige slimhindebeklædte Huler. -**droma**: Svulst opbygget af Bruskvæv (se **Ecchondrosis** og **Enchondroma**). -**dromalacia** (gr. *malakia* Blødhed): abnorm Blødhed af Bruskvævet. -**dromatosis**: multipel, udbredt Optræden af Bruskvulster — Chondromer. -**dro-tomia** (gr. *tome* Snit): Gennemskæring af Brusk (f. Eks. Ribbensbrusken).

Chopart's (C., François, 1743—1795, Kirurg, Paris) **Exarticulation**: E. af Foden gennem Leddene mellem Caput tali og Os naviculare, Calcaneus og Os cuboideum.

Chorda venerea (gr. *chorde* Tarm, Streng): Krumning af Penis under Erektion; skyldes enten akutte betændelsesagtige Infiltrater (hyppigst paa Grund af Gonorrhoe) eller aragtige Forandringer efter tidligere Processer i eller omkring Urinrøret.

Chord-itis (gr. *chorde* Tarm, Streng) (underforstaaet vocalis): Stemmælæbetændelse. -**ektomia** (gr. *ektome* Udskæring): Fjernelse af Stemmælæben.

Chordom (*Chorda dorsalis* [gr. *chorde* Streng]): Svulst udgaet fra Rester af Chorda dorsalis, især som Ekchondroma eller Ekchondrosis spheno-basilaris.

Chordotomia (gr. *chorde* Streng + gr. *tome* Snit): Gennemskæring af Ledningsbaner i Rygmarven.

Chorea (St. Viti) (gr. *choreia* Kor-dans): St. Veits Dans. Skiftende motorisk Uro af ufrivillig Art, karakteriseret ved kastende, slyngende og rykkende Bevægelser af forskellige Dele af Legemet, særlig af Ekstremiteterne. **C. mi-**

nor (Sydenham): infektiøs (oftest rheumatisk) Chorea hos Børn og yngre Individer. **C. gravidarum**: under Svangerskab hos yngre Kvinder optrædende C., enten af rheumatisk eller hysterisk Art; er ogsaa bleven opfattet som Symptom paa en »Svangerskabsintoksikation«. **C. major**: hysterisk -form (Danseepidemi i Middelalderen, »Chorea saltatoria«). **C. electrica**: -form med lynsnare Trækninger; en af Dubini beskrevet, i Lombardiet endemisk Lidelse gaar spec. under dette Navn. **C. hereditaria chronica** (Huntington): i den modne Alder optrædende arvelig Lidelse. **C. postemiplegica**: efter Apopleksi optrædende C., der som Regel har Form af Hemichorea. **C. mollis s. paralytica**: med Lammelse forbunden Chorea. **C. variabilis** = Tic convulsif. **Chorea-tisk** — Adjektiv til Chorea. **Choreiform**: Bevægelser, der ligner Chorea.

Chorémanie (fr.): gennem psykisk smitte som »Epidemi« optrædende Chorea.

Choreo-atetotiske Bevægelser (gr. *chorea* Kordans; *Athetosis*, s. d.): abnorme, ufrivillige Bevægelser, der baade har Præg af choreatiske og atetotiske Bevægelser.

Chorioidatring (gr. *chorion* Hud + gr. *eidos* Form): vildledende Navn for en sort Ring eller Halvring omkring Papilla n. opt., dannet ved tæt Pigmentering i Retinas Pigmentepitel.

Chorioideremia (*Chorioidea* [gr. *chorion* Hud + gr. *eidos* Form] + gr. *eremia* Mangel): medfødt Mangel af Chorioidea, sandsynligvis efter en Betændelse i Føtallivet.

Chorioiditis (*Chorioidea* [gr. *chorion* Hud + gr. *eidos* Form]): Betændelse i Chorioidea; kan være suppurativ eller af specifik Natur (Lues, Tb.). Kan dernæst skyldes Infektionssygdomme, rheumatisk Infektion eller Cirkulationsforstyrrelser saaledes ved Senilitas, Arteriosklerose og Myopi. **C. suppurativa s. purulenta** med Celleinfiltration og Smaaabscesser i Chorioidea; findes som Regel kombineret med Iridocyclitis. Den kan opstaa ved Infektion udefra ved perforerende Læsioner f. Eks. eller indefra ved Phlegmone orbitæ eller Cerebrospinalmeningitis; endelig ad me-

tastatisk Vej (**C. metastatica**). Den giver stærke Uklarheder i Corp. vitreum og ofte Absces i dette eller Panophthalmitis, — giver ikke sympatisk Oftalmi. **C. exsudativa** benyttes som fælles Betegnelse ofte om de øvrige Chorioiditisarter. I sit akute Stadium (**C. acuta**) viser den sig oftalmoskopisk ved uskarpt begrænsede, graalighvide Pletter, ofte lidt prominente og med Uklarhed af den dækkende Retina, hvis Pigmentepitel ofte affarves eller gaar til Grunde over Korioiditen, medens der ophobes Pigment i Omfanget. Senere kan Korioiditen helt forsvinde, men hyppigst efterlader den en atrofisk Plet, hvor Sklera skinner igennem. I Reglen ses der Pigmentophobninger i Randen af de atrofiske Pletter. Efter deres Sæde inddeles de i: 1) **C. circumpapillaris**. 2) **C. centralis s. macularis**, er som de andre Former hyppigst forbundet med Retinitis: **Chorioretinitis centralis**; forekommer ved Infektionssygdomme og ved Kontusioner af Bulbus. Oftest forekommer den som Følge af Cirkulationsforstyrrelser hos ældre Personer eller Myoper. 3) **C. disseminata**: cirkumscrippte runde eller uregelmæssige Pletter spredt over hele Øjegrunden. 4) **C. areolaris** (Förster): lignende Pletter begyndende bagtil i Øjet og bredende sig ud derfra til alle Sider, saaledes at man finder de nyeste Korioiditer længst perifert; er i Reglen syfilitisk. 5) **C. anterior s. periferica**: gruppeformede, perifere Korioiditer, hyppigst af syfilitisk Oprindelse, hereditær eller erhvervet. Ses ogsaa ved stærk Myopi. 6) **C. diffusa** er i Reglen forbundet med stærk Uklarhed af Corpus vitreum og Retinitis. Opstaar ved Sammenflyden af talrige Foci.

Chorionepitheliom (gr. *chorion* Hud + *Epithelioma* [s. d.]) = **Syncytiom**: meget ondartet Svulst, der udgaar fra Epithelet paa Villi chorii; er derfor bygget dels af smaa skarpt afgrænsede Celler af samme Type som i det Langhans'ske Cellelag, dels af store, flerker-nede, syncytiale Elementer. Metastaserer særligt til Vagina og Lungerne (Hæmoptyser!) syn. Deciduoma malignum, Syncytioma malignum. Ved disse findes ofte en meget kraftig positiv

Aschheim-Zondek's Svangerskabsreaktion (s. d.).

Choriopetes (gr. *chorion* Hud + gr. *koptein* slaa, saare [Analogidannelse efter *Sarkopes*?]): (syn. Dermatophagus). Slægt af parasitiske Mider (ca. $\frac{1}{3}$ mm lange) plumpe Munddele; lever paa Hudens Overflade hos forskellige Husdyr (Hest, Kvæg, Faar, Ged, Kanin), hvor de ernærer sig hovedsagelig af Epidermisrester. Hos Kanin især i det ydre Øre (»Øreskab«).

Chorioretinitis (gr. *chorion* Hud + *Retina* [lat. *rete* Net]): samtidig Betændelse i Korioida og Retina, hvilket hyppigt er Tilfældet, særlig er Korioiditerne i Reglen forbundet med Retinitis. **C. centralis**, se Korioiditis. **Retinochorioiditis juxtapapillaris** (Edmund) nærvæd Papillen; forbundet med perifer Synsfeltdefekt. **C. hepatica**; sjælden Degenerationstilstand, som forekommer ved Leverlidelser.

Choristo(blasto)m: (gr. *choristos* afsondret + gr. *blastos* Kim): Fællesbetegnelse for Svulster, der er udviklede fra dystopiske, afsprængte Vævselementer.

Christian's Syndrom: Se Haud-Schüller-Rowland-Christian's Sygdom.

Christian Science (eng.): religiøs Helbredslære, Eddyisme, fremsat af Mary Baker Eddy; Sygdom er i Følge denne ikke nogen Realitet, men blot et Udtryk for fejlagtige og syndefulde Forestillinger. Er man gennem Bøn etc. kommen til Klarhed over dette og derved bleven i Stand til med fuld Overbevisning at nægte at erkende Sygdom som noget virkeligt og nødvendigt, vil den ophøre at eksistere.

Christiansens (C., Johanne Ostenfeld, 1882—, Danmark) **Aciditetsbestemmelse**: den sande frie Saltsyre i Ventrikelindhold kan bestemmes ved at subtrahere Differencen mellem Phenolphthaleintallet og Kongotallet fra Kongotallet.

Chrobak's Bækken, se Coxacklerolitetisk Bækken.

Chromasia (gr. *chroma* Farve) = kromatisk Aberration, Farvespredning.

Chromatin (gr. *chroma* Farve): Substans af Cellekernen, hører til Nucleoproteiderne.

Chromato-dysopsia (gr. *chroma* [chromat-] Farve + gr. *dys*- vanskelig + gr. *opsis* Syn): Farveblindhed eller delvis Farveblindhed. **-phobia** (gr. *fobos* Frygt): Ubehag hos nervøse Personer ved i længere Tid at se visse Farver, særlig rødt (Erythrophobia). **-psia s. Chromopsia** (forkortet **Crupsia**) (gr. *opsis* Syn): subjektiv Synsfornemmelse med hvide eller farvede Skyer og Ringe ved optisk Hyperæsthesi. Ogsaa om Tilstande, hvor man ser Tingene farvede paa abnorm Maade.

Chromatoser (gr. *chroma* [chromat-] Farve): abnorme Pigmenteringer i Epidermis.

Chromaturia (gr. *chroma* [chromat-] Farve + gr. *ouron* Urin): abnorm Farvning af Urin.

Chromidrosis (gr. *chroma* Farve + gr. *hidrosis* Sveden): Afsondring af farvet Sved.

Chromo-cystoskopi (gr. *chroma* Farve + gr. *kystis* Blære + gr. *skopeein* se, undersøge): Farvecystoskopi, en Fremgangsmaade ved Cystoskopi, hvor Urinen farves ved Indgift eller intramuskulær Indsprøjtning af Stoffer som Methylenblaat og Indigocarmín. Benyttes noget ved Undersøgelser af Ureterernes Forhold. **-diagnostik** (gr. *diagnosis* Skelnen, Afgørelse): paa Grundlag af Farven af et Sekret eller lignende.

-phag (gr. *phagein* spise): Celler, Phagocyter, som optager Pigment, især Haarets Pigment. **-radiometer** (lat. *radius* Straale + gr. *metron* Maal): af Holzknecht angivet Apparat til Maaling af Røntgenstralers Virkning; benyttes nu ikke mere. **-saccharometer** (gr. *sakcharon* Sukker + gr. *metron* Maal): Apparat til kolerimetrisk kvantitativ Sukkerbestemmelse, som hviler paa samme Princip som Mooris Prøve (Bendix og Schittenhelm). **-skopia** (gr. *skopeein* se, undersøge): Nyrefunktionsprøve med Udskillelse af Farvestoffer. **-som**, se Kromosom. **-therapie** (gr. *therapeia* Pleje): Behandling af Sygdomme ved Hjælp af farvet Lys.

Chronaxie (gr. *chronos* Tid + gr. *axia* Værdi) (**Bourguignon**): Latens-tiden mellem den elektriske Irritation af en Muskel og dennes Kontraktion.

Chronotrop Virkning (gr. *chronos*

Tid + gr. *trope* Vending): Hjertenervernes Indflydelse paa Hjerteaktionens Frekvens (Engelmann).

Chrysiasis (gr. *chrysos* Guld): graalig Farvning af Hud og Slimhinder (Conjunctivae) efter Behandling med Guldsalte, fremkaldt ved Aflejring af Guld; først beskrevet af Hansborg (H. Harald, f. 1890—, dansk).

Chrysops discalis (gr. *chrysos* Guld + gr. *ops* Øje, Ansigt): en Flue, som spiller en Rolle ved Overførelse af Tularæmi.

Chvostek's (C., Franz, 1835—1844, Østrig) **Symptom**: Forøgelse af de perifere Nervers mekaniske Irritabilitet — spec. paavist ved Perkussion af Facialis (*Facialisfænomenet*). Symptom ved Tetani.

Chylangiom (gr. *chylos* Saft + *Angioma* [s. d.]): cavernøst, chyluefyldt Angiom.

Chylektasia (gr. *chylos* Saft + gr. *ektasis* Udvidelse): Udvidelse af Chyluskar.

Chyliform (gr. *chylos* Saft + lat. *forma* Form): chylusagtig.

Chylo-cele (gr. *chylos* Saft + gr. *kele* Brok): Udspring af Tunica vaginalis testis med Chylusvædske. **-derma** (gr. *derma* Hud): = Elephantiasis lymphangiectatum. **-poëtiske Organer** (gr. *poietikos* egnet til at frembringe) Fordøjelsesorganerne. **-rrhoea** (gr. *rhoë* Flod): gammel Betegnelse for diarrhoiske, mælkete udseende Udtømmelser. Stærk Afsondring af Chylus. **-thorax** (+ gr. *thorax* Brystpanser, Bryst): Udtædning af Lymfe i Bryststrummet oftest som Følge af Læsion af Brystlymfegangen, Ductus thoracicus.

Chyl-uria (gr. *chylos* Saft + gr. *ouron* Urin): Urin, der er blandet med Indholdet af Blærens og Nyrens Lymfekar, der læderes ved Tilstedeværelsen af Parasiter i Lymfekarsystemet (*Filaria sanguinis*, *Schistosomum hæmatobium*). **-æmia** (gr. *haima* Blod): Tilstedeværelse af Chylus i det perifere Blod.

Chylus (gr. *chylos* Saft): Lymfen i Tarmens Lymfekar. C. er paa Grund af det store Fedtindhold af mælkete Udseende.

Chyløs (gr. *chylos* Saft): bestaaende af Chylus, chyluslignende.

Chymification (gr. *chymos* Saft + lat. *facere* danne): Omdannelse af Føden, der finder Sted i Ventriklen.

Chymosin (gr. *chymos* Saft): Enzym, som findes i Mavesaften; dets Virkning er at omdanne Kasein til Parakasein, som danner et tungtopløseligt Kalksalt, der udfældes. C. findes i Cellerne som et Proenzym, der aktiveres af fortyndede Syrer; det virker bedst i neutral eller svagt sur Vædske. Fremstilles til Handelsvare af Kalvemaver.

Cicatrice (lat. *cicatrix*): Ar. **cicatriciel**, aragtig.

Cicatricotomia (lat. *cicatrix* Ar + gr. *tome* Snit): Gennemskæring af en Cicatrice.

Cicatrix (lat.): Ar; Væv, der fremkommer ved et Saars Heling, først bygget af ungt, karrikt Granulationsvæv, der senere gaar over til fast Bindevæv.

Cigarettdræn (Rovsing): D., der fremstilles ved at svøbe et Stykke Gaze ind i Guttaperkapapir, ligesom man ruller en Cigaret. Gazen suger Saarvædsken op, Guttaperkapapiret hindrer Sammenklæben af Saaret.

Cysto-nephrose (gr. *kystis* Blære + gr. *nefros* Nyre) = Sæknyre-Hydromphrosis.

Ciliata (lat. *cilium*, egl. nederste Øjelaag), Infusionsdyr: højere organiserede Protozoer med Mund og Anus, 2 Kerner (Macronucleus og Micronucleus) samt et stort Antal fine Svingtraade (Cilier). Deles i: **Holotricha** (Cilier ensartet overalt); **Heterotricha** (særlig kraftige Cilier omkring Munden); **Oligotricha** (kun sparsomme Cilier andre Steder end omkring Munden); **Hypotricha** (mangler Cilier paa Oversiden); **Peritricha** (kun Cilier omkring Munden). Til Holotricha hører de apatogene **Paramæcier**, som anvendes til forskellige biologiske Forsøg; til Heterotricha hører **Balan-tidium coli**, som fremkalder Balantidiedysenteri hos Mennesket; den samme eller en lignende Form træffes meget alm. i Svinets Tarmkanal.

Cilier (lat. *cilium* Øjelaag): Fimrehaar.

Ciliospinal Refleks (*Corpus ciliare* + lat. *spinalis* hørende til Rygraden): Pupildilatation ved samsidig Irritation af Huden i Nakken. Inkonstant.

Ciliotoma (lat. *cilium* Øjenlaag + gr. *tome* Snit): Gennemskæring af N. ciliares.

Ciliær Injektion (lat. *cilium* Øjenlaag): I. af Conjunctiva og Sclera omkring Cornea tabende sig udefter, er diffus blaaligrød, findes ved Keratiter og Betændelser i Bulbus (f. Eks. Iritis, Cyclitis).

Ciliær Neuralgi (lat. *cilium* Øjenlaag): d. e. »ciliære Smerter«, s. d., uden objektivt Fund af Aarsagen til disse.

»**Ciliære Smerter**« (lat. *cilium* Øjenlaag): heftige anfaldsvise Smerter i Øjet og bag dette, straalende op i Pande og Tinding. Findes ved Sygdomme i Øjet, spec. Iritis og Glaukom.

Ciliosis (lat. *cillere* bevæge [?]): krampagtig Trækning i et Øjelaag.

Cimex (lat.): en Tægslægt *C. lectularius*, den almindelige Væggelus eller Sengetæge; skader som Regel kun ved det Ubefrag, som Biddene og de derpaa følgende Vabler medfører, men spiller dog muligvis tillige en — underordnet — Rolle ved Overførelse af Kala-Azar, Pest og Febris recurrens.

Cimicosis (lat. *cimex* [cimic-] Væggelus): Hudlidelse fremkaldt ved Bid af Væggelusen (*Cimex lectularius*).

Cinesia (gr. *kinesis* Bevægelse): ved uvante, passive Bevægelser af hele Legemet fremkaldt Symptomkompleks, f. Eks. Søsyge, Jernbanesyge, Ildebefindende ved Gyngen o. l.

Cingulum (lat.): Livbælte; i Almindelighed Lærredsstykker, der benyttes i Stedet for Bind.

Ciniselli's (C., Luigi, 1803—1878) Metode: Behandling af Aneurysmer med Galvanopunktur.

Circulus vitiosus (lat., egl. fejlagtig el. daarlig Kreds): skadelig Cirkel. Eks.: en Tuberkulosepatient har daarlig Appetit, afmagrer derfor, hvorved Sygdommen forværres, og Appetitten bliver endnu daarligere.

Circumcisio (lat.): »Omskæring«, Bortskæring af (en passende Del af) Præputium ved Phimosis.

Circumductio (lat., Føren omkring): den karakteristiske Maade, hvorpaa et hemplegisk Ben føres ved Gangen: Benet holdes strakt, og Foden føres frem i en Bue slæbende mod Jorden.

Cirkelsnit: cirkelformet Snitføring ved Amputationer (i Modsætning til Lapsnit).

Cirkulær Psykose: periodisk Psykose med skiftende maniske og depressive Faser. De letteste Former betegnes ofte som *Cyclothymia*.

Cirrhonosis (gr. *kirrhos* gul + gr. *nosos* Sygdom): Sygdom hos Fostre med rødgul Farvning af Peritoneum, Pleura og andre serøse Hinder.

Cirrhose = Cirrhosis.

Cirrhose cardiaque (fr.): kronisk Staselever med cirrhotiske Forandringer ved kronisk Hjerteinsufficiens.

Cirrhosis (gr. *kirrhos* gul): kroniske, betændelsesagtige Forandringer i et Organ, hvorved Parenchymet delvis erstattes med Bindevæv, saa Organet bliver fast og formindsket i Størrelse. **C. hepatis**: Levercirrhose, Hepatitis interstitial. chron. a) atrofisk Form (Laënnec), skyldes hyppigst Alkoholmisbrug. Leveren lille, haard, granuleret. Hovedsymptomer: Dyspepsi, Ascites og andre Tegn paa Portaarestase. b) hypertrofisk Form (Hanots Sygdom): Leveren stor, fast. Symptomer: Icterus, Miltsvulst, febrile Perioder. c) sekundær, bilær C. som Følge af kronisk Cholangitis, undertiden paa Basis af Cholelithiasis (»Galdestencirrhose«). **C. pancreatis** = kron. interstitiel Pancreatitis. **C. pigmentaire** = Bronze-Diabetes. **C. pulmonis** = interstitiel Pneumoni. **C. renum** = kronisk Skrumpelever.

Cirsectomia (gr. *kirsos* Aareknude + gr. *tome* Snit): Eksstirpation af Varice.

Cirsocele (gr. *kirsos* Aareknude + gr. *kele* Brok) = Varicocele.

Cirsomphalus (gr. *kirsos* Aareknude + gr. *omfalos* Navle) = Caput medusæ = varikøse Udvidelser af Venerne omkring Umbilicus paa Grund af Portaarestase.

Cirsophthalmia (gr. *kirsos* Aareknude + gr. *ophthalmos* Øje): varikøse Udvidning af Konjunktivalkarrene. Ogsaa anvendt om den blaalige Fremhævelse af Sklera ved Staphylooma sclerae, som man ansaa for en Art Varicedanelse.

Cisternepunktur (lat. *cisterna* Cisterne): et, i Reglen i diagnostisk Øjemed foretaget, Indstik i Cisterna cerebelli-

medullaris (syn.: Subokcipitalpunktur, »Nakkestik«).

cito (lat., hurtigt): Receptudtryk, der anvendes, naar Ekspeditionen af Recepten skal fremskyndes mest muligt.

Citratblod (*Citrat* [gr. *kitron* Citron]): B., hvor Koagulation er forhindret ved Tilsætning af Citrat. (Til Blodtransfusion tilsættes 1 Del 2,5 % Natriumcitrat til 10 Dele Blod).

Civales (C., Jean, 1792—1867, Paris) **Trilabe**: Instrument, der tidligere brugtes til Stenknusning. Det bestaar af et Rør, hvori er skjult 3 fjedrende Metalarme, der kan skydes frem om en Sten, som derpaa knuses ved Hjælp af et gennem Røret indført Bor.

Cladotrix (gr. *klados* Gren + gr. *thrix* Haar, Børste), se Trikobakterier.

clap (eng.): engelsk Betegnelse for en akut Gonorrhoe.

Clapotage (»Bruit de clapotage«) (fr.): Plaskelyd, sp. Ventrikelplassen, der fremkaldes paa flg. Maade: Patienten skal ligge paa Ryggen med slapt Underliv, og Plaskelyden søges fremkaldt ved, at man med Spidserne af højre Haands krummede Fingre foretager smaa Stødbevægelser lodret paa Bugvæggen. Hjælpemiddel til Bestemmelse af Ventriklens Form og Leje.

Clarke's (C., Charles Mansfield, 1782—1857) **Saar**: phagedønisk Saar paa Portio vaginalis; er rimeligvis Cancer. **C.'s Tunge**: fortykket, haard Tunge med fissureret Overflade; skyldes Syfilis.

Clauberg's (C., K. W., nulev., Berlin) **Substrater**: forskellige for Difteribacillen elektive Substrater som bl. a. indeholder Kaliumtellurit, hvorved der fremkommer en mørk Farve af Difterikolonierne.

Claudicatio (lat.): Halten. **C. intermittens** = Dysbasia intermittens = intermitterende Hinken.

Cladius' (C., Marius Matthias Christian, 1872—, Danmark) **Albuminometer**: Apparat til kvantitativ Bestemmelse af Albumin i Vædske. Princippet i Metoden er at beregne Æggehvide af den Mængde af en Farveopløsning, som den udfældede Æggehvide har absorberet.

Clauastro-philia (lat. *claustrum* Laas + gr. *filia* Kærlighed): tvangsmæssig

Tilbøjelighed til at lukke Døre af Frygt for Tyve etc. **-phobia** (gr. *phobos* Frygt): sygelig Angst for Ophold i lukkede Rum.

Claviceps purpurea (lat. *clava* Kølle + lat. *caput* Hovede): Svamp, hvis Hvilemycelium (Meldrøje = *Secale cornutum*) danner 2—4 cm lange sortviolette, tenformede, længdefurede, svagt krummede Legemer, der stikker ud af Aksene af Rug, Hvede eller andre Kornsorter. Meldrøjen indeholder en Del forskellige, stærkt virkende Giftstoffer og kan, naar den i Mængder paa $\frac{1}{2}$ % og derover er tilblandet Melet, give Epidemier af Ergotismus. Ekstrakter af *Secale cornut.* benyttes i Medicinen til Fremkaldelse af Kar- og Uterinkontraktion.

Clavicotomia (lat. *clavicula* [dim. af *clavis*] lille Nøgle + gr. *tome* Snit) = Cleidotomia.

Clavus (lat., Søm): 1) Ligtorn. 2) (Cl. hystericus): gerne til Issen begrænset Hovedpine og Ømhed, Symptom ved Hysteri.

Clearance (eng.): Herved forstaas det Volumen Blod i cm^3 , som i Løbet af et Minut renses for Urinstof. Denne Talstørrelse kan anvendes som et Maal for Nyrernes Funktionsevne, og kan be-

regnes efter Formelen
$$\frac{U \cdot V}{B}$$
 kaldet

Addis Formel eller **maksimum Clearance**, Cm. U er Urinens Indhold af Urinstof, B er Blodets Indhold af Urinstof, V er den udskilte Mængde Urin beregnet i cm^3 pr. Min. i en Under søgelsesperiode og under visse Standardbetingelser. Cm er normalt gennemsnitlig 75, kan variere fra 65—100. Ofte udtrykkes Cm i % af den normale Middelværdi. Variationsbredden er da normalt 87—133 %. Den ovennævnte Formel gælder kun, hvis Vandudskillelsen er $> 2 \text{ cm}^3$ pr. Min.; er den derunder er Urinstofudskillelsen til en vis Grad afhængig af Vandudskillelsen og maa be-

regnes efter Formlen
$$\frac{U \cdot \sqrt{V}}{B}$$
, kaldet

von Slykes Formel eller **Standard clearance**, Cs; det er det Volumen Blod, som i Løbet af 1 Min. renses for Urinstof, naar Vandudskillelsen er 1 cm^3 pr. Min. Cs er normalt 40—70, gennemsnit-

lig 54; Variationsbredden i % af det normale Middeltal 74—134%.

Cleido-tomia, -rhexis (gr. *kleis* [*kleid-*] Nøgle, Nøgleben + gr. *tome* Snit, gr. *rhexis* Brud): Gennemskæring, Søn-derbrydning af Clavicula paa Foetus til Formidskelse af Skulderbredden.

Clergymansore throat (eng.): Præstesyge, s. d.

Climakterium, se Klimakterium.

Cliquetis métallique (fr.): paafaldende klirrende, systolisk Lyd over Ventriklerne, findes ved forøget Hjerteaktion, Hjertehypertrofi m. m.

Clitoridektomia (gr. *kleitoris* + gr. *ektome* Udskæring): Eksstirpation af Clitoris. Tidligere benyttet — spec. af den engelske Læge Baker Brown — ved Behandl. af Hysteri, Epilepsi, Katalepsi, Masturbation og visse Former af Mani.

Clitorismus (gr. *kleitoris*): 1) Hypertrofi af Clitoris. 2) langvarig og smertefuld Erektion af Clitoris.

Cloquet's (C., Jules Germain, 1790—1883) **Brok**, se Hernia Cloqueti.

Clostridium (gr. *kloster* Ten): Bakterier, der er opsvulmede paa Midten, særlig som Følge af Sporedannelse. Navnet C. anvendes af nogle Forff. om forskellige Ødembaciller o. a. anaërobe Stave, men Nomenklaturen er paa dette Punkt ret uensartet. C. **butyricum** (Bac. amylobacter, B. tertius, B. saccharobutyricus mobilis): en apatogen, anaërob Bacil. Navnet B. tertius betegner den som den tredje hyppigste af alle Anaërober (nemlig efter B. Welchii og B. putrificus verrucosus).

Clownismus: store, forvredne Bevægelser ved hysteriske Anfald.

Club-foot (eng.): Klumpfod. -**hand** (eng.): Klumphaand.

Clyma (gr. *klyma* Udskylningsvædske; Klyster): Indhældning eller Indsprøjtning af Vædske af forskellig Art i Rectum, i Reglen for at fremkalde Afføring (C. **evacuans**), men ogsaa til Ernæring (C. **nutriciens**) eller Indførelse af Medikamenter. C. **aguosa**: Vandclysma. C. **glycerini**: Glycerinclysma. C. **oleosa**: Oleiclysma.

Cnemidocoptes (gr. *knemis* [*kne-mid-*] Benskinne + gr. *koptein* slaa, saare) (syn. *Dermatocytes*) Slægt af Gravmider, der lever hos Fugle, især

paa Fødderne (•Kalkben• hos Høns). Smaa 150—300 μ lange, næsten kuglerunde Mider.

Coakleys (C., Cornelius Godfrey, 1862—, New York) **Operation**: O. for Sinuitis frontalis, omtrent som simpel Opmejsling af Pandehulen ad modum Ogston-Luc (s. d.).

Coaptation (lat. *coaptatio* omhyggelig Sammenføjning): Tilpasning; særlig om den T. og Sammenføjning af Brude-enderne ved Frakturer, man stræber efter at opnaa ved Reposition af Brudstykkerne.

Coarctotomia (lat. *coarctare* presse sammen + gr. *tome* Snit): Gennemskæring af en Striktur.

Coccidier (gr. *kokkos* Kerne, Bær) (Coccidiaria): Orden af Sporozoernes Klasse. Epitelcellesnyltene (fortrinsvis i Tarm- og Galdevejsepitel) hos en lang Række Pattedyr og Fugle; meget sjældent hos Mennesket. Hos C. findes Generationsskifte af kønnede og ukønnede Generationer (Sporogeni og Schizogeni); førstnævnte foregaar delvis i det fri. De vigtigste Former hører til Slægten **Eimeria**: E. **Zürni** hos Kvæg, E. **stiedae** hos Kanin, og E. **tenella** hos Fjerkræ (Høns); forårsager ofte talrige Dødsfald, navnlig blandt unge Individuer. Slægten **Isospora** omfatter Arter hos Rovdyr (Hund, Sølvræv, Kat); Aarsag til heftige Tarmbetændelser.

Coccidiose: Tarmlidelse hos Pattedyr og Fugle. Symptomer: Tarminfektion. Optræder særlig hos Kvæg, Kaniner og Kyllinger. Kan forvolde store Tab. Aarsag: Coccidier af Slægterne **Eimeria** eller **Isospora**, se disse.

Coccus (gr. *kokkos* Kerne, Bær): Kok.

Coccygodynia (gr. *kokkyx* Haleben [egl. Gøg] + gr. *odyne* Smerte): Neuralgier udgaaende fra Os coccygis-Regionen efter Frakturer el. lign.

Cochinben (*Cochin*, Distrikt i Indien = Elephantiasis).

Cochinchina Diarré: heftig Tarmkatar, forårsaget af *Anguillula intest. s. stercoralis*. Forekommer i Bagindien, Italien etc. -**Saar**: Orientbyld.

Cochleitis (gr. *koehlias* [lat. *cochlea*] Snegl): Lidelse af det indre Øres lydopfattende Del (Sneglen).

Coeliaci (gr. *koiliakos* som har Under-

livs- el. Fordøjelsesslidelse [*koilia* Bughule]) = *Mb. coeliacus*.

Coeliacus (gr. *koilia* Bughule): hørende til Bughulen.

Coeliomyomektomia (gr. *koilia* Bughule + *Myom* [s. d.] + gr. *ektome* Udskæring): Fjernelse af Myomer i Uterus.

Coelia-skopia (gr. *koilia* Bughule + gr. *skopeein* undersøge): Undersøgelse af Bughulen ved Cystoskop efter Punktur og Indblæsning af steril Luft. -**tornia** (gr. *tome* Snit) = Laparotomi: Aabning af Bughulen ved Snit.

Coelitis (gr. *koilia* Bughule): Betændelse i Bughulen, Peritonitis.

Coenurus (gr. *koinos* fælles + gr. *oura* Hale), Kvæse: Blæreorm (Tinte) med flere Hoveder (Scolices). **C. cerebrealis** i Hjerne, sjældnere Rygmarv hos Faar og Kvæg, forårsagende Drejesyge. Tintestadiet til Hundens Bændelorm, *Polycephalus multiceps*.

Coenæsthesia (gr. *koinos* fælles + gr. *aisthesis* Følelse): Almenfølelse; den samlede Sum af Organfønmelser. Syn. *Cénesthésie*, *Panæsthesia*.

Cofferdam (eng.): et Stykke tyndt, perforeret Gummistof, der trækkes ned om en Tand under Behandling for at holde Spyttet væk fra denne, bruges til lige som Drænage efter Laparatomier og efter plastiske Ledoperationer, hvor man vil hindre, at Ledenderne vokser sammen.

Coffey's (C., Denis Joseph, nulev., Dublin) **Operation for Gastropose**: Fastsyning af Oment. majus til forreste Bugvæg i Højde med Ventriklens store Curvatur.

Cohabitio (lat. *cohabitare* bo sammen med): Samleje.

Cohnistreptothrix, se *Actinomyces*.

Coitus (lat.): Samleje. **C. interruptus**: Samleje, hvor Penis for at undgaa Befrugtning før Ejakulationen fjernes fra Genitalia feminina, saa Sæden udtømmes uden for disse. **C. suspectus**: Samleje med en Person, som sandsynligvis lider af en Kønssygdom.

Colectomia (gr. *kolon* + gr. *ektome* Udskæring): operativ Fjernelse af Colon.

Colesch's Regel: ved infiltrative Processer i Ventrikelvæggen deltager denne ikke i Peristaltiken.

coletur (lat.): sies; Receptudtryk.

Coley's (C., William Bradley, 1862—1936, New York) **fluid** (eng.): Blanding af dræbte Kulturer af *Streptococcus pyogenes* og *B. prodigiosus*; har været foresøgt som Middel mod inoperable Svulster samt mod kroniske Infektionssygdomme (*Polyarthrit*).

Colibacillen (gr. *kolon* Tarm), se *B. coli*.

Colibacillosis: Infektion, fremkaldt af Colibaciller. **C. pseudotypica**: tyfuslignende Tropesygdom, forårsaget af Colibaciller.

Colica (gr. *kolikos* hørende til Tyktarmen [*kolon*]; *nosos k.* Tarmsmerter): Koliksmarter, anfaldsvise Smerter, der antagelig skyldes hæftige Kontraktioner i muskuløse Hulorganer (Tarm, Galdeveje, Ureteres etc.) Tarmkoliker er: **C. flatulenta**: Vindkolik. Heftige, kortvarige Smerter i Abdomen forårsaget ved rigelig Luft i Tarmene. **C. hepatica**: Galdevejsk. ved Passage af Galdesten (se *Cholelithiasis*). **C. hysterica**: forsk. Koliksmarter hos Hysterikere. **C. hæmorrhoidalis**: visse over Lænden og nederste Del af Abdomen udstraalende Hæmorrhoidalsmerter. **C. intertropica** = *colique seche*. **C. menstrualis**: se *Dysmenorrhoea*. **C. mucosa**: ved en særlig Form af den mukøse Colitis (*Enteritis membranacea*) udtømmes Slimen under stærke Koliksmarter som lange, sammenhængende Membraner eller Rør. En vis nervøs Disposition synes at bidrage til Sygdomsbilledets Fremkomst. Hyppigst hos Kvinder. Syn. **Myxorrhoea coli**. **C. renalis**: Nyrek. eller snarere Ureterkoliker fremkaldt ved Passage af Konkrementer gennem Ureter. Smerterne lokaliseres til Nyreregionen eller Epigastriet, straalende nedad mod Symfyen, ofte ud i Urethra eller ned i Testes. **C. rheumatica**: K., der skyldes Enteritis p. Gr. af »Forkølelse«. **C. saburrealis** = *C. stercoracea*. **C. saturnina**: »Blykolik« ved kronisk Blyforgiftning. Skyldes Blyets Indvirkning paa Sympaticus. **C. scortorum**: Underlivssmerter hos offentlige Kvinder dels forårsagede ved de hyppige Coitus, der fremkalder Neuralgier i Plexus hypogastricus, dels ved Betændelsestilstande i Genitalia (*Salpingitis*). **C. stercoracea**: K. ved Fæcalophobninger i Tarmen. **C. vegetabilis**

= colique sèche. **C. verminosa**: K. ved Irritation af Indvoldsorme.

Coli-colitis (*Coli* [sc. *bacillus*] + gr. *kolon* Tyktarm): Tyktarmsbetændelse fremkaldt af *Bact. coli*. -**cystitis** (gr. *kystis* Blære): sur, suppurativ Blærebetændelse, fremkaldt af Colibakterien. -**pyelitis** (gr. *pyelos* Trug, Bækken): Betændelse i Nyrebækkenet, fremkaldt af Colibakterien.

Colique salivare (fr.): Koliker i Spytkirtlernes Udførselsveje fremkaldt af Spytophobning ved Tilstedeværelse af Spyttsten. **C. sèche** (fr.): endemisk Blykolik. Tidligere fejlagtig opfattet som en særlig Tropesygdom; syn. *C. bilieuse*, *C. des pays chauds*, *C. endémique*, *C. nerveuse*, *Dry-billy-ache*, *Mal de ventre sec*.

Colitis (gr. *kolon* Tyktarm): Tyktarmsbetændelse. Akut i Forbindelse med akut Enteritis (Enterocolitis), som Regel kronisk. **C. chronica mucosa** er den alm. Form for *C.* Symptomer: Obstipation afvekslende med Diarrhoe, knoldet og slimet Afføring, Rumlen og Smerter i Abdomen og nervøse Forstyrrelser. **C. chronica suppurativa** (ulcerosa, gravis, dysenteriformis, hæmorrhagica): alvorligere ulceros Form. **C. polyposa** (Polyposis intestini) med talrige Slimhindepolypper sp. i Colon sigmoid. paa Basis af en kronisk Betændelse. **C. pseudomembranacea**, se Myxorrhoea coli. Lokaliseret *C. d. e.* Sigmoiditis el. Prokritis.

Coliuria (*Coli* [sc. *bacillus*] + gr. *ou-ron* Urin): Indhold af Colibaciller i Urinen.

Collapsus = Kollaps, se dette.

Colles' (C., Abraham, 1773—1843, Irland) fracture (eng.): Brud af distale Ende af Radius med Afrivning af Proc. styloideus ulnæ.

Colles-Beaumès' (B., Pierre Prosper François 1791—1871, Lyon) Lov: en Moder, som har født et syfilitisk Barn, er uimodtagelig for syfilitisk Infektion, hvad enten hun frembyder syfilitiske Manifestationer eller ej; hun kan amme sit Barn, selv om dette har syfilitiske Manifestationer paa Læberne, o: Moderen til et syfilitisk Barn har Syfilis.

Collet's Syndrom: halvsidig Lammelse af 9., 10., 11. og 12. Hjernenerve

(ved Læsion i Egnen ved Foramen jugulare).

Collier de Vénus (fr.): Leukoderma paa Halsen ved Syfilis.

Collin's (C., Anatole, 1831—1923, Fabrikant, Paris) Tungetang til Fremtrækning af Tungen under Narkose.

Colloid-Millum (Wagner 1866) = Colloidoma.

Colloidoklasi (*Colloid* [gr. *kolla* Lim + gr. *eidos* Form] + gr. *klasis* Brud): Forstyrrelse af Blodkolloidernes Stabilitet.

Colloidoma (miliare) (gr. *kolla* Lim + gr. *eidos* Form): sjælden Hudlidelse, som særlig findes i Ansigtet hos voksne Individer og bestaar af talrige, indtil linsestore, gullige Svulster med kolloidt Indhold.

Coloboma (gr. *koloboma* lemlæstede): medfødt Spaltdannelse i Dele af Øjet, i Reglen nedadtil (**typisk C.**), langt sjældnere i andre Retninger (**atypisk C.**). *C. iridis* er det hyppigste. Man bruger nu ogsaa Benævnelsen om traumatiske Irisdefekter og artificielle efter Iridektomi. *C. chorioideæ* (**et retinae**) viser sig som et skarpt begrænset hvidt Parti i Øjegrunden. *C. lentis* viser sig ved en Indkærvning i Randen. *C. maculae luteæ*: medfødt Defekt i Korioida (og Retina) paa Macula luteas Plads. *C. nervi optici*: oftalmoskopisk ses i Stedet for Papillen en Grube, ved hvis øvre Rand Karrene kommer op. **C. palpebrae**: medfødt (el. erhvervet) Spaltdannelse og Defekt i et Øjelaag.

Coloboma auris (gr. *koloboma* det lemlæstede; lat. *auris* Øre): Spaltning (medfødt el. traumatisk) af Lobulus auris.

Colocolostomia (gr. *kolon* + gr. *stoma* Aabning): Anlæggelse af Passage mellem 2 Afsnit af Colon.

Colopathia mucomembranacea (gr. *kolon* Tyktarm + gr. *pathos* Lidelse) = Enteritis membranacea.

Colopexia (gr. *kolon* + gr. *pexis* Tilhæftning): Fiksering af Colon ved Suture (Colon transv. til Curvatura major ventriculi ved Coloptose, *S. romanum* til Bugvæggen eller Fossa iliaca ved Pro-lapsus recti).

Colo-ptosis (gr. *kolon* + gr. *ptosis* Fald): Nedsynkning af Colon, særlig *C.*

transvers. **-rectostomia** (*Rectum* [lat. *rectus* lige] + gr. *stoma* Aabning): Anlæggelse af en Passage mellem Colon og Rectum. **-stomia**: Anlæggelse af en Anus præternaturalis (temporær eller permanent). **-tomia** (gr. *tome* Snit): operativ Aabning af Colon. **-tyfus**: Tyfus lokaliseret til Colon.

Coloradofeber (*Colorado*, U. S. A.): Denguefeber.

Colorimeter (lat. *color* Farve + gr. *metron* Maal): Apparat til Colorimetri.

Colorimetri: kvantitativ Bestemmelse af et Farvestof ved Hjælp af Farveintensiteten.

Colour-blindness (eng.): Farveblindhed.

Colpitis, se *Kolpitis*. **C. granulosa**: smitsom Skedekatarrh hos Kvæg, se denne.

Columnization (eng.): Tamponade af Vagina til Forhindring af Prolapsus uteri.

Coma (gr. *koma* dyb Søvn; Sovesyge): dyb Bevidstløshed gennem Paavirkning af Hjernens, f. Eks. ved Forgiftning (Alkohol, Kulilte etc.), Hjernehyperæmi og -anæmi, Apopleksi m. m. **C. diabeticum**: den dybe Bevidstløshed, hvori Sukkersygepatienter ofte dør; skyldes Acidosen. **C. dyspepticum**: forekommer hos Patienter i sidste Stadium af Stenosis pylori. Ligner meget *C. diabeticum*. **C. epilepticum**: Bevidstløshed efter det epileptiske Anfald. **C. hepaticum**: den dybe Bevidstløshed ved Leverinsufficiens (Hepatalgi). **C. uræmicum**: Bevidstløshed ved Uræmi. **C. vigile s. agrypnon**: naar de comatøse Tilstande er ledsaget af Uro og Delirier.

Comacylindre (*coma* [s. d.] + gr. *kylin-dros* Cylinder): korte, af stærkt lysbrydende Korn (Lipoidkorn) bestaaende Cylindre, der kan være tilstede i Urinen under en Coma.

Combustio (lat.): Forbrænding = Ambustio, s. d.

Comby's (C., Jules, 1853—, Paris) **Symptom ved Mæslinger**: Stomatitis med flødeagtigt Ekssudat. Tidligt Symptom. Smlgn. Kopliks Pletter.

Comedo (lat. *comedere* fortære): Talgkirtlernes i Udførselsgangen indtørrede Sekret, som paa Spidsen er mørkfarvet af Snavs og ved Tryk lader sig udtømme

som en lille »Orm«; Lidelsen, som særlig findes i Ansigtet, mentes tidligere at skyldes en Parasit.

Commasculatio (lat. *cum* med + lat. *masculus* mandlig): seksuelt Samkvem mellem Mænd.

Comminutivbrud (lat. *comminuere* formindske): splintret Brud med talrige smaa Brudstykker.

Commotio (lat., rystende Bevægelse): Rystelse af et Organ ved direkte eller indirekte virkende Stød samt den deraf afhængige Funktionsforstyrrelse, som man opfatter som Udtryk for ganske lette, »molekulære« Forandringer i Cellerne. — Ved *C. cerebri*, Hjernerystelse, ses saaledes forbigaende Bevidstløshed, Opkastninger, Pulsforandringer etc. **C. laryngis**: Ictus laryngis, s. d. **C. retinae**: forbigaende Uklarhed af Partier af Retina efter Contusion af Bulbus. Ofte tillige Dilatation af Karrene og evt. Hæmorrhagier.

Compensatio (lat., Udligning): Udligning af den ved en sygelig Proces fremkaldte Nedsættelse af et Organs Funktion.

Complexio (lat., Sammenknytning): Legemsbeskaffenhed, Udseende.

Complicatio (lat., Sammenfoldning): egentlig Forvikling, bruges som Betegnelse for Optræden af nye Sygdomme under en tilstedeværende sygelig Tilstand.

compositus (lat.): sammensat; Receptudtryk.

Compres (lat. *comprimere* [compressum] sammenpresse): flerdobbelt sammenlagt Stykke Lærred (el. lign.) til Forbinding.

Compressio cerebri (lat., Sammentrykning af Hjernens): Hjernetryk og de deraf afhængige Symptomer, der udvikles gradvist som Følge af et voksende Tryk, f. Eks. ved Blødning mellem Kranietts Indside og Hjernens.

Compressionsmyelitis (lat. *compressio* Sammentrykken + gr. *myelos* Marv): ved længere varende, lokalt Tryk (af Svulster o. l.) fremkaldt Myelomalaci.

Compressorium (lat. *comprimere* [compressum] sammentrykke): ethvert Apparat, hvormed der kan udøves et Tryk.

Compressus foetus (lat. *comprimere*

[*compressum*] sammentrykke) = Foetus compressus = F. papyraceus, s. d.

Conamen el. **conatus suicidii** (lat. *conatus*, *conamen* Bestræbelse; *suicidium*, s. d.): Selvmordsforsøg, Tentamen suicidii.

concentratus (lat.): koncentreret; Receptudtryk.

Conception (lat. *conceptio*): Befrugtning = Foecundatio = Impraegnatio.

Concha bullosa (gr. *konche* Snegl, Ørehule; lat. *bullā* Blære): Volumenforøgelse af forreste Ende af Concha media, dannet ved, at der her har udviklet sig en større Sibenscelle.

Conchitis (gr. *konche* Snegl, Ørehule): Lidelser af Muslingebenene (Conchæ) el. den dækkende Slimhinde.

Concho-skop (gr. *konche* Snegl, Ørehule + gr. *skopein* se, undersøge): særligt Næsespekulum til Undersøgelse af Conchæ. -**tomia** (gr. *tome* Snit): Fjernelse af en Del af et Muslingeben.

concisus (lat.): skaaret; Receptudtryk.

Concrement (lat. *concrementum* Sammenhobning) = Calculus, se Konkrement.

Concretio (lat., Fortættelse, Sammenvoksning): Sammenvoksning f. Eks. af serøse Hinder, Dannelse af Concrement.

Concussio cerebri (lat.): Hjernerystelse, s. Commotio.

Condamin's Operation: Form for Radikaloperation af Navlebrøk.

Conditio (lat.): Tilstand.

Condom: Overtræk af Gummi og lignende til Penis ved Samleje for at undgaa Smitte (og Befrugtning).

Conduplicato corpore (lat., »med fordoblet Legeme« [*conduplicare* fordoble]): Fødselsstilling, hvor Fosterets Hoved og Krop ligger ved Siden af hinanden og fødes samtidigt. Forekommer sjældent og da ved Fødsel i Skraaleje, og kun naar Fosteret er lille. Cfr. Evolutio spontanea.

Condyloma (gr. *kondylos* haard Svulst [egl. Kno]) (*acuminatum*): »veneriske Vorter«, papillomatøse Excrecenser af ukendt Oprindelse, særlig paa Genitalia og ved Anus; ledsager ofte Gonorrhoe og hos Kvinder stærkt Udflod fra Genitalia. **C. latum** = syfilitisk Papel paa og om Genitalia. **C. parcellaneum** = Molluscum contagiosum.

Condylomatosis pemphigoidis maligna = Pemphigus vegetans.

Confabulatio (lat. *cum* sammen + lat. *fabula* Fortælling, Opdigtning): forvirret, fantastisk Opdigtning af Begivenheder. Symptom ved visse Psykoser, f. Eks. Presbyofreni, Delirier m. fl.

Confertus (lat. *confercire* [*confertum*] pakke tæt sammen): samlet, grupperet; Modsætning til disseminatus.

Confusio mentis (lat., Sindsforvirring): Forvirring, s. d.

Congelatio (lat., Sammenfrysning): Forfrysning; de patologiske Forhold som ved Forbrænding; s. Ambustio.

Congestio (lat., Sammenhobning): forøget arteriel Blodtilførsel til et Organ = aktiv Hyperæmi.

Congestionsabsces (lat. *congestio* Sammenhobning + lat. *abscessus* Byld): tuberkuløs Sænkingsabsces, der fra det angrebne Parti baner sig Vej i de løse Lag langs Kar, Muskler og Fascier og jævnlgt tilsidst præsenterer sig under Huden (= Sænkingsabsces).

Conglutinatio (lat.): Sammenklæbning.

Congressus (lat.) = Coitus: Samleje.

Conicotomia (gr. *konikos* kegleformet + gr. *tome* Snit): Aabning af Luftrøret ved Gennemskæring paa tværs af Ligamentum cricothyreoideum medium (= Lig. conicum).

Conjugata (lat. *conjugare* forbinde): tænkte Linier fra Bækkenets Forvæg til Bagvæg i Medianplanet. **C. Baude-locque** = **C. externa**. **C. diagonalis**: Afstanden fra nederste Rand af Symphysen til Promontorium. **C. externa** (= Baudelocques Maal): Afstanden mellem Forfladen af Symphysen og Gruben under Proc. spin. af Vert. lumb. V. **C. normalis**: Afstanden fra øverste Rand af Symphysen til Forfladen af III Sacralhvirvel. **C. vera (anatomica)**: Afstanden fra Symphysens øverste Rand til Promontorium. **C. vera (gynaecologica)**: korteste Afstand fra Symphyse til Promontorium.

Conjunctivitis (*Conjunctiva* sc. *membrana* [lat. *conjungere* forbinde]): Betændelse i Konjunktiva. Viser sig ved Sekretion, Injektion, Svulst, Svie, Følelse af Corp. alien., Asthenopi o.s.v. Deles i: **C. simplex**: simpel Katarr

uden Svulst, stærk Sekretion eller andre særlige Forhold. Kan være akut el. kronisk. Til de akutte hører: Pneumokok. og C., som skyldes Kock-Weeks' Bacil. Til de kroniske hører C. **sicca** (s. **Catarrhus siccus**) som den letteste Grad, med let Injektion og ubetydelig Sekretion om Morgen. C. **folliculosa** med talrige svulne Follikler uden diffus Svulst af Konjunktiva (saaledes som ved Trakom). Et subakut Forløb har som Regel: C. **diplobacillaris** s. C. **Morax** s. (**Blepharo-**) C. **angularis**, som skyldes den Morax-Axenfeld'ske Diplobacil. C. **blennorrhoeica** med Svulst og purulent Sekretion. Skyldes hyppigt Gonokokker. Hos nyfødte kaldes den **Ophthalmoblennorrhoea neonatorum**, som ligeledes ofte er gonorroidisk. C. **petrificans** (Leber): sjælden Degenerationstilstand i Konj., som ser ud, som om den var ætset og imprægneret med Kalk. Medfører Skrumpning. C. **pseudomembranacea** kan være mere overfladisk (C. **crouposa**) eller dyberegaaende nekrotiserende (C. **diphtherica**). Skyldes ofte Difteribaciller el. Streptokokker. C. **phlyctenularis** s. **eczematosa** s. **scrophulosa** karakteriseres ved Optræden af Flyktæner ved Limbus corneæ, d. e. smaa, graalige Knuder med omgivende Injektion. Hyppigst hos skrofuløse Børn. C. **trachomatosa** s. **granulosa**: i det akutte Stadium diffus Svulst af Slimhinden med Dannelse af Follikler (kornede Fortykkelser) særlig i øvre Overgangsfold. Kornea kan angribes med Dannelse af en Pannus trachomatosis. Senere ofte Ardannelser, som kan give Trichiasis, Entropion m. m. C. **vernalis**: Foraarskatarr; blusser op hvert Foraars, forsvinder igen om Efteraaret. Karakteriseret ved graalige Fortykkelser paa Limbus corneæ og papillære Fortykkelser bagpaa øvre Øjelaag. **Parinaud's** C. med store Granulationsdannelser uden Ulcerationer, skyldes maaske bovin Tuberkulose. C. **traumatica** kaldes en C. opstaaet efter Beskadigelser, Ætsninger, Fremmedlegemer o. lign. C. **exanthematica**: opstaaende sammen med Hududslætt ved Morbilli o. lign. **Endogen** C. d. e. C. opstaaet ved Infektion gennem Blodet, spec. ved Gonorré.

Conolly's (C., John, 1784—1866, Eng-

land) **System** = No-restraint Systemet.

Conophthalmus (gr. *konos* Kegel + gr. *ofthalmos*) = Staphylococcus conicum corneæ.

Conorrhinus (gr. *konos* Kegel + gr. *rhin* [rhin-] Næse), se Chagos' Sygdom.

Conradi-Drigalski (C., Heinrich, 1876—, Tyskland; D., Karl Wilhelm v., 1871—, Tyskland) **Agar**: Næringssubstrat til Undersøgelse for patogene Tarmbakterier. Bestaar af almindelig Agar med Tilsætning af Laktose og Lakmus, hvorved der fremkommer Rødfarvning omkring Kolonierne af de laktoseforgærende Bakterier (Colibaciller o. a.); Substratet indeholder tillige Krystalviolet, som hæmmer de Gram-positive Bakterier.

Consiliarius (lat., Raadgiver): Læge, der er tilkaldt til en enkelt Undersøgelse af en Patient uden ellers at behandle vedkommende.

Consolidation (lat. *consolidare* forene to Genstande fast): Fasthed, som Forening, f. Eks. af 2 Brudstykker.

Constipatio (lat., tæt Sammentrængning) = Obstipatio = Forstoppelse.

Constrictio (lat.): Sammensnøring. C. **maxillæ**: manglende Evne til at aabne Munden p. Gr. af Krampe eller Betændelsesproces i Musklerne om Kæbeledet, Mundklemme. C. **transversa hepatis**: Læddannelse af Leveren p. Gr. af Snøring af Tøjet. C. **uteri**: Tetanus uteri ved septisk og pyogen Infektion.

Consultation (lat., *consultatio* Raadslagning): Lægens Raad og Anvisninger til Patienten.

Consumptio (lat., Tæring, Hensvinde): Henfald af Væv.

Contagium (lat., Berøring, Smitte): Smitstof.

Contaminatio (lat.): Forurening, Infektion.

Constitution, se Konstitution.

Contenta (lat. *continere* [contentum] indeholde): Indhold.

Continens (lat. *continentia* Tilbagehold): Evne til at tilbageholde Sekreter eller andre Stoffer som f. Eks. Fæces.

Contraception (lat. *contra* imod + lat. *conceptio* Befrugtning): Forhindring af Befrugtning.

Contracted kidney (eng.): Skrumpe-nyre.

Contractur (lat. *contrahere* [*contractum*] sammentrække): Indskrænkning af Bevægelighed i Led paa Grund af Forandringer i selve Leddet eller de omgivende Bløddele. Man skelner derfor mellem arthrogene, myogene, tendogene, neurogene og cicatricielle Contracturer. **C. palemaris Dupuytren**: Skrumpninger i Fascia palmaris, der trækker Fingrene, spec. 5. og 4, i Krogstilling (s. *Crispatura tendinum*).

Contracture des nourrices (fr.): det af Trousseau valgte Udtryk for Tetani — grundet paa dennes relativ hyppige Forekomst hos diegivende Kvinder.

Contra-extension (lat. *contra* imod + lat. *extendere* trække ud): Modtræk. **-incision** (lat. *incisio* Snit): Incision paa den modsatte Side af en tidligere Incision f. Eks. til Drænage tværs igennem en Ekstremitet. **-indication** (lat. *indicare* angive): Forhold, der forhindrer et terapeutisk Indgreb.

Contrecoup (fr.): Modstød; spiller særlig en Rolle ved Hjernelæsioner, hvor et Traume ikke alene virker paa selve Stedet, men ogsaa, og jævnligt i højere Grad, paa den modsatte Side, idet Hjernemassen, som drives fremad ved Slaget, her møder en ueftergivelig Modstand.

Contusio (lat.): Knusning.

Contusus (lat. *contundere* [contusum] knuse): Knusning; stødt som Receptudtryk.

Conus myopicus (gr. *konos* Kegle, gr. *myops* nærsynet): danner hyppigst en seglformig, hvid Flade i Øjenbaggrunden, temporalt for Papillen, opstaaet ved at Korioida og Pigmentepitel under Dilatationen af den bageste Del af Bulbus trækker sig bort fra Papillen og eventuelt delvis atrofierer. Man kan ogsaa have en ringformig, **C. circumpapillaris**. Sjældnere **C. nedadtil**, **C. inferior** (Fuchs, Szily) med stærkere myopisk Refraktion nedadtil og deraf følgende Astigmatisme, eller **C. nasalis**, hvor Myopien er stærkest nasalt.

Convexitetsmeningitis (lat. *convexitas* hvalvet Runding + gr. *meninx* [mening-] Hjernehinde): M. med fremtrædende Lokalisation til Hjernens Con-

vexitet, i det væsentlige identisk med de purulente, af Meningokokker, Pneumokokker, Streptokokker etc. fremkaldte Former. Sml. Basalm.

Convulsio (lat., Krampe): stærk, universel Krampe, som Regel med Bevidsthedstab o. a., der viser dens kortikale Oprindelse.

Cooley's Anæmi (Syndrom), se erythroblastisk Anæmi.

Coolidge's (C., William David, f. 1873, amerikansk Fysiker) **Rør**: Art Røntgenrør. I en Glasbeholder, der paa det nærmeste er lufttom, er indsmeltet en snoet Wolframtraad (Glødekathode) og en Anode (el. Antikathode-Anode), en Wolframklods indfattet i en Kobberstang. Sendes en Strøm gennem Wolframtraaden, gløder den og udsender Elektroner, som dirigeres hen mod Anoden af et Kobberrør, som er anbragt omkring Glødetraaden; naar Elektronerne rammer Wolframklodsen, udsendes Røntgenstråler. Styrken er bestemt af Elektronernes Antal ved Glødetraadens Temperatur. Strålernes Kvalitet (haard—blød) er bestemt af Spændingsforskellen mellem Elektroderne.

Cooper's (C., Astley Paston, 1768—1841, London) **Hernie**, se Hernia Cooperi. **C.'s Saks**, hvis Blade er svagt krummede langs Fladen. **C.'s Sygdom**: kronisk Betændelse i Mamma med Cystedannelse.

Copiopia hysterica (gr. *kopos* Træthed + gr. *ops* [op-] Øje): viser sig ved Astenopi, Lysskyhed og Smerter i Øjnene uden objektivt Fund, men forbundet med hysteriske Klager.

Copios (lat. *copiosus*): rigelig, fyldig (f. Eks. om Opkastninger).

Copro-, se Kopro-.

Copulation (lat., *copulatio* Forbindelse): Form for Befrugtning bestaaende i fuldstændig Sammensmeltning af 2 eencelledede Individuer, se Conjugation.

coque (lat.): kog; Receptudtryk.

Cor adiposum (lat. *cor* Hjerte): Fedthjerte (foruden Fedtaflejrning i Reglen Fedtdegeneration). **C. bovinum**: Oksehjerte, stort Hjerte paa Grund af Hypertrofi og Dilatation, »Münchener Bier, herz«. **C. mobile**: abnormt stærkt bevægeligt Hjerte. **C. pendulum** (Draabehjerte): »Hænge-Hjerte», er mere midt-

stillet og smallere end normalt (Wenckebach's Type). **C. ultimum moriens:** Hjertevirksomhed efter Respirationens Ophør. **C. villosum:** perikarditisk Hjerte med Fibrinaflejringer.

Cordatonia (lat. *cor* [cord-] Hjerte + gr. *atonia* Slaphed): Hjerteslappelse.

Cordatus (lat. *cor* [cord-] Hjerte): hjerteformet.

Corde colique (fr.) (Glénard): Begrebet opstilledes af Glénard, der der ved forstod en strengformet, kontraheret Colon, navnlig transversum, og tillagde dette palpatoriske Fund en vis Betydning i Gastrocolopotoselæren. En saadan tom, kontraheret Colon kan føles under forskellige Forhold, ogsaa hos normale

Cordon: fejlagtigt brugt Udtryk for Cordon.

Corium-carcinom (lat. *corium* [gr. *chorion*] Hud + gr. *karkinoma* Kræftsvulst): Basalcellekarcinom.

Cornage (fr.): pibende Aandingslyd ved Forsnævring af de øvre Luftveje.

Cornea globosa (Cornea sc. *membrana* [lat. *corneus* af Horn]) = Keratoglobus.

Corneitis (Cornea [s. d.] = Keratitis.

Corneoblepharon (Cornea [s. d.] + gr. *blefaron* Øjenlaag): Sammenvoksning mellem Øjenlaag og Cornea.

Cornet's (C., Georg, 1858—1915, Berlin) **Pincet:** P. til at fatte et Dækglass med.

Cornu cutaneum (lat.): Hudhorn, fremspringende Overhudssvulster af forhornede Celler, gaar ved Basis ofte over i et Epitheliom.

Corona (lat., Krans, Krone): kranseller kredsformet Dannelse. **C. glandis:** ringformet Svulst ved Basis af Glans penis. **C. mortis:** abnormt Forløb af Art. obturatoria omkring Brokhalsen af Hernia femoralis; kan give farlige Blødninger. **C. seborrhoica:** stærkt udviklet Seborrhoe i forreste Haargrænse. **C. Veneris:** papuløst el. pustuløst Syfilid paa Randen el. i Haargræsen.

Coronarsclerose (Art. *coronaria* [lat. *coronarius* hørende til en Krans] + gr. *skleros* haard): Arteriosklerose af Art. *coronariae*. Forkalkning af Arterier i Hjertet.

Corpora oryzoidea (lat. *corpus* [corpor-] Legeme; gr. *oryza* Ris + gr. *eidōs*

Form): Risengryn- eller Melonkærnelignende Legemer, der undertiden findes i store Mængder i Ledkaviteter, Sene-skeder eller Bursæ. Er (antagelig) byggede af Fibrin, der er udskilt ved en — ofte tuberkuløs — Betændelsesproces.

Corpus alienum (lat.): Fremmedlegeme.

Corigan's (C., Dominic John, 1802—1880) **Sygdom:** Aortainsufficiens. **C.'s Puls:** Pulsus celer ved Aortainsufficiens.

Corrosion (lat. *corrodere* [corrosum] gnave paa): Ødelæggelse af Væv gennem Ætsning eller ved Saardannelse.

Cortex (lat.): Bark; Betegnelse for Lægemedel, der anvendes som Lægemiddel.

Corvisart's (C.-Desmarests [Baron] Jean Nicolas, 1755—1821, parisisk Læge)

Ansigt: ængsteligt Ansigtsudtryk, røde Kinder, blaa Læber og skinnende Øjne ved Insufficiens af Hjertet. **C.'s Sygdom:** kronisk Myocarditis.

Corynebacterium (gr. *koryne* Kølle + *Bakterie* [s. d.]): Fællesnavn for en Gruppe Gram-positive, ærober, ubevægelige, ikke sporedannende Baciller, som vokser med Vinkelvækst; de er oftest krumme, mere eller mindre opsvulmede i Enderne og undertiden forgrenede; kan henregnes til Actinomycetgruppen. Den vigtigste Repræsentant er **C. diphteriae**, Difteribacillen, opd. 1884 af Löffler (L., Friedrich August Johannes, 1852—1915, Tyskland); den findes i de difteriske Belægninger (se Difteri) og danner — saavel her som in vitro — et karakteristisk Toksin. Blandt de talrige »Pseudodifteribaciller« eller Difteroider, som træffes dels paa forskellige Slimhinder, dels paa Huden, kan nævnes: **C. Hofmanni** (Hofmann-Wellenhofs Bacil) og **C. xerosis**; sidstnævnte forekommer særlig paa Konjunktiva og i Øret. **C. acnes** findes i Acnepustler. **C. pyelonephritidis** (renales) **bovis** fremkalder Kvægets Pyelonefritis.

Coryza (gr. *koryza* Snue, Sygdom i Hovedet [korys Hjælm, Hoved]): Snue, Rhinitis acuta. **C. brightica:** Snue p. Gr. af Nyrebetændelse.

Costa cervicalis (lat. *costa* Ribben; lat. *cervix* Hals): Halsribben, rudimentære Ribben paa nederste Halshvirvel; kan ved Tryk give Anledning til en Li-

delse af Plexus brachialis med Smerter og Muskelatrofi paa Armene.

Cost-algia (lat. *costa* Ribben + gr. *algos* Smerte): smertefuld, rheumatisk Affektion i Thorax' Muskulatur. -**ectomia** (gr. *ektome* Udskæring): Resektion af et Ribben.

Costalis (lat. *costa* Ribben): vedrørende *Costa*.

Costalstigma (lat. *costa* Ribben + gr. *stigma* Tegn): frit bevægelig 10. *Costa*; forekommer hyppigt ved Enteroprose.

Costo-transversektomia (lat. *costa* Ribben + lat. *transversus* liggende paa tværs + gr. *ektome* Udskæring): Resektion af en Hvirvels Tværtap og tilsvarende Hoved paa Ribbenet.

Cotyledon (gr. *kotyledon* Hulhed, Fordybning): Lap af Placenta, indeholdende et større eller mindre Konglomerat af villi chorii (3: foetalt Placentavæv), beklædt med Decidua (3: maternelt Placentavæv).

Coup de fouet (fr.) (Piskeslag): pludselig optrædende Smerter med nedsat Funktion af Lægmuskulatur (Bristning af Plantaris-Senen). **C. d. hache** (fr.): dybe, lodrette Furer svarende til Nasolabialfurerne, ved Dyst. musc. praga. **C. d. sang** (fr.): pludselig Kongestion til Hjernen.

Couperose (fr.) = *Acne rosacea*.

Courvoisier's (C., Louis, 1843—1918, Basel) Lov: palpabel, stærkt udspilet Galdeblære ved kronisk Choledochus-tillukning taler imod en Tillukning med Galdesten, men for en Tillukning med Tumor — oftest i Caput pancreatis, idet Galdeblæren ved Tilstedeværelse af Galdesten som Regel er lille og skrumpet.

Couveuse (fr.): Varmekasse til for tidlig fødte og svage Børn.

Cowper's Kæbehuleoperation: Opboring af Kæbehulen fra en Tandalveol.

Cowperitis (Cowper, W., 1666—1709, engelsk Anatom): Betændelse i Glandula bulbo-urethralis (Cowperi), hyppigst af gonorrhøisk Natur.

Coxa valga (lat., skævt Hofteben): Hofteformitet, hvor Vinklen mellem Collum og Corpus femoris er forøget. **C. vara** (lat., kroget Hofteben): Hofteformitet, hvorved den normale Vinkel paa 120°—130° mellem Collum og Corpus

femoris er formindsket til ca. 90°, hvorfor Ekstremiteten bliver forkortet. Til lige kan Collum være bøjet bagtil, hvilket medfører Udadrotation af Ekstremiteten og indskrænket Abduktion.

Coxalgia (lat. *coxa* Hofte + gr. *algos* Smerte): Smerter i Hofteleddet. Symptom ved forskellige Hoftelidelser. **C. senilis** = *Malum coxae senile*.

Coxarthrocace (lat. *coxa* Hofte + gr. *arthron* Led + gr. *kake* Slethed): asymmetrisk B., opstaaet ved stærk Belastning af en sund Underekstremitet, naar den anden Ekstremitet belastes mindre paa Grund af f. Eks. Coxitis. = *Pelvis obliqua per coxalgiam angusta*.

Coxarthrolithetisk Bækken (lat. *coxa* Hofte + gr. *arthron* Led + gr. *kake* Slethed): destruktiv, deformerende, tuberkuløs Betændelse i Hofteleddet.

Coxarthrolithetisk Bækken (lat. *coxa* Hofte + gr. *arthron* Led + gr. *olisthesis* Udglieden) [Eppinger]: Tværforsnævret Bækken, hvor Forsnævringen skyldes en stærk Fremhvelving af Acetabula ind imod Bækkenkaviteten — uden Infraktion. (Syn. Chrobak's Bækken).

Coxitis (lat. *coxa* Hofte): Betændelse i Hofteleddet, specielt af tuberkuløs Natur.

Coxotomia (lat. *coxa* Hofte + gr. *tome* Snit): operativ Aabning af Hofteleddet.

Crachat (fr.): Ekspektorat. **C. perlés**: sparsomt, sejt Ekspektorat, som findes ved Catarrhe sec (Laënnec).

Cramer's (C., Fried., 1847—1903, Wiesbaden) **Skinner**: bøjelige, renderformede Skinner, fremstillet af Staaltraad, byggede efter en Stiges Princip.

Crampus (latiniseret Form af tysk *Krampf*): forbigaaende, ufrivillig, smertefuld, tonisk Kontraktion af enkelte Muskler eller Muskelgrupper, hyppigt f. Eks. Læggenes. -**neurose** (gr. *neuron* Sene, Nerve) (Wernicke): Kramper i flere Muskelgrupper ved heftige eller uvante Bevægelser.

Crani-, se *Krani*.

Crapula (lat.): Rus.

Crassamentum sangvinis (lat. *crassamentum* tykt Bundfald; lat. *sanguis* [sanguin-] Blod) = *Cruor* sangvinis: Blodkagen.

Crassities (lat., Tykkelse) **substantiae cutis acuta** (Lorry) (lat.) = Scleroderma.

Craw-Craw (afrikansk): i visse tropiske Egne optrædende, papuløs, kløende Hudlidelse, som antages at skyldes en Filariaart.

Credé's (C., Benno) **Bandagering** ved **Fractura femoris hos Nyfødte**: Underekstremiteten lægges strakt op langs Kroppen og fikseres til denne ved Bind.

Credé's (C., Karl Sigismund Franz, 1819—1892) **Haandgreb** (1853): Placenta kan løsnes og fjernes ved at fætte, kryste og trykke den forinden kontraherede Uterus. **C.'s Øjenbehandling hos Nyfødte** (1880): Drypning med Lapisopløsning (2 %) straks efter Fødslen for at undgaa Oftalmoblenorrhoea neonatorum.

Creeping eruption (eng.) = **creeping disease**: (eng.) Hudlidelse i Form af røde, ophøjede Linier, der skrider frem fra Liniens ene Ende og skyldes en Fluellarves Vandring under Huden.

Crepitatio (lat. *crepitare* knirke): fineste Lyde som kan høres ved Auskultation over Lungerne; de ligner den Lyd, man kan frembringe ved at gnide en Lok Haar mellem Fingrene, en Række fine, knitrrende Lyde af samme Størrelse, kommende hurtigt efter hverandre. Man mener, de skyldes at Væggene i de fine Bronchier fjernes pludseligt fra hinanden ved Inspiration. De kan høres ved Pneumoni i Begyndelsesstadiet og i Resolutionsstadiet. Lignende Lyde kan høres hos normale ved nederste Lunge- rand, oftest i Axillen, og hos Pt., som har ligget længe paa Ryggen.

Cretinismus (Ordets Oprindelse usikker): velafgrænset Type af legemlig og aandelig Udviklingsanomali, hvis mest fremtrædende Symptom er Idioti resp. Imbecilitet, Struma, Dværgvækst, stort Hoved med flad, bred Næse, krumme Ben m. m. — C. er endemisk i visse Dalstrøg, særlig i Mellemeuropa. **Sporadisk C.** = Myxoedema infantilis.

Cri hydroencéphalique (fr.): det pludselige, høje, hvinende Skrig, som Børn med Hydrocephalus acutus, Meningitis etc. ofte udstøder, særlig i Søvn.

Cri de la pyémie (fr.): stærk Ømfindtlighed overfor Tryk mod Baghovedet bag Protuberantia occip. ved Thrombose i Sinus transversus.

Cricotomia (gr. *krikos* Ring + gr. *tome* Snit): Aabning af Struben gennem Ringbrusken.

Crises (fr.): Betegnelse for anfaldsvis optrædende Sygdomsfænomener. — Specielt bruges det om visse Anfald af Smerter, Sensationer, Hypersekretioner m. m. ved Tabes; hyppigst blandt disse er **C. gastriques**, heftige med Opkastning forbundne Smerter i Ventrikelegnen. **C. laryngeales**: = Glottiskrampe, = Laryngospasmus, s. d.; specielt hos Patienter med Rygmarvstæring (tabes dorsalis) og da som Følge heraf dobbeltsidig Posticusparalyse, s. d.

Crispatio (lat. *crispare* kruse): svage, krampagtige Kontraktioner af enkelte Muskler og Muskelfibre rundt om i Legemet.

Crispatura tendinum (lat. *crispare* kruse; *Tendo* [lat. *tendere* strække]) = Dupuytren's Kontraktur: progredierende Kontraktur af Fascia palmaris med Volarkrumning af Fingrene.

Critchett's (C., George, 1817—1882, London) **Operation**: Fjernelse af den forreste Del af Bulbus oculi f. Eks. ved Staphyloma corneae.

Cro Magnon-Race: diluvial Menne-skerace; Skeletdele af Cro Magnon-Menneske blev første Gang fundet i 1868 i Cro Magnon-Hulen ved den lille By les Eyzies i det franske Departement Dordogne.

Crookes's (C., William, 1832—1919, engelsk Fysiker) **Rør**: Glasrør med to Elektroder, mellem hvilke en elektrisk Udladning finder Sted, praktisk talt i et lufttomt Rum. Katodestraalerne opstaar i Røret, og fra det Sted, hvor de rammer, enten Rørets Væg eller en Platinskive inde i dette, udgaar Røntgenstråler.

Cross foot (eng.) = Pes varus.

Crossing-over (eng.): se Overkrydsning.

Crotalus (gr. *krotalon* Skralde, Rangle) Klapperslange: Slægt af Giftslanger (s. d.), hørende til Viperidae, lever kun i Amerika. Den giftigste Art, **C. terrificus**, lever i Sydamerika, de øvrige i Nordamerika. Af disse er **C. ada-**

manteus den største, **C. horridus** den mest udbredte.

Croup (eng., maaske skotsk): Difteri i Strubehovedet, ofte kaldet »ægte Croup«, i Modsætning til Pseudocroup, der er en simpel Betændelse i Slimhinden sammesteds.

Crouzon's (C., O., nulev., Neurolog, Paris) **Sygdom**: Dysostosis cranio-facialis.

Cruror sangvinis (lat. *cruror* Blod [især stivnet B. fra et Saar]; lat. *sanguis* Blod [især det i Legemet flydende B.]): hvis Blod efter at være udtømt henstilles roligt, vil det ved Koagulation stivne til en geléagtig fast Masse, der ved Hensland deler sig i to Dele: Blodserum og C. s., som bestaar af Febrin, indesluttede Blodlegemer.

Cruralneuralgi (lat. *cruralis* hørende til Skinnebenet + *Neuralgi* [s. d.]): N. i Nervus femoralis (= N. *cruralis*). Syn. *Ischias antica*.

Crusta phlogistica (lat. *crusta* Skorpe; gr. *phlogizein* sætte i Brand): ved Febersygdomme, hvor Blodets Sænkningshastighed er forøget, vil de røde Blodlegemer inden Koagulationens Indtræden kunne naa at synke saa meget til Bunds, at den øverste Del af Koaglet bliver dannet af farveløst Plasma; dette øverste Lag kaldes C. p.

Crusta (lat.): Skorpe, f. Eks. *Crusta capillitii* ved Syfilis.

Cruveilhier's (C., Jean, 1791—1874) **Sygdom**: *Ulcus ventriculi*.

Cryptococcus farciminosus, *Sacharomyces farcinomatosus* hører til Blastomyceterne, smaa ovale Celler med tilspidsede Ender, i Kulturer dannes Mycelietraade, vanskelige at dyrke. Forarsager Lymfangitis epizootica hos Hesten.

Crystallitis s. Cristallitis (gr. *krystallos* Is, Krystal) = Phakitis, Betændelse i Linsen.

Crystalloconus (gr. *krystallos* Is, Krystal + gr. *konos* Kegle) (**polaris anterior**) = Lenticonus.

Cubitus (lat.): Albu. **C. valgus** (lat., skæv Albue): radial Abduktionsstilling af Underarmen i Forhold til Overarmen, hvorved altsaa Vinklen udad her bliver mindre end 180°. **C. varus** (lat., kroget Albue): ulnar Adduktionsstilling af

Underarmen i Forhold i Overarmen, hvorved altsaa Vinklen indad bliver mindre end 180°.

Cubitalis (lat.): hørende til Albuen.

Cubomania (lat. *cubus* Terning + gr. *mania* Raseri, Vanvid): Spillesyge, Spillelidenskab.

Culex (lat.): i Danmark almindeligste Myggeslægt. Følgende Arter har patologisk Interesse: **C. fatigans**: en af de talrige Arter, der overfører *Filaria Bancrofti*. **C. pipiens**: overfører *Fuglemalaria*, er den almindeligste *Culex*-Art i Danmark.

Culter (lat.): Kniv.

Cumulatio (lat., Opsamling): paa Grund af langsom Udskillelse af smaa Doser sket Ophobning af et Stof, Lægemiddel eller Gift.

Cunnilingus (lat. [*cunnus* kvindelige Kønsele + lat. *lingere* slikke]): seksuel Tilfredsstillelse ved Slikning af kvindelige Genitalia. Sml. *Sapphismus*.

Curage (fr.): manuel Udtømmning af Uterus.

Curettage (fr.) (Récamier 1846): Udskrabning af en Cavitet (i Reglen Uterus) med Curette. = Curettement = Raclement.

Curette (fr.): Instrument, der paa et langt Skaft er forsynet med en lille Ske, et pæreformet Øje eller en Ring med skarpe Rande.

Curettement (fr.) = Curettage (Récamier 1846).

Curschmann's (C., Heinrich, 1846—1910) **Maske**: Metalmaske, der dækker Næse og Mund, og som er forsynet med en Aabning, hvori lægges Gaze eller Vat med det flygtige Lægemiddel, der skal indaandes. **C.'s Spiraler**: speciel Struktur, som kan findes i Ekspektorat, hyppigst ved Asthma bronchiale og kron. Bronchit. De bestaar af en ca. 1 $\frac{1}{2}$ cm lang uregelmæssig graalig Slimtraad, hvori findes en tynd, ufarvet, lysbrydende, snoet, spiralformet Dannelse, sammensat af flere fine Fibriller. Deres Natur er ukendt. **C.'s Symptom**: Forøgelse af Leukocyter i Blodet ved purulent Appendicitis.

Cusco's (C., Edouard Gabriel, 1819—1894, Paris) **Vaginalspeculum**: toklap-pet Andenæbs-Speculum.

Cushing's (C., Harvey, nulev., ame-

rikansk Hjernekirurg) **Sygdom**: Adenom i Hypofysens Forlap (basofile Elementer) med fig. kliniske Billeder: Fedme, Hypertrichosis, Hyperglykæmi, Polycytæmi, arteriel Hypertension m. m. og hos Kvinder Amenorrhé. Syn.: Basofilt Adenom.

Cutan(eus) (lat. *cutis* Hud): »hørende til Huden«, »interesserede Huden«.

Cutis anserina (lat.): »Gaasehud«, skyldes Kontraktion af *M. arrector pili* som Følge af Irritation, f. Eks. Kulde. **C. hyperelastica** = **C. laxa** (lat., løs Hud): sjælden Abnormitet i Huden, der kan trækkes ud i en stor Fold og derpaa, naar der gives Slip, springer tilbage paa sin Plads = **Chalodermia**. **C. marmorata**: pletvis, blaalig Farvning af Huden ved Afkøling; skyldes Karfordelingen i Huden. **C. pendula** = Fibroma molluscum. **C. tensa chronica** = Sklerodermia. **C. testacea**: Seborrhoea capillitii med Skældannelse hos Nyfødte.

Cutitis (lat. *cutis* Hud): Hudbetændelse.

Cyanhidrosis (gr. *kyaneos* mørkblaa + gr. *hidrosis* Sveden) = Chromidrosis el. Cyanephidrosis: blaaifarvet Sved. Kan skyldes Bakterieudvikling paa Haarene.

Cyano-dermier (gr. *kyaneos* mørkblaa + gr. *derma* Hud): Hudsygdomme karakteriseret ved Blaaifarvning af Huden. **-pathia** (gr. *pathos* Lidelse) = Morbus coeruleus: stærk Cyanose af hele Legemet; symptomatisk Betegnelse, der kun sjældent anvendes. **-spermia** (gr. *sperma* Sæd): blaalig Farvning af Sæden paa Grund af indigo- eller farvestofdannende Bakterier.

Cyanopsia s. **Cyanopia** (gr. *kyaneos* mørkblaa + gr. *opsis* Syn, *ops* [op-] Øje): Blaasynd. Findes ofte i kort Tid efter Kataraktoperation.

Cyanosis (gr. *kyanosis* mørkblaa Farve): blaalig Farvning af Hud, Slimhinder m. m. Kan ses ved Lidelser, ved hvilke det arterielle Blod er mangelfuldt iltet og indeholder en abnorm stor Mængde reduceret Hæmoglobin, el. ved visse Forgiftninger, hvorved der i Blodet findes større Mængde Methæmoglobin el. Sulfhæmoglobin; lokal Cyanose kan ses ved Kredsløbsforstyrrelser p. Gr. af Kulde, el. mangelfuld Passage gennem

nogle Vener (Stase). **C. retinae**: venøs Hyperæmi af Retina ved Polycythæmia rubra, Pulmonalstenose o. lgn. Retina blaalig, Karrene stærkt dilaterede, bugtede, ofte af uregelmæssig Tykkelse.

Cyclencephalia (gr. *kyklos* Kreds + gr. *enkefalos* Hjerne): Misdannelse, ved hvilken de to Hjernehalvdele er hesteskoformet sammenvoksede; desuden er der hyppigt samtidigt Cyclopi m. m.

Cyclitis (gr. *kyklos* Kreds [= *Corpus ciliare*]): Betændelse af *Corpus ciliare*; hyppigt forbundet med Iritis (Iridocyclitis). Hovedkendetegnene paa *C.* er Præcipitater paa Kornea, Opaciteter i Corp. vitr., ciliær Injektion samt Forøgelse eller hyppigere Nedsættelse af Øjets Spænding. Kan skyldes traumatisk Infektion, Videreforplantning af Betændelser i Naboorganerne, eller være af reumatisk, tuberkuløs, syfilitisk eller gonorrøisk Natur. Endelig ved Ophthalmia sympathica.

Cyclo-cephalia (gr. *kyklos* Kreds + gr. *kefale* Hovede): Misdannelse = Cyclencephali. **-dialysis** (Heine, Leopold, 1870—) (gr. *dialysis* Opløsning): Operation for Glaukom. Løsning af Irisroden og *Corpus ciliare* med en gennem et Skleralsnit indført Spatel. **-pia** (gr. *ops* [op-] Øje): Misdannelse med et enkelt eller to delvis sammensmeltede Øjne omtrent paa Næserodens Plads. Ofte rager et snabelformet Næserudiment ned over Øjet. **-plegia** (gr. *plege* Slag): Akkomodationslammelse. **-thymia** (gr. *thymos* Sind), se cirkulær Psykose, se cykloid og cyklotym Konstitution.

Cyclus Golgi (G., Camillo, 1844—): Malariaparasiternes ukønnede Vækst og Udvikling i Menneskets Blod (Schizogoni). **C. Ross** (R., Ronald, 1857—1932, Indien): Malariaparasiternes kønnede Vækst og Udvikling i Myggens Mave, Blod og Spytkirtel.

Cyesis (gr. *kyesis*): Svangerskab.

Cyklisk (gr. *kyklos* Kreds) **Albuminuri** = ortostatisk Alb.

Cykloid Konstitution (gr. *kykloides* kredsførm): Fællesbetegnelse (Kretschmer) for alle manio-depressive Konstitutioner (cyklotyme, hypomaniske, depressive K. m. m.), Personligheder, der fluktuierer mellem syg og sund.

Cyklotym Konstitution (gr. *kyklos* Kreds + gr. *thymos* Sind): Form for manio-depressiv Konstitution med stadige endogene Svingninger mellem let hypoman Opstemthed og let Depression.

Cylicostomum (gr. *kylis* [kylis-] Bæger + gr. *stoma* Mund), se *Trichonema*.

Cylindre (gr. *kylindros* Valse, Cylinder): Udstøbninger af Nyrekanaler: **hyaline** C. er gennemsigtige, svagt lysbrydende; **voksagtige** C. er stærkere lysbrydende og derfor med skarpere Konturer; **kornede** C. er fint eller groft kornede; det kan enten være hyaline C., hvis Overflade er mere eller mindre dækket af Korn (Celledetritus, Fedtkorn el. Urater), eller C. består helt igennem af Korn; «**Coma-C.**» findes under Coma diabeticum, er korte, stedvis hyaline, men hyppigst kornede; **Epithelc.** er enten hyaline Cylindre, der er mere eller mindre beklædte med Nyreepithelier, el. de består blot af et Konglomerat af Epithelceller; **Blodc.** består af Fibrin og røde Blodlegemer.

Cylindroider (gr. *kylindroides* cylinderformet): lange, smalle Dannelser, der findes i Urin og minder noget om hyaline Cylindre. De er i Reglen byggede af Slim, stammer fra de store Urinkanaler i Pyramiderne.

Cylindrom(a) (gr. *kylindros* Cylinder): cellerig, solid Svulst, formentlig af epitheliel Natur, med cylindriske eller strengformede hyaline Masser, omkring hvilke Cellerne ligger i et eller flere Lag; forekommer hos Mennesket især i Huden nær Haargrænsen samt i Parotisblandingstumorer. Lignende Dannelser kan opstaa i Endo- og Peritheliomer.

Cynanche contagiosa (gr. *kynanche* Hundehalsbaand, Halsbetændelse; lat. *contagiosus* smitsom) = Diphtheria.

Cyn-anthropia (gr. *kyon* [kyn-] Hund + gr. *anthropos* Menneske): den sygelige Forestilling at være forvandlet til en Hund. -**orexia** (gr. *orexis* Appetit): sygeligt forøget Sultfølelse. Syn. Bulimi. -**ospasmus** (gr. *spasmos* Krampe): Krampe i Musculi canini, hvorved Læben løftes som hos Hunde, der viser Tænders.

Cypridologia (gr. *Kypris* [Kypris] Tilnavn til Kærlighedsgudinden Afrodite + gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Kønssygdommene.

Cyst-adenoma (gr. *kystis* Blære + *Adenoma* [gr. *aden* Kirtel]): godartet Svulst, bygget af kirtellignende Væv, hvoraf flere eller færre Partier er udspilede til Cyster. -**adenomes épithéliaux bénins** (fr.) = Syringoma. -**algia** (gr. *kystis* Blære + gr. *algos* Smerte): Smerte i en Cyste. -**ectomia** (gr. *ektome* Udsukning): Eksstirpation af en Cyste.

Cyste (gr. *kystis* Blære): Hulrum, opstaaet gennem patologiske Processer, f. Eks.: Retentionsc. ved Ophobning af Sekret i et i Forvejen eksisterende Hulrum; C. opstaaet ved Henfald af Væv, saaledes apoplektiske C. i Hjernen, Kaverner i Lungen; talrige Svulstformer indeholder C. som: Adenocystoma ovarii, Cystosarkom, Dermoide m. m. Ekino-kokkens Larve kaldes Ekinokokcyste. Ogsaa Amøbers o. a. Protozoers Hvilestadier betegnes som Cyster.

Cystehygrom (gr. *kystis* Blære + *Hygroma* [s. d.]), **kongenit** = Lymphangioma cysticum.

Cystektasia (gr. *kystis* Blære + gr. *ektasis* Udvidelse): Udvidelse af Galdeblære eller Urinblære. -**ektomia** (gr. *ektome* Udsukning): operativ Fjernelse af en Blære (Galde- eller Urinblære). -**encephalla** (gr. *enkefalos* Hjerne): ekscessiv, medfødt Hydrocephali, event. førende til Svind af Kranieæggen.

Cystenyre (gr. *kystis* Blære): Omdannelse af i Reglen begge Nyrer til talrige Smaacyster med Tilgrudning af sekretionsdygtigt Nyrevæv. Lidelsen er medfødt. Beror enten paa en Misdannelse eller maa opfattes som Svulstdannelse.

Cysthygroma verrucosum (Meissner) (gr. *kystis* Blære + *Hygroma* [gr. *hygros* fugtig, flydende]): Form af verrukose, cirkumskripte Lymphangiomer.

Cysticercoid (*Cysticercus* [s. d.] + gr. *eidos* Form): Type af Blæreorme (Tinter), karakteriseret ved, at Blæren er reduceret; hele Tinten af meget ringe Størrelse. C. findes hos en Række Bændelorme, f. Eks. Dipylidium.

Cysticercus (gr. *kystis* Blære + gr. *kerkos* Hale): Type af Blæreorme (Tinter), karakteriseret ved en simpel, vædskefyldt Blære med eet Hoved (Scolex). C. findes hos en Række vigtige Bændelorme, bl. a. Tænidierne. C. *bovis* (syn. *inermis*), **Oksetinten**; i Muskulatur hos

Kvæget; er Tinten til Menneskets *Tænia saginata*. **C. cellulosæ**, **Svinetinten**: i Svinets Muskulatur er Tinten til Menneskets *T. solium*. **C. tenuicollis**: under de serøse Hinder (Peritonæum) hos Drøvtyggere og Svin; er Tinten til *Tænia hydatigena* hos Hund. **C. pisiformis**: under de serøse Hinder (Peritonæum) hos Hare og Kanin; er Tinten til *Tænia pisiformis* hos Hund. **C. ovis**: i Muskulaturen hos Faar; er Tinten til *Tænia ovis* hos Hund. **C. fasciolaris**: i Lever hos Rotte og Mus; lever som *Tænie* (*T. tæniæformis*) hos Katten.

Cystico-ectomy (*Cysticus* [gr. *kystis* Blære] + gr. *ektome* Udskæring): Ekstirpation af Ductus cysticus. **-enterostomia** (gr. *enteron* Tarm + gr. *tome* Snit): Dannelse af en Fistel mellem D. cysticus og en Tyndtarmsslynge. **-lithotomia** (gr. *lithos* Sten + gr. *tome* Snit): Incision af D. cysticus med Fjernelse af Sten. **-lithotripsia** (gr. *lithos* Sten + gr. *tripsis* Gniden): Knusning af Sten i D. cysticus. **-tomia** (gr. *tome* Snit): Incision af D. cysticus.

Cysticus, se Ductus cysticus.

Cystinephrose = Cystonephrose: Cystenyre.

Cystinuria (*Cystin* [gr. *kystis* Blære] + gr. *ouron* Urin): sjælden Stofskifte-anomali, hvorved udskilles Aminosyren: Cystin i Urinen. Maa opfattes som en Hæmning i den normale Omsætning. C. er arvelig og medfødt, men har kun klinisk Interesse ved at kunne give Anledning til Cystinkonkrementdannelse i Urinvejene. Iøvrigt er Anomalien symptomløs. I Urinen ses karakteristiske, seksidige Krystaller af Cystin. Optræder i Reglen sammen med Leverlidelser.

Cystirrhagia (gr. *kystis* Blære + gr. *rhagnymi* [rhag-] bryder) = **Cystor-rhagi**: Blødning fra Blæren.

Cystirrhoea (gr. *kystis* Blære + gr. *rhoë* Flod) = Cystorrhoe: Blærekatarr.

Cystisk (gr. *kystis* Blære): blæret — bestaaende af Blærer.

Cystitis (gr. *kystis* Blære): Blærebetændelse. **C. catarrhalis s. epithelialis** (Rovsing): lettere Blærebetændelse, fremkaldt af ikke pyogene eller urinstofdekomponerende Bakterier. **C. suppurativa ammoniacalis**: svær, universel Blærebetændelse, der fremkaldes af pyo-

gene, urinstofdekomponerende (*Ammoniak*) Stafylokokker og *B. Proteus*. **C. suppurativa acida**: svær Blærebetændelse, særlig lokaliseret til de deklive Partier; fremkaldes hyppigst af *Streptococcus pyogenes*, *Gonokokken*, *Coli*- og *Tuberkelbacillen*.

Cystitom (gr. *kystis* Blære + gr. *tome* Snit): Instrument til Gennemskæring af Linsekapslen ved Kataraktoperation (**Cystitomia**).

Cysto-cele (gr. *kystis* Blære + gr. *cele* Brok): Blærebrok. Et B., der har Blæren til Indhold. Navnet benyttes dog hyppigst om en Nedsynkning af forreste Vaginalvæg, der har trukket Bagvæggen af Vesica ned i en Poche = Colpocystocele. **-dynia** (gr. *odyne* Smerte): Smerter i Blæren = **Cystalgi**. **-graphia** (gr. *grafein* tegne, skrive): Røntgenfotografering af den med et Kontrastmiddel fyldte Blære. **-lith** (gr. *lithos* Sten): Blæresten. **-lithiasis**: Blærestenssygdom. **-neprosis** (gr. *nefros* Nyre): Omdannelse af Nyren til en Cyste. **-pexia** (gr. *pexis* Tilheftning): Fastsyning af Blæren (til Bugvæggen). **-plastik** (gr. *plastik* Kunsten at forme): plastisk Blæreoperation med Dannelse af Lapper til Dækning af Defekter o. l. **-plegia** (gr. *plege* Slag): Blærelammelse. **-pyelitis** (gr. *pyelos* Trug, Bækken): Betændelse i Blære og Nyrebækken. **-skopia** (gr. *skopeein* se, undersøge): Undersøgelse af Blæren ved Hjælp af elektrisk Lys i særligt konstrueret Apparat (**Cystoskop**). **-stomia** (gr. *stoma* Aabning): Dannelse af en Fistel fra Blæren til Legemets Overflade (og Indlæggelse af Pezzer's Kateter [Rovsing]). **-stotomia suprapubica**: Aabning af Blæren ved Indsnit over Skambenet. **-tomia** (gr. *tome* Snit): operativ Aabning af Blæren.

Cystom(a) (gr. *kystis* Blære): Svulst, som bestaar af Cyster, forekommer især i Ovarierne, som **papillifert C.** med faa større Hulrum, og **pseudomucinøst C.** med mange Hulrum, udklædt med slimproducerende Epitheli. Begge Former er godartede.

Cytoblastem (gr. *kytos* Hulrum + gr. *blastema* Kim): Kimvædske, hvoraf Cellerne, efter ældre Opfattelse, skulde dannes.

Cyto-diagnostik (gr. *kytos* Hulrum

+ gr. *diagnosis* Bestemmelse): Diagnostik ved Hjælp af de i en Vædske værende Celler (uddannet af Widal). -**hæmometer** (gr. *haima* Blod + gr. *metron* Maal): Blodlegemetællingsapparat. -**lysis** (gr. *lysis* Opløsning): Opløsning af Celler. -**lysin**: celleopløsende Antistof. -**pharynx** (gr. *pharynx* Svælg): Cellesvælg, Indsænkning indenfor Cellemunden (Cytostom) hos Protozoer. -**ryctes** (gr. *oryktes* Graver): **C. luis**: pæreformede Dannelser, der af Siegel ansaas for Aarsag til Syfilis, men viste sig at være Kunstprodukter. **C. variolæ Guarnieri**: G.'s Vaccinelegemer, s. d. -**stom** (+ gr. *stoma* Mund): Cellemund hos eencelledede Dyr. -**toksiner** (*Toksiner* [s. d.]): specifikke Antistoffer, der beskadiger de Celler, der er benyttet som Antigen. Ved Injektion af Spermatozoer kan f. Eks. vindes et Serum, der lammer disses Bevægelser etc. Saadanne Cytotoksiner er frembragt ved Injektion af Celleemulsioner af ondartede Tumores — forsøgt anvendt terapeutisk. Undertiden bruges Navnet ogsaa om giftige Stoffer, dannet ved Hensald af f. Eks. hvide Blodlegemer ved Røntgenbestraaling eller af røde Blodlegemer ved hæmolytiske Tilstande. -**tropin**, se Bakteriotropin.

Cytodites: Slægt af Mider. **C. nidus**: Luftsækmiden, en ca. $\frac{1}{2}$ mm lang Mide, der lever hos Hønsfugle i Bronkier og

Luftsække, hvor den kan bevirke Betændelse.

Cytoplasmatisk Arv (gr. *kytos* Hulrum + gr. *plasma* det formede): arvelige Egenskaber, der er knyttet til Cellens Protoplasma, jævnt fordelt i dette. Samtlige Kønsceller maa videreføre denne Arv i Modsætning til, hvad der gælder ved Plastidearven, hvor en vis Udspaltnings finder Sted, dog ikke efter Mendels Love.

Ctenocephalus (gr. *kteis* [kten-] Kam, Musling + gr. *kefale* Hovede): en Loppeslægt. **C. canis**, Hundeloppen, er Mellemvært for *Dipylidium caninum* og Overfører af *Leishmania infantum*.

Czermak's (C., Johann Nepomuk, 1828—1873, østrigsk Læge og Fysiolog) **Vagustrykforsøg** (1866): ved Tryk paa Carotis ovenfor den øverste Rand af Sternocleido aftager Pulsfrekvensen.

Czerny-Leopolds Metode til Ventrofixation uteri: Fastheftning af Uterus til forreste Abdominalvæg ved Silkesuturer gennem Forvæggen af Corpus uteri.

Czerny's (C., Vincenz, 1842—1916, Heidelberg) **Metode til Radikaloperation for Ingvinalhernie**: Eksstirpation af Broksækken ved den ydre Aabning af Ingvinalkanalen, som derpaa forsnævres ved Foldning af forreste Væg. **C.'s Suture**: en særlig Form for Tarm-suture.

D

Daarlig Aande: *Cacostomia*; Føter ex ore.

Dacryagogatresia (gr. *dakry* Taare + gr. *agogos* Fører + *Atresia* [s. d.]): Tillukning af Taarekanalen.

Dacryo-adenitis (gr. *dakry* Taare + gr. *aden* Kirtel): Betændelse i Taarekirtlen: akut eller kronisk. Relativ hyppig ved Faaresyge. Ved Miculicz' Sygdom symmetrisk Svulst af Taare- og Spytkirtler. -**cystectasia** (gr. *kystis* Blære + gr. *ektasis* Udvidelse): Udvidelse af Taaresækken. -**cystitis**: Betæn-

delse af Taaresækknn. 1) **D. catarrhalis**. 2) **D. blennorrhoea**: Betændelse med stærk purulent Sekretion. 3) **D. congenita**: beror paa en hindeagtig Tillukning ved Udmundingen af Can. nasolacrymalis i Næsen. 4) **D. phlegmonosa**: Betændelse i Taaresækken og dens Omgivelser, udgaaende fra denne. -**cystoblennorrhoea** (gr. *blenna* Slim + gr. *rhoë* Flod) = *Blennorrhoea sacci lacrymalis*: kronisk Betændelse i Taaresækken med purulent Sekretion og Udvidning af Sækken, i Reglen som Følge af Retention i

denne. -**cystocele** (gr. *kystis* Blære + gr. *kele* Brok): Udspiling af Taaresækken. -**cystorrhinostomia** (gr. *rhis* [rhin-] Næse + gr. *tome* Snit): direkte Forbindelse mellem Taaresækken og Næsehulen, saaledes som efter West's og Toti's Operationer. -**hæmorrhysis** s. **Hæmorrhoea** (gr. *haima* Blod + gr. *rhoë* Flod, *rhysis* Flyden): Afsondring af blodigfarvede Taarer. -**lith** (gr. *lithos* Sten): 1) Stendannelse i Taarekirtlernes Udførsels gange. 2) Konkrement i en Canaliculus lacrymalis. **D(acryo)mma** (gr. *omma* Øje): Cyste i en Canalic. lacrymal. **D(acryo)ps** (gr. *ops* Øje): Retentionscyste i en Udførselsgang fra Taarekirtlen. Blaalig gennemskinnende Svulst under Konjunktiva opadtil, lateralt. -**pyorrhoea** (gr. *pyon* Pus + gr. *rhoë* Flod): Udtømmelse af Pus fra Canaliculi lacrymal. -**rrhoea** s. **Dacryorhysis** (gr. *rhoë* Flod, *rhysis* Flyden) = Taareflod. -**solenitis** (gr. *solen* Kanal): Betændelse af en Canaliculus lacrymal. el. Canalis nasolacrymal. -**stagma** (gr. *stagma* Draabe): Taareflod. -**stenosis** (gr. *stenosis* Forsnævring): Taarevejsforsnævring, i Alm. i Canal. nasolacrymal. -**syrix** (gr. *syrix* Rør): Taarefistel. Fistel førende ind til Taaresækken.

Dactylitis (gr. *daktylos* Finger): Betændelse i en Finger. **D. tuberculosa** (**strumosa**): tuberkuløs Betændelse i Finger, ofte af Karakter som en Osteomyelitis, hvorved Knoglen destrueres inde fra, medens der samtidig aflejres nydannet Ben paa Udsiden. Fingeren bliver da ligesom oppustet (**Spina ventosa**). **D. syphilitica**: syfilitisk, perioral eller osteomyelitis Betændelse i Fingerleddene.

Dämmerschlaf (ty.): Tilstand, i hvilken endnu Perception, men ingen Apperception (o: Smertefornemmelse) er mulig. Benyttes specielt som Betegnelse for de i Obstetrikken anvendte lette Narkoseformer (f. Eks. Scopolamin-Morfin).

»**Dämmerzustand**» (ty.) = Taage-tilstand: forbigaende, lettere Sløring af Bevidstheden ved Hysteri, Epilepsi m.m.

Daemonismus (gr. *daimon* ond Aand): sygelig Forestilling om at være besat eller forhekset af Djævelen el. en ond Aand.

Daemonomania, Daemonomelan-

cholia, Daemonopathia (gr. *daimon* ond Aand + gr. *mania* Raseri, gr. *melancholia* [melas sort + *chole* Galde], gr. *pathos* Lidelse): religiøs Vanvid med Forestillinger om Djævelbesættelse.

Dagblindhed: daarligt Syn i stærkt Lys, bedre ved nedsat Belysning. Hypigst er **dioptrisk D.** beroende paa begrænsede centrale Uklarheder i Hornhinde eller Linse, som generer mest, naar Pupillen er lille. Kan ogsaa bero paa en Hyperæstesi af Retina, f. Eks. ved Sneblindhed. Endelig ved smaa, centrale Skotomer og ved Total-Farveblindhed.

Dahlgren's (D., nulev. svensk Kirurg) **Tang**: Knogletang til Kranieoperationer.

Dakryon (gr., Taare): anthropologisk Betegnelse for forreste øverste Spids af Os lacrymale.

Dal fil = **Da-elle fille** = **Da-ool fil** (arab. *dā'u l-fil* Elefantssyg [fil Elefant]): arabiske Udtryk for Elephantiasis.

Dalén's Foci: begrænsede Prolifationer paa Pigmentepitelet i Retina. Ses histologisk ved Betændelsestilstande i Øjet, særlig ved sympatisk Oftalmi.

Dalrymple's (D., John, 1804—1852, engelsk Øjenlæge) **Symptom**: abnorm Gaben af Øjespalten ved Morb. Basedowii, saaledes at man ser et Stykke af den hvide Sklera over eller omkring Cornea.

Daltonismus (Dalton, John, 1776—1844) = Anerythroptia: Rødblindhed, se Farveblindhed. Bruges ogsaa om Farveblindhed i det hele taget; **akustisk D.**: kaldes de hos farveblinde forekommende Hørelsesdefekter, der viser visse regelmæssige Forhold til Synsdefekten. **Dampformede Lægemidler** = **Atmatria**.

Dampsterilisering (lat. *sterilis* ufrugtbar): Sterilisering i strømmende Vanddamp ved 100° eller i lukkede Beholdere ved højere Temperatur (se Autoklavering). 100° er tilstrækkelig til alle ikke-sporebærende Mikrober, medens der til sikkert Drab af Bakteriesporer i kort Tid kræves højere Temperatur.

Dandyfeber, se Dengue-Feber.

Danielsen's (D., Daniel Cornelius, 1845—1894, Norge) **Sygdom** = Lepra nervosa.

Danse de St. Guy, s. **Danse de St. Vite** (fr.): St. Veits Dans, Chorea.

Danysz's Bacil, se *Salmonella*. **D.'s Fænomen**: ikke blot Mængden, men ogsaa Blandingsmetoden har Betydning for Neutraliseringen af Toksin med Antitoxin. Ved Neutraliseringen af f. Eks. Ricin med Antiricin fordes der en større Mængde A., hvis man tilsætter det lidt efter lidt, end hvis man tilsætter det paa en Gang.

Darier's (D., Ferdinand Jean, 1856 —) **Sygdom**: ret sjælden, kronisk, oftest klæbende Hudsygdom af ukendt Aarsag, bestaaende i symmetriske Udbrud af gulligbrune, skorpedækkede Hornpapler, der især findes i Panden og Tindingerne, paa Halsen samt i og omkring Aksiller og Ingvina.

Dartre crustacée flavescence (fr.): tidligere Betegnelse for *Impetigo contagiosa*. **D. furfuracée volante** (fr.): *Pityriasis simplex*.

Darwin's (D., Charles Robert, 1809—1882) **Spidsøre**: medfødt Misdannelse af ydre Øre, bestaaende i, at der vokser en Spids ud fra den frie Rand af øverste Trediedel af *Helix*; en svag Antydning findes ofte paa *Helix* som *Tuberculum Darwini*.

Darwinisme: Lære, der vil forklare Afstamningsteorien paa den Maade, at der ved Kampen for Tilværelsen (struggle for life) sker et naturligt Udvalg (natural selection) blandt de for talrige levende Væsener; denne Kamp overlever de bedst udrustede (survival of the fittest), og derved opstaar, ved Nedarvning og Tilpasning, nye Arter.

Dasypus (gr. *dasypous* [*dasys* tæt behaaret + *pous* Fod]), se *Chagas' Sygdom*.

Davainea: Slægt af Bændelorme hos Fugle. **D. proglottina**, 0,5—1,5 mm, i Tarmen hos Høns. *Cysticeroidet* findes hos *Snegle* (*Limax*).

Davenport's Index, se *Kaup's Index*.

Davidsohn's (D., Hermann, 1842—, Tyskland) **Symptom**: mørk Pupil ved Gennemlysning af Kæbehulen med en i Munden indført elektrisk Lampe tyder paa Ansamling eller Nydannelse i Kæbehulen.

Daviel's (D., Jaques, 1696—1762)

Operation = *Extractio cataractae*. **„D.'s Ske"** bruges til at presse Linsekernen ud.

Dauermodifikation (ty.): varig Modifikation.

Day's (D., Richard Hauce, 1813—1892, amerikansk Læge) **Reaktion** for Blod i en Vædske, f. Eks. Urin. Til ca. 5 cm³ Vædske sættes ca. 1/2 cm³ friskt tilberedt Guajak tinktur og ca. 1 cm³ H₂O₂. Blandingen rystes; blaalig Farvning betyder Tilstedeværelse af Blod. Kaldes ogsaa *Webers Prøve*; er en Modifikation af *von Deen's Prøve*.

Debilitas (lat.): Svækkelse. **D. intellectuatilis**, se *Deblilitet*.

Debilitet (gr. *debilitas* Svaghed): brugt som Betegnelse for intellektuel Svækkelse i lettere Grad (*Intelligenskvotient* 56—75). Adj.: debil.

Débridement (fr.): Udvidning af snævre Partier ved Indsnit, f. Eks. af en Brokport.

Decalcificatio (lat. *de* bort fra + lat. *calx* [calc-] Kalk + lat. *facere* danne): Afkalkning.

Decalcinere (lat. *de* bort fra + lat. *calx* [calc-] Kalk): afkalkke, f. Eks. ved Behandling med fortyndet Syre (*Salpetersyre* eller *Chromsyre*).

Décanulement (fr.): Fjernelse af Luftrørskanyale.

Decapitatio (lat. *de* fra + lat. *caput* [capit-] Hovede): Fødselsoperation, hvorved Fosterhovedet adskilles fra Kroppen.

Decapsulatio (lat. *de* bort fra + lat. *capsula* Kapsel): Udløsning af eller Løsning og Fjernelse af en Kapsel. **D. renis** = *Edebohl's Operation*.

Decidua (lat. *deciduus* affaldende) = Moderhinde, der fra den hypertrofierede og karakteristisk forandrede Uterus-slimhinde stammende yderste Æghinde.

Deciduoma malignum (*Decidua* [s. d.] lat. *malignus* ondartet) = *Gottschalk's Sarcoma choriodeciduale* = *Chorioepithelioma* (s. d.).

Deckelfraktur (ty.): horizontalt Brud af Kraniehvælvingen.

Decoctum (lat.): Afkog; Lægemiddel-form, Udtræk af Plantedroger, fremstillet ved Hentilling med omtrent kogende Vand i nogen Tid, hvorefter de udtrukne Plantedele frases.

Décollement des ongles (Dubreuilh) (fr.): = Onycholysis partialis. **D. traumatique** (fr.): Afrivning (i betydelig Udstrækning) af Huden fra det underliggende Væv uden videre ydre Læsion ved tangentialt virkende Vold.

Decompressio (lat. *de* bort fra + lat. *compressio* Sammentrykning): Ophevelse af et Tryk.

Decortatio (lat. *de* bort fra + lat. *cortex* [cortic-] Bark) = Decapsulatio. **D. pulmonis** = Déformes Operation ved kronisk Empyem.

Decrepitation (lat. *de* [forstærkende] + lat. *crepitare* knirke): smældende Lyd, som høres ved Opvarmning af visse Salte.

Decubitus (lat. *decumbere* lægge sig ned): »Liggesaar«, nekrotiske S. med ringe Helingstendens, fremkomne ved, at Huden trykkes mellem Knoglerne og Underlaget, og ved den deraf følgende daarlige lokale Blodcirkulation.

Decurtatio (lat. *decurtare* afkorte): Forkortning.

Dédoublement de la personnalité (fr.): Dobbeltbevidsthed, Spaltning af den psykiske Personlighed. Se alternerende Bevidsthed.

Deen's (D., Izaak Abrahamszoon van, danskfødt, 1804—1869, levede i Holland med Tilnavnet v. D. = fra Danmark) **Reaktion for Blod**, f. Eks. i Urin: til ca. 5 cm³ Urin, som event. er gjort let sur ved Tilsætning af Eddikesyre, sættes $\frac{1}{3}$ cm³ friskt tillavet Guajak tinktur (en Knivspids Guajakharpiks til lidt Alkohol) og 1 cm³ gammel, iltholdig Terpentiniolie. Blandingen rystes og ved Tilstedeværelse af Blod kommer en blaa Farve. I Stedet for Terpentiniolie kan anvendes 3% H₂O₂. Reaktionen beror paa, at Hæmoglobinet virker som Katalysator og overfører Ilt fra Terpentiniolien til Guajakken, som ved Iltningen bliver blaa.

Deetjen's (D., Hermann, 1863—1915, Tyskland) **Blodlegemer**: Blodplader.

Defatigatio (lat.): Træthed, Udmattelse.

Defekt (lat. *deficere* [defectum] mangle): Mangel, Substansstab; bl. a. anvendt om ringe sjælelige Evner. **-Handlinger**: Handlinger hos psykisk defekte. **-psykose** (gr. *psyche* Sjæl): Sindssygdom,

der er ledsaget af en psykisk Defekt (resp. Intelligensdefekt).

Defeminatio (lat. *de* bort fra + lat. *femina* Kvinde): Afsvækkelse eller Tab af de kvindelige Egenskaber.

Défense musculaire (fr.): Muskelværn (Ordnydannelse [C. Wessell]); re-flektorisk Muskelspænding til Værn for et sygt Parti mod Tryk, f. Eks. ved Appendicitis.

Deferen-ectomia (*Deferens* sc. *vas* [lat. *deferre* bære ned] + gr. *ektome* Udskæring): Eksstirpation af Vas deferens. **-titis**: Betændelse i Vas deferens (hyppigst gonorrhøisk).

Defervescens (lat. *defervescere* syde af, udrase): Udrasen, Afløb; særlig af Feber eller Febersygdomme.

Defibrinere (lat. *de* bort fra + *Fibrin* [lat. *fibra* Fiber]): Fjernelse af Fibrin fra Blod, som er taget ud af Legemet; det kan ske ved Rystning el. Piskning.

Deflexionsstilling (lat. *deflexio* Bortdrejning, Bøjning): sammenfattende Betegnelse for de relativt sjældne Hovedstillinger (Forisse-, Pande-, Ansigtstil-ling), hvor Fosterhovedet er mindre flek-teret end ved Isstillingen.

Defloration (lat. *defloratio* Afblomstring): Sprængning af Hymen ved første Coitus. **'s-Pyelitis** (gr. *pyelos* Bækken): P. ved Infektion gennem Smaalæsioner efter første Coitus.

Defluvium capillorum (lat. [*defluere* flyde ned]): Haaraffald; bruges særligt om det syfilittiske Haaraffald.

Deformitas (lat.): Vanskabthed, Misdannelse, medfødt og erhvervet.

Defurfuratio (lat. *de* fra + lat. *furfur* Klid): klidformig Afskalning.

Defækation (lat. *defaecare* rense for Bundfald [*faex*]): 1 Udtømmelse af Af-føring; 2) Fjernelse af Forurening eller Bundfald i Vædske.

Dégagement (fr.): Hovedets Fødsel.

Degeneratio (lat.): Udartning; Nedgang i Funktionsdygtighed. — Dels brugt om den sjælelige og legemlige Forringelse, man ser i de enkelte Led af Slægter, der er i Tilbagegang, dels om sygelige Processer i Organer eller bestemte Cellevæv, som medfører en Svækkelse resp. Ophævelse af disses Funktion (albuminøs, amyloid, fibrøs, caseøs etc. Degen.). I Medulla taler man om opad-

og nedadstigende, sekundære D. af de enkelte Strengsystemer og (spec. ved Tabes) om **graa D.** af Bagstrengene. **D. adiposo-genitalis:** se Dystrophia adiposo-genitalis. **D. disciformis maculae lutea** (P. Junius og H. Kahn) = Retinitis exsudativa i Macularegionen hos ældre. Findes ofte forbundet med Retinitis circinata og beror i Alm. paa Arteriosklerose. Danner en skiveformig, let prominent Flade i Macularegionen. Retinas Kar gaar i Reglen frit hen over den. **D. hepato-lenticularis** (Hall, Hans Chr., 1884—1922, dansk L.): Samlebetegnelse for Wilson's Sygdom, Pseudoklerose og visse Former af Torsions-spasme (Thomalla-Wimmer), alle karakteriseret ved Lidelser af Basalganglierne og Levercirrhose. **D. lenticularis progressiva: Wilson's Sygdom:** familiar Lidelse hos yngre Individer: dens Hovedsymptomer er: Tilgrundegaen af Nucleus lentiformis med deraf afhængige Bevægelsesforstyrrelser, Hypertoni, Spasmer etc., samt Levercirrhose og ringformet Corneapigmentering. Sml. Pseudosclerose.

Degenerationsreaktion (lat. *degeneratio* Udartning) (Erb): en degenererende, motorisk Nerves forandrede Reaktionsmaade overfor elektrisk Irritation. — Ved **komplet D. R.** findes følgende Abnormiteter: 1) Nervens faradiske og galvaniske Irritabilitet er ophævet, 2) de tilhørende Musklers faradiske Irritabilitet er ligeledes ophævet, medens 3) Musklerne galvaniske Irritabilitet er steget og desuden forandret, saaledes at Trækningerne bliver træge (*ormeagtige*) og Anodelukningstrækningen (AnLT) samtidig stærkere end Katodelukningstrækningen (KaLT) (ty. Formel: $AnSZ > KaSZ$), hvilket er det omvendte af det normale. — Ved **partiell D. R.** er Musklerne galvaniske Irritabilitet forandret som ved komplet D. R., medens deres faradiske Irritabilitet — saavel som Nervens elektriske Irritabilitet — er normal eller maaske ganske let nedsat. — Overgangsformer mellem den partielle og den komplette D. R. findes. — Betingelsen for D. R.'s Optræden er, at enten de motoriske Nervetraades trofiske Centrum i Rygmarvens Forhorns-celler eller Baneerne derfra ud til Musk-

lerne et eller andet Sted er alvorligt lidende (Poliomyelitis, Neuritis, traumatisk Læsioner etc.). Sml. Trækningslov for Muskler.

Degenerationstejn (lat. *degeneratio* Udartning): forskellige legemlige Abnormiteter, der med særlig Hyppighed er iagttaget hos »degenererede« Individer: Deformiteter af Ørebrusken, Asymmetri af Kraniet, Prognathi, Hareskaar, overtallige Fingre, Hypospadi, Kryptorchisme, Hypertrichosis etc. Syn. Stigmata degenerationis el. hereditaria.

Degenerativ Karakter (lat. *degenerare* udarte), se Dégénéré supérieur. **D. Psykose:** visse Sindssygdomsformer hos stærkt arveligt belastede Individer.

Dégénéré supérieur (fr.): degenerativt Individ, hos hvem den psykiske Abnormitet viser sig paa Følelsens og Fantasiens, men ikke paa de rent intellektuelle Evners Omraade.

Deglutition (lat. *deglutire* synke): Synkning.

Degustatio (lat., Smagen): Smagsansen, Smagen.

Dehio's (D., Karl Konstantinowitsch, 1851—, Rusland) **Prøve:** saafremt en Atropininjektion forøger en Bradycardi, beror denne paa en Irritationstilstand af Vagus; har den ingen Virkning, skyldes Bradycardien en Myocardiellidelse.

Dehiscens, spontan (lat. *dehiscere* spalte, gabe): abnorm Spaltdannelse i Kraniets Knogler. Forekommer særligt hyppigt i Tindingebenet, f. Eks. i Tegmen tympani. Kan skyldes Resorptionsprocesser paa Grund af forøget intrakranielt Tryk.

Dejektion (lat. *dejectio* Modløshed; Afføring [egl. Betydn.: Nedkastning]): 1) Melankoli, Sindsnedtrykthed. 2) Afføring.

Déjérine's (D., Jos., 1849—1917, Neur., Paris) **Sygdom**, se Friedrich's Sygdom. **Déjérine-Landouzy**, se Landouzy-Déjérine. **D.-Lichtheim's Fænomen:** Det Fæn., at en Pt. med subkortikal, motorisk Afasi er i Stand til med Fingrene at angive Antallet af Stavelser i Ord, som han ikke kan udtale. Se Lichtheim. **D.-Roussy's** (R., S., nulev., Neur. og Pat.-An., Paris) **Syndrom:** Syndrome thalamique.

Dekokt, se Decoctum.

Dekomposition (lat. *de* bort fra + lat. *compositio* Sammensætning): 1) Adskillelse el. Nedbrydning af sammensatte Stoffer el. Forbindelser til enklere Dele. 2) Forraadnelse, Opøsning.

Dekompressiv Trepanation (lat. *de* bort fra + lat. *comprimere* [compressum] trykke): T., foretaget for at aflaste Hjernetrykket. Syn.: Palliativ T.

Dekstrogram (lat. *dexter* højre + gr. *gramma* Skrifttegn): anormalt Elektrokardiogram, som viser et venstresidigt Grenblok. Betegnelsen D. anvendes for at betegne, at de elektriske Fænomener el. Aktionsstrømme, som stammer fra højre Ventrikel, er de mest fremtrædende i Elektrokardiogrammet.

Delbet's (D., Pierre, 1861—, Kirurg, Paris) **Operation**: Implantation af Vena saphena magna i Vena femoralis, hvis Klapper da aflaster Trykket i V. saph. mag.

Deletær (lat. *delere* [deletum] ødelægge): skadelig, ødelæggende.

Delhi boil (*Delhi*, By i Forindien) = bouton d'Orient.

Deligatio (lat. *deligare* forbinde): Forbinding.

Delinquent nato (ital.) (Lombroso): »den fødte Forbryder»; et degenereret Individ med kriminelle Tendenser.

Delirant, se Delirium.

Délire (fr.): ældre, fransk Fællesbetegnelse for en Række forskellige Sindssygdomstilstande. **D. ambitieux**: Storhedsvanvid. **D. chronique à évolution systématique** = primær Paranoia. **D. d'emblée**: hos degenererede hurtigt opstaaende og i faa Uger forløbende Psykose med Forfølgelses- og Storhedsideer, event. i Forbindelse med Forvirring. **D. émotif**: Tvangsforestilling. **D. onirique** (gr. *oneiros* = Drøm): Taagetilstand. **D. de la persécution**: Forfølgelsesvanvid. — **D. de toucher** = Mysophobia etc.

Delirium (lat. [*de* bort fra + *lira* Plovfure]): hurtigt forløbende Forvirringstilstand med Uro og Hallucinationer, gerne som Følge af infektiøse, toksiske, traumatiske Indvirkninger paa Hjernen. **D. acutum**: svær Form af D. med kolossal Uro, Taletrang, Angst, Feber, stigende Afkræftelse og som Regel dødelig Udgang, Symptomkompleks ved

Infektioner, Psykoser etc. **D. ex inanitione**: Hungerdelirium. **D. tremens s. potatorum s. alcoholicum**: Drankergalskab; D. hos kroniske Alkoholister, karakteriseret ved Desorientation, livlige Hallucinationer ofte af Smaadyr, Suggestibilitet, Fabulation, professionel Beskæftigelsestrang, stærk Uro og Tremor. Se endvidere: Amentia.

Délivrance (fr.): obstetricisk Udtryk for Uddrivning af Efterbyrden. **D. dans l'accouchement naturel**: den normale Fjernelse af Efterbyrden. **D. artificielle**: den operative Fjernelse af den fastsiddende Efterbyrd.

Délorme's (D., Edmond, 1847—1929, Paris) **Operation ved Empyem**: Afskrabning af den fortykkede Pleura viscerales ved kronisk Empyem.

Delstanche's Rarefacteur: Instrument til Trommehindemassage ved veksellende Tryk af Øregangens Luft.

Delusio (lat.): Hallucination, Miskenndelse, Vrangforestilling.

Delusional Stupor (lat. *delusio* Hallucination; lat. *stupor* Sløvhed): hallucinationspræget Stupor.

Démangeaison (fr.) = Pruritus.

Démarche de steppeur (Charcot) (fr.): Steppage, Gangforstyrrelsen ved Lammelse af Fodens Ekstensorer (først sættes den hængende Fodspids, saa Hælen mod Jorden). **D. titubante** (fr.): dinglede Gang ved Cerebellarlidelser.

Demarkation (ty. *Mark* Grænse): Afgrænsning.

Demodex (gr. *demos* Fedt, Talg + gr. *dex* Orm), **Haarsækmider**: smaa, omkring $\frac{1}{3}$ mm lange, langstrakte Mider, der lever i Haarfollikler og Talgkirtler hos Pattedyr og Mennesket. **D. folliculorum** hos Mennesket; kan fremkalde Blefaritis, naar den findes i Øjenhaarene. **D. canis** hos Hunden; foraarsager den ofte haardnakkede og ondartede Demodexskab. Andre Arter hos Kat, Kvæg, Ged, Hest og Svin. **D. folliculorum canis** angriber ofte Hund. Symptomer: haarløse Pletter. Tidligere frygtet, men kan nu helbredes ved Behandling med nyere org. Svovlpræparater.

Demens = Dementia.

Dementia (lat.): Sløvsind, Fællesbetegnelse for enhver psykisk Svækkelse i Modsætning til den medfødte el.

tidligt i Barndommen opstaaede Imbecillitet resp. Idioti. **D. paralytica s. paretica**: paa Basis af Syfilis udviklet, velkarakteriseret Sindssygdomsform. Syn. Paralysis generalis progressiva, Bayles Sygdom. **D. præcox** (Kraepelin): sammenfattende Betegnelse for de forskellige Varianter af Ungdomssløvsind. Sml. Schizophrenia.

demi tour de maître (fr.): Betegnelse for en Modifikation af den almindelige Fremgangsmaade ved Kateterisation hos Mænd, idet Katetret i 1. Tempo holdes lige over Ingvinalfuren og saa, naar Bulbus er naaet, drejes hen til Midtlinien af Abdomen og derpaa føres videre paa sædvanlig Maade, jfr. tour sur le ventre og tour de maître.

Dengue-Feber, Breakbonefever, Dandyfeber: tropisk, epidemisk Sygdom med ukendt Smittestof, der overføres af Aedes aegypti. Sygdommen er akut, højfebril, ledsaget af mæslingelignende Exanthem og Smerter og Svulst i Knæleddene. God Prognose.

Denker's Operation: Opmejsling af Kæbehulen gennem Fossa canina med Fjernelse af Randen af Apertura pyramiformis og den forreste Del af Concha inferior og laterale Næsevæg.

Denman's (D., Thomas, 1733—1815) **Evolutio spontanea**, se Evolutio spont.

Dennert's Forsøg: Hørselen for Hviskestemme prøves paa det syge Øre, først med dette frit og derefter med dette tillukket. Hører Patientten anden Gang daarligere end første, eller hører han slet ikke, vil dette sige, at han ved første Prøve virkelig har hørt med det syge Øre. Er Hørselen derimod uforandret, naar det syge Øre er tillukket, vil det sige, at han slet ikke har hørt med dette.

Dens sustentatus (lat. *dens* Tand; lat. *sustentare* holde tilbage): en i Gennembruddet forhindret Tand.

Dentalgi (lat. *dens* [dent-] + gr. *algos* Smerte): Tandpine.

Dental-infektion (lat. *dens* [dent-] Tand + *Infektion* [s. d.]): Infektion udgaet fra Tandlidelse. -**osteom** (*Osteoma* [s. d.]): Knoglesvulst, knyttet til Tænderne.

Dentifikation (lat. *dens* [dent-] Tand + lat. *facere* danne): Tanddannelse.

Dentikel (lat. *denticulus* lille Tand):

lille ossøs Svulstdannelse i Tandpulpa; kan enten sidde paa Dentinen eller frit i Pulpa.

Dentitio (lat.): Gennembrud af Tænderne. Man taler om 1ste Dentition = Gennembruddet af Mælketænderne og om 2den Dentition = Gennembrud af de blivende Tænder. **D. difficilis**: Vanskeligheder og sygelige Tilstande ved Tændernes Frembrud.

Denudatio cordis (lat. *denudatio* Blottelse; lat. *cor* [cord-] Hjerte): Blottelse af Hjertet, Forøgelse af den absolutte Hjertedæmpning.

Depage's Leje: vinklet Bugleje med Bøjning i Hoften; særlig anvendeligt til Operation for Cancer recti.

Dépersonnalisation (fr.): Erindringsstab m. H. t. en Del af Legemet; Følelsen af, at denne Del (Arm, Ben etc.) er Individet fremmed, ikke »tilhører» ham.

Depilatio (lat. *depilare* plukke Haa-rene [*pilus*] ud): betegner dels medfødt, dels kunstigt frembragt Haarmangel.

Depravatio (lat.): Forringelse, Forværrelse, spec. i moralsk Henseende.

Depression (lat. *depressio*): 1) Nedtrykning f. Eks. af Brudstykke af Kraniet. 2) (psykisk D. = depressio) **mentis**: sjælelig Nedtrykthed, sml. Melancholia.

Depressio cataractae s. **Reclinatio** (lat. *depressio* Nedtrykning; *Cataracta* [s. d.]): Forsænkning af den uklare Linse i Glaslegemet v. Hj. af en »Stærnaal». Forældet Operation.

Depressiv (lat. *deprimere* [depressum] nedtrykke): nedtrykt.

Depressoriske Nerver (lat. *deprimere* [depressum] nedtrykke): N., ved hvis Irritation det vasomotoriske Centrums Tonus reflektorisk nedsættes, Karrene dilateres og Blodtrykket falder.

depuratus (lat.): renset.

Deradelphus (gr. *dere* Hals + gr. *adelphos* Broder): Dobbeltmisdannelse med et Hoved og en Hals, 3 eller 4 Lemmer, oftest dobbelt Bækken.

Deradenitis (gr. *dere* Hals + gr. *aden* Kirtel): Betændelse i Halskirtlerne.

Dérangement interne (fr.): i **Knæleddet**: Samlenavn for alle mulige indre Forstyrrelser som Ligamentsprængninger, Meniscuslaxationer, Bruskafrivninger o. l.; i **Albuleddet**: ikke nøje kendt Li-

delse hos Børn, der medfører Lammelse af Armen; muligvis er Aarsagen en Subluksation af Radius, muligvis er Ledkapslen kommet i Klemme ved Capitulum radii.

Derbyshire Hals: Kretinisme. Navnet stammer fra den hyppige Forekomst af Sygdommen i Bjergetegnene i Derbyshire.

Dercum's (D., Francis Xavier, 1856 1931, Philadelphia) **Sygdom:** beskrevet 1888 af D. Lipomlignende Fedtphobninger i det subkutane Væv paa forskellige Steder af Kroppen; enten mindre, begrænsede Knuder eller større, diffuse Partier. De paagældende Partier er ekssessivt ømme. Sygdommen ledsages af almindelig Astheni og Muskelsvaghed samt psykisk Labilitet. Hyppigst hos Kvinder. Sygdommens Aarsag ukendt. Hypotetisk er Antagelsen om, at den skulde være af endokrin Oprindelse. Syn. Adiposis dolorosa.

Derivantia (lat.): afledende Midler; gammel Betegnelse for Midler, med hvilke man paavirkede een Del af Organismen, hyppigst Hud eller Tarm, med Varme, lokalirriterende Midler o. l. for at indvirke gavnligt paa en sygelig Tilstand i andre Organer.

Derivation (lat. *derivatio*): Afledning.

Dermacentor (gr. *derma* Hud + gr. *kentor* Ansporer [*kentron* Pigkæp]) **Andersoni:** en Mide, som overfører Rocky Mountain Spotted Fever.

Dermacentroxenus, se Rickettsia.

Dermalgia (gr. *derma* Hud + gr. *algos* Smerte): Hudsmerte.

Dermanyssus gallinae (gr. *derma* Hud + gr. *nyssein* stikke): Hønsesmeden, en 0,6—0,7 mm lang, blodsugende Mide, der lever i Hønehuse, Fuglebure o. l. Steder. Suger Blod af Fjerkræ og Burfugle, som i høj Grad generes af den; kan ogsaa stikke Mennesker og fremkalde kløende Dermatitis. **D. hirundinis**, godt 1 mm lang, holder til i Svalereder, men kan derfra angribe Mennesker (urtikarieagtigt Udslet).

Dermapostasis (gr. *derma* Hud + gr. *apostasis* Afgang [*afhistemi* fjerner, stiller bort]): sekundær Lokalisation af en Sygdom til Huden, »symptomatiske Hudsygdomme».

Dermathexanthesis (gr. *derma* [der-

mat-] Hud + gr. *exanthesis* Blomstring, Udslet): Dermapostasis i Form af et pludseligt Udbrud, »Sygdommen slaar ud».

Dermatitis (gr. *derma* [dermat-] Hud): Betændelse i Huden. **D. artificialis:** Hudlidelse fremkaldt ved Brug af (indvendig eller udvendig) eller Arbejde med et eller andet for vedkommende Hud skadeligt Stof. **D. bullosa, hereditaria** = Epidermolysis bullosa hereditaria. **D. coccidioides:** sjælden Lidelse med Dannelse af Papler og Svalster i Huden (og i indvendige Organer, muligvis fremkaldt af en Svampeart. **D. contusiformis** — Erythema nodosum. **D. erythematosum et bullosa** = Dermatitis herpetiformis. **D. exfoliativa generalisata**, se Pityriasis rubra. **D. glandularis erythematosum** (Morison) = Lupus erythematosus. **D. herpetiformis** (Duhning, 1884): stadigt recidiverende, oftest stærkt kløende Hudsygdom af ukendt Aarsag, hyppigst bestaaende af urticarielle og vesiculøse Elementer, ordnede symmetrisk, men forøvrigt overordentlig varierende baade i Udseende og Gruppering. **D. lichenoides pruriens** (Neisser) = Neurodermitis chronica circumscripta. **D. neuritica** = D. herpetiformis. **D. nodularis necrotica** = Aknitis. **D. papillaris capillitii** = Aknekeloid. **D. polymorpha dolorosa** (Brocq) = D. herpetiformis. **D. prae-cancerosa**, se Bowens Sygdom. **D. psoriasiformis nodularis:** en af Formerne i Gruppen Parapsoriasis. **D. repens** (R. Crocker): unilateral Hudlidelse, der rimeligvis beror paa en lokal Neuritis og breder sig mod Basis af Ekstremiteten, medens den heler til paa det perifer Parti, uden at recidivere her; bestaar af Betændelse og Vesikeldannelse. **D. vacciniiformis infantilis** = Impetigo.

Dermato-cele lipomatosus (gr. *derma* [dermat-] Hud + gr. *cele* Svulst, Brok): stillet Hudlipom i cystisk Degeneration. **-graphia** (gr. *grafein* skrive) se Dermographia. **-logia** (gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Hudsygdomme. **-lysis** (gr. *lysis* Løsning): Misdannelse i Huden, der paa et begrænset Parti er fortykket, løs og hænger i større og mindre Folder; findes særlig hyppigt i Ansigtet (Palpebræ). **-myositis**, se Polyomyositis.

-mucosomyositis (lat. *mucus* Slim + gr. *mys* Muskel): Dermatomyositis, hvor Slimhinderne er medinddraget i Sygdommen. **-mylasis linearis migrans** (gr. *myia* Flue) = creeping eruption. **-mykosis** (gr. *mykes* Svamp): Hudlidelse fremkaldt af Svampearter. **-myositis** (gr. *mys* [*myo*-] Muskel): Infektionssygdom med Ømhed af forskellige Muskler og Ødem af og Exantemer paa den dækkende Hud. **-neurosis stereographica** (gr. *neuron* Nerve, *Streng*) = Dermographismus. **-nosis** = Dermatosi. **-pathia** (gr. *pathos* Lidelse) = Dermatosi. **-plastik** (gr. *plastike* Kunsten at forme): plastisk Hudoperation. **-rrhagia** (gr. *rhagnymi* [*rhag*-] bryder): Blødning i Huden. **-sclerosi** = 1) Scleroderma. 2) Cutis anserina. **-sis**: Hudlidelse. **-spasmus** (gr. *spasmos* Krampe) = Cutis anserina. **-xerasia** = Xeroderma. **-zoonosis** (gr. *zoon* levende Væsen): Hudsygdom forårsaget af levende, dyriske Hudparasiter.

Dermatocoptes (gr. *derma* [dermat-] Hud + gr. *koptein* slaa, saare), se Psoroptes.

Dermatoma (gr. *derma* [dermat-] Hud): 1) Svulst i Huden, 2) en Spinalnerves sensitive Udbredningsomraade (Kollmann).

Dermatophagus (gr. *derma* [dermat-] Hud + gr. *fagein* spise), se Choriopetes.

Dermatorhyctes (gr. *derma* [dermat-] Hud + gr. *oryktes* Graver [?]), se Cnemidocoptes.

Dermatose(r) (gr. *derma* [dermat-]): Hudsygdom(me).

Dermo-graphia (gr. *derma* Hud + gr. *grafein* skrive): Forøgelse af de vasomotoriske Hudreflekser, stigende gennem Hyperæmi (event.) til Vædskeudrivning (Urticaria factitia, Vabledannelse). Syn. Dermatografisme, Autografisme, Autodermografisme. Se Karrefleks og Taches cerebrales. **-synovitis plantaris ulcerosa** (*Synovia* [gr. *syn* sammen + lat. *ovum* Æg]): purulent, til Ulcerationsdannelse førende Betændelse i Plantae, udgaende fra en Bursa under en Clavus eller Callositet.

Dermoid (gr. *derma* Hud + gr. *eidos* Form) = Epidermoid: godartet Svulst opstaaet af dystopisk Epidermis. **-cyste**

(gr. *kystis* Blære): cystisk Teratom med Væv fra alle tre Kimblade og mere eller mindre udviklede Organanlæg; ofte findes Hud, Luftvejsepithel, Hjernevæv samt Tænder. Dermoidcysten forekommer i Ovariet.

Desault's (D., Pierre Joseph, 1744—1795, Paris) **Forbinding**: Uldbindsbandage til Claviculafrakturer. Overarmen fikses til Thorax ved circulære Ture over en her anbragt Pude, hvorefter Underarmen holdes oppe ved Mitelature. **D.'s Operation**: Opmejsling af Kæbehulen gennem Fossa canina. **D.'s Underbinding**: U. af Art. femoralis i Canalis adductorius ved Aneurysme paa Art. poplitea. **D.-Küster's Operation**: Resektion af forreste Væg i Kæbehulen ved Empyem i denne.

Descemetitis (Descemet, Jean, 1732—1810, fr. Læge) = Præcipitat paa Hornhindens Bagflade; Tegn paa Cyclitis.

Descemetocoele (Descemet + gr. *kele* Brok): Fremhvelving af Membr. Descemeti ved dybt Ulcus corneae, idet Membranen giver efter for det intraokulære Tryk.

Descensus (lat., Nedstigning): Nedsynkning. **D. funiculi umbilicalis**: N. af Navlesnoren ved Siden af eller foran den forliggende Fosterdel under Fødslen. Adskillelse fra Prolapsus funiculi umbil. upraktisk og unyttig. **D. ovariorum**: Nedsynkning af Æggestokkene — oftest i Forbindelse med Retroflexio uteri. **D. uteri**: N. af U. til Vulva, Begyndelse til Prolaps.

Deschamps' (D., Joseph François Louis, 1740—1825) **Naal**: stump Skafte-naal med et Øje i den krummede Spids; anvendes til Anlæggelse af Ligaturer.

Descendens (lat. *descendere* stige ned, nedstamme): sammenfattende Betegnelse for Descenderterne. **-tavle**: Skema over en Persons Efterkommere. **-teori** (gr. *theoria* Betragtning; Theori): alle levende Arter, nedstammer fra de simpleste Organismer, fra hvilke de efterhaanden har udviklet Tilpasning, Selektion og Mutation. Smlg. Evolutionsteori, Afstamningsteori.

Descenderter (lat. *descendere* stige ned, nedstamme): Efterkommere, Slægtninge i nedadstigende Linie. Sml. Ascen-

denter. Direkte Descendenter: Børn, Børnebørn o. s. v.

Descensus (lat., Nedstigning): Nedfald, Nedgliden, Fremfald. **D. vaginæ**: Fremfald af Moderskedens Slimhinde.

desensibilisere (lat. *de* bort fra [ophævende Betydn.] + lat. *sensibilis* følsom): at ophæve eller formindske Organismens Overfølsomhed overfor fremmede Protein-stoffer. Desensibiliseringen søges som Regel iværksat ved Infektion af smaa Mængder af det paagældende Stof.

Déséquilibré (fr.): sjælelig uligevægtig, degenereret Person.

Desinficerende Midler = Desinficientia.

Desinficientia (lat. *de* bort fra + lat. *inficere* smitte): smitstofdræbende Midler.

Desinvagination (fr. *des-* [lat. *de-*] bort fra + lat. *in* ind i + lat. *vagina* Skede): Frigørelse af en invagineret Tarm.

deskvamativ, Deskvamation, se Desquamatio. **D. Katar** (lat. *desquamare* afskælle): Betændelse af Slimhinder med tyndt Ekssudat og Epithelafstødning. **D. Pneumonia**: 1) katarralsk Pneumoni; 2) særlig Form af specifik Pneumoni med cellerigt Ekssudat og voldsom Proliferation og Afstødning af Alveolarepithel.

Desmitis (gr. *desmos* Baand): Betændelse af Ligamenter.

Desmo-bakterier (gr. *desmos* Baand), se Trichobakterier. **-dynia** (gr. *odyne* Smerte): Smerte i Ligamenter. **-logia** (gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Led. **-pathia** (gr. *pathos* Lidelse): Sygdom i Ligamenter. **-rrhexis** (gr. *rhexis* Brud): Bristning af Ligamenter.

Desmoid (gr. *desmos* Baand + gr. *eidos* Form): meget fast Fibrom, bestaaende af seneagtigt Væv; som Regel udgaet fra Fascie eller Sene.

Desmoidmetode (gr. *desmos*, Baand + gr. *eidos* Form): af Sahli angivet Metode til Undersøgelse af Ventriklens Funktion. I en lille Gummipose anbringes et Stof, som let lader sig paavise i Urinen, naar det udskilles her efter Resorption fra Mave-Tarmkanalen, Eks. Jodkalium, Metylenblaat. Posen lukkes med en Katguttraad. Hvis Mavesaften

fordøjer Traaden, vil Stoffet nogen Tid efter kunne paavises i Urinen. Positiv Prøve er Stof i Urinen efter 5—10 Timers Forløb. Negativ Prøve kan betyde manglende Indhold af Trypsin i Mavesaften el. hurtigt Passage gennem Ventrikel og Tyndtarm.

Desmurgia (gr. *desmos* Baand + gr. *ergon* Værk): Læren om Forbindinger.

Desodorantia (lat. *de* bort fra + lat. *odor* Lugt): Midler til Fjernelse af ilde Lugt, f. Eks. fra Saar.

Desodoriserende Midler = Desodorantia.

Desquamatio (lat. *desquamare* afskælle [*squama* Skæl]): Afskalning. **D. marginée aberrante en aires** (fr.) = Lingua geographica.

Destruktionsluxation (lat. *destructio* Ødelæggelse, lat. *luxare* forvride): L. fremkommen ved svære Ødelæggelser af Ledender og Kapsel.

Detritus (lat. *deterere* [*detritum*] gnide af): ganske fint Henfald af Væv eller enkelte Celler som i Ekspektorat.

Dentafon (lat. *dens* [*dent-*] Tand + gr. *fone* Stemme) = Audifon, s. d.

Deuter-anomal (gr. *deuteros* den anden + gr. *anomalos* uregelmæssig): Person med Deuteranomalialia, se anomal Trichromasi. **-anopsia** (**-opia**) (*Anopsia* [s. d.]) = Grønblindhed, se Farveblindhed.

Deuteroalbumoser (gr. *deuteros* den anden + *Albumose* [lat. *albumen* Æggehvide]): Art Albumoser, som i Egenskaber staar Peptonerne nærmest.

Deuteranop = Person med Deuteranopsia.

Deventer's (D., Hendrik, 1651—1724, Holland) **Bækken**: det overalt ligelig forsnævrede Bækken: Pelvis aequabiliter justo minor = P. nimis parva. **D's Diameter** = Diameter obliqua = Skraaviddens; det skyldes en Misforstaaelse, at Deventers Navn er knyttet hertil. **D.-Müller's** (München, Haandgreb, se Müllers H.; Deventers Navn med Urette knyttet hertil.

Devergie's (D., Marie Guillaume Alphonse, 1798—1878) **Sygdом** = Lichen ruber acuminatus.

Deviatio psychica (lat. *deviare* afvige fra Vejen): lettere Grad af psykisk Degeneration, en let Afvigelse fra Nor-

men, som ikke kan karakteriseres nærmere. Saaledes de Karakterforandringer der ses ved Epilepsi, før det er kommet til Demens.

Déviation conjugquée (fr.): eensrettet Afvigelse af Øjnenes Stilling med Indskrænkning af Bevægeligheden til den modsatte Side. Hyppigst ved Apoplexia cerebri; i Almindelighed er Øjnene rettet mod den ikke lammede Side. Ved Ponsaffektioner ofte mod den lammede Side.

Deycke-Much's (D., Georg, 1865—, M., Hans, 1880—1932, begge Tyskland) Partial-Antistoffer mod Tuberkulose: hypotetiske Antistoffer, der reagerer med forskellige Antigener i Tuberkelbacillen (Partial-Antigener, Partigener). Ved Behandling af Tuberkelbaciller med f. Eks. Mælkesyreopløsning deles deres Antigener i en opløselig Del, der indeholder det egentlige Tuberkulin og er giftigt, og en uopløselig Del, der atter kan deles i 3 Antigener (Eggehvide, Lipoid, Fedtalkohol), og som efter Deycke og Much skulde virke langt bedre immuniserende end den opløselige Del.

Dexiocardia eller Dextrocardia (gr. *dexios*, lat. *dexter* højre + gr. *kardia* Hjerte): Misdannelse med Forlæggelse af Hjertet til højre Thoraxhalvdel, ofte et Led i en universel Situs inversus.

Diabète bronzé (fr.): Bronzediabetes. **D. gras (fr.):** Sukkersyge ledsaget af Fedme. **D. maigre (fr.):** Sukkersyge ledsaget af Afmagring.

Diabetes insipidus (s. *spurius*) (gr. *diabetes* Sukkersyge): kronisk, ofte familær Sygdom, ved hvilken der udskilles en meget rigelig Mængde tynd Urin (indtil 40 Liter i Døgnet). Generes især af en stærk Tørst. Skyldes Hypofunktion af Hypofysens Pars intermedia. Det centrale i Sygdommen er den manglende Evne til at kunne koncentrere Urinen. **D. i. *spurius***, hvor Polydipsien er det primære. **D. arthriticus:** den egentlige konstitutionelle, familære D., naar denne optræder sammen med Arthritis urica hos Patienten eller i Familien. **D. decipiens:** D-former med manglende Polyuri. **D. neurogenes** i Tilslutning til traumatiske Læsioner af Nervesystemet, særl. Bunden af IV Hjerneventri-

kel. **D. mellitus:** Sukkersyge, Stofskiftesygdom beroende paa Forandringer i Pankreas. Hovedsymptomet er forøget Indhold af Blodsukker og Udskillelse af Sukker i Urinen; øvrige Symptomer: Polyuri, Polyfagi, Polydipsi, Træthed og Afmagring. Desuden Tilbøjelighed til Ophobning i Blodet af Syrer: Aceteddiksyre, Oxysmørsyre og Aceton (Acidose), Normalt neutraliseres de dannede Syrer af Ammoniak, foregaar Neutralisationen ikke tilstrækkeligt, fremkommer der Acidose. Ved en vis Grad af Syreophobning udbryder *Coma diabeticum*, s. d., **Renal D.**, se Glykosuria. **Phloridzin-D.**, se under P.

Diabétides (fr.): Hudlidelser forarsagede af Diabetes.

Diabetiker: Patient med Diabetes mellitus.

Diabrosis (gr.): Gennemgnavning, Arrosion (Blødning paa diabrosin).

Diacetsyre (Aceteddiksyre): forekommer ofte i Urin ved Acidose. Paa-vises ved Gerhards Reaktion.

Diaceturia (Diacet + gr. *ouron* Urin): Udskillelse af Diacetsyre i Urinen ved Acidose, f. Eks. ved Diabetes mellitus og ved Sult. Ledsages altid af Acetonuri, s. d.

Diæta parca (gr. *diaila* Levemaade. Diæt; lat. *parcus* sparsom): Kostindskrænkning.

Diafanoskopi (gr. *diafanos* gennemsigtig + gr. *skopeein* se, undersøge): Gennemlysning, f. Eks. af Købe- og Pande-hulerne, af Struben (elektrisk Lys anbragt direkte paa Huden udfor Struben under samtidig Laryngoskopi). **Diaforetika (gr. *diaforein* svede [*dia* igennem + *forein* bringe]):** svedfremkaldende Midler.

Diagnosis (gr. *diagnosis* Afgørelse, Sondring): Bestemmelse af en Sygdoms Art.

Diagnostik (gr. *diagnostikos* hørende til en Afgørelse): Læren om Sygdommenes Erkendelse.

Diagonalconjugat (lat. *diagonalis* Diagonal [gr. *dia* igennem + gr. *gonia* Vinkel] + *Conjugata* [s. d.]) = Conjugata diagonalis.

Diakrisis (gr. *diakrisis* Afgørelse): Syn. Differentialdiagnose, s. d.

Diaklysmosis (gr. *dia* igennem + gr. *klyasma* Klyster): Modifikation af Constanis Enteroclyse, der bestaar i at udskille Tarmen fra Rektum med saa store Mængder Vand (5—15 Liter), at Modstanden ved Valvula Bauhini overvindes(?).

Dialysis iridis (gr. *dialysis* Løsning): Afrivning af Iris fra en Del af dens periferie (ciliære) Tilheftning.

Diameter (gr. *diametros* Gennemsnit, Diagonal): 1) Afstanden, »Vidden«, mellem visse Punkter i Bækkenet, som f. Eks. D. Baudelocque = Conjugata ext., s. d., D. obliqua ext.: Afstanden fra Spina ilei ant. sup. til modsatte Sides Sp. ilei post sup., D. obliqua, D. recta = Conjugata, s. d., D. transversa i forskellige Planer (Bækkenindgang, -udgang o. s. v.) 2) Afstanden, »Vidden«, mellem visse Punkter paa Fosteret, især dets Hovede, f. Eks. D. obliqua major = mento-occipitalis, D. obl. minor = suboccipito-bregmatica, D. recta = fronto-occipitalis, D. transversa major = biparietalis, D. transversa minor = bitemporalis.

Diapedesis (gr.): Udtræden af røde Blodlegemer gennem mikroskopiske Spalter i den beskadigede Væg.

Diaphanoskop (Hertzell) (gr. *dia-fainein* gennemlyse + gr. *skopeein* se, undersøge): Apparat til Gennemlysning af Hovedets Knogler ved Indførelse af en Lampe i Munden. Tillige gennemlyses det normale Øje, saa at Pupillerne lyser. Svulster i Øjet, Blødninger o. lign. kan bevirke, at Pupillen ikke lyser i alle Retninger.

Diaphragma-igia (gr. *diafragma* Skillevej, Mellemgulv + gr. *algos* Smerte): Smerte i Mellemgulvet (Diaphragma). -tocele (gr. *kele* Brok) = **Hernia diaphragmatica**.

Diaphoresis (gr. *diaforeein* fordøje eller uddunste, ogsaa gn. Sved): Sved.

Diaplegia (gr. *dia* igennem + gr. *plege* Slag): almindelig Lammelse, i Modsætning til Monoplegi.

Diarrhoea (gr. *diarrhoia* Gennemflyden, Diarrhoe): hyppig tynd Afføringsudtømmelse. Symptom ved forskellige Sygdomme særl. i Mave og Tarmkanal. D. **ablactatorium** ved Afvæning af Brystbørn. **Dyspeptiske Diar-**

rhoer, uden organiske Tarmforandringer (nervøse, toksiske). D. **alba** el. D. **chylosa** se Mb. coeliacus. D. **lienterica**, ved samtidig Afgang af ufordøjede Madrester sp. ved Fistler mellem øvre og nedre Tarmafsnit. D. **nocturna**, naturlige Afføringer særl. v. Tarmtuberkulose. **Stercoral diarrhoe**, ved kronisk Obstipation med Irritation af de haarde Fækalknolde. D. **sudoralis** (Trousseau) D. optrædende med Svedudbrud.

Diarthrose (gr. *diarthrosis* Leddannelse): et »ægte« Led α : med en tydelig Ledhule.

Diaschisis (Monakow) (gr., Adskillelse): ved pludselige Fokallæsioner af Hjerne eller Rygmarv opstaaende Funktionshæmning i et anatomisk set fjertliggende, men funktionelt set samhørende Afsnit af Centralnervesystemet.

Diastase **Prøve** (gr. *diastasis* Spaltning): P. som kan anvendes til Undersøgelse af Pankreas Funktionen. Ved total el. delvis Aflukning af Pankreas Udførselsgang kan det diastatiske Ferment helt el. delvis svinde fra Fæces og Mængden i Urinen forøges.

Diastasis (gr. *diastasis*): Adskillelse, Mellemrum (mellem 2 Brudstykker), eller mellem Muskler, som normalt skal ligge tæt sammen.

Diastema (gr., Mellemrum): Mellemrum mellem Tænderne (unormalt hos Mennesket).

Diastemato-chilia (gr. *diastema* [diastemat-] Mellemrum + gr. *cheilos* Læbe): medfødt Spaltdannelse af Læberne. -**myelia** (gr. *myelos* Marv): Spaltning af Medulla spinalis.

Diastole (gr. *diastole* Udvidelse): Hjertets Udvidelse, hvorunder det fyldes med Blod. Veksler med Systole (Hjertets Sammentrækning).

Diastolisk Blodtryk (gr. *diastole* Udvidelse): i en Arterie er det laveste Tryk, som Blodet udøver paa Arterievæggen, naar det frit strømmer gennem den. Dets Værdi er ca. 40—60 mm Hg. Med den almindeligt anvendte auscultatoriske Metode bestemmes det normalt til ca. 70—90 mm Hg.

Diathermia (gr. *dia* igennem + gr. *therme* Varme): Anvendelse af højfrekvente Strømme med ikke dampende, tæt paa hinanden følgende Svingninger

for dermed at opnaa Varmevirkning i Dybden af den behandlede Legemsdel. Syn. Thermopenetration, Transthermi.

Diathesis (gr. *diathesis* Tilstand, Forfatning [om Legemet]): Sygdoms-anlæg, Disposition, f. Eks. urinsur, hæmorrhagisk, rheumatisk D.

Diazo-legemer (*Diazo* [gr. *di-* to + *Azo*, af fr. *azole* Kvælstof, gr. *a-* priv. + gr. *zotikos* som opretholder Livet]): Art Æggehvide-stoffer eller Æggehvide-nedbrydningsprodukter, som kan opstaa ved gennemgribende Forstyrrelser i det intermediære Stofskifte. Man kender ikke nøjere deres kemiske Sammensætning; en Paavisning af dem kan have diagn. Betydning. De forekommer i Urin ved Tyfus abdominalis, Mæslinger, (ikke ved Scarlatina og medikamentelt Eksantem) Millær Tub. og frem-skreden Lungetub., sjælden ved Tub. i serøse Hulheder. Ved Cancer i Mave-tarmkanalen særlig med Ulcerationer. **-reaktion** (lat. *re-* tilbage + lat. *actio* Handling): Paavisning af Diazo-legemer i Urinen. Standardopl. 1) Sulfanilsyre 5 g, conc. Saltsyre 50 g, H₂O g 1000. 2) Natriumnitrit 0,5 g, H₂O 100 g; til Brug tages 49 cm³ I + 1 cm³ II: af den frisk tilberedte Blanding tages 10 cm³, hertil sættes 10 cm³ Urin. Blandingen rystes, og der tilsættes 2 cm³ NaOH. Ved Tilstedeværelse af Diazo-legemer fremkommer en rød Farve; gul el. orange Farve er negativ Reaktion. Efter Indtagelse af forskellige Medikamina kan man faa en lignende Reaktion f. Eks. efter Opium og Derivater heraf, Atofan, Salol, Kreosot, Fenol, Jod, Tannin; se tillige Russo's Prøve.

Dibotriocephalus (gr. *di-* to), se Botriocephalus.

Dicephalus (gr. *dikefalos* med to Hoveder): Misdannelse med 2 Hoveder; med 2 Halse; **D. diauchenus**, med 1 Hals; **D. monauchenus**.

Dichroismus (gr. *dilo* + gr. *chros* Farve): Tofarvethed, den Egenskab ved et Stof, at det har to forskellige Farver, afhængige af i hvilken Retning Lyset gaar igennem Stoffet. Findes bl. a. ved dobbeltbrydende Krystaller. D. er et bestemt Tilfælde af Pleochroisme, Flerfarvethed.

Dichromasia s. **Dichromatopsia**

(gr. *di-* [dis] to Gange + gr. *chroma* [chromat-] Farve + gr. *opsis* Syn), se Farveblindhed. **Dichromat**: Person med Dichromasia.

Dick's (D., George Frederik, 1881—; D., Gladys Henry, 1881—, begge U. S. A.) **Prøve**: bestaar i intrakutan Injektion af Scarlatinastreptokoktoksin. Positiv Reaktion tyder paa Modtagelighed, ingen Reaktion paa Immunitet overfor Scarlatina. Da der synes at være flere forskellige Typer af Scarlatinastreptokokker, er Dick-Prøvens praktiske Betydning noget problematisk.

Dicliditis (gr. *diklis* [diklid-] Fløj-dør): Betændelse af en Klap specielt i Hjertet.

Dicrocoelium lanceatum (gr. *di-kroos* dobbelt + gr. *koilia* Bughule, For-dybning): Lancetikken, en 8—10 mm lang lancetformet Ikte, der som kønsmoden snylter i Galdegangene hos Faar og andre Drøvtyggere; kan ogsaa forekomme hos Svin og Kanin, samt i meget sjældne Tilfælde hos Mennesket. Som Mellemvært tjener en lille Snegl (Torquilla).

Dictyitis (gr. *diktyon* Net = Retinitis.

Dictyocaulus (gr. *diktyon* Net + gr. *kaulos* Stængel[?]): Slægt af ret anse-lige Rundorme, der lever i Luftvejene (Bronkier) hos forskellige Husdyr (»Lungeorme«); Larvestadium i det fri, optages med Føden. **D. filaria** (3—10 cm lang hos Faar, Ged og andre Drøvtyggere. **D. viviparus** (4—8 cm lang) især hos Kvæg og Raadyr.

Dictyoma (gr. *diktyon* Net): Svulst udgaaende fra Nethinden.

Dictyopsia (gr. *diktyon* Net + gr. *opsis* Syn): Taagesyn.

Didaktylisme (gr. *di-* to + gr. *daktylos* Finger): Misdannelse med 2 Fingre eller Tæer paa Haand eller Fod.

Didelphysa (gr. *di-* to + gr. *delfys* Livmoder): dobbelt Livmoder og Moderskede.

Didelphys (gr. *di-* to + gr. *delfys* Livmoder): medfødt Fordobling af Uterus.

Didymalgia (gr. *didymoi* Testikler [didymos dobbelt] + gr. *algos* Smerte): neuralgiske Smarter i Testes.

Didymitis (gr. *didymoi* Testikler) = Orchitis.

Dieffenbach's (Joh. Fried., Kirurg, Berlin, 1792—1847) **Metode**: Erstatning af en Defekt ved Forskydning af Lapper fra det omgivende (Hud) Væv = den franske Metode.

Diegivning = Lactation.

Dietl's (D., Jos., 1804—1878, Krakau) **Kriser**: pludselige Anfald af Lænde- og Underlivssmerter med Kvalme og Opkastning ved Vandrenyre.

Dieudonné (D., Adolf, 1864—, München) **Agar**: blodholdigt, alkalisk Næringssubstrat, der er særlig egnet til Vækst af Vibrioner, f. Eks. Cholera, idet Væksten af andre Bakterier, der kan findes i Fæces, er stærkt hæmmet; kan i Halls (H., Hans Christian, 1884—1922, Danmark) Modifikation anvendes straks efter Tilberedningen.

Dieulafoy's (D., Paul Georges, 1839—1911) **Apparat**: Sprøjte med 2-Gangs Hane til Udtømmelse af Vædske i Pleura. **D's Trias**: Symptomer paa Appendicitis: cutan Hyperaesthesia, reflektorisk Muskelspænding (défense musculaire) og Ømhed paa M'Burneys Punkt.

Differentialdiagnose (lat. *differentia* Forskel + gr. *diagnosis* Afgørelse, Sondring): Adskillelse mellem forskellige Sygdomme med beslægtede Symptomer.

Differentialstethoskop (lat. *differentia* Forskel + gr. *stethos* Bryst + gr. *skopein* se, undersøge) (Bock): S., ved hvilket der over Høretragten er indskudt et Diaphragma med indstillelig Aabning, saaledes at man paa en Maale-skive kan aflæse, ved hvilket Aabningsstørrelse en Lyd forsvinder. Derved muliggøres Sammenligning f. Eks. mellem 2 Hjertetoners Størrelse.

Differentialtælling (lat. *differentia* Forskel): Optælling af hvide Blodlegemer i Blodudstrykningspræparat (farvet efter Romanonskis Metode) med Bestemmelse af, hvor stor en procentisk Del hver enkelt Art af de hvide Blodlegemer udgør (Normalt ca. 70 % Neutrophile Leukocyter, 1—3 % Eosinophile Leuk., 0,5 % Basophile Leuk., 25 % Lymphocyter og 5 % Monocyter).

Difformitet = Deformitet: ændret Form — misformet.

Difteri, **Diphteria** (gr. *difthera* Læder): akut Infektionssygdom, frem-

kaldt af B. diphteriae og dens Toksiner. Symptomer: Middelstærk Feber, hvide Belægninger paa Tonsiller og Svælg, ogsaa ofte i Næse og i Strubehovedet, giver her Anledning til Kvælningstilfælde. Sygdommen er ofte ledsaget af Myocarditis, Albuminuri og Lammelser forårsaget af det meget giftige Difteritoksin. **-bacilbærere**, se Bacilbærere. **-bacillen**, se Corynebacterium. **-serum**, se Antidifteriserum. **Difterisk Belægning**: Belægning paa Slimhinder, forårsaget af Infektion med Difteribaciller. **Difteritisk Belægning**: Dybtgaaende, fibrinøs Betændelse i en Slimhinde (uden Hensyn til, om den skyldes Difteri eller andre Aarsager).

Difteroid (gr. *difthera* Læder + gr. *eidos* Form): difterilignende Lidelse, der ikke fremkaldes af Löfflers Bacil, f. Eks. Scarlatinadifteri. **Difteroider**, se Corynebacterium.

Digastricus (gr. *di-* to + gr. *gaster* Bug): med to Buge (f. Eks. en Muskel).

Digenea (gr. *di-* to- + gr. *genos* Slægt): Orden af Ikter med kompliceret Udvikling: som Regel Generationsskifte forbundet med Værtsskifte.

Digestion (lat. *digestio* Fordøjelse): Fordøjelse.

Digestiv Refleksneurose (Rosenbach) (lat. *digestivus* hørende til Fordøjelsen): Symptomkompleks, der antages udløst ved en reflektorisk Irritation af Ventriklens Vagusgrene, bestaaende i Oppression, uregelmæssig Hjertervirksomhed, Fordøjelsesforstyrrelser og Hypokondri.

Digestiv Legemstype (lat. *digestivus* hørende til Fordøjelsen) (fr.: type digestif): ældre Nomenklatur; svarer nærmest til den pykniske Type (se denne).

Digital-compression-exploration (lat. *digitalis* Finger- + lat. *compressio* Sammentrykning, *exploratio* Undersøgelse): Sammentrykning, Undersøgelse ved Hjælp af Finger.

Digitus hippocratici (lat. *digitus* Finger): »Trommestikfingre«, Fortykelse af Fingrenes Yderstykker med kuplede Fingernegle, findes især ved Mb. cordis cong. og ved Bronchiectoser.

Digitus (lat.) = Finger. **D. minimus** = Lillefinger.

Dihybrid (gr. *di-* to + lat. *hybrida* stammende fra Dyr af forskellig Art): Bastard, der er heterozygot med Hensyn til 2 Anlægspaar.

Dikroti, Dikrotismus (gr. *di-* to- + gr. *krotos* Slag): Forandring af Pulsen, hvorved der ved hver Hjertekontraktion følger 2 Stød lige efter hinanden; beror rimeligvis paa en Atoni af Karmuskulaturen, er særlig hyppig ved Tyfus.

Dikkop, se Hestedød — afrikansk.

Dikrot Pulsbølge (gr. *di-* to- + gr. *krotos* Slag): B. eller Tak, som befinder sig paa den nedadstigende Del af en Pulscurve. Den findes næsten altid og menes at staa i Forbindelse med Semilunærklappernes Lukning. I visse Tilfælde kan denne Bølge blive forstørret, saa at Kurven faar et dobbelttakket (dikrot) Udseende. Deraf skal Bølgen have faaet sit Navn.

Diktion (lat. *dictio* Tale, Foredrag): Tankens Udtryk i Tale.

Dilaceratio (lat.): Sønderrivning. **D. cataractae secundariae**: Sønderrivning af Efterster ved Indførelse af to Naale.

Dilatatio (lat.): Udvidning. **D. canalis cervicalis**: Instrumentel Udvidning af Cervikalkanalen.

Dilatator (lat., Udvider): Instrument til Udførelse af Dilatatio.

Diluere (lat.): fortynde.

dilutus (lat.): fortyndet.

Dimitri-Weber's Sygdom, se Sturge-Weber's Sygdom.

Dinarisk Race: europæisk Race, hvis Hjemsted er de dinariske Alper. Karakteriseres ved høj Vækst, Kortskallethed med stejlt afskaaret Baghoved, smal, veludviklet, krum Næse og brune, dybtliggende Øjne og mørkt Haar.

Dingleled: Betegnelse for slappe Led, der fremkommer som Følge af stærk Udspilling af Ledkapslen ved kronisk Betændelse, ved Lammelser og efter Resektioner (med slap Pseudoarthrosedannelse, f. Eks. i Albueledet).

Dinophobia (gr. *dinos* Svimmelhed + gr. *fobos* Frygt): Frygt for Svimmelhed.

Diectophyme renale (syn. *Eustrongylus gigas*): en op til 1 m lang blodrød

Rundorm, der snylter i Nyrebækkenet hos forskellige Husdyr (Hund, Kvæg, Hest), meget sjældent hos Mennesket; lignende Symptomer som ved Nyresten. Øst- og Sydeuropa, Asien, Amerika. Som Mellemvært tjener visse Fisk (Idus).

Dioptri (gr. *dioptra* optisk Instrument til Nivelleren): Eenheden, som angiver en Linses brydende Kraft; een divideret med Brændvidden angivet i Meter.

Dioptrometria (gr. *dioptra* optisk Instrument til Nivelleren + gr. *metron* Maal): Maaling af Øjets refraktive Evne og dets Akkomodation.

Dipectid (gr. *di-* to + *Peptid*): P., som bestaar af to Molekyler Aminosyrer.

Dipetalonema (gr. *di-* dobbelt + gr. *petalon* Blad), se Filariinae.

Diphallus (gr. *di-* to + gr. *fallos* Penis): Misdannelse med Fordobling af Penis.

Diphthonia (gr. *di-* dobbelt + gr. *fone* Stemme) = Diphthongia, s. d.

Diphyllotrium (gr. *di-* to + gr. *phyllon* Blad + gr. *bothrion* lille Grube), se Botrioccephalus.

Diphthongia (gr. *difthongos* dobbeltlydende [*di-* dobbelt + *fthongos* Stemme]): tvetonig Stemme ved Nydannelser eller ensidig Lammelse af Stemmebaandene.

Diplocusis (gr. *diploos* dobbelt + gr. *akousis* Hørelse): tvetonig Hørelse, bestaaende enten i, at den enkelte Tone samtidig opfattes som to med forskellig Højde (D. dysharmonica), eller i at Tonen høres forsinket paa den ene Side, saaledes at den samme Tone høres to Gange efter hinanden med samme Højde (D. echotica). Begge Fænomener fortrinsvis ved akutte Mellemøresuppurationer. Se Ecco-acuris.

Diplegia (gr. *di-* to + gr. *plege* Slag): dobbeltsidig Lammelse. Mest brugt er Betegnelserne D. facialis og brachialis. Sml. Paraplegi.

Diplo-baciller (gr. *diploos* dobbelt + *Bacillus* [s. d.]): B., der efter Delingen bliver liggende to og to i Forlængelse af hinanden. Den Bacil, der særlig gaar under dette Navn, er **Diplobacillus Morax-Axenfeld** (M., Victor, 1866—1935, Paris; A. Theodor, 1867—1930,

Freiburg), som fremkalder en subakut Blefarakonjunktivitis, der hurtigt helbreedes med Zinksalte. D. Friedländer, se Bac. pneumoniae. **-kokker** (gr. *kokkos* Bær): K., der optræder parvis. De vigtigste: den Gram-positive **D. pneumoniae** (se Pneumokok) og de Gram-negative D., ogsaa kaldet Mikrokokker eller Neisseria. Foruden Gonokokken og Meningokokken hører hertil bl. a. **D. catarrhalis**, der træffes i de øvre Luftveje saavel hos sunde Personer som ved Bronkiter og Bronkopneumonier; dens patogene Rolle er noget usikker. Adskillige andre Gram-negative Diplokokker (Fællesbet.: Neisseria pharyngis) træffes som Saprophyter i Svelget.

Diplocephalia (gr. *diploos* dobbelt + gr. *kephale* Hovede): Misdannelse med to Hoveder.

Diplogenesi (gr. *diploos* dobbelt + gr. *genesis* Oprindelse): Dobbeltanlæg, Dobbeltmisdannelse.

Diploid (gr. *diploos* dobbelt + gr. *eidos* Form, Udseende): dobbelt. Bruges især om Antallet af Kromosomset, der sædvanligvis er diploidt i Legemscellerne. Smlg. haploid.

Diplomyelia (gr. *diploos* dobbelt + gr. *myelos* Marv): medfødt Fordobling af Medulla spinalis.

Diplont (gr. *diploos* dobbelt): Organisme med diploid Kromosombesætning.

Diplophonia (gr. *diploos* dobbelt + gr. *fone* Stemme) = Dipthongia, s. d.

Diplopi (gr. *diploos* dobbelt + gr. *ops* [op-] Øje): Dobbeltsyn, findes særlig ved Øjenmuskellammelser; monokulær Diplopi kan have ved Uregelmæssigheder i Cornea eller ved Cataracta incipiens f. Eks. Se ogsaa Dobbeltbilleder. **Paradox Diplopi**: Dobbeltsyn som kan optræde, naar en alternerende Skelen rettes.

Diplosomia (gr. *diploos* dobbelt + gr. *soma* Legeme): Dobbeltmisdannelse med to fuldt udviklede Legemer.

Dipsomania (gr. *dipsa* Tørst + gr. *mania* Raseri, Vanvid): periodisk Drikkesyge, Stemmingslidelse med impulsiv Trang til Alkoholnydelse («Kvartalsdrankere»).

Diptera (gr.): tovingede; en Insektorden med sugende og stikkende Mund-

dele. Hertil hører bl. a. Fluer, Bremser, Myg.

Dipylidium caninum (gr. *dipyllos* med to Indgange) (syn. *Tænia cucumerina*): en hos Hunden meget hyppigt forekommende, 10—40 cm lang Bændelorm, der undertiden kan optræde hos Mennesket (Børn). Tinten (et Cysticercoid) lever hos Hundens Pelslus (*Trichodectes canis*) og Loppe (*Ctenocephalus canis*).

Direktoskop (lat. *directus* lige + gr. *skopein* se, undersøge), se Laryngoscopia.

Dirofiliari immitis (syn. *Filaria immitis*): en 12—30 cm lang, tynd Rundorm, der lever i højre Hjerte og Vener hos Hund; sjælden her i Landet. Ormens Larver, der findes i Blodet, overføres med Myg (*Culex* og *Anopheles*).

Dirty pock (eng.): populært engelsk Udtryk for Impetigo vulgaris.

Discissio (lat. [af *discindere* sønderrive]): Sønderrivning, Spaltning. **D. cervicis**: Spaltning af Cervix til begge Sider ved Stenose af Cervikalkanalen. Specielt: 1) Gennemskæring af Linsekapslen; bruges som Operation for Katarakt hos Unge. 2) Operation for Efterstær, ved Gennemskæring af denne.

Discitis (gr. *diskos* Skive): Betændelse i en Discus.

Disinsertio retinae (lat. *dis-* itu, fra hinanden + lat. *insertio* [af *inserere* indpode, indplante]): ved Amatio retinae. Denne er revet fra ved Ora serrata, saa at Amotioen har en fri Rand fortill.

Disjunctio (lat. [af *disjungere* adskille]): Øjenbevægelsesforstyrrelse, hvor det ene Øje staar stille, medens det andet bevæger sig.

Diskordans, se diskonkordante Tvillinger.

Diskonkordante Tvillinger (lat. *dis-* itu, fra hinanden + lat. *concordare* stemme overens): T. i et Tvillingpar, der afviger fra hinanden med Hensyn til en bestemt Egenskab (Sygdom el. lignende). De viser Diskonkordans. **-Ægteskaber**: den ene Ægtefælle har en (arvelig) Egenskab, som den anden ikke har.

Dislocation (lat. *dis-* til forskellige Sider + lat. *locus* Sted): Forskydning, specielt af Brudstykkerne ved Benbrud.

D. ad axin: F. af et Brudstykke i Forhold til et andet, saaledes at de sammen danner en Vinkel i Stedet for at ligge i Forlængelse af hinanden. **D. ad latus:** Sidef., af et Brudstykke i Forhold til et andet. **D. ad longitudinem:** F. af et Brudstykke i Længderetning med Forkortning (cum contractione) eller Forlængelse (cum distractione). **D. ad peripheriam:** F. af et Brudstykke i Forhold til et andet ved Drejning om Længdeaksen.

Disparate Punkter, se Disparation.

Disparation (lat. *disparatio* [*disparare* adskille]): kaldes det Forhold, at et Punkt afbildes i de to Nethinder paa disparate Punkter, hvorved fremkommer Dobbeltsyn. Til hvert Punkt i den ene Nethinde svarer et **korresponderende Punkt** i den anden. To Punkter i hver sin Nethinde, som ikke er korresponderende, kaldes **disparate**. Conf. Fusion.

Disasmus (gr. *di-* to + gr. *spasmus* Krampe): Krampe i begge Siders Ekstremiteter (ved cerebral Børnelammelse).

Dispensatorium (lat. [*dispensare* afveje og fordele]): Formelsamling for Tilberedelse af Lægemidler.

Dispers Fase (lat. *dispergere* [*dispersum*] strø ud, sprede): se disperst System.

Dispersion (lat. *dispergere* [*dispersum*] sprede): (i en Variation) Spredningen, bruges ofte synonymt med Standardafvigelse (se denne).

Disperst System (*Dispers*, s. d.): Opstemning f. Eks. i Vand af et Stof, hvis Partikler er 0,1 μ . el. derunder; Opstemningen er homogen, idet Partiklernes Størrelse er saa ringe, at de ikke bundfældes. Vandet kaldes Dispersionsmediet; det andet Stof den disperse Fase. Skal man nærmere karakterisere et disperst System, kan det ske ved at angive den gennemsnitlige Diameter af den disperse Fases Partikkelstørrelse, man benytter ogsaa Dispersionsgraden, som er et Maal for Stoffmængdens samlede Overflade = den samlede Overflade af alle de Partikler, som kan findes i 1 cm^3 (el. som kan stoppes sammen i et 1 cm^3 stort Rummaal).

Dispersionsgrad, se Disperst System.

Dispersionsmedie, se Disperst System.

Dispharagus, se Echinuria.

Disposition (lat., regelmæssig Fordeling, Anordning): Modtagelighed, Anlæg for Infektioner eller Udvikling af sygelige Tilstande.

Dissecans (lat. *dissecare* skære itu): skære ud fra.

Dissektion (lat. *dissecare* [*dissectum*] skære itu): Sønderskæring, Præparation af anatomiske Elementer. **-sbriller:** fremstilles ved, at en plankoveks Linse skæres midt over, og at der af de to Dele laves Briller til de to Øjne. Glassene virker saaledes tillige som Prismer med brydende Kant udad, hvorved der behøves mindre Konvergens, naar Genstanden bringes nær til Øjet.

Disseminatio (lat. *disseminare* saa til forskellige Sider): Udsaaning.

Disseminatus (lat.): spredt, bruges især om spredte Elementer ved Hudlidelser.

Dissociation (eng. [lat. *dissociatio* Adskillelse]), se Bacterial dissociation.

Dissocieret Sensibilitetsforstyrrelse (lat. *dissociare* adskille): nedsat resp. ophævet Smerte- og Temperatursans med bevaret Berørings- (og Stillings-) sans. Sympt. ved Syringomyeli, Hæmatomyeli m. m.

Dissimulation (lat. *dissimulatio* Skjulen): den syges (event. sindssyges) Simulation af Sundhed.

Distal-Bid (lat. *distare* staa fra hinanden): Bidanomali, ved hvilken Overkæbens Tænder bider længere fortil paa Undermundstænderne end normalt.

Distantia (lat., Afstand) **cristarum:** største Afstand mellem Cristæ ilei. **D. spinarum:** Afstanden mellem Spinæ ilei ant. sup. — Maal, der benyttes ved Bækkenmaalingen.

Distensionsluxation (lat. *distentio* Udvidelse + lat. *luxare* forvride): L. fremkommen som Følge af et Leds Udspring af Eksudat.

Distichiasis (gr. *di-* to + gr. *stichos* Række): medfødt Anomali bestaaende i, at der i Stedet for Meibomske Kirtler findes en anden Række Øjenhaar, i Reglen fine, regelmæssigt ordnede; irriterer ofte Cornea.

Distomatose hos Kvæg og Faar:

Infektion af Leverens Galdegange med en Snylter-Leverikten. 1) Store Leverikte *Fasciola hepatica* eller *Distomum hepaticum*. 2) Lille Leverikte *Dicrocoelium lanceatum* eller *Distomum lanceolatum*.

Distomia (gr. *distomos* med dobbelt Mund [*stoma*]): medfødt Fordobling af Munden.

Distomum hepaticum (gr. *di-to-+gr. stoma* Mund), se *Fasciola hepatica*.

Distorsion (lat. *distortio* Fordrejning): momentan overdreven Forskydning af 2 Ledflader i Forhold til hinanden, ofte med Sønderrivning af Kapsel og Ligamenter. »Forvridning».

Distractio (lat.): Adskillelse, Deling (ved Træk fra forskellig Side).

Ditmarskersygdommen: Betegnelse for »Folkesyfilis» i Ditmarsken d. v. s. Fællesbetegnelse for flere kroniske, ulcerøse Lidelser, som vidtnok for en stor Del var ikke erkendt Syfilis.

Dittel's (D. Leop., Urolog, Wien 1815—1898) **Krumning**: buetformet Bøjning paa Katetre og Sonder.

Dittrich's (D., Franz, tysk Læge, 1815—1859) **Propper**: hvidgule, hirse-kornstore Partikler bestaaende af Bakterier, Fedtsyrekrystaller, Leucocyter, findes i Ekspektoratet ved putride Lungelidelser, stammer fra de fine Bronchier.

Diurese (gr. *dia* igennem + gr. *ouron* Urin): Udskillelse af Urin; Døgndiurese o. s. v.

Diuretika (gr. *diouretikos*) [gr. *dia* igennem + gr. *ouron* Urin]: urindrivende Midler.

Diurn (lat. *diurnus* hørende til Dagen): om Dagen forekommende, — saaledes d. Somnolens.

Divaricatio palpebrarum (lat. *divaricare* spærre fra hinanden; lat. *palpebra* Øjenlaag) = Ectropion.

Divergens s. divergent Skelen (lat. *dis-* til forskellige Sider + lat. *vergere* vende): Udad-Skelen. Øjenakserne divergerer fremefter. **Latent s. dynamisk D.**: kommer kun frem, naar Øjet dækkes.

Diverticulitis (*Diverticulum*, s. d.): Betændelse i et Divertikel.

Diverticulum (lat. *divertium* Skillevej, ell. lat. *deverticulum* Sidevej, Smut-

hul): Udbugtning, blindt endende Udbugtning fra et Hulorgan, f. Eks. Tarmdivertikel. **D. oesophagi**, se Pulsionsdivertikel, Traktionsdivertikel.

Divulsio (lat.): voldsom Sprængning. **Dizygotiske Tvillinger** (gr. *di-to+zygote* [s. d.]): toæggede T.

Diæt (gr. *diaita* Levemaade, spec. den af Lægen foreskrevne): ordineret Program for Ernæring, passende for Behandling af en Sygdom. Absolut Diæt = fuldstændig Faste.

Diætetik (gr. *diaitetike* Læren om Levemaaden [*diaita*]): Læren om Behandling med passende Ernæring og Levemaade.

Djelitzyn's (D. Sergel, Kirurg, Leningrad 1858—1918): **Amputation**: Modifikation af Gritti's Metode ved Femuramputation: et Stykke af Skin- og Lægben transplanteres til Savfladen paa Laarknogle.

Dmelcos Reaktion: Kutireaktion beroende paa kutan Allergi ved ulcus molle.

Dobbellænder, se Doubletkalve.

Dobbeltbevidsthed = Dédoublement de la personnalité, se alternerende Bevidsthed.

Dobbeltbilleder ved Dobbeltsyn: samsidige, hvor Billedet, der dannes af h. Øje, staar til højre (ved Konvergensstilling), krydsede, hvor det staar til venstre for det andet Billede (ved Divergensstilling).

Dobbeltthørelse = Diplacusis, s. d.

Dobbeltstemme: Diphthongia s. d. = Diphthonia = Diplophonia.

Dobbeltsyn = Diplopia.

Dochez's Serum (D., Alphonse Raymond, 1882—, U. S. A.): et Scarlatinaserum, fremstillet ved Injektion paa Heste af Scarlatinastreptokokker, opslæmmede i Agar.

Dochmius (gr. *dochmios* skæv, skraa), se Necator.

Döhle's (D., Poul, 1855—1928, Tyskland) **Legemer**: mikroskopiske Legemer, der findes i de polymorphnucleære, hvide Blodlegemer ved Scarlatina i de første tre Dage, sjældent ved andre Sygdomme.

Doigt à ressort (fr.) (**schnellender Finger** [ty.]): Finger, hvor Bøjning og Strækning foregaar i Spring, idet de

hæmmes ved lokal Fortykkelse af Sene eller Forsnævring af Seneskeden.

Dold's (D., Hermann, 1882—, Tyskland) **Trübungs-Flockungsreaktion**: Syfilisreaktion, som bestaar i, at Patientens Serum blandes med et Oksehjerte-ekstrat + Kolesterolin; positiv Reaktion viser sig ved Uklarhed og senere Udnugning.

Dolérís (D., Jacques Amédée, 1852—†) **Metode til Ventrofixatio uteri**: Opheftning af den retrodeviere Uterus til forreste Bugvæg ved at trække Ligg. rotunda gennem M. recti og derpaa sy dem sammen foran Muskelbugene.

Dolichocephalus, **Dolicokefal** (gr. *dolichos* lang + gr. *kephale* Hovede): Langskalle, Kranie, med forholdsvis større Længde- end Tværdiameter. Hos levende Mennesker, der er Langskaller er Forholdet mellem Hovedets største Bredde og største Længde mindre end 0,76.

Dolores (lat.): Smarter. **D. nocturni osteocopi**: natlige Smarter, som skyldes syfilitiske Knogelidelser. **D. ad partum** = Fødselsveer (se Veer).

Domatophobia (gr. *doma* [domat-] Hus + gr. *fobos* Frygt) = Claustrophobia.

Dominans (lat., herskende, Hersker) (i Arvelighedslæren): beherskende; anvendes om et Arveanlæg, der giver sig til Kende, selv om Anlægget er til Stede (p. Gr. af Genmilieuets Indflydelse). Syn. Usikker Manifestation. **D. relativ**: D., der er afhængig af de foreliggende Kaar.

Dominant (lat. *dominans* herskende, Hersker) (i Arvelighedslæren): beherskende; anvendes om et Arveanlæg, der giver sig til Kende, selv om det kun er heterozygot til Stede, lige saa tydeligt som naar det forekommer homozygot. Dominante Arveanlæg overspringer aldrig en Generation. Subst. Dominans. Syn. Dominerende Arvegang. Smlg. Intermediær og recessiv Arvegang samt Epistasi-Hypostasi.

Donath-Landsteiners Forsøg (Donath, Julius, 1870—, Wien; Landsteiner, Karl, 1868—, Wien, senere New York): Paavisning af Hæmolysiner i Blod fra Patienter med paroksysmal Hæmoglobinuri ved at blande deres Serum med Menneske-Erythrocyter, afkøle ved 0° i 1½ Time og derefter sætte

Blandingen i et Par Timer ved 37°. Smlgn. Ehrlichs Forsøg.

Donders' (D., Franz Cornelius, 1818—1889, Holland) **Glaukom** = Glaucoma simplex. **D.'s Lov**: ifølge denne indtager, naar Hovedet holdes vertikalt, Nethindens vertikale Meridian altid samme bestemte Stilling for hver Retning af Synaksen. Naar man har en givet Stilling af Synslinien i Forhold til Hovedet, hører dertil ogsaa en bestemt og uforanderlig Værdi af Øjets Rotation d. v. s. en bestemt Stilling af Nethinden. **D.'s Ringe**: farvede Ringe, som Glaukompatienter ser omkring Lysene.

Donné-Müller's (D., Alfred, 1801—1878; M., Johannes, 1801—1858) **Pus-prøve**: til Urin sættes 10% Kalihydrat; ved Rystning vil Luftblærer ved Tilstedeværelse af Pus holdes tilbage eller kun stige langsomt til Vejrs.

Doping (eng.): Indgivelse af Stoffer, der menes at virke fremmende eller hæmmende paa en Hest's — specielt Væddeløbshest's — Præstationer. De ved D. benyttede Stoffer strækker sig fra Alkaloider til ganske uvirksomme Patentpræparater.

Doromania (gr. *doron* Gave + gr. *mania* Raseri, Vanvid): sygelig Gavmildhed.

Dorsodynia (lat. *dorsum* Ryg + gr. *odyne* Smerte): reumatiske Smarter i Rygmuskulaturen.

Dosimeter (gr. *dosis* Dosis + gr. *metron* Maal): Apparat til Dosimetri.

Dosimetri (gr. *dosis* + gr. *metron* Maal): Maaling af (Røntgen)-Doser.

Dosis (gr., Gave, Dosis): Betegnelse for den Mængde af et Lægemiddel, der indgives. **Enkeldosis**: den Mængde af Lægemidlet, der indgives hver enkelt Gang. **Døgndosis**: den Mængde af Lægemidlet der totalt indgives i Døgnet. **Maksimaldosis** = **Dosis maxima** er den største Indgift, der ved Landets Farmakopé er fastsat for en Række stærkt virkende Lægemidler. Ønsker Lægen ved sin Ordination at overskride Maksimaldosis, maa dette angives paa Recepten paa en særlig, af Sundhedsstyrelsen fastsat Maade.

Dosologi (gr. *dosis* Dosis + gr. *logos* Ord, Lære): betyder det samme som Posologi, se dette.

Dothienenteritis (gr. *dothien* Blodsvulst + gr. *enteron* Tarm), se Typhus abdominalis.

Double manœuvre (fr.) = Justina Siegemundins Haandgreb, se under Siegemundin og Vending.

Doubletkalve: Som saadanne betegnes Kalve, hvis Bagpart er misdannet p. Gr. af en voldsom Hypertrofi af Muskulaturen (Biceps-Semimembranosus og Semitendinosus), ofte ses samtidig andre Misdannelser f. Eks. Atrofi af Genitalier.

Douche (fr.): Styrtebad som Badebehandling ved forskellige Sygdomme. **Skelet-, Regn-** el. **Viftedouche**, fra 35° faldende til 25°—20°—15° el. 10°. **Dampdouche**: 2—10 Minutter, derefter tempereret Douche. **Skotsk D.**: pludselig Skifte fra Dampstraale til kold Straale gentagne Gange.

Douglas' (D., James, 1675—1742, London) **Absces**: A. i fossa Douglasi (Peritonæalpochen mellem Rectum og Uterus eller Vesica). **D.'s** (D., John C., 1777—1850, Irland) **Evolutio spontanea**, se Evolutio spont.

Douleurs en brodequin (fr.) »spansk Støvle«: Tryksmerter i Foden ved Tæbes.

Dourine (fr.): Beskellersyge, kronisk Lidelse hos Hest, Æsel og Muldyr, overføres ved Parringen. Symptomer: Urticariaria, Ødem, Lammelse og Afmagring. Leliteten svinger: i tropiske Lande 70—80 %, i Tyskland 20—50 %. Aarsag: Trypanosoma equiperdum.

Doyen's (D., Kirurg, Paris, 1859—1916) **Klemme**: Instrument til Tarmoperation.

Draabehjerte er karakteriseret ved, at Hjerteskyggen ved Røntgenfotografering i Forhold til det normale ses smalle, ligger mere mod Midten af Thorax, Længdeaksens Vinkel med den lodrette Linie er meget mere spids; man har mere Indtryk af, at Hjertet »hænger« end hviler paa Diaphragma. D. ses ofte hos Asthenikere med lang, smal Thorax; er ofte ledsaget af Gastropose eller Bathygastri. **-infection** (lat. *infectio* [infectum] smitte): I. ved Indaanding af fine Spytpartikler udstødet af en Patient og indeholdende Bakterier; særlig Betydning ved Tuberkulose. **-klyster**

(gr. *klyster* Klystersprøjte; Klyster): draabevis Indhældning gennem Nélaton-Sonde i Rektum, naar det indhæltte ønskes resorberet (Saltvand, Næringsmidler), hvorved Irritationen bliver mindre end ved sædvanlig Indhældning, idet Resorption efterhaanden finder Sted. = **-lavement**. **-stav**: Glasstav til at anbringe i en Flaskehals, beregnet paa, at Vædsken skal løbe ned langs den og afgaa i Draaber, der er lige store. Med en **Normal D.** skal 20 Draaber veje 0,9—1,1 g.

»**Drabantadeniten**«: syfilitisk Primæradenitis, som ledsager Chankeren.

Dracontiasis (gr. *drakontion* Orm der snylter under Huden): Sygdom, bestaaende af subkutane og kutane Svulster omkring Guineaormen, Dracunculus Filaria (medinensis, der fremkalder Sygdommene; findes i store Dele af de varme Lande. Ormen bliver henvend 1 m lang.

Dracunculus (lat., lille Slange), se Filariinae.

Drainage (fr.): Drænering, Indlæggelse af Gummirør, Mæcher el. lign. til Bortledning af Pus fra Caviteter.

Drankergalskab = Delirium tremens.

Drapetomania (gr. *drapetes* bortløben Slave, Flygtning + gr. *mania* Raseri, Vanvid): sygelig Trang til at vagabondere.

Drastika (gr. *drastikos* virksom): stærkt virkende Afføringsmidler.

Drejekrampe: kloniske Ryk i Halsmusklerne medførende Drejning af Hovedet. Syn. Spasmus rotatorius, Tic. rotatoire.

Drejesyge ses hos Faar og Kvæg. Aarsagen er, at Kvæsen af Tænia coenurus udvikles i Hjernen og fremkalder Symptomer, hvoraf abnorme Stillinger med Hovedet, Kramper samt Manegebevægelser er de væsentligste.

Drejning, se Torsion.

Drejningssvimmelhed (»Drehungsschwindel«): Betegnelse for den fra det indre Øre fremkaldte Svimmelhed, idet denne som oftest er forbundet med Drejefornemmelse.

Dreyer's (D., Georges, 1873—34, dansk L., Prof. i Oxford) **Formel**: til Bestemmelse af Vitalkapaciteten i cm³,

den er $W \cdot \frac{0,72}{0,69}$, hvor W er Legems-

vægten i Gram.

Drigalski, se Conradi-Drigalski.

Drikkesyge (periodisk): Dipsomania.

Droger (fr. *drogue*): indtørrede Planter eller Dele af Planter samt visse andre Raaprodukter fra Plante- og Dyreriget, der anvendes til Fremstilling af Lægemidler; undtagelsesvis anvendes de uden forudgaaende Tilberedning.

Dromedargang: patologisk Gang-art ved Torsionsspasme.

Dromomania (gr. *dromos* Løb + gr. *mania* Vanvid, Raseri): sygelig Trang til at gaa (løbe) bort; impulsiv Vandredrift (hos Degenererede).

Dropacismus (gr. *dromakismos* [*dropax* Beg-Hætte]): Haarudtrækning ved Hjælp af et Begplaster.

Drop-foot (eng.): Betegnelse for den hængende Fodstilling ved Ekstensorlammelse paa Crus. -**hand** (eng.): hængende Haandstilling ved Radialisparalyse som Følge af Lammelsen af Ekstensorerne.

Drosophila melanogaster (gr. *drosos* Dug + gr. *filein* elske): Bananflue; har i meget stor Udstrækning været anvendt til Arvelighedseksperimenter særlig af Th. H. Morgan og hans Skole.

Druemola (lat. *mola* Misfoster) = Mola hydatidosa, s. d. = Blæremola.

Drüsenfieber (ty.): Mononucleosis infectiosa.

Drukning = Submersio.

Drummond's (D., David, XIX Aarh.) **Operation ved Levercirrhose** = Talma's Operation. **D.'s Symptom**: blæsende Lyd, der i visse Tilfælde af Aortaaneurysma kan høres synkront med Hjertets Systole, naar Patienten lukker Munden.

Druser: betegner forskellige Dannelser i Øjet. 1) kugleformige, lysegule Dannelser i Synsnervepapillen, i Reglen liggende dybt i Vævet. Kan være primær eller sekundær ved langvarig Neuritis. 2) runde Fortykkelser i Lamina vitrea chorioideae; viser sig som gullige Pletter bagtil i Øjengrunden. 3) smaa, halvkugleformige Dannelser paa Membrana Bowmani corneae.

Dryppert = Gonorré.

Drømmetilstand, se Dämmerzustand.

d. s.: Receptudtryk; Forkortelse for **detur signetur** (lat., gives og betegnes), udlever (d. v. s. Lægemidlet) betegnet med.

Dubini's Sygdom, se Chorea electrica.

Dubliner Metode til Efterbyrdens Fødsel: Haanden lægges straks efter Barnets Fødsel paa Fundus uteri og forbliver uden videre Manipulationer her, indtil Efterbyrden er løsnet. Derpaa fjernes Efterbyrden ved Tryk paa Fundus.

Du Bois' Formel: Legemets Overflade maalt i $\text{cm}^2 = W^{0,425} \times H^{0,725} \times 7184$, hvor W er Vægten i kg og H er Højden i cm.

Dubois' (D., Paul, 1795—1871, Paris) Sygdom: Abscesdannelse i Thy-mus ved kongenit Syfilis.

Duchenne's (D., Guillaume Benjamin Amant, 1806—1875) **Lammelse**: progressiv Bulbærparalyse. **D.-Aran's Sygdom**, se Aran-Duchenne. **D.-Erb's** (E., Wilhelm Heinrich, 1840—1921, Heidelberg) **Lammelse**: L. af de øvre Grene af Plexus brachialis, spec. 5.—6. Cervicalrod, hvorved Deltoideus, Biceps, Brachialis, Coraco-brachialis, Supinator longus o. fl. a. Muskler sættes ud af Funktion. Foraarsages gerne af (Fødsels-) Traumer eller Betændelser. Sml. Klumpkes Lammelse. **D.-Griesinger's Sygdom**: infantil Muskel-dystrofi med Pseudohypertrofi.

Ducrey-Krefting's Bacil, se Streptobacillus.

Duemide, se Argas reflexus.

Dührssen's (D., Alfred, 1862—, Berlin) **Incisioner**: Indsnit i Orificium uteri for at muliggøre hurtig Forløsning per vias naturales. **D.'s Operation ved Retrodeviationer af Uterus**: Vaginifixura uteri, Fastsyning af Corpus uteri til forreste Vaginalvæg. **D.'s vaginale Kejsersnit** (ang. 1894), se vaginalt Kejsersnit.

Duhring's (D., Louis Adolphus, 1845—, Philadelphia) **Sygdom** = Dermatitis herpetiformis.

Dukes' (D., Clement, 1845—1925, England) Sygdom: Syn: Den fjerde

Sygdom, Filatows (I., Nic. Feodorowitsch, 1847—1902, Rusland) Sygdom, Rubeola scarlatinosa: let Infektions-sygdom, der ligner Rubeola, men hvor Eksantemet er noget scarlatinalig-nende.

Duncan's (D., James Matthew's, 1826—1890, England) (spontane) **Efterbyrdsløsning**: D. mener, at Randen af Placenta løsnes først, og at en Del af Randen fødes først gennem Orificium uteri. Cfr. Schultzes Efterbyrdsløsning.

»**Dunkelfeld**«-Belysning, se Mørkefeltbelysning.

Dunkop, se Hestedød, afrikansk.

Duodenal-diabetes (*Duodenum* [lat. *duodeni* tolv ad Gängen] + gr. *diabetes* Sukkersyge) (Pflüger): Sukkerudskillelse som kommer hos en Frø efter Eksstirpation af *Duodenum* eller efter Overskærelse af Nerverne mellem *Duodenum* og *Pancreas* (bestrides). **D. -saar**: *Ulcus duodeni*. **D. -sonde** (fr. *sonde*): lang, tynd Gummislange med en aflang, perforeret Knop i Enden. Sluges denne, føres den af Peristatikken ned i *Duodenum* i Løbet af nogle Timer. Man kan da ophente *Duodenalsaft* til Undersøgelse, eller — ved at lade den ligge — fodre Patienten derigennem gennem flere Uger; anvendes i Tilfælde af *Ulcus ventriculi*.

Duoden-itis (*Duodenum* [lat. *duodeni* tolv ad Gängen]): Betændelse i Tolvfingertarmen. -**ostomia** (gr. *stoma* Aabing): Anlæggelse af en Fistel til *Duodenum*.

Duplay's (D., Simon, 1836—1924) **Operation**: kompliceret Urethralplastik ved svære Tilf. af *Hypospadias penis*.

Dupuytren's (D., Guillaume, 1777—1835) **Fraktur**: supramalleolær Fraktur af *Fibula* 6—8 cm over Spidsen af *Mall. ext.*, ledsaget af en Afrivning af *Mall. int.* ved dennes Basis, fremkaldt ved forceret Abduktion af *Foden*. **D.'s Kontraktur**: se *Crispatura tendinum*. **D.'s Skinne**: simpel Træskinne, der ved Pronationsfraktur af *Malleolerne* anlægges paa Indsiden af *Crus*, saaledes at *Foden* ved Hjælp af *Puder* kan bandageres til denne i overkorrigeret Supinationsstilling.

Dura mater (lat. *durus* haard; lat. *mater* Moder): i Reglen blot *Dura*, den yderste Hjerne-rygmarvshinde.

Durand-Nicolas-Favre's Sygdom = *Lymphogranuloma inguinale*.

Durchblutung der Hornhaut (ty.): naar forreste Kammer i Øjet i længere Tid er fyldt med Blod optræder der en Infiltration af *Hornhinden* med Blodfarvestof. Den faar en brun eller grønlig Farve og bliver ganske uklar. Kan klare op igen i Løbet af et halvt Aars Tid = *Hæmochromatoris corneae*.

Durhæmatom (*Dura mater* [s. d.] + *Hæmatom* [gr. *haima* Blod]): Blodansamling paa Indsiden af *Dura mater* = *Pachymeningitis hæmorrhagica interna*.

Durillon (fr.): fransk Betegnelse for *Callositet*.

Duroziez's Dobbeltlyd (D., Paul Louis, 1826—1897, parisisk Læge) høres over *Art. femoralis*, naar man øver et passende Tryk paa Arterien med Stethoskopet; det er en systolisk og diastolisk Blæsen, der ofte findes ved *Aorta-insufficiens*, ved *Arteriosclerosis*, *Morbus Basedowii* m. fl. **D.'s Sygdom**: medfødt *Mitralstenose*.

Duverney's (D., Anatom, 1648—1730, Paris) **Fraktur**: Brud i Bækkenskaalen under *Spina iliaca ant. sup.*

Dværgbækken: *Pelvis nana.*, overalt ligelig forsnævret Bækken, hvor alle *Diametrene* er saa stærkt formindskede, at der som Regel er absolut Indikation for Kejsersnit ved rettidig Fødsel eller eventuelt *Embryotomi*.

Dværgvækst = *Nanisme*.

Dyaster (gr. *dyo* to + gr. *aster* Stjerne): Celle ved Slutningen af *Kerndelingen*, naar den indeholder to nærmest stjerneformede *Kromatindannelser*, der senere bliver *Kerner* i de to *Datterceller*.

Dykkersygdom: *Caissonsygdom* (fr. *caisson* Forsænkningsskasse): *Symptomkompleks*, der forekommer hos Personer, der har befundet sig under meget højt Tryk og derpaa pludseligt vender tilbage til normalt Lufttryk. Det viser sig ved Hovedpine, Cardialgi, Svimmelhed, Kvalme, Smerter i Ekstremiteterne, Lammelse. Kan være dødelig. Skyldes maaske Frigørelse af Blodets

fysiske bundne Luft, der giver Luft-embolier.

Dynamisk Skelen (v. Graefe) (gr. *dynamis* Magt): S., som undertrykkes for at se binokulært, men kommer frem, naar Øjet tildækkes = Latent Skelen, Heterophoria.

Dynamometri (gr. *dynamis* Kraft + gr. *metron* Maal (**Bailliart**): Maaling af Trykket i A. centralis retinae.

Dysaemia (gr. *dys-* daarlig + gr. *haima* Blod): fejlagtig Blodsammensætning, spec. med ledsagende Ernæringsforstyrrelse af Vævene (diætetisk Dysaemi).

Dysaesthesia (gr. *dysaesthesia* Følesløshed): 1) forringet eller — især — smertefuld forandret Berøringsfølelse. 2) psykisk Overfølsomhed for ydre Indtryk ved depressive Psykoser o. l.

Dysakusis (gr. *dys-* vanskelig, daarlig + gr. *akousis* Hørelse): ubehagelig eller smertefuld Opfattelse af normalt ikke ubehageligt virkende Lyde.

Dysanagnosis (gr. *dys-* daarlig + gr. *anagnosis* Læsen): Forstyrrelse af Læseevnen, hvorved der læses helt andre Ord end de foreliggende. Sml. sensorisk Afasi og Parafasi.

Dysarthria (gr. *dys-* daarlig + gr. *arthron* Led), se Anartri.

Dysbasia (gr. *dys-* daarlig + gr. *basis* Gang): Gangforstyrrelse, se Abasi. **D. intermittens angiosclerotica** (Erb) = Claudicatio intermittens, intermitterende Hinken ved Endarteriitis obliterans i Underextremiteterne. **D. lordotica progressiva**, se Torsionsneurose, Torsionsspasme.

Dysbulia (gr., manglende Beslutningskraft): lettere Grad af Abuli.

Dyschezia (gr. *dys-* daarlig + gr. *chezein* forrette sin Nødterft): Obstipation knyttet til Rectum (proktogen).

Dyschondroplasia (gr. *dys-* daarlig + gr. *chondros* Brusk + gr. *plassein* danne) = Chondrodystrofia.

Dyschroea (gr. *dys-* daarlig + gr. *chroia* Hudfarve): sygelig Hudfarve.

Dyschromasia s. **Dyschromatopsia** (gr. *dys-* daarlig + gr. *chroma* [chromat-] Farve + gr. *opsis* Syn): Vanskelighed ved at erkende Farver, Farveblindhed (se dette) bortset fra Monochromasia.

Dyschromia (gr. *dys-* daarlig + gr. *chroma* Farve): Misfarvning af Huden.

Dyscrinia (gr. *dys-* daarlig + gr. *krinein* skille, udsondre): fælles Betegnelse for Lidelser i de endokrine Kirtler.

Dysdiadochokinesis, se Adiadochokinesis.

Dysdynamia (gr. *dys-* daarlig + gr. *dynamis* Kraft): Anomali ved Fødselskraften: cfr. Dystoki.

Dysenteri(a) (gr. *dysenteria* [dys-daarlig + *enteron* Tarm]), Blodgang: akut smitsom Tarmsygdom med blodig Diarré og stærke Smerter. Der findes to Former med forskellig Ætiologi: 1) **Amøbed.**, der hovedsagelig forekommer i Tropierne og fremkaldes af *Entamoeba tetragena*. Den ledsages ofte af Leverabsces. 2) **Bacill.**, der optræder endemisk og epidemisk i Europa og forårsages af *Bacillus dysenteriae*. I Danmark træffes til Stadighed Flexner- og Sonne-Dysenteri, medens Shiga-Dysenteri kun forekommer ved direkte Import fra Udlandet.

Dysergia (gr., Vanskelighed ved Arbejde): Mangel paa harmonisk Sammenspil mellem de Muskler, der benyttes ved Udførelsen af en bestemt Bevægelse, forårsaget af Uregelmæssigheder i den udadgaende Nerveimpuls. Sml. Inkoordination, Asynergi.

Dysergasia (gr.): nedsat Arbejdsevne, ved Neurasteni o. a. funktionelle Lidelser.

Dysfori (gr. *dysforia*): Forstemning.

Dysfunction (gr. *dys-* daarlig + lat. *functio* Udførelse): forstyrret Funktion.

Dysgenitalismus (gr. *dys-* daarlig + lat. *genitalia* Kønorganer): mangelfuld Udvikling af Genitalorganerne suppleret med Forandringer beroende paa abnorm intern Sekretion.

Dysgeria (gr. *dys-* daarlig + gr. *geron* Olding): Alderdomsvanskeligheder.

Dysgeusia (gr. *dys-* daarlig + gr. *geusis* Smag): Smagsforstyrrelse.

Dysglandulær (gr. *dys-* daarlig + lat. *glandulae* Kirtler): vedrørende abnorm Funktion af (de endokrine) Glandler.

Dysgrammatismus (gr. *dys-* daarlig + gr. *gramma* [grammat-] Bogstav) (Kussmaul): Agrammatismus som Følge af Sygdomstilstand.

Dysgraphia (gr. *dys-* daarlig + *grafe* Skrift): lettere Grad af Agraphi (s. d.).

Dyshaphia (gr. *dys-* daarlig + gr. *hafe* Berøring): Forstyrrelse af Berørings-sansen.

Dyshidrosis (gr. *dys-* daarlig + gr. *hidrosis* Sveden): 1) Abnormiteter i Svedudskillelsen. 2) = Dysidrosis.

Dyshormonia (gr. *dys-* daarlig + *Hormon* [gr. *hormaein* anspore]): Forstyrrelse i Hormondannelsen.

Dysidrosis (gr. *dys-* daarlig + gr. *hidrosis* Sveden): Affektion, bestaaende af smaa dybtsiddende Blærer paa Fingrenes Siderande, i Haandflader og Fodsaaler.

Dyskataposia (gr.): besværet Synkning af Vædske.

Dyskeratoser (gr. *dys-* daarlig + gr. *keras* (*kerat-*) Horn): Abnormiteter i Hudens Horndannelse.

Dyskinesia (gr.): Bevægelsesforstyrrelse; Svækkelse af Evnen til at udføre vilkaarlige Bevægelser. Sml. Akinesia, Dysbasia. **D. intermittens arteriosclerotica** (Determann): ved Arteriosklerose betinget intermitterende Bevægelsesforstyrrelse. Syn. Dysbasia, Dyspragia.

Dyskoria (gr. *dys-* daarlig + gr. *kore* Pupil): ekscentrisk beliggende Pupil af langagtig Form, Overgangsform til Coloboma iridis.

Dyskrasia (gr. *dys-* daarlig + gr. *kra-sis* Blanding): sygelig Sammensætning af Legemets Vædske, sygelig Disposition. Smlgn. Eukrasi.

Dyslalia (gr. *dys-* daarlig + gr. *lalia* Talen): lettere Grad af Alalia.

Dyslexia (gr. *dys-* daarlig + gr. *le-gein* samle): lettere Grad af Alexia, Vanskelighed ved Læsning.

Dyslogia (gr. *dys-* daarlig + gr. *logos* Ord) = Dysphrasia.

Dysmenorrhoea (gr. *dys-* daarlig + gr. *men* Maaned + gr. *rhoë* Flod): Besvær ved det maanedlige Flod, benyttes oftest som Udtryk for Symptomet: Smertefuld Menstruation. **D. congestiva**: paa sygdomsmæssig Basis opstaaet (Plethora, el. Svulster i Lejeforandring af Uterus) ud over det fysiologiske forøget Kongestion. **D. inflammatoria**: hidrørende fra betændelses-

agtige Tilstande af Uterus, Ovarier (ovariel D.) el. Parametrier. **D. intermenstrualis** (Tyskernes: **Hittelschmerz**): typiske Smarter optrædende omkring Midden af Menstruationsintervallet som Regel svarende til Ovalationsterminen. **D. membranacea s. Decidua menstrualis s. Endometritis dissecans vel exfoliativa**: D., der ophører med Afgang af en Slimhinde-membran. **D. neuralgica (nervosa)**: optrædende uden paaviselige organiske Forandringer, men foraarsaget af en nervøs Hypersensibilitet. **D. obstructiva**: D. beroende paa hindret el. besværet Udfod af Menstruationsvædsken (oftest hidrørende fra Stenosedannelser i Cervix, Knæk paa Uterus eller obturerende Polyper).

Dysmetri (gr. *dys-* daarlig + gr. *metron* Maal): Bevægelsesforstyrrelse, der viser sig ved manglende Evne til at standse en vilkaarlig Bevægelse ved det ønskede Punkt.

Dysmimia (gr. *dys-* daarlig + gr. *mimeomai* efterligner): lettere Grad af Amimia.

Dysmorphophobia (gr. *dysmorfos* vanskabt + gr. *fobos* Frygt): sygelig Skræk for legemlige Misdannelser (hos andre) resp. for selv at blive betragtet som vanskabt.

Dysmorphose (gr. *dysmorfos* vanskabt): Misdannelse.

Dysmorphosteopalinklasia (gr. *dys-* daarlig + gr. *morfe* Form + gr. *osteon* Knogle + gr. *palin* igen + gr. *klasis* Brud): Refraktur af en Knogle ved et uheldigt helet Brud.

Dysnoësia (gr. *dys-* daarlig + gr. *noësis* Begriben, Tænken): Intelligensforstyrrelser.

Dysodontiasis (gr. *dys-* daarlig + gr. *odous* [*odont-*] Tand): Vanskelighed eller Uregelmæssighed ved Tændernes Frembrud.

Dysonto-genia (gr. *dys-* daarlig + gr. *on* [*ont-*] værende, Væsen + gr. *gignomai* [*gen-*] bliver til): fejlagtig Udvikling. **-logia** (gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Forstyrrelser i Udviklingen.

Dysopsia algera (gr. *dys-* daarlig + gr. *opsis* Syn): nervøse Smarter i Øjnene ved at bruge Synet.

Dysorexia (gr. *dys-* daarlig + gr. *orexis* Appetit): daarlig Appetit.

Dysosmi (gr. *dys-* daarlig + gr. *osme* Lugt): Fornemmelse af Ildelugt.

Dysosfrasi (gr. *dys-* daarlig + gr. *osfrasia* Lugt) = Dysosmi s. d.

Dysostosis cleido-cranialis (P. Marie & Sainton) (gr. *dys-* daarlig + gr. *osteon* Knogle): arvelig Misdannelse bestaaende i en abnorm Bredde af Kraniet med fremstaaende Pubera front., adskilt af en Fure, og en Aplasi af Clavicula. **D. cranio-facialis** (Crouzon): en arvelig Deformitet af Kraniet med toppet Isseparti, Prognati, Eksophthalmus og Strabismus. Individet faar et karakteristisk Udseende med »Papegojenæb«.

Dyspareunia (gr. *dys-* daarlig, vanskelig + gr. *pareunos* delende Leje med): abnorm Tilstand hos Kvinder, hvor Samleje ikke fremkalder Vellystfølelse, men endog til Tider Smarter.

Dyspepsia (gr. *dys-* daarlig + gr. *pepsis* Fordøjelse): daarlig, besværet Fordøjelse. Ofte: de egentlige ventrikulære Symptomer (Opstød, Pyrosis, Kvalme, Cardialgi etc.) ved organiske Mavesygdomme eller paa nervøs Basis (**D. nervosa**). **Tarmdyspepsi** (Faber): ventrikulære Symptomer, der ledsager Tarmsygdomme. Iøvrigt bruges D. (el. Tarmd.) som Betegnelse for forskellige Tarmfordøjelsesforstyrrelser særlig hos Børn. Se under Gastro-enteritis. **Gæringsdyspepsi** (Ad. Schmidt), s. d.

Dysperistaltik (gr. *dys-* daarlig + gr. *peristaltikos* omfattende og sammentrykkende, d. v. s. Mavens og Indvoldeenes Virksomhed), intermitterende, ischaemisk: Dyspraxia intermittens, se dette.

Dysphagia (gr. *dys-* vanskelig + gr. *fagein* spise): Synkebesvær, vanskelig Passage for Føden i Spiserøret. **D. lusoria**: p. Gr. af Tryk af en abnormt forløbende A. subclavia dextr. **D. spastica**: som Følge af Spasmer. **D. Valsalvæ** (Valsalva, Antonio Maria, italiensk Anatom, 1666—1723): ved Fraktur af Cornu majus af Tungebenet.

Dysphasia (gr. *dys-* daarlig + gr. *fasis* Talen): Taleforstyrrelse, spec. den lettere Grad af Afasi.

Dysphonia (gr. *dys-* vanskelig, daar-

lig + gr. *fone* Stemme): Smarter eller Vanskelighed ved Stemmedannelsen.

Dysphoria (gr.): kortvarig, sjælelig Forstemning.

Dysphrasia (gr. *dys-* daarlig + gr. *frasis* Talen): lettere Grad af Aphrasia.

Dysphrenia (Kahlbaum) (gr. *dys-* daarlig + gr. *fren* Tanke, Sind): psykiske Forstyrrelser paa Basis af specielle fysiologiske og patologiske, legemlige Tilstande. **D. neuralgica**: Psykose ved Neuralgier.

Dyspinealismus (gr. *dys-* daarlig + *Corp. pineale* [lat. *pineae* Fyrrekogle]): Forstyrrelse i Corpus pineale's interne Sekretion. Visse Vækstforstyrrelser (præmatur Genitaludvikling) er sat i Forbindelse hermed.

Dyspituitarismus (gr. *dys-* daarlig + *Gland. pituitaria* [lat. *pituita* Slim]): Forstyrrelse af Hypofysens interne Funktion og Følgerne deraf.

Dysplasia (gr. *dys-* daarlig + gr. *plasis* Dannelse, Form): formativ Vækstforstyrrelse.

Dysplastiske Specialtyper (gr. *dys-* daarlig + gr. *plassein* danne, forme) (efter Kretschmer): Række sjældne Legemstyper, der ikke falder ind under de store Hovedgrupper. Hertil hører f. Eks. eunukvid Højdevækst, Maskulinisme, eunukvid og polyglandulær Fedme og infantil el. hypoplastisk Legemstype.

Dyspnoea (gr. *dyspnoia*): Kortaaendethed, besværet Aandedræt.

Dyspragia (gr. *dys-* daarlig + gr. *prattein* handle), se Dyspraxia.

Dyspraxia (gr. *dys-* daarlig + gr. *praxis* Virksomhed): Nedsættelse af Evnen til at udføre tillærte, komplicerede Handlinger og Bevægelser. **D. intermittens arteriosclerotica** (Ortner): intermitterende Meteorisme p. Gr. af Anfald af Tarmparese ved Arteriosclerose i Splanchnicusgebetet spec. i Art. meseraica sup. Ofte ogsaa intermitterende Smerteanfald (Angina abdom.).

Dyspygia (gr. *dys-* daarlig + gr. *pyge* Bagdel): Misdannelse. Mangelfuld Udvikling af nederste Del af Korsben og Halehvirvler.

Dysregulatio ammoniaca (gr. *dys-* daarlig + lat. *regulare* ordne): formodet

Uregelmæssighed af Ammoniakstofskeft, som man tidligere satte i Forbindelse med Epilepsia.

Dysspermatia (gr. *dys*- vanskelig + gr. *sperma* [spermat-] Sæd): besværlig, langsom Sædudtømmelse.

Dyssteatosis (gr. *dys*- daarlig + gr. *steat* (steat-) Talg): Forstyrrelser i Hudens Talgudskillelse.

Dystaxia agitans (gr. *dys*- daarlig + gr. *taxis* Orden) (Sanders, 1865): Art af Tremor, lignende Paralysis agitans, fremkaldt af Irritationstilstande i Rygmarven.

Dysthermosia (gr. *dys*- daarlig + gr. *thermos* varm): Forstyrrelse i Varmeproduktionen.

Dysthymia (gr. *dys*- daarlig + gr. *thymos* Sindsstemning): Tungtsindighed, Melankoli.

Dysthymiker (*Dysthymia*, s. d.): Psykopat med Tilbøjelighed til reaktive Forstemninger, Komplekser, Overfølsomhed.

Dysthymismus (gr. *dys*- daarlig + gr. *thymos* Brystkirtlen hos nyfødte Dyr): Forstyrrelse i Funktionen af Thymus og Følgerne deraf.

Dysthyreosis (gr. *dys*- daarlig + Gland. *thyreoidea* [gr. *thyreos* Skjold]): kvalitative Forstyrrelser i Gland. thyreoideas interne Sekretion.

Dystokia (gr., besværlig Fødsel): Anomali ved Rumforholdene under Fødslen; cfr. Dysdynamia.

Dystoni (gr. *dys*- daarlig + gr. *tonos* Spænding): Forstyrrelser af Muskeltonus, særligt saadanne som forekommer ved Lidelser i det ekstrapyramidale System. Adj.: dystonisk. **D. musculorum progressiva** = Ziehen-Oppenheims Sygdom = Torsionsneurose (Porsionsspasme).

Dystopia = Ektopia.

Dystrophia (gr. *dys*- daarlig + gr. *trofe* Ernæring): Ernæringsforstyrrelse. **D. adiposa corneae** (lat. *adeps* Fedt): Fedtdegeneration, der i Modsætning til Arcus senilis hyppigst danner centrale Pletter paa Cornea. Hyppigst i degenererede Leukomer, sjældent pri-

mært. **D. adiposo-genitalis**: **D. genitalis** (Frølich): Lidelse i Hypofysens Forlap eller i den hypotalamiske Region, visende sig ved Adipositas, Genitalhypoplasi m. m., se Lannois-Cléréts Syndrom. Syn.: Hypofysær Fedtsyge. **D. brevicollis**: medfødt Misdannelse. Halsen er abnorm kort, Cuculariskanterne fremstaaende, Haargrænsen bagtil forlænget ned ad Halsen. Adskil. fra Klippel-Feils Sygdom. **D. epithelialis cornea** (Fuchs): Uklarhed af Corneas centrale Dele med Chagrinering af Overfladen. Opstaar ved Ernæringsforstyrrelse paa Grund af sygelige Tilstande som Iridocyclitis og Glaukom. **D. musculorum progressiva** (Erb): kronisk, ofte familier Sygdom best. i en langsomt fremadskridende, degenerativ Atrofi af Musklerne, særl. Kroppens og Ansigtets. De smaa Haand- og Fodmuskler angribes ikke. Sygdommen begynder gerne i Barndommen. **D. myotonica**, se Myotonia atrophica. **D. papillaris et pigmentosa** = Akanthosis nigricans.

Dystymiker, se Dysthymia.

Dysuria (gr. *dys*- daarlig, vanskelig + gr. *ouron* Urin): Forstyrrelse ved Urinudtømmelse: mekanisk Hindring, smertende Udtømmelse o. s. v.

Dyszoomyia (gr. *dys*- daarlig + gr. *zoon* Dyr, levende Væsen + *Amylum* [gr. *amylon* Stivelse]): den diabetiske Organismes svigtende Evne til at spalte Glykogen.

Dæmpning: Forandring af Percussionslyden paa Grund af nedsat eller manglende Resonans fra luftfyldt Væv. Lyden den samme som ved Perskussion f. Eksl af Muskulatur paa Femur.

Dysenteriserum = Antidysenteriserum.

Dødkuller, se Kuller.

Døds-pletter: Livores. -stivhed: Rigor. -tegn: Signum mortis: Algor, Hypostase, Livores, Rigor. Thanatologi: Læren om Dødstegn.

Dødt Kød, se Caro luxurians.

Døvhed = Surditas.

Døvstumhed = Surdomutitas.

E

Ebbinghaus' (E., Herman, 1850—1909, Halle) **Intelligensprøve**: Udfyldningsp., bestaaende i Tilføjelse af udeladte Ord og Stavelser i en trykt Fortælling.

Eberth's (E., Karl Joseph, 1835—1911, Halle) **Bacil**: *Salmonella typhi*.

Eberthella: en særlig af amerikanske Bakteriologer anvendt Fællesbet. for Tyfusbaciller og forskellige andre, for Størstedelen apatogene Tarmbakterier.

Éblouissement (fr.): forbigaaende Flimren for Øjnene ved Hjernekongestion og Hjerneanæmi.

Ebrietas (lat.): Beruselse, spec. den alkoholiske Rus.

Ebstein's (E., Wilhelm, 1836—1912, Göttingen) **Kur**: energisk Afmagringskur, hvor Føden indeholder 102 g Æggehvide, 47 g Kulhydrater og 85 g Fedt, idet Hovedvægten lægges paa, at Fedtet mætter og Indskrænkningen derfor ikke mærkes saa meget for de andre Stoffers Vedkommende. **E.'s Leucæmi** = akut Leukæmi. **E.'s Sygdom**: kronisk Nyrelidelse, som nu og da ledsager Sukkersyge. **E.'s »Tastpercussion«**: P-metode, ved hvilken der lægges størst Vægt paa Resistance-Følelsen gennem den perkuterende Finger; anvendes baade som direkte og indirekte Perkussion.

Eburneatio (lat. *eburneus* af Elfenben): Vækstproces, hvorved der dannes særligt haardt og massivt Knoglevæv.

Écarteur (fr. *écarter* adskille): Instrument til at adskille f. Eks. Øjenlaagsrande eller Læber.

Ecchondrosis (s. *Ecchondroma*) (gr. *ek* ud fra + gr. *chondros* Brusk): Brusksvulst, der udgaar fra normalt forekommende Bruskvæv, og enten bevarer sin Vævstype (**E. simplex**) eller mere eller mindre fuldstændigt forvandles til Knoglevæv. **E. ossificans** = **Exostosis cartilaginea**.

Eccyesis (gr. *ek* ud af, udenfor + gr. *kyesis* Svangerskab) = Ekstrauterin-graviditet.

Ecdemomania (gr. *ekdemos* uden-

lands + gr. *mania* Raseri, Vanvid): Vagabondage.

Echinococcus (gr. *echinos* Pindsvin + gr. *kokkos* Bær): Type af Blæreorme (Tinter), karakteriseret ved store vædskefyldte Blærer (ofte Døtreblæredannelse), der er forsynet med en tyk Væg, fra hvis indre Lag udvikles »Yngleknopper«, hvori et Antal Hoveder (*Scolec*) dannes. **E. polymorphus** og **E. alveolaris**: Tintestadiet til *Ekinokokbændelormen* (**E. granulosus**, syn. *Tænia echinococcus*). Tintestadiet kan træffes hos forskellige Dyr (Kvæg, mindre Drøvtyggere, Svin) samt hos Mennesket. Bændelormen, der er ganske lille, 2,5—5 mm lang, lever i Tyndtarmen hos Hund. Nu sjælden her i Landet.

Echinorhyncus gigas (gr. *echinos* Pindsvin + gr. *rhynkos* Snude), se *Acanthocephali*.

Echinostoma (gr. *echinos* Pindsvin + gr. *stoma* Mund): Gruppe af smaa Ikter, der snylter i Tarmen, navnlig hos Fugle (Svømmefugle). For nogle Arter tjener Snegle (*Limnaea*) som Mellemvært.

Echinuria (gr. *echinos* Pindsvin + gr. *oura* Hale) (syn. *Dispharagus*): Slægt af Rundorme, omkring 1 cm lange, der snylter i Kirtelmaven hos Fugle (Gæs, Ænder, Svaner, Høns, Duer). Forarsager ofte Massedødsfald blandt unge Dyr. Som Mellemvært tjener smaa Krebsdyr.

Echo-acusis (gr. *echo* Ekko, Genklang + gr. *akousis* Hørelse): falsk Fornemmelse af at høre en Lyd gentaget (se *Diplacusis*). -**kinesis** (gr. *kinesis* Bevægelse), se *Echopraxia*. -**lalia** (gr. *lalia* Talen): visse Sindssyges automatiske Gentagelse af, hvad der siges til dem, spec. Sympt. ved *Dementia præcox*. -**matismus** (gr. *matizein* søge, stræbe efter): Echokinese med Echolali. -**pathia** (gr. *pathos* Lidelse): Neurose, hvis Hovedsymptom er Tilbøjeligheden til automatisk Gentagelse af Omgivelsernes Ord og Handlinger. -**phonia** gr. (*fone* Stemme): i Tilfælde med stærk bronkial Respiration hører man undertiden paa

det tilsvarende Sted paa den sunde Side en Respirationslyd af ganske samme Karakter paa et Sted, hvor der er klar Perkussionslyd; tydes som en Tilbagekastning af Lyden gennem Hovedbronkierne. — **praxia** (gr. *praxis* Handling) = Echo-kinesis: visse Sindssyges automatiske Eftergørelse af de tilstedeværendes Handlinger, især naar disse faar et vist drastisk, suggestivt virkende Præg; spec. Symptom ved *Dementia præcox*.

Eck's (E., Nikolai Wladim., f. 1877, russisk Fysiolog) **Fistel**: Forbindelse mellem V. portæ og V. cava inf.

Ecmnésie (fr.): Erindringstab, spec. for den nærmestliggende Tidsperiode, saaledes at vedkommende (i et »*Délire ecmnésique*«) synes sat tilbage til et tidligere Afsnit af sit Liv.

Economo's (von E., Constantin, 1876—1931, Neurolog, Østrig) **Sygdom**, se *Encephalitis lethargica*.

Écouvillon (fr.): lille, bøjelig Kost til Udrensning af Trakealkanyle.

Écrasement (fr.): Knusning.

Ectothrix (gr. *ektos* udenfor + gr. *thrix* Haar): Trichophytonsvamp, som vokser udenpaa Haarfolliklen og Haaret. Sign. Endothrix.

Ectopia lentis (gr. *ektopos* ude af Plads; lat. *lens* Linse) = Luxatio eller Subluxatio lentis.

Ectropion s. Extropium (gr. *ektropion* [ek ud + gr. *trope* Vending]): Fremadretning af Øjelaagsranden, saa at en Del af Conj. palpebralis ligger frit. Ved lettere Grader paa nedre Øjelaag viser det sig kun ved, at Øjelaaget ikke slutter op til Bulbus. Kan opstaa ved Slaphed i Øjelaaget (nedre) eller Cikatricer i Nærheden. **E. luxurians s. sarcomatousum**: E. med Hypertrofi af den ektroperede Slimhinde. **E. paralyticum** ved Facialislammelser. **E. senile**, p. Gr. af Slaphed i Øjelaaget. Hyppigst i mediale Del af nedre Øjelaag, hvorved det giver Eversio puncti lacrymal. inf. **E. spasticum acutum**: opstaaer ved med Vold at aabne et Øje med Blefarospasme og stærk konjunktival Svulst, hvorved Øjelaagene krænger om og Kontraktion af M. orbicularis hindrer dem i at vende sig igen. **E. uveae**: Pigmentepitelet gaar fra Bagfladen af Iris ved en Del af Pupillaren frem paa Forfladen af Iris, er-

stattende Sfinktermusklen, der er af epitelial Oprindelse.

»**Eczéma du flanelle**« (fr.) = Pityriasis circinata corporis.

Eczéma acnéiforme du sternum (Bazin) (fr.) = Pityriasis circinata corporis. **E. circiné** = Pityriasis circinata corporis.

Eczématides (fr.): af franske Forfattere brugt Betegnelse for visse tørre, skællende Hudsygdomme; bruges tillige som Betegnelse for Elementerne i sekundære Udbrud ved Ekzemer (som Triko-fytider ved Kerion Celsi).

Eddow's Syndrom: Blaafarvning af Scleræ og Skørhed af Knoglerne, undertiden tillige Otosclerosis (v. d. Hoeve og A. Kleyen).

Edebohl's (E., George Michael, 1853—1908, New York) **Operation**: Decapsulatio s. decorticatio renis, partiel eller total Udløsning af Nyreren af dens fibrøse Kapsel.

Edinger's (E., Ludwig, 1855—1918, Neurolog, Frankfurt a/M.) »**Aufbrauch**«-Teori: Opfattelsen af forskellige atrofiske Lidelser i Nervesystemet som en for tidlig »Opsliden« af vedkommende Væv, enten fordi dette — skønt normalt — er bukket under for funktionel Overanstrengelse resp. Toksinvirkninger, eller fordi det fra Fødslen har været mindre modstandsdygtigt end sædvanlig (professionelle Lammelser, hereditære Nervesygdomme, spinale og bulbære Amyotrofier etc.).

Eenæggede Tvillinger: T. udviklede fra samme Æg, der har delt sig efter Befrugtningen. De har samme Anlægspræg. Syn. Monozygotiske T. (engelsk: identical twins).

Efelider (gr. *efelis* [epi ved + *helios* Sol]): Fregner, hyppigst multiple, smaa, uregelmæssige Pigmenteringer, der særligt findes i Ansigtet og paa Hænderne. Aarsagen ukendt, rimeligvis spiller Lyset en Rolle.

Efemer (gr. *efemeros* for en Dag, kortvarig): af en Dags Varighed, forbigaaende.

Effeminatio (lat. [effeminare gøre kvindagtig]): homoseksuelle Mænds legemlige og sjælelige Kvindagtighed. Sml. Viraginitet.

Efflorescens (lat. *efflorescere* blom-

stre op): betegner i Hudkliniken nærmest Elementerne af en eller anden Type indenfor et Eksantem, f. Eks. en Efflorescens af Vesikler, Papler o. s. v., bruges ofte slet og ret i Stedet for Eksantem.

Effluvium capillorum (lat. *effluvi-um* Udflod) = Defluvium capillorum.

Efterbyrd (lat.: *Placenta* = secundinae): Moderkage, Navlesnor og den Del af Hinderne, der udstødes efter Fostrets Fødsel. — Se iøvrig under Placenta.

Efterbyrdsveer, se Veer.

Efternystagmus (gr. *nystagmos* Nikken i Søvn): Nystagmus, s. d., opstaaende efter Rotationens Ophør i Mod-sætning til den under Rotationen op-trædende.

Efterstær = Cataracta secundaria: Membran dannet af Linsekapslen og Kortikalisrester efter Ekstraktion eller Resorption af en Katarakt.

Eftervand: den Del af Fostervandet, der fødes umiddelbart efter Barnet.

Efterveer, se Veer.

Eftervirkning: (i Arvelighedslæren) ved en Paavirkning, der rammer Lø-maet, kan ogsaa Kønscellerne paavirkes, og dette kan, uden at der foreligger Mu-tation, præge den første, eventuelt flere, Afkomsgenerationer. Smlg. Parafori.

Egen-blodbehandling: Terapiform, ved hvilken man intramuskulært har indsprøjtet Blod el. Serum, som er taget fra Patienten selv. Har været anvendt overfor visse Hudlidelser, Rheumatiske Lidelser o. a.

Egesta (lat. *egerère* [egestum] bære ud): Udtømmelser, f. Eks. Afføring, Op-kastning.

Egocentricitet (lat. *ego* jeg): Karakteregenskab visende sig ved at Individet stiller sin egen Personlighed i Centrum, koncentrerer al sin Opmærksomhed paa sit eget Jeg. Adj.: egocentrisk.

Ehrlich's (E., Paul, 1854—1915, Tyskland) Celler: eosinofile Celler. E.'s **Diazoreaktion**, se Diazoreaktion. E.'s **Forsøg**: hos Pt. med paroksymal Hæmoglobinuri frembringes venøs Stase i en Finger ved Omsnøring. Derefter dypes den i iskoldt Vand i $\frac{1}{2}$ Time. Blod, taget fra denne Finger, viser nu Hæmo-lyse i Modsætning til Blod, taget fra en af de andre Fingre. Forsøget kan be-

nyttes til Diagnose i anfaldsfri Perioder. Smlgn. Donath-Landsteiners Forsøg. E.'s **Middel**: Salvarsan. E.'s **Reaktion**: tilsætter man 2 Draaber E.'s Reagens til Urin eller alkoholisk Fæces-Ekstrakt, faar man rød Farve ved Nærværelse af Urobilinogen. E.'s **Reagens**: Paradime-tylaminobenzaldehyd 2 g, conc. Saltsyre og Vand $\bar{a}\bar{a}$ 50 cm³. Ehrlich-Böhme's **Reagens** til Paavisning af Indol i Bak-teriekulturer: Paradimetylamidobenzal-dehyd 1 g, Alkohol 95 cm³, konc. Saltsyre 20 cm³. E.'s **Sidekædetheori**: T., der skal forklare Immunitetsreaktionerne: Cellerne i Væv og Blod tænkes udstyrede med et stort Antal særlige Atomkom-plekser, »Sidekæderne» eller Recepto-erne, der kan binde visse bestemte andre Grupper, dels normale Næringsmoleky-ler, dels Toksiner, Bakterier etc. Under visse Forhold (Immunisering) dannes disse sidste Receptorer i stor Mængde, afstødes og cirkulerer frit som Antistoffer i Blodet (Antitoksiner, Agglutinin, Amboceptor etc.). Herved bindes de giftige Substanter, før de naar Væv-cellerne. E.'s **Triacid**: Opløsning af Metylgrønt, Syrefuksin og Orange, der bruges til Farvning af Blodpræparater.

Ehrlich-Morgenroth's (M., Johann Friedrich, 1871—1924) **Forsøg**: klassisk Forsøg, der viste, at de specifikke Hæmo-lysiner er komplekse, d. v. s. bestaaende af Amboceptor og Komplement. Ved 0° kan man nemlig skille disse Kompen-ter fra hinanden, idet Amboceptoren, men ikke Komplementet, ved 0° bindes til de røde Blodlegemer. Centrifugerer man altsaa ved 0° et hæmolytisk System, faar man Blodlegemerne og Ambocep-toren i Bundfaldet, Komplementet i den ovenstaaende Vædske. Først naar Kom-plementet ved 37° atter blandes med r. Bl. og Amboceptor, indtræder Hæmo-lyse.

Eichhorst's (E., H., 1849—1921, Zü-rich) **Neuritis**: interstitiel Neuritis. E.'s **Type af progressiv Muskelatrofi**: femorotibial T. med Kontraktur af Tærne.

Eickstedt's (E., Karl Ferdinand, 1816—1892) **Sygdom** = Pityriasis versicolor.

Eifel-Fango (*Eifel* + it. *fango* Slam): udglødet, indtørret Vulkanslam, som

findes i Nærheden af Bad Neuenahr. Anvendes til Slampakninger og Bade.

Eijkman's (E., Christian, 1858—1930, Holland) **Prøve** til Afgørelse af om Colibaciller stammer fra varmblodede Dyr bestaar i Undersøgelse for Vokse- og Forgæringsevne ved 44—45° (oprindelig angaves 46°).

Eitelberg's (E., Abraham, 1847—, Østrig) **Forsøg**: anslaaet Stemmegaffel (c) holdes foran Patientens Øre, til han angiver ikke at høre den mere. Denne Perceptionstid maales. Dette gentages flere Gange umiddelbart efter hinanden. Bliver Perceptionstiden efterhaanden længere, skal det tyde paa en Lidelse i det indre Øre.

Eimeria: Slægt af Coccidier (se disse).

Ejaculatio (seminis) (lat. *ejaculari* udkaste): Udtømmelse (af Sæden). **E. præcox**: Sædudtømmelse før Immissio penis.

Ekbolika (gr. *ekbolos* udkastet): Abortivmidler = Amblotica. Forældet Betegnelse.

Ekchondroma, **Ekchondrosis**, se Chondroma.

Ekchymoma (gr., blodunderløbet **Sted**) **capitis** = Kephalthæmatom = Ekchymosis.

Ekehorn's (f. 1857, Sverige) **Metode til Rectopexi ved Prolapsus recti**: Fiksering af Rectum til Forsiden af Os sacrum ved Hjælp af en Silketraad, der føres ind ved den ene Side af Os sacrum, gennem Bagvæggen af Rectum og ud paa den anden Side af Os sacrum og derpaa knyttes over Gaze.

Ekinokok, se Taenia echinococcus.

Ekko, se Echo.

Ekkrisis (gr., Udsondring): 1) Udtømmelse af Affaldsstoffer, 2) Ethvert Affaldsstof, Ekskrementer.

Eklampsia (gr. *eklampein* lyse, straalet ud): Betegnelse for visse Krampetilstande med kloniske eller klonisk-toniske Kramper. **E. alkoholica**: alkoholiske Kramper. **E. gravidarum**, **parturentium**, **puerperalis**: Fødekrampe, der ytrer sig ved epileptiforme Krampeanfald, Bevidstløshed o. m. a. Symptomer, og som skyldes de ved Svangerskabet foraarsagede Forandringer i Organismen; opfattes sædvanlig som en »Svangerskabsforgiftning«. **E. infantum** be-

nyttes om paa forskellig Basis udløste Kramper i Barnealderen. **E. uræmica**: uræmiske Kramper.

Eklampsismus (gr. *eklampein* lyse, straalet ud): Prodromalstadiet ved Eklampsi = truende Eklampsi. = Præeklampsi.

Eksanthematisk Tyfus (*Exanthema*, s. d.), se Typhus exanthematicus.

Eklipsis (gr. *ekleipsis* Forladen, Forsvinden): Afmagt, Besvimelse. Syn. Li-pothymia, Synkope.

Ekmnesia (gr. *ek* ud + gr. *mnesis* Erindren), se Ecmnésie.

Eknoisk Tilstand (gr. *eknoos* uforstandig) (Ziehen): sygelig Affektirritabilitet i Pubertetsalderen, event. forbundet med forbigaaende Vrangforestillinger.

Ekscitomotorisk (lat. *excitare* anspore + lat. *movēre* [motum] bevæge): givende Anledning til forøgede Bevægelsesimpulser.

Ekskrementer (lat. *excrementum* [excernere] udskille, udsondre): Affaldsstoffer; enhver Udskillelse af saadanne fra Legemet; Fæces.

Eksocardiale Lyde (gr. *exo* udenfor + gr. *kardia* Hjerte): se pericardiale Gnidningslyde.

Eksogen (ektogen) (gr. *exo* ude, *ektos* udenfor + gr. *gignomai* [gen-] fødes, opstaar): stammende udefra, modsat endogen.

Eksosporer (gr. *exo* ude + gr. *sporos* Sæd, Frø): Sporer, som opstaar ved Af-snrøring paa Ydersiden af Frugtlegetet hos Svampe.

Ekso(Ekto)toksiner (gr. *exo* ude, *ektos* udenfor + *Toksiner* [s. d.]): Toksiner, som ved Bakteriers Dyrkning i flydende Næringssubstrat gaar i Opløsning i dette og ved Filtrering kan skilles fra Bakterielegermerne (modsat Endotoksin) og som i Organismen fremkalder rigelig Dannelse af specifikke Antitoksiner. Den oprindelige Definition af Eksotoksin som Toksin, der secerner af de levende Bakterier, har vist sig for snæver. En formelt klar Adskillelse mellem Ekso- og Endotoksin er vanskelig eller umulig.

Ekspektorantia (lat. *expectorare* ud-drive af Brystet [lat. *ex* ud af + lat. *pectus* Bryst]): Midler, der virker befordrende paa Opbringelsen af Sekret fra

Luftvejene, enten ved at fremkalde Hoste eller ved at virke fortydende paa sejgt Sekret i Luftvejene.

Ekspektorat (lat. *expectorare* fordrive fra Brystet [*pectus*]): Slim og andre Vædske, som dannes i Luftvejene og udstødes ved Hoste etc.

Ekspektoration (lat. *expectorare* fordrive fra Brystet): Fjernelse ved Spyting, Hoste el. l. af Slim, Spyt o. l. fra Luftvejene.

Ekspiration, Expirium (lat. *expiratio*): Udaanding.

Ekssikkator (lat. *exsiccare* udtørre): Apparat, der anvendes til Indtørring af Stoffer.

Ekstase (gr. *ekstasis* Henrykkelse): stillestaaende, drømmeagtig »Henrykkelses«-Tilstand, som Regel med religiøs, visionær Farvning og et vist teatralisk Præg.

Ekstrakt, se Extractum.

Ekstraktbouillon: steriliseret Opløsning af Kodekstrakt, Pepton og NaCl. Anvendes særlig som sukkerfrit Grundsubstrat ved Forgæringsreaktioner.

Ekstraktivstoffer (*Ekstrakt*, af lat. *extrahere* trække ud): Udtryk fra Farmacien betegnende Blandinger af ikke nærmere kendte organiske Substanser; det anvendes særlig om de »klistrede« Masser, der bliver tilbage ved Afdampning af Ekstrakter (se disse), fra hvilke de vigtige virksomme Bestanddele er blevet fjernet.

Ekstrapericardiale Gnidningslyde (lat. *extra* udenfor + gr. *perikardios* hvad der ligger omkring Hjertet): ogsaa kaldet **pleuropericardiale G.** eller **pseudo-pericardiale G.**: G., som høres over Præcordiet, men ikke skyldes Pericarditis; de skyldes Pleuritis og kan opstaa ved Gnidning mellem Pleura paa en Lungelap, som ligger hen over Hjertet og Pleura over Pericardiet — eller mellem Pleura viscerales paa Lungelappens Forside og Pleura parietale paa Inder siden af Brystvæggen foran Hjertet. Klinisk vil disse Lyde væsentlig høres i Takt med Aandedrætsbevægelserne; undertiden kan de fremkomme i Takt med Hjertekontraktionerne og være vanskelige at skelne fra ægte pericardiale Gnidningslyde.

Ekstrasystole (tidl. Extrasystole)

(lat. *extra* udenfor + gr. *systole* Sammen-trækning): Hjertekontraktion, som falder udenfor Kontraktionerne i den normale, regelmæssige Rytme; de er ikke (som normalt) udløst af Irritamentet fra det rytmeregulerende Center, men opstaaer som Følge af Irritamentet, der er fremkommet andetsteds i Hjertet, i Atriet, det atrioventrikulære Ledningsbundt eller i Ventriklernes. Paa Elektrokardiogrammet har Ekstrasystolerne et karakteristisk Udseende, og man kan deraf nogenlunde afgøre, paa hvilket Sted Irritamentet er opstaaet. Man taler derfor om ventrikulære, atrio-ventrikulære Ekstrasystoler o. l.

Ekstrophia (gr. *ekstrofe* Uddrejning, Fordrejning), se Ektopia.

Ekstubation, se Extubatio.

Ektasia (gr. *ektasis*): Udvidning, Udspiling.

Ekthyma (gr. *ekthyma* Udslet): meget almindelig Hudsygdom, der skyldes ekstern Infektion med Bakterier, væsentlig Streptokokker, og viser sig som indtil 2-Ørestore, brunsorte Skorper, som dækker over en overfladisk Ulceration, der er opstaaet gennem et pustuløst Forstadium. E. kan lettest karakteriseres som »dybtgaaende Impetigo«; heler med Ardannelse. **E. gangrenosum** = E. terebrans infantum. **E. scabiosum**: E. opstaaet i Tilslutning til Kradsninger paa Grund af Fnat. **E. scrofulosorum**: sjælden brugt Betegnelse for visse tuberkuløse Hudaffektioner. **E. syphiliticum**: ulcerative, skorpedækkede Syphiler. **E. terebrans infantum**: Hudsygdom hos smaa Børn, hvor der efter et vesiko-pustuløst Forstadium opstaaer skorpedækkede, hurtigt voksende, ofte meget dybtgaaende Ulcerationer i Huden, særligt paa Ryg og Nates, hyppigt ledsaget af svære Almentilfælde; skyldes ekstern Infektion med forsk. Bakterier.

Ektoblast (gr. *ektos* udenfor + gr. *blastos* Kim): Ektoderm.

Ektocardia (gr. *ektos* udenfor + gr. *kardia* Hjerter): fritliggende Hjerter ved Defekt af Sternum og Costæ.

Ektoderm (gr. *ektos* udenfor + gr. *derma* Hud): ydre Kimblad; det yderste Lag af Gastrula, hvorfra Epidermis og Dele af Sanseorganerne udvikler sig. Syn. Ektoblast, Epiblast.

Ektomia (gr. *ektome*): Udskæring, Bortskæring af et Organ.

Ektopagus (gr. *ektos* udenfor + gr. *pegnymi* [*pag-*] tilhæfter): Dobbeltmisdannelse med fælles Umbilicus og Sammenvoksning af Thorax.

Ektoparasitter (gr. *ektos* udenfor + gr. *parasitos* Snyltegæst): P., som lever udenpaa de Organismer, de snylter paa.

Ektopia (gr. *ektos* ude af Plads): fejlagtig Lejring af et Organ. **E. cordis abdominalis**: Lejring af Hjertet i Bughulen. **E. testis abdominalis**, **cruralis**, **perinæalis**, **transversa**: Lejring af Testis i Bughulen, Lysken, Perinæum eller begge Testes paa samme Side i Scrotum. **E. vesicæ** = Ektrophia s. Inversio vesicæ: Misdannelse af Blæren paa Grund af manglende Sammenvoksning af Forvæggen og tilsvarende Del af Bugvæggen.

Ektopisk Svangerskab (gr. *ektos* ude af Plads) = Graviditas extrauterina.

Ektoplasma (gr. *ektos* udenfor + gr. *plasma* det formede): yderste noget fastere og tættere Protoplasmalag i Celler og encellede Organismer.

Ektoskopi (E. Weiss, Pistyan) (gr. *ektos* udenfor + gr. *skopein* se, undersøge): Undersøgelse gennem Inspektion kombineret med Iagttagelse af Aandedrætsbevægelser, Talen m. m., hvorved man gennem Overfladens Bevægelser slutter sig til de underliggende Organers Tilstand.

Ektro daktylia (gr. *ektroma* Misfoster, Abort + gr. *daktylos* Finger): medfødt Mangel paa en eller flere Fingre eller Tæer.

Ektromelia (gr. *ektroma* Misfoster, Abort + gr. *melos* Lem): Misdannelse, ved hvilken en Ekstremitet mangler fuldstændig eller næsten fuldstændig.

Ektropium (gr. *ektropion*, egl. Udkrængning af Øjelaaget [gr. *ektrepomai* forvrides]): Omkrængning af Slimhinden (f. Eks. paa Modernunden).

Ekezema (gr., Udslæt som skyldes Hede [*ekzeen* koge op]): Hudsygdom som af de forskellige Skoler defineres vidt forskelligt, saaledes at en nøje Definition ikke lader sig opstille. I Almindelighed vil Navnet betegne en uregelm. begrænset, mere eller mindre kronisk forløbende Betændelse i Hudens overfla-

diske Lag, fremkaldt af forskellige Bakterier, særligt Stafylokokker; Lidelens Udseende er polymorft, snart vædskende snart skællende o. s. v.; den er ofte ledsaget af Kløe, er meget modtagelig for skadelige Indvirkninger paa Huden, breder sig fra Randen og heler uden Ardannelse. Efter Udseendet skelner man mellem en Mængde forskellige Former: **E. bullosum** med Blæredannelse; **E. crustosum** med Skorpedannelse; **E. erythematosum** ledsaget af særlig udtalt Rødme af Huden; **E. fissum** ledsaget af Fissurdannelse i Huden; **E. folliculare**, hvor Affektionen særligt er lokaliseret til Hudens Follikler; **E. impetiginosum** ledsaget af Skorpedannelse; **E. nummulatum**, hvor de enkelte Eksempler er regelmæssigt begrænsede (møntformede); **E. papulosum** med Papeldannelse; **E. pustulosum** med Pusteldannelse; **E. rhagadiforme** = **E. rimosum** = **E. fissum**; **E. seborrhoicum**, E. udgaaende fra og kombineret med Seborrhoe i Haarbunden; **E. squamosum**, hvor Afskalningen er særligt fremtrædende; **E. vesiculosum** med Vesikeldannelse o. s. v. **E. marginatum** (Hebra) er intet egentligt E., men en Dermatomykose med stor Tilbøjelighed til at ekzematiseres. Lidelens pathogene Svamp er Epidermophyton ingvinale, Lokalisationen næsten udelukkende Legemets forskellige Ledbøjninger og da især Ingvin og Axiller; Sygdommen viser sig som større og mindre graarøde, regelmæssigt begrænsede Pletter med skællende og undertiden vesikuløs Randzone. **E. mercuriale** = Hydrargyria (cutanea). **E. seborrhoicum thoracis** = Pityriasis circinata corporis. **E. tuberculatum** (Wilson) = Granuloma fungoides.

Ekzematization: sekundær Ekzemdannelse ved Kradnsning og Infektion i en tidligere bestaaende Hudsygdom.

Ekzematoid (*Ekzema* [s. d.] + gr. *eidōs* Form): ekzemlignende.

Elaps, Koralslanger: Slægt af Giftslanger (s. d.), hørende til Colubridae; lever i Nord- og Sydamerika.

Elastorrhexis (*elastisk* [af gr. *elainein* bevæge, drive frem; *elastes* den der driver frem] + gr. *rhexis* Brud): Degeneration af Hudens elastiske Væv, hvis

Traade svulmer op og gaar i større og mindre Stykker; findes ved Pseudoxanthoma elasticum.

Eldahl's (E., Arnold, 1899—, dansk Læge) **Metode**: M. til Bestemmelse af Blodlegemernes Sænkningshastighed i en ringe Blodmængde, som man kan tage fra et Øre og derved kan undgaa Venepunktur. Der benyttes en specielt inddeelt og kalibreret Pipette; Citrat suges op til et Mærke C, Blod til et Mærke B; Vædsken sprøjtes ud i et lille Glas, blandes og suges op til øverste Mærke i et inddeelt Afsnit; Pipetten sættes i en Ebonitfod, hvori den kan staa lodret og aflukkes med en Kvægsølvdraabe. Normale Værdier er som ved Westergreens Metode indtil 5 for Mænd, 11 for Kvinder og Børn; maksimal Sænkning ca. 50.

Electuarium (lat. [Biform til *electarium*, af gr. *ekleikton* Lægemedel som man slikker op]): Latværg, forældet Lægemedelform, af Karakter som sødtsmagende, syltetøj-lignende Præparater.

Elektiv (lat. *eligère* [*electum*] udvælge): benyttes særligt til Betegnelse af elektive Lammelser, $\circ$: L. med en bestemt, lovmæssig Fordeling. Se Wernicke-Mann.

Elektivt (selektivt) **Næringssubstrat** (lat. *eligère* [*electum*] udvælge): S., der begunstiger Væksten af visse Bakterier fremfor andre, f. Eks. brilliantgrønholdige Substrater for Paratyfusgruppen; alkalisk Peptonvand og Dieudonnéagar for Koleravibrioner.

Elektro-bioskopi (elektrisk [gr. *elektron* Rav] + gr. *bios* Liv + gr. *skopein* se, undersøge): Konstatering af Dødens Indtræden ved Hjælp af elektrisk Strøm. 3 Timer efter Døden reagerer Musklerne ikke mere overfor faradisk Strøm. **-encefalografi** (Berger) (gr. *enkefalos* Hjerne + gr. *grafein* skrive): Registrering af Hjernens elektriske Aktivitet (Aktionstrøm) under normale og patologiske Forhold (»Bergerrytmen«). **-encefalogram** (Berger): Billedet, der opnaas ved Undersøgelser a. m. Berger. **-endoskopi** (gr. *endon* indvendig + gr. *skopein* se, undersøge): Endoskopi — el. Betragtning af det Indre af Hulorganer ved Hjælp af et Kikkertsystem og — med Anvendelse af elektrisk Lys. **-gymnastik** (gr. *gymnastike* Gymnastik

[*gymnos* nøgen]): Fremkaldelse af Muskelkontraktioner ved Hj. af elektrisk Irritation; anvendes med terapeutisk Formaal ved Muskellidelser efter Fraktur, Pareser, Polyomyelitis o. l. **-kardiogram** (gr. *kardia* Hjerte + gr. *gramma* Skrifttegn): grafisk Registrering af de Aktionsstrømme el. Aktionsspændinger, som opstaar i Hjertet under dets Kontraktioner. De breder sig ud i Kroppen og kan registreres ad elektrisk og optisk-fotografisk Vej. Under normale Forhold har E. et bestemt og konstant Udseende. Ved patologiske Tilstande i Hjertet kan det undergaa bestemte Forandringer, som benyttes til Diagnose af Hjertelidelser. Se Kammerkompleks, Forkammerkompleks, Afledning, Spændingselektrokardiograf. **-koagulation** (lat. *coagulatio* Sammenløben [om Vædsker]): K. el. Brænding af Væv i terapeutisk Øjemed ved Hj. af højfrekvent, elektrisk Strøm; den leveres af en Art Diatermiapparat; en større Elektrode (en ca. 500 cm² stor Blyplade) anbringes under Patientens Ryg; en lille, »different« Elektrode af Form som en Kugle, Blad, Slynge el. l. anvendes til Brændingen. Anvendes overfor Svulstdannelser etc. **-lyt** (gr. *lyein* opløse): Stof, f. Eks. en Syre, Base el. et Salt, som ved Opløsning i Vand gør Vædsken til en god Leder for Elektricitet — el. som ved Opløsning i Vand spaltes i Ioner. **-meter** (gr. *metron* Maal): Apparat til Maaling af elektriske Spændingsforskelle. Eks. Blådelektrometer, Maalelektrometer. **-motoriske Punkter** (lat. *movère* [*motum*] bevæge): P. paa Huden, hvorfra Muskler og Nerver lettest lader sig irritere ad elektrisk Vej. **-pathologi** (gr. *pathos* Lidelse + gr. *logos* Ord, Lære): Læren om sygelige Reaktioner af Nerver og Muskler overfor elektrisk Irritation — og om Sygdomme fremkaldt af Lynnedslag og elektrisk Strøm. **-phorese**, se Iontophorese. **-skop** (gr. *skopein* se, undersøge): Apparat ved Hjælp af hvilket man kan afgøre, om et Legeme er elektrisk ladet, og om det er med positiv eller negativ Elektricitet; det kan til en vis Grad give en Forestilling om Størrelsen af den elektriske Ladning. **-tomi** (gr. *tome* Snit): Skæren el. Brænding i Væv ved Hjælp af en elektrisk Strøm,

en Diatermistrøm. Kan anvendes ved Operationer, f. Eks. Strumaoperationer; en Fordel ved elektrisk Skæring skulde være ringe Blødning, fordi Brændingen skulde lukke Blodkarrene, saa at en Underbinding undgaas.

Elektroner: elektrisk ladede, udelige Partikler, der er en Bestanddel af Atomer. Deres Ladnings Størrelse kaldes **det elektriske Elementærkvantum**. De kan løsriveres fra Atomerne; frie E. kan fremkomme ved elektrisk Udladning, f. Eks. i luftfortyndede Rør. E. slaas løs og udsendes fra Rørets Katode = Katodestraaler; hvis de paa deres Vej i Røret bremses af en Metalplade, kan bl. a. dannes Røntgenstraaler.

Elementærkvantum, se Elektroner.

Elephantiasis (gr. [af *elefas* Elefant]), sygelig Tilstand i Huden og det underliggende Bindevæv (og undertiden af Slimhinderne), karakteriseret ved kronisk, fremadskridende Hypertrofi paa Basis af betændelsesagtige Fænomener i Bindevæv og Lymfekar; findes særligt paa Underekstremiteterne og Genitalia, men kan findes overalt paa det menneskelige Legeme. Man skelner mellem: **E. mollis** og **E. dura** efter Konsistensen af Vævet; **E. glabra** med glat Overflade i Modsætning til **E. nodosa**, **tuberosa**, **condylomatosa**, **verrucosa**, **papillomatosa**, hvor Overfladen er besat med større eller mindre Udvækster; **E. fusca** og **E. nigricans**, hvor Overfladen er brun eller brunsort af Pigment i Huden eller Skorpeaflejringer paa dennes Overflade. Iøvrigt deler man E.-tilfældene i følgende Kategorier: 1) **E. congenita**, hvor Processen udvikler sig under Fosterudviklingen eller straks efter Fødslen. 2) **E. filariosa**, der findes i Tropeegnene og sandsynligvis skyldes Filariaarter, særligt *Filaria Bancrofti*. 3) **E. nostras**, der skyldes Infektion med forskellige Bakterier, maaske især Streptokokker. **E. Arabum** = Elephantiasis filariosa, kaldet *arabum*, da Sygdommen første Gang er ordentlig beskrevet af arabiske Læger. **E. Græcorum** = Lepra. **E. lymphangiectatica**: E., hvor Overfladen er besat med fremspringende Cyster, dannede af udvidede Lymfekar og Lymfespalter, hvorfra der spontant eller ved Stik udtømmes Vædske. **E.**

sclerotica = Sclerem. **E. syphilitica** = Syphiloma hypertrophica. **E. tropica** = Elephantiasis filariosa.

Elephantopus (gr. *elefas* [elefant]-Elefant + gr. *pous* Fod) = Elephantiasis.

Elevation (lat. *elevatio* Opløften): Højtlejring, f. Eks. af en Ekstremitet.

Elkonyxis (gr. *helkos* Saar, Byld + gr. *onyx* Negl): (syfilitisk) Neglelidelse med kraterformet, hyppigst ovalt Substansstab i Lunula, »Negleulceration paa syfilitisk Basis».

Ellermann (E., Vilhelm, 1871—1924, Danmark) og **Erlandsen's** (E., Alfred Wilhelm Erland, 1878—1918) **Autodigestionsmetode**: M., som kan hjælpe til Paavisning af Tuberkelbaciller. Ved at henstille Ekspektorat i Termostat ved 37° spaltes Ekspektoratets Mucin og Albumin, og Bakterier synker til Bunds; for at den ved Spaltningen dannede Syre ikke skal standse Processen, tilsættes noget kulsurt Natron. Bundfaldet kan enten direkte el. efter Centrifugering benyttes til Paavisning af Tuberkelbaciller. **E.-E.'s Metode til Blodtælling**: i Steedet for at afmaale og blande Blod og Fortyndingsvædske i een Pipette (Blandingspipette) fandt E. og E. det mere hensigtsmæssigt at blande i Dværgreagensglas.

Elliot's (E., Robert Henry, nulev., England) **Operation** (1909): O., som benyttes til at nedsætte Øjets Tryk ved Glaukom. Man fjerner med Trepan en lille Skive af Sklera ved Limbus corneae og gør en lille perifer Iridektomi.

Ellis's Linie = Damoiseau's Kurve: øverste Grænse for Dæmpningen over et moderat eller middelstort Pleura-Ekssudat. Danner en Kurve eller buet Linie, som fra Columna stræber opad og lateralt har sit Toppunkt i bageste Aksillærlinie og skraaner ned mod Sternum.

Elongatio colli (lat. [*longus* lang]): sygelig Forlængelse af Collum uteri paa Grund af Hypertrofi.

Elsner's (E., Christopher Friedrich, 1749—1820) **Asthma** = Angina pectoris.

Elytritis (gr. *elytron* Skede, se Kolpitis).

Elytro-blennorrhoea (gr. *elytron* Skede + gr. *blenna* Slim + gr. *rhoë* Flod): slimet-purulent Katarrh af Vagi-

nalslimhinden. **-cele** (gr. *kele* Brok) = Kolpocele = Hernia vaginalis: Brok, der poser Vaginalvæggen frem. **-plastik** (gr. *plastike* Kunsten at forme): plastisk Vaginaloperation ved Fistler o. l. **-ptosis** (gr. *ptosis* Fald): Nedsynkning af Vaginalvæggen. **-rrhagia** = Kolporrhagia (gr. *rhagnymi* [*rhag-*] bryder): Blødning fra Vagina. **-rraphia** = Kolporraphia (gr. *rhafē* Søm): Sammensyning af Vagina. **-tomia** = Kolpotomia (gr. *tome* Snit): Gennemskæring af Vaginalvæggen.

Emaciatio (lat. *emaciare* udmagre): stærk Afmagring.

Emailleperler: perlelignende Dan- nelser, bestaaende af Emaille (i det Indre ofte af Dentin), som findes af og til ved Tænderne, særlig ved Molares.

Emanation (lat. *emanatio* Udflod): spec. de radioaktive Luftarter, som op- staar ved Nedbrydningen el. Omdan- nelse af Radium, Aktinium, Thorium.

Emansio mensium (lat.): Udebliven af den første Menstruation udover den Alder, hvori den sædvanlig indtræder. Cfr. Amenorrhoea.

Emaskulation (lat. *emasculare* ka- strere): Fjernelse af de mandlige Geni- talia externa.

Embo(lo)lalia, Embolophrasia (gr. *emballein* kaste ind [*embolos* Kile] + gr. *lalia, frasis* Talen): Indstrøen af ufor- staaelige Udtryk i Sætningerne.

Embolektomia (gr. *embolos* Kile + gr. *ektome* Udskæring): operativ Fjer- nelse af en Embolus.

Emboli (gr. *embolos* Kile) (dentalt): Taptænder, overtallige Tænder, der sid- der indkilede i Tandrækken.

Embolia, Embolus (gr. *embolos* Kile): Blodprop, løsreven Del fra en Thrombe, en Efflorescens paa Hjer- teklapperne el. l., der med Blodet føres hen til en anden Del af Legemet, hvor den bliver siddende i en Arterie eller en Kapillar og kan give Anledning til Infarktdannelse, Gangræn, Emollition eller Absces.

Embrocatio (gr. *embroche* fugtigt Omslag): Fugtning med en eller anden Vædske. Ogsaa vaade Omslag.

Embryo (gr. *embryon* Foster [en i + *bryein* spire]): Foster i tidligt Udvik- lingsstadium (som Regel til omkring 3.

Svangerskabsmaaned, benævnes oftest herefter »Fœtus«). **-genia** (gr. *gignomai* [*gen-*] fødes): Fosterudvikling. **-kardi** (gr. *kardia* Hjerter): Hjerreaktion, hvor Tonerne er lige lange og enslydende og uden Forskel i Pauserne ligesom hos Fostret. **-logia** (gr. *logos* Lære): Læren om Livsfrugten. **-ktonia** (gr. *ktonos* Drab): Livsfrugtens Drab. **-nal** (em- bryonisk): fosterlig. **-tomia** (gr. *tome* Snit): Sønderdeling af Fostret i Moders Liv for derved at muliggøre dens Fødsel. **-toxon** (gr. *toxon* Bue): det, gaalig Uklarhed af Hornhinderanden opstaaet ved, at det episklerale Væv strækker sig ind over Cornea med mindre skarp Af- grænsning af denne — ses særlig ved Megalocornea.

Embryotom (gr. *embryon* Foster + gr. *tomos* skærende) universal: Apparat opfundet af den danske Dyrlæge Thyge- sen (f. 1876). Ap. har revolutioneret og simplificeret den veterinære Fødsels- hjælp.

Emetika (gr. [*emeein* kaste op]): Brækmidler.

Emesis (Emesio) (gr. *emesis*): Op- kastning. Syn.: Vomitus. **E. gravidarum**: Svangerskabsbrækning = Vomi- tus gravidarum.

Emfysem (gr. *emfysema* Svulst af Luft mellem Hud og Kød): Tilstedeværelse af Luft i en Legemsdels Væv, Eks. Luft i Huden paa Bryst el. Hals el. i Mediastinum (**E. mediastinalis**). Kan fremkomme efter Pneumotoraksbehand- ling el. efter Læsion el. Sprængning af Lungeoverfladen el. af en Bronchus-Væg.

Emfysema pulmonum (*Emfysem*, s. d.; lat. *pulmo* Lunge): Udvidning af Alveolerne i Lungerne. Det kan være et akut opstaaende og forbigaaende Fæ- nomen (**E. p. auctum**) i Tilslutning til Hoste el. anden Anstrengelse. Det kan være kronisk opstaaet efter langvarige Lidelser el. Anstrengelser (kronisk Bron- kitis o. l. Blæsere); Alveolevæggen bliver tynd og mister sin Elasticitet. E. kan op- træde universelt el. lokalt, Eks. ved loka- liserede Lidelser i Lungerne.

Emigratio (lat., Udvandring): Ud- vandring, f. Eks. af de hvide Blodlege- mer fra Karrene.

Emmet's (E., Thomas Addis, 1828— 1919, New York) **Operation**: = Tra-

chelorrhaphia: O. paa Portio vagin. uteri ved aragtige Forandringer af Cervicalkanalen og Orificium ext. **E.'s Ruptur** (Dilacerationsectropium): Spalte i Portio vaginalis uteri fra Orificium til Lacunar vaginæ, opstaar ved Fødsel og heler, idet den dækkes med Slimhinde fra Canalis cervicis.

Emmetropia (gr. *emmetros* i rigtigt Maal + gr. *ops* [op-] Øje): normale Refraktionsforhold i Øjet, hvor parallelt indfaldende Straaler uden Akkomodation samles i Nethinden.

Emollitio cerebri (lat. *emollire* blødgøre; lat. *cerebrum* Hjerne) = Encephalomalacia, s. d.

Emotion (lat. *emovere* bevæge ud [motio Bevægelse]): Sindsbevægelse, Affekt.

Emotionel (*Emotion*, s. d.): følelsesbetonet.

Emotionel Ikterus (lat. *e* ud, fra Grunden + lat. *motio* Bevægelse): Obstruktionsikterus, som menes at kunne opstaa p. Gr. af en Spasme af Ductus choledocus, f. Eks. ved Ærgrelse og anden Sindsbevægelse.

Emotions-dyspepsi (lat. *e* ud, fra Grunden + lat. *motio* Bevægelse + gr. *dys-* daarlig + gr. *pepsis* Fordøjelse): emotionelt betinget Dyspepsi. F. Eks. Kvalme etc. ved Sorg, Angst el. l. **-neuroser** (gr. *neuron*, Sene, Nerve): længerevarende, nervøse Forstyrrelser, frembragte af heftige Sindsbevægelser.

Emotivitet (lat. *emovere* bevæge ud): forhøjet Følelsesirritabilitet, Affektivitet, Stemningsuligevægtighed.

Emphraxis (gr.): Tilstopning, f. Eks. af Kar, Hudporer el. lign.

Emplastra (gr. *emplastron* Plaster [emplassein paasmøre]): Plastre, Lægemiddelform til udvortes Brug, der er faste ved almindelig Temperatur, men ved Legemets Varme bliver bløde og mere eller mindre klæbende.

Emprosthotonus (gr. *emprosthotonia* [emprosthotonos spændt forover]): Foroverbøjningen af Legemet under tetanisk Krampe i dets Fleksormuskler, modsat Opisthotonus.

Empyema (gr., indvendig Byld): Fællesbetegnelse for Pusansamling i forskellige Legemshuler, navnlig i Pleurahulen, i Antrum Highmori, Galdeblæren

m. m., sjældnere brugt ved Peritonæum og Led.

Empyesis oculi (gr. *empyesis* Betændelse) = Hypopyon.

Emulsio (lat. *emulgere* udmalke, udtømme): Opslemning. Lægemiddelform bestaaende af en Blanding af en Vædske og et i denne uopløseligt Stof, oftest en Olie, der er bragt i en saa fin fordelt Tilstand, at Stoffet holder sig svævende i Vædsken. (Sml.: »kolloid Opløsning«).

Emulsion, se Emulsio.

Enanтем (gr. *en* i + gr. *anthena* Blomstring [Analogidannelse til *Exanthema*): Udbrud af Pletter, Blærer eller Papler paa Slimhinder; »Exanтем paa Slimhinder«.

Encanthis (gr. *en* i + gr. *kanthos* Øjekrog): Svulst af Caruncula lacrymalis.

Encapsulatus (gr. *en* i + lat. *capsula* Kapsel) se Klebsiella.

Encellekultur: Bakteriekultur, udviklet af et enkelt Individ. Tilvejebringelsen af saadanne Kulturer opnaas som Regel med tilstrækkelig Sikkerhed ved alm. Pladespredning, men Ordet E. anvendes fortrinsvis om Kulturer, tilvejebragt ved specielle Metoder, angivne af Burri (se Tuschmetoder), Ørskov o. m. a., og som gaar ud paa under Mikroskopet at opsøge en enkelt Bakterie, som man derefter bringer til Udvikling under saadanne Forhold, at Tilblanding af andre Bakteriendividers Afkom maa anses for udelukket.

Encephalalgia (gr. *enkefalos* Hjerne + gr. *algos* Smerte): Hovedpine. Syn. Cephalalgia.

Encephalasthenia, se Cerebrasthenia.

Encephalitis (gr. *enkefalos* Hjerne): Hjernebetændelse; i specielle Forbindelser ogsaa brugt som Betegnelse for degenerative Tilstande i Hjernen af ikkebetændelsesagtig Natur. **E. epidemica chronica:** den kroniske Form, ved hvilken hyppigt ses Parkinsonisme (s. d.). **E. lethargica** (Economo), nu hyppigere kaldet: **E. epidemica** (Syn.: »australsk Sovesyge«): siden 1918 forekommende Form af Hjernebetændelse med Somnolens, Øjenmuskelpareser m. m. forbunden Betændelse i Hjernestammens Nervekerner. Menes identisk med »Nonas« (s. d.). **E. periaxialis diffusa** (Schilder):

hurtigt forløbende Hjernelidelse, særlig i tidlig Barnealder og omkr. 20. Aar, med psykiske Forandringer indtil Demens, spastiske Pareser, ekstrapyramidale Symptomer, epileptiske Anfald, ofte Blindhed m. m.; pat.-anat.: Degenerationsprocesser i den hvide Substans i Hjernens, udbredt Marvskedehenfald og Gliareaktion. Syn.: Diffus Hjernesklerose. En familiær, infantil Form er beskrevet af Krabbe (se d.). En særlig Form er Balo's Sygdom (se d.).

Encephalo-cele (gr. *enkefalos* Hjerne + gr. *kele* Brok): hernieagtig Fremposning af Hjernevæv. **-grafi** (gr. *grafein* skrive): Røntgenfotografering af Hjernens og dens Hulrum (Hjerneventriklernes) efter Indsprøjtning af Luft (Pneumencefalografi) eller andet Kontraststof i Subarachnoidealrummet (gennem Lumbalpunktur: lumbal E. g. eller, subokcipitalt: Cisternepunktur) eller gennem Ventrikelpunktur (se d.). **-gram** (gr. *gramma* Skrifttegn, Skrift): Røntgenogrammet ved Encefalografi. **-malacia** (gr. *malakia* Blødhed) = Emollitio cerebri: Hjerneblødhed, udviklet (apoplektiformt) paa arteriothrombotisk Basis. **-meningitis** (gr. *meninx* [mening-] Hjernehinde): Betændelse af Hjernens og dens Hinder. Syn.: Meningoencephalitis. **-meningocele** (gr. *meninx* [mening-] Hjernehinde + gr. *kele* Brok): hernieagtig Fremposning af Hjernevæv med Hjernehinder. **-meter** (gr. *metron* Maal): Apparat til paa Hjernens Overflade at bestemme Beliggenheden af de kortikale Centra. **-myelitis** (gr. *myelos* Marv): Betændelse i Hjerne og Rygmarv. **-myelitis disseminata acuta** (Redlich): akut, infektiøs Nervebidelse af ukendt Virus, lignende dissemineret Sklerose, men med mere diffuse Symptomer og i Reglen god Prognose (uden nye Anfald), og anatomisk med et mere akut, betændelsesagtigt Billede end diss. Sklerose. **-pathia** (gr. *pathos* Lidelse): Hjernelidelse i Almindelighed. **-rrhagia** (gr. *rhegnymi* [rhag-] bryder): Hjerneblødning.

Enchatonnement du placenta (fr.) = Incarceratio placentæ.

Enchondroma (gr. *en* i + gr. *chondros* Brusk; *enchondros* brusket): hyppigt forekommende Brusksvulst, der udgaar

centralt eller perifert fra Knoglerne, hvor der normalt ikke skulde være Bruskvæv, antagelig fra løssprængte Bruskkim.

Enclavement (fr.): 1) Fosterhovedets Indkiling i Bækkenet. 2) Incarceratio uteri gravidi retroflecti. 3) Indkiling af Knogleender ved Brud, saaledes at Enden af det ene Brudstykke fikseres i Marvhulen af det andet.

Encranius (gr. *en* i + gr. *kranion* Hjerneskal): Dobbeltmisdannelse, hvorved det ene Individ er indesluttet i det andet Hjernehule.

Encystering (gr. *en* i + gr. *kystis* Blære): Indkapsling.

End-angitis (gr. *endon* inden i + gr. *angeion* Kar): Betændelse af et Kars Intima. **-aortitis** (gr. *aorte* Aorta): Betændelse af Aortas Intima. **-arteriitis** (gr. *arteria* Pulaare): Betændelse af Intima i Arterier. **E. obliterans**: Betændelsesproces, som fortrinsvis er lokaliseret til en Arteries Intima, og som kan forårsage en Aflukning af Arterien. Anvendes som Betegnelse for: 1) Arteriosclerose i mindre Arterier, i hvilke de hyperplastiske, aterosomatiske Processer kan give en Obliteration. 2) Betændelsesprocesser i Arterier, som ses i Forbindelse med Diabetes, rheumatisk Infektion, Syfilis o. a. 3) Thrombo-Angiitis obliterans (se denne).

Endemi(a), endemisk (gr. *endemos* i Folket [demos], indenlandsk): kaldes en Sygdom, naar den er særlig knyttet til bestemte Egne, f. Eks. Malaria til Egne, hvor de Myg, der er Mellemværdter for Malariaparasiten, trives.

Endermal (gr. *en* i + gr. *derma* Hud): i Huden.

Endoagar: Endo's (E., S., Japan) Fuksinagar, Næringssubstrat for Bakterier af Tyfus-Coli-Gruppen. Det indeholder Mælkesukker, Natriumsulfid og Fuksin. Coli danner røde, metaglin-sende, Tyfus-, Paratyfus- og Dysenteribaciller farveløse Kolonier.

Endo-aneurysmorrhaphia (gr. *endon* indvendig + gr. *aneurysma* Pulaarsvulst + gr. *rhafē* Søm): indvendig Suture af et Aneurisme. **-carditis** (gr. *kardia* Hjerte): Betændelse af Endocardiet. **E. verrucosa**: E. med Aflejring af smaa, vorteformede Fibrinbelægninger, indeholdende Bakterier paa Hjerteklapperne

E. ulcerosa: videre Udvikling af E. verr. med Henfald af Klapperne. -**cervicitis** (lat. *cervix* Hals): Betændelse af Slimhinden i Cervix uteri (se isøvrigt Endometritis). -**chondral** (gr. *chondros* Brusk): Belliggenhed i et Bruskparti. -**chorion** (gr. *chorion* Hud): det inderste Chorionblad. -**cranitis** (gr. *kranion* Hjerneskal, Hovede): Tachymeningitis interne. -**gen** (gr. *gignomai* [gen-] fødes, opstaar): stammende fra Mikrober eller Stoffer, som i Forvejen fandtes i Organismen (modsat eksogen). -**globulær** (lat. *globulus* lille Kugle): indeni et rødt Blodlegeme. -**kolpitis** (gr. *kolpos* Skød): Betændelse af Vaginas Mucosa og Submucosa i Modsætning til Parakolpitis (s. d.). -**krinologi** (gr. *krinein* skille, udsondre + gr. *logos* Ord, Lære): Læren om de internt secernerende Kirtler, de Kirtler, hvis Afsondring afgives til Blodet. -**limax nana**: en apatogen Protozo, som fremkommer almindeligt i Menneskets Tarmkanal. -**lymfestrømningsteori**, se Bårány's E. -**metritis** (gr. *metra* Livmoder): Betændelse af Uterinslimhinden. **E. acuta**: akut Form (ofte paa gonorrhøisk Basis). **E. chronica**: enten udviklet af den akutte Form eller primært kronisk. **E. crouposa s. diplotherica**: karakteriseret ved Dannelsen af krupøse Membraner i Endometriet eller ved diplotheniske Belægninger (ses ofte ved E. puerperalis). **E. dissecans s. exfoliativa** (se Dysmenorrhoea membranacea). **E. decidua** (se Hydrorrhoea gravidarum). **E. d. polyposa**: Forandring af Decidua vera i en gravid, endometritisk forandret Uterus — ofte førende til Abort. **E. d. chronica diffusa**: kronisk betændt, diffust fortykket Decidua vera. **E. placentaris hypertrophica**: se Placentitis. -**myces** (gr. *mykes* Svamp) **albicans**: Oidium albicans. -**parasitter** (gr. *parasitos* Snyltgæst): Parasitter, som lever i det Indre af Værtsorganismen. -**phlebitis** (gr. *fleps* [fleb-] Aare): Betændelse af Intima i Vene. -**phthalmitis septica** (gr. *ophthalmos* Øje) = Panophthalmitis. -**radio-graphi** (lat. *radius* Straale + gr. *grafein* skrive, tegne): røntgenfotografisk Gengivelse af Organer, Konturer el. Hulheder i Organer el. l., efter Indgivelse

af Kontraststof. -**skopia** (gr. *skopeen* undersøge): indvendig Undersøgelse af Hulheder ved Hjælp af rørformede Instrumenter, forsynet med en Lyskilde. -**sporer** (gr. *sporos* Sæd, Frø): Sporer, som dannes i det Indre af Cellerne hos Svampe og Bakterier. -**stethoskop** (gr. *stethos* Bryst + gr. *skopeen* se, undersøge): Gummislange el. Gummisonde sat i Forbindelse med en Anordning til at sætte til Ørerne; Sonden føres ind i Hulheder i Kroppen — f. Eks. ned i Spiserøret — for herfra at opfange Lyde. -**thelioma** (*Endothelium* [gr. *endon* inden i + gr. *thele* Brystvorte]): Svulst, udgaaet fra Endothelceller, ligner i sin Struktur og Metastasering Carcinom, men hører dog til Sarcomerne (udgaaet fra mesenchymale Celler). -**theliose** = Endotheliomatose = diffus Udsæd af Endotheliomer. -**thelkræft** (*Endothelioma*, s. d.): Endotheliom, med ondartet Vækst, udgaaet hyppigst fra Pleura, sjældent fra Endothelet i Lymphoglandlernes Sinus eller fra Blodkarendothele. -**thrinx** (gr. *thrinx* Haar): Trichophytonsvamp, som udvikler sig i det Indre af Haarene. -**toksin** (*Toksin* [s. d.]): Giftstoffer, der findes inde i Bakterierne og først frigøres ved disses Død, og som i den dyriske Organisme kun i forholdsvis ringe Grad giver Anledning til specifik Antitoksindannelse. Smign. Ekstotoksin.

Endurcissement adipeux (fr.) = Sklerema adiposum. **E. adipeux cadavérique** (Bouchut) = Sklerema adiposum.

En face-Ulcus (fr. *en face* forfra; lat. *ulcus* Byld, Saar): U. paa For- eller Bagvæggen af Bulbus duodeni; det vil i Alm. give et karakteristisk Røntgenbillede.

Engagement (fr.): Fosterhovedets Indtræden i Bækkenet.

Engbrystighed: Betegnelse for en Form af Aandebesvær hos Hesten, i Reglen forårsaget af alveolært Lungeemfysem.

Engdermatitis (*Dermatitis* [s. d.]): blæredannende Hudlidelser, fremkaldt af visse Planters direkte Indvirkning paa Huden (ved Solbad o. s. v.).

»**Engelsk Sved**, se Febris miliaris.

Engelsk Syge = Rakitis.

Engorgement (fr.): Tilstopning, Udfyldning. **E. lacteux**: Mælkstase i Bry-

stet — benyttes specielt ved spændte, vædskefyldte Mammae hos Nyfødte (se ogsaa Galoktostasis).

Engouement (fr.): Forstoppelse, Ansamling, Infiltration; bruges hyppigst om 1. Stadium af den croupøse Pneumoni, ogsaa om Ophobning af Fæces.

Engourdissement (fr.): Stivnen, »Soven« af Lemmerne; ogsaa den hypnotiske Indsoven.

Enophthalmus (gr. *en* ind i + gr. *ophthalmos* Øje): Tilbagesynken af Øjet i Øjenhulen.

Enorchismus (gr. *en* indenfor + gr. *orchis* Testikel) = Kryptorchismus: manglende Nedstigning af Testis i Scrotum.

Enostosis (gr. *en* i + gr. *osteon* Knogle): Knoglenydannelse, Svulst eller Betændelsesprodukt, der udgaar fra Spongiosa; jfr. Exostosis.

Ensdoebelt: homozygot.

Ensellure lombaire (fr.): stærk Rygsvejning (Lordose) i Lændeegnen, f. Eks. ved Svangerskab.

Ensidig maskulin eller feminin Arv: A. gennem y-Kromosomet hos det heterozygote Køn.

Ensvirkende Gener: G., der virker i samme Retning, spec. paa Egenskaber, der varierer i Grad. Syn. Homomere Gener og homologt polymere Gener.

Entamoeba (gr. *entos* inde + *Amøbe* [s. d.]): Amøbe, som lever i Tarmkanalen. **E. coli** findes hyppigt i Menneskets Tyktarm. Ingen eller ringe patogen Virkning. Cysten har oftest 8 Kerner. **E. dysenteriae** (*E. histolytica*, *E. tetragena*) fremkalder Amøbedysenteri. Cysten har oftest 4 Kerner.

Enteralgia (gr. *enteron* Tarm + gr. *algos* Smerte): Tarmsmerter, Tarmkolik.

Enterectomia (gr. *enteron* Tarm + gr. *ektome* Udsækning): Tarmresektion.

Enteria (gr. *enteron* Tarm) (P. Cohnheim): enterogen (o: fra Fordøjelseskanaalen stammende) Neurasteni.

Enteritis (gr. *enteron* Tarm): Tarmkatarr; omfatter for saa vidt betændelsesagtige Lidelser i alle Tarmens Afsnit, men bruges særligt om Betændelser, lokaliserede til Tyndtarmen. Hovedsympt. er Diarré, eventuelt Feber, Opkastning, tynde, ildelugtende Afføring, indeholdende Slim, Pus el. Blod. — Der skel-

nes mellem **primær** el. **toksisk E.**, fremkaldt af Giftstoffer, Arsen, Sublimat o. s. v., uhensigtsmæssig Føde; **sekundær** el. **infektøs**, fremkaldt af Bakterier: Paratyfus, Dysenteri, Tuberkulose o. s. v. **E. cystica**: med Cystedannelse p. Gr. af Retention i Lieberkühnske Kirtler. **E. follicularis**: med stærk Svulst af solitære Follikler, ses fortrinsvis hos Børn. **E. polyposa**, med Polypdannelse.

Enteritisgruppen: a) *Bac. enteritidis* Gärtner med dens forskellige Typer. b) Fællesbetegnelse for alle Bakterier af Paratyfusgruppen med Undtagelse af Paratyfus A, Paratyfus B og Paratyfus C. For at undgaa Forveksling med a) bør Udtrykket Gastroenteritisbaciller af Paratyfusgruppen foretrakkes. Se Salmonella.

Entero-anastomosis (gr. *enteron* Tarm + gr. *anastomosis* Aabning): Dannelse af en aaben Forbindelse mellem 2 Tarmslynger. **-cele** (gr. *kele* Brok): Hernie, der indeholder Tarm. **-colitis** (gr. *kolon* Tyktarm): Tarmkatarrh, der omfatter baade Tynd- og Tyktarm. **-dynia** (gr. *odyne* Smerte): Smerter stammende fra Tarmen, se Colica. **-klysmas** (gr. *klysmas* Udskylningsvædske, Udskylning): Tarmindhældning. Udskylning af Tarmen gennem Anus. **-kok**, *Streptococcus faecalis*: Grampositiv Diplokok, som skelnes fra Pneumokokker og egentlige Streptokokker særlig ved sin Termoresistens og Evne til at vokse i Galde. Forekommer meget almindeligt i Menneskets Tarmindhold. M. H. t. patogene Egenskaber forholder E. sig nærmest som Colibacillen. **-lith** (gr. *lithos* Sten): Tarmsten, særlig i Tyktarm og Proc. vermiformis. **-ptosis** (gr. *ptosis* Fald): Sygdomsbilledet opstillet af Glénard, som derved sammenfattede de Lejeforandringer af Underlivsorganerne (Nedsynkning), der skyldes Tyngdevirkning p. Gr. af Menneskets oprejste Gang. Inddeles i 1) **erhvervet E.** p. Gr. af Bugvægsslappelse spec. hos Kvinder efter Fødsler (**Rovsings materielle Ptose**) og 2) **konstitutionel E.**, hvor E. er Led i en vis asthenisk Konstitutionsanomali (**Rovsings virginelle Ptose**), se Bathygastri. **-rrhagia** (gr. *rhegnyimi* [rhag-] bryder): Tarmblød-

ning). -**spasmus** (gr. *spasmos* Krampe): Krampet i Tarmmuskulaturen; stærke, krampagtige Kontraktioner i denne. -**stenosis** (gr. *stenosis* Forsnævring): Forsnævring i Tarmkanalen. -**toksin** (*Toksin* [s. d.]), se Bac. dysenterium. -**tom** (gr. *tomos* skærende) (Dupuytren): Instrument til Lukning af visse Tarmfistler. -**tomia** (gr. *tome* Snit): operativ Aabning af en Tarmslynge.

Enterogen (gr. *enteron* Tarm + gr. *gignomai* [gen-] opstaaer) **Cyanose**: Blaa-farvning af Hud og Slimhinder, som skyldes en Methæmoglobinæmi el. Sulfhæmoglobinæmi, opstaaet som Følge af Forgiftning med kemiske Stoffer (Acetanilid, Kaliumklorat o. l. (el. en Form for Sepsis ved hvilken, Methæmoglobin og Sulfhæmoglobin dannes af Bakterier i Organismen = **mikrobiel Cyanose**).

Entoptiske Fænomener (gr. *entos* inde i + gr. *optikos* hørende til Synet): Synsindtryk, der stammer fra ens eget Øje.

Entotiske Lyde (gr. *entos* inden i + gr. *ous* [ot-] Øre): L., der fornemmes inden i Øret, og som hidrører fra virkelige Lydkilder i selve dette eller fra tilgrænsende Dele (**periotiske Lyde**); skyldes dels Pulsaarebanker, dels Muskelsammentrækninger, særlig i Tensor veli palatini og i Tensor tympani.

Entropion s. Entropium (gr. *en* ind + gr. *trope* Vending): Indadkrængning af et Øjelaag, saa at dettes Rand vender bagtil; der kan derved komme Trikiasis. Skyldes Ardannelser i Konjunktiva, f. Eks. efter Trakom, Konjunktivitis difterica eller Ætsninger, eller kan for nedre Øjenlaags Vedkommende være et **E. musculare**, som skyldes Blefarospasme eller en partiel senil Atrofi af M. orbicularis i Forening med Slaphed af Øjelaaget: **E. spasticum senile**.

Enucleatio (lat. *enucleare* tage Kærnen [nucleus] ud af en Nød): Udskrælning, f. Eks. af en Svulst. **E. bulbi**: Fjernelse af Øjæblet.

Enuresis (gr. *enourein* lade Vandet i Sengen): ufrivillig Vandladning. 1) **E. nocturna**: mindre Børns ev. voksnes manglende Evne til at ligge tør i Sengen om Natten. 2) **E. diurna**: ufrivillig Vandladning om Dagen.

Enzooti, enzootisk (gr. *en* i + gr.

zoon Dyr): kaldes en Sygdom hos Dyr, naar den særlig er knyttet til bestemte Egne.

Eosin (gr. *eos* Morgenrøde): gulrødt el. rødt Anilinfarvestof, som anvendes enten alene el. i Blanding med andre Stoffer til Farvning af Væv el. Celler.

Eosinofile (*Eosin* [s. d.] + gr. *fileein* elske) **Leukocyter**: Art hvide Blodlegemer, som normalt forekommer i Blodet. Deres Størrelse og Kerneforhold er som for neutrofile L. — E. L. er karakteriserede ved at Protoplasmaet indeholder Granula, som særligt lader sig farve af sure Farvestoffer (Eks. Eosin). Granula er ret grove, runde el. ovale, farvede ret stærkt røde, og ligger ligeligt fordelt i Protoplasmaet.

Eosinofile Leukocyters Antal er normalt 1—4%, el. 50—400 pr. mm³ Blod; normal Variationsbredde 0—6%. En Forøgelse ses ved Helminthiasis, myeloid Leukæmi, Scarlatina, Astma bronchiale, anafylaktiske Tilstande o. a.

Eosinofil Leukæmi (Hay-Evans): karakteriseret ved Leukocytose med højt Procenttal af eosinofile; ledsages af Miltsvulst og Glandelsvulst. Sygdommen er progredierende. Aarsagen er ukendt; skyldes ikke Parasiter.

Eosinsurt Metylenblaat: Farvestof, som anvendes i forskellige Blandinger til Farvning af Blodlegemer i Udstrygningspræparat. Eks. paa Fremstilling: lige Dele af 1,25% vandig Eosinopløsning og 1% vandig Metylenblaatopløsning blandes og henstaar i aaben Beholder i 24 Timer; det fremkomne Bundfald, der er eosinsurt Metylenblaat, frafiltreres, vaskes med Vand og tørres; ved Farvning anvendes Eks. 0,5 g opløst i 100 cm³ absolut Metylakohol. E. M. kan ogsaa fremstilles i andre Kombinationer, ved at blande E. og M.-opløsninger af anden procentisk Sammensætning. De ovenfor angivne Tal svarer til Jenner's Farvestof. May-Grünwald's Farve er Eks. fremstillet ved at blande lige Dele af 1 0/00 Opløsninger af E. og M.

Ependym (gr. *ependyma* Overklædning): Epithelet, der beklæder Hjerneventriklerne og Centralkanalene i Rygmarven.

Ependymitis (gr. *ependyma* Overklædning): »Betændelse« med Prolifera-

tion af Ependymet. Udtalt (kronisk) **E. granularis** ses ofte i Bunden af Sideventriklerne og 4. Ventrikel ved sene syfilitiske Lidelser, spec. Dementia paralytica.

Ependymom (gr. *ependyma* Overklædning): sjælden Form af Hjerne-svulst, udgaaet fra Ependymcellerne, hyppigst i 4. Ventrikel.

Ephidrosis (gr. *epi* til [Tilvækst] + gr. *hidrosis* Sveden): forøget Svedafsondring.

Epilepharon (gr. *epi* ved, paa, efter, + gr. *blefaron* Øjelaag) = **Epicanthus** cong. -**canthus** (gr. *kanthos* Øjekrog) = **Encanthis**: Svulst af *Caruncula lacrymalis*. **E. congenit.**: medfødt, udad konkav Hudfold, som fra Næseroden lægger sig udover Canthus int. -**cardi** (gr. *kardia* Hjerte): Lejring el. Forskydning af Hjertet opadtil. -**chrosis** (gr., Farvning): Pigmentering af Huden. **E. poicilia** = **Vitiligo**. -**comus** (gr. *kome* Hovedhaar): Misdannelse med to sammenvoksede Hoveder. -**condylalgia** (gr. *kondylos* Kno + gr. *algos* Smerte): Smerte ved **Epicondylus** lat. humeri under Bevægelser af Haanden saavel som ved direkte Tryk; Beskæftigelsesneurose eller Traktionsperiostitis. -**cystotomia** (gr. *kystis* Blære + gr. *tome* Snit) = **Sectio alta**. -**demi(-a)** (gr. [*epi* hos + *demos* Folket]: samtidig Udbrud hos et stort Antal Mennesker af smitsom Sygdom, f. Eks. Influenza, Kolera, Kopper etc.; i Mod-sætning til Endemien er E. ikke begrænset til ganske bestemte Egne. -**demiologia** (gr. *logos* Ord, Lære): Læren om epidemiske Sygdomme. -**dermal** (gr. *derma* Hud): »paa Huden«, bruges som Udtryk for Anbringelse af Lægemidler paa Huden, se endermal og hypodermal. -**dural** (lat. *dura* sc. *mater* [egl. haard Moder]): ekstradural, o: uden for *Dura mater*. **E. -anæstesi** (gr. *anaesthesia* Følesløshed): Sakralanæstesi. **E. -rum**: Rummet mellem Spinalkanalens Væg og *Dura mater spinalis*. -**gam** (gr. *gamos* Bryllup, Samleje): efter Befrugtning. -**genesis** (gr. *genesis* Oprindelse): Dannelse af et Individ ved fremadskridende Nyorganisation af Ægget, det forholdsvis primitive organiske Kim. -**gnathus** (gr. *gnathos* Kæbe): Dobbeltmisdannelse, hvor det ene Individ optræder som

»Parasit« paa det andet, fastheftet til Ganen af dette og i Reglen ragende ud af dets Mund. -**spadia** (gr. *spadon* Spaltning): Hemningsdannelse, hvorved Urinrøret ikke lukkes paa Oversiden. I lette Tilf. er Urinrørets Munding kun noget forlænget op paa Oversiden af Penis, der i sværere Tilf. ofte er rudimentær, kun forsynet med en Rende paa Oversiden af Glans, medens Urinrørets Aabning ligger nedenfor Symfyen. Hvis ogsaa *Pars membranacea urethrae* er spaltet, faar man Overgange til **Ektopia vesicae**. -**scleritis** (*Sclera* [gr. *skleros* haard]): Betændelse i Skleras overfladiske Lag og det mellem denne og Konjunktiva liggende Bindevæv. I Reglen af reumatisk Oprindelse. Ofte kun fortil paa Sklera, **Scleritis ant.**, og kan optræde hyppigt recidiverende, **E. periodica fugax**. -**pharyngoscopia** (gr. *farynx* [faryng-] Svælg + gr. *skopeein* se, undersøge) = **Rhinoscopia posterior**, Besigtigelse af Svælgets bag Næsen beliggende øverste Trediedel. -**oeci(a)** (gr. *oikia* el. *oikos* Hus): Husepidemi. -**nephritis** (gr. *nefros* Nyre): Betændelse af Nyrrens Fedtkapsel; betegnes dog hyppigst som **Paranephritis**. -**nephrectomia** (gr. *nefros* Nyre + gr. *ektome* Udskæring): operativ Fjernelse af Binyren. -**tuberkuløs Reaktion** (lat. *tuberculum* lille Svulst): Betegnelse for Reaktionen, f. Eks. Infiltration el. Kirtelsvulst, som opstaar i Omegnen af et tuberkuløst Fokus, Eks. i Lungen. -**typhlitis** (*Tyflon* [gr. *tyflos* blind]) = **Appendicitis**. -**zooti** (gr. *zoon* Dyr): udbredt smitsom Sygdom hos Dyr. -**zootologi** (gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Dyrenes smitsomme Sygdomme.

Epidermiditis linearis migrans (gr. *epidermis* [-idos] Overhud) = **Creeping eruption**.

Epidermidomykosis (gr. *epidermis* [-idos] Overhud + gr. *mykes* Svamp): Hudsygdomme fremkaldt ved parasitære Svampe i Epidermis.

Epidermisprop i Øregangen (gr. *epidermis* Overhud), se **Cholesteatomia**.

Epidermo-lysis bullosa hereditaria (Köbner) (gr. *epidermis* Overhud + gr. *lysis* Løsning): medfødt, sjælden Hudlidelse, som viser sig ved at Tryk, Stød og andre Irritationer paa Huden fremkalder større og mindre

Blærer paa det for Traumat udsatte Sted. -fyti (gr. *fyton* Plante): Hudlidelse fremkaldt af forskellige Epidermofytonarter.

Epididymectomy (gr. *epididymis* Huden omkring Testiklerne [*epi* ved + *didymoi* Testikler] + gr. *ektome* Udskeering): operativ Fjernelse af Epididymis.

Epididymitis (gr. *epididymis* Huden omkring Testiklerne [*epi* ved + *didymoi* Testikler]): Betændelse i Bitestiklen, er hyppigst af gonorrhøisk eller tuberkuløs Natur.

Epifaninreaktion, ang. af Weichardt 1909 (W., Wolfgang, 1875—, Tyskland) (gr. *epifanea* Overflade): R., der beror paa Forandring i Overfladespændingerne, naar Antigen og Antistof virker paa hinanden i bestemte Fortyndinger.

Epifyseløsning (gr. *epiphysis* [egl. Tilvækst]): Bristning gennem Epifyselinien i Almindelighed i Tilslutning til Læsioner hos unge Individuer.

Epigastralgia (gr. *epigastriion* Epigastriet + gr. *algos* Smerte): Smerte i Epigastriet, »Mellemgulvet«, »Hjertekulen«.

Epigastrium (gr. *epigastrios*): Regionen mellem Navle og Brystben.

Epiglottiditis s. Epiglottitis (gr. *epiglottis* Strubelaag): Betændelse af Strubelaaget (Epiglottis).

Epikrisis (gr. *epikrisis*): Afgørelse, Dom.

Epikritiske System (gr. *epikritikos* bestemmende): System af sensitive Nerveetraade til Huden, ved Hjælp af hvilket man er i Stand til at vurdere de finere Grader af Fornemmelser (Berøring, Smerte, Temperatur) og lokalisere disse. Adskiller sig fra peritopatiske System, s. d.

Epilatio (lat. *e* ud + lat. *pilus* Haar): Fjernelse af Haar i kosmetisk eller kurativ Hensigt.

Epilepsia (gr., epileptisk Anfald): Ligfald. — Universelle Krampeanfald med Bevidsthedstab (»grand mal«); tildels dog ogsaa lettere Former (»Absencer«, »petit mal«, »psykiske Ækvivalenter«). — Foruden den **genuine** (essentielle) E., hvis Aarsag endnu er gaadefuld, findes en **traumatisk E.** (efter Hjernelæsioner) o. m. a. »symptomatiske« Former (ved Lues cerebri, Arteriosclerosis cerebri etc.). Se ogsaa de

»epileptiforme Kramper«, der betegnes som **Eclamps**. Den hos ældre, resp. senile Individuer opstaaede E. betegnes som E. **tarda s. tardiva** resp. E. **senilis**. — Ved **Refleks-E.** forstaas E., hvor Anfaldene udløses ved Irritation af et bestemt Punkt paa Legemets Overflade, gerne et overfølsomt Ar. Ved E. **pro-cursiva** bestaar Anfaldene i en Løben fremad, ved E. **rotatoria** i en Drejen paa Stedet (Varianter af genuin Ep.). Se endv. **Affektepilepsi** og **Jackson-Epilepsi**.

Épilepsie marmottante (fr.), se Schwatzepilepsie.

Epileptiform (gr. *epilepsis* Epilepsi + lat. *forma* Skikkelse): epilepsilignende, mest anvendt om Krampeanfald.

Epileptisk Sindssygd (gr. *epilepsis* Epilepsi): 1) forbigaaende, »post-epileptiske« Forvirringstilstande i Tilslutning til epil. Anfald og især efter Status epilepticus. 2) psykisk Tilbagegang, Dementia epileptica, i Forløbet af den kroniske Epilepsi med Sløvhed, Irritabilitet, Egoisme, Bigotteri etc.

Epileptogen Zone (gr. *epilepsis* epileptisk Anfald + gr. *gignomai* [gen-] frembringes): Sted paa Legemet, hvorfra epilept. Anfald kan udløses. Se: Epilepsi, Refleksepilepsi.

Epileptoid Psykopati (gr. *epilepsis* epileptisk Anfald + gr. *eidos* Form): P.form, der staar i arvemæssigt Forhold til Epilepsien.

Epileptoide Tilstande (gr. *epilepsis* epileptisk Anfald + gr. *eidos* Form): anfaldsvis optrædende, lettere psykiske Forstyrrelser, Absencer, Søvn, Svimmelhed etc., der opfattes som »Ækvivalenter« for Krampeanfaldet.

Epilere, se Epilatio.

Epiphora (gr. *epifora* Udbrud, Frembruden): Taareflod.

Epiplo-cele (gr. *epiploon* Tarmnet + gr. *kele* Brok): Brok med Indhold af Oment. -**enteroce** (gr. *enteron* Tarm + gr. *kele* Brok): Brok, der indeholder Oment.

Epiploitis (gr. *epiploon* Tarmnet): Betændelse i Omentet.

Episio-cele (gr. *episeion* Skamdele + gr. *kele* Brok): Skedefremfald (se Pro-lapsus vaginae). -**haematoma** (*Hæmatoma*, s. d.): Blodudtrængning i Labium

majus — som Regel under el. straks efter Fødslen (= Haematoma vulvae). -**kleisis** (gr. *kleisis* Lukning): operativ Tillukning af Skedeindgangen for at hindre Vaginal- og Uterinfremfald = Episiorraphia. -**tornia** (gr. *tome* Snit): Indsnit i Randen af Vulva for at udvide Orific. vaginae — f. Eks. ved kunstig Forløsning og ved truende Bristning af Perineum.

Epistasi (gr. *epistates* Forstander, Overordnet): (i Arvelighedslæren) en stærkere Egenskab (den epistatiske) hindrer en anden svagere Egenskab (den hypostatiske) i at komme til Udvikling (eller dækker over den). De to Egenskaber maa ikke være allele, da der saa foreligger Dominans-Recessivitet.

Epistaxis (gr.): Næseblod.

Episthotonus = Emprosthotonus.

Epitarsus (Blasius, Schapring) (gr. *epi* ved + gr. *tarsos* Fletværk): Duplikatur i Konjunktiva paa Bagfladen af øvre Øjelaag; vender opad, men kan klappes ned over Øjet.

Epithelioma (*Epithelium* [gr. *epi* paa + gr. *thele* Brystvorte]): Pladeepithelcarcinom fra Huden og pladeepitheldækkede Slimhinder; Navnet skyldes den danske Læge A. Hannover, som først beskrev denne Svulstform. **E. adenoidis cysticum** = Nævus sebaceus. **E. contagiosum** (Neisser) = Molluscum contagiosum, se Høsekopper. **E. molluscum** = Molluscum contagiosum.

Epithelisation, Epithelisering (*Epithelium* [gr. *epi* ved + gr. *thele* Brystvorte]): Overvoksning med Epithel, f. Eks. ved Heling af et Saar.

Epithema (gr.): Omslag. **E. tepi-** dum: varmt O.

Epitym Konstitution (gr. *thymos* Sind [epi: Analogidannelse efter *Epilepsi*]): epileptoid, psykopatisk Konstitutionstype; smlgn. ixothym.

Epoophorektomia (gr. *epi* ved + gr. *ooforos* som bærer Æg + gr. *ektome* Udskæring): Fjernelse af Epoophoron (Biovaret).

Epulis (gr. *epoulis* Svulst ved Tandkødet): Fællesbetegnelse for alle Svulster, der sidder paa Tandkødet; i Almindelighed et ret godartet Kæmpecellesarkom, der udgaar fra Kæbens Periost eller sjældnere dens Marv.

Equino-varus-Stilling (lat. *equinus* som hører til en Hest + lat. *varus* udadbøjet, hjulbenet): Plantarflexion af Foden i Forbindelse med Adduktion og Supination (Klumpfod).

Erb's (E., Wilhelm Heinrich, 1840—1921, Heidelberg, Neur.) **Atrofi** = Dystrophia musculorum progressiva. **E.'s Lammelse**, se Duchenne-Erb's Lammelse. **E.'s Punkt**: et Sted i Supraclaviculærregionen 2 Fingersbred over Clavicula og 1 Fingersbred lateralt for Sternoleido, ved Tryk paa hvilket den Duchenne-Erb'ske Lammelse udløses, og hvorfra de tilsvarende Muskler normalt kan irriteres ad elektrisk Vej. **E.'s Reaktion**: myotonisk Reaktion. **E.'s Sygdom**, se Erb-Charcot, spastisk Spinalparalyse. **E.'s Symptom**: 1) Forøgelse af den galvaniske Irritation af Musklerne og de motoriske Nerver ved Spasmodi og Tetani. 2) Manglende Pupildilatation ved smertefuld Irritation af Huden paa Kinden ved Tabes dors.

Erb-Goldflam's (G., S., 1852—, Polen) **Sygdom** = Myasthenia gravis pseudo-paralytica.

Erb-Westphal's Symptom: Tabet af Knæreflekserne ved Tabes dorsalis.

Erben's (E., Sigm., 1863—, Wien, Klin.) **Fænomen**: 1) ved Indtagelse af Hugstilling eller dyb foroverbøjet Stilling aftager Pulsfrekvensen (Vagusirritation). 2) Temperaturnedsættelse ved Knæet paa et af Ischias lidende Ben.

Erektion (lat. *erectio* Rejsning): •Rejsning af Penis ved Fyldning af de cavernøse Hulrum med Blod.

Erepsin (gr. *ereptomai* fortærer; el. gr. *ereipein* ødelægge): proteinstofspaltende Enzym, som findes i Tarmsaften.

Erethismus (gr. *erethismos* Ophidsen): Tilstand af forhøjet Irritabilitet, spec. paa det psykiske Omraade.

Eretisk, se Eretisme (Erethismus).

Ereuthopathia (gr. *ereuthos* Rødem + gr. *pathos* Lidelse): Tilbøjelighed til Rødmen. -**phobia** (gr. *fobos* Frygt) = Erythrophobia.

Ergograf (gr. *ergon* Arbejde + gr. *grafein* skrive): Apparat ved Hjælp af hvilket Størrelsen af en Muskels eller Muskelgruppens Arbejde eller Kontraktion kan registreres.

Ergomania (gr. *ergon* Arbejde + gr.

mania Raseri, Vanvid): sygelig Virksomhedstrang.

Ergometer (gr. *ergon* Arbejde + gr. *metron* Maal): Apparatur ved Hjælp af hvilket et bestemt udført Muskelarbejde kan maales. Anvendes ved visse fysiologiske Forsøg og Maalinger.

Ergostat (gr. *ergon* Arbejde + gr. *histemi* [stat-] opstille): Apparatur ved Hjælp af hvilket man kan lade en Patient udføre et bestemt maaleligt Muskelarbejde i terapeutisk Øjemed.

Ergotismus (fr. *ergot* Meldrøje): kronisk Sekaleforgiftning ved langvarig, medikamentel Brug eller som Forgiftning, naar Kornet har været for stærkt inficeret med Meldrøje. **E. convulsivus**, hvor Giftens Indvirken paa Centralnervesystemet er fremherskende: toniske Kontrakturer, epileptiforme Kramper, Synsforstyrrelser og allehaande psykiske Forstyrrelser. **E. gangrænosus**, hvor Giftens karforsnævrende Virkninger dominerer: filiform Puls, »Myrekryben«, brændende Smerter: »Ignis sacer«, senere Følelsesløshed og Gangræn af de perifere Legemsdele.

Ergotropi (gr. *ergon* Arbejde + gr. *trope* Vending): Tilførsel af Energi til Legemets Plasma og Væv ved Indsprøjtning af ikke-specifikke Proteiner, enten animalske el. vegetabiliske, for at øge Modstandskraften mod pathogene Stoffer el. Paavirkning i Almindelighed.

Erhvervssygdomme: S., som opstaar som Følge af de for visse Erhverv ejendommelige, skadelige Indflydelser, f. Eks. Støvindaanding, Metallforgiftninger o. s. v.

Erichsen's (E., John Erik, 1818—1896, London) **Sygdom**: Railway spine. **E.'s Symptom**: indirekte Ømhed i Art. sacroiliaca ved sygelige Tilstande her, fremkaldt ved Sammentrykning af Bækkenet fra Side til Side.

Erindrings-afasi: amnestisk Afasi. **-delirium** (lat. *delirium* Vanvid): den indbildte personlige Oplevelse af en Begivenhed, som Individet engang har hørt om. **-hallucination**: Erindringsforveksling. Fri Opfindelse af Begivenheder, der ikke har fundet Sted. Smlgn. Confabulatio.

Erismann's Index: det halve af Legemshøjde ÷ Brystomfanget.

Klinisk Ordbog.

Eritema atroficante (ital.) (Pellezari) = Atrophia maculosa cutis.

Erosio (lat., Afgnavning): afgrænset Slimhindeepitheldefekt. **E. colli uteri**: ejendommelig Irritationsproces, ikke egentlig E., der forekommer i Omfanget af Modermunden og giver Partiet en høj rød Farve; det normale, flerlagede Pladeepithel forvandles til enlaget Cyllinderepithel uden Defekt. Sker der Hæftning af glandelformede Indsænkninger i Dybden med papilagtige Fremspring imellem, kaldes det en **E. papilloides**, danner Indsænkningerne Hulrum, har vi en **E. follicularis**. **E. corneae**: traumatisk Epitheldefekt paa Cornea, kan efter tilsyneladende Heling spontant recidivere: **E. corneae recidivans**. **E. dentium**: overfladisk Defekt af Tandemaillen.

Erotismus (gr. *eros* [erot-] Kærlighed): 1) sygelig, seksuel Optagethed. 2) ruslignende Tilstand (hos Psykopater) ved Indledning til Coitus.

Erotomania (gr. *eros* [erot-] Kærlighed + gr. *mania* Raseri, Vanvid): 1) sygelig Forøgelse af Kønssdriften, event. i Forbindelse med Perversitet. 2) Form for Forrykthed med fantastisk-erotiske, men ikke egentlig seksuelle Forestillinger om at være elsket af og skulle giftes med en — gerne højstaaende — Person.

Eructatio (lat., Uddunstning [*eructare* have Opstød]): Opstød; Opstigning fra Maven af Luft eller smaa Mængder Mavesaft. Syn. Ructus. Mb. ructuosus.

Eruptio æstivalis bullosa (lat. *eruptio* Udflod, Udbrud) = Hydroa æstivalis.

Eruption (lat. *eruptio* Udbrud): Udbrud, bruges i Hudpatologien som Udtryk for Fremkomsten af et Exanthem, men bruges tillige ofte i Stedet for **Exanthem**.

Erysipelas (gr. [af *erythros* rød + *pelas* nær ved, el. *pelos* mørkfarvet]): Rosen, akut Infektionssygdom beroende paa Betændelse af Hudens og det subkutane Vævs og de tilgrænsende Slimhindes Lymfhebaner. Betændelsen, der skyldes Streptokokker, udgaar fra Saar, der undertiden er saa smaa, at de ikke kan paavises; den viser sig ved Rødme og Svulst af paagældende Væv og ved Tilbøjelighed til Udbredning i større Flader. Inkubationstiden fra 1—8 Dage. Ved stærkere Grader af E. faar man

Blæredannelse af Epidermis: **E. vesiculosum** s. **bullosum** stigende til Gangræn af Huden: **E. gangraenosum**. Breder Affektionen sig stadig ud over nye Hudpartier, taler man om: **E. migrans**, Vandrerosen. **E. laryngis**: heftig, akut Strubebetændelse med stærk Svulst og Rødme af Slimhinden og Tilbøjelighed til Vandring. **E. perstans** (Kaposi): Form af *Lupus erythematosus*.

Erysipeloid (gr. *erysipelas* [s. d.] + gr. *eidōs* Form): godartet, hyppigst kun til en enkelt Finger lokaliseret, infektiøs Hudlidelse, der særligt findes hos Personer, som er i Berøring med døde Dyr, og viser sig ved en fra Indpodningsstedet udgaaende skarpt afsat Rødme, der under Paræsthesier breder sig mod Fingerens Basis; Aarsagen er ukendt, er muligvis Svinets Rødsyge-Bacil.

Erythema (gr. *erythema* Rødme): diffus eller pletformet Rødme af Huden. **E. atrophicans** (Morrow) = *Lupus erythematosus*. **E. bullosum vegetans**: Navn, der er brugt for visse recidiverende Hudaffektioner, som nærmest karakteriseres som en godartet Pemphigus vegetans. **E. centrifugum**: Betegnelse for visse Former af *Lupus erythematosus*. **E. contusiforme** = *E. nodosum*. **E. exsudativum** (multiforme) = *E. multiforme*. **E. (elevatum) diutinum**: meget resistente, vandrende, oftest eleverede E., sjældne og lidt kendte; en Del af Tilfældene er rimeligvis atypiske Tilfælde af *Lupus erythematosus*. **E. emotionis**: flygtige E. paa vasomotorisk Basis: Skamrødme, Vredesrødme o. s. v. **E. fugax** = *E. emotionis*. **E. hidroa**: *E. multiforme* med store Blærer. **E. induratum** (Bazin): tuberkuløs Lidelse, der især findes paa Crura og bestaar af subkutane Knuder, der senere ulcererer og ledsages af Ødem og Cyanose af hele Ekstremiteten. **E. infectiosum**: velafgrænset, ofte epidemisk optrædende Infektions-sygdom; den angriber fortrinsvis Børn, sjældnere Voksne. Epidemier ses ofte i Børnehjem. Inkubationstiden er 7—14 Dage. Symptomerne er: Ildebeffindende, Hovedpine, Opkastning, Feber, et marmoreret el. fiskebnetliggende Erytem, der fortrinsvis sidder i Ansigtet, paa Ekstremiteternes Strækkesider; det kan være noget polymorft. Der kan findes Bron-

chitis, Konjunktivitis, let Miltsvulst, Leukopeni, Lymfocytose og Eosinofili. **E. iris**: *E. multiforme*, hvor Elementerne danner koncentriske, forskelligt farvede Ringe (røde og blaa). **E. lupinosum** (Veiel) = *Lupus erythematosus*. **E. migrans** = Erysipeloid. **E. migrans linguae** = *Lingua geographica*. **E. multiforme**: tidligere beskrevet under en Mængde forskellige Navne, f. Eks. annulære, bullosum, centrifugum, gyratum, marginatum, papulatum, tuberculatum, vesiculosum. Akut, symmetrisk, polymorf Hudlidelse, der særlig lokaliseres til Ansigt og Ekstremiteter samt Mundens Slimhinde og ofte ledsages af Feber og reumatiske Tilfælde. **E. nodosum**: »Knuderosen», Lidelse, der ofte ledsages af Feber og andre Almentilfælde og viser sig som Udbrud af blaarøde, ømme, meget lidt eleverede Knuder i Huden, særligt paa Skinnebenene; i Reglen Tegn paa Tuberkulose. **E. paralyticum** (Neumann) = *Atrophia cutis idiopathica progressiva*. **E. pernio**: Frostknuder. **E. perstans**: E. af omtrent samme Karakter som *Erythema diutinum*. **E. pudicitiae** (pudoris): »Skamrødme», ses især paa Hals og Bryst hos Kvinder ved Afklædning, se *E. emotionis*. **E. serpens** = Erysipeloid. **E. striatum**: Form af Dermographisme. **E. sykosiforme**, se Akne lupiformis. **E. tertiarium**: ringet eller gyrat, meget resistant, erythematoest, ikke infiltreret Syfilid, som kommer flere Aar efter Infektionen. **E. urticatum**: kløende, let eleveret, akut E.

Erythemdosis (gr. *erythema* Rødme + gr. *dosis* Dosis): Maal for Bestraaling med Røntgen, Radium el. ultraviolette Straaler. En Bestraaling, som under visse Standard el. Enhedsbetingelser giver Erytem af Huden.

Erythème centrifuge (Bielt) (fr.) = *Lupus erythematosus* (migrans). **E. épidémique** (Alibert) (fr.) = *Acrodynie*. **E. livide** (fr.): *Lupus vulgaris* paa Slimhinder under Form af tørre, teleangiæktatiske, mælkede Pletter.

Erythrasma (gr. *erythrainein* gøre rød): Hudlidelse, som skyldes en Svamp, *Microsporon minutissimum*, særligt lokaliseret til Ingvina og viser sig som skarpt begrænsede, brunrøde, let skælende Pletter.

Erythrismus (gr. *erythros* rød): rødt Haar og Skæg kombineret med rødt og fregnet Ansigt.

Erythro-blaster (gr. *erythros* rød + gr. *blastos* Kim): kerneholdige, røde Blodlegemer; deles i Mikroblaster $< 5 \mu$, Normoblaster $5-10 \mu$ og Megaloblaster $> 10 \mu$. De kan være polykromatofile eller polykrome, og acidofile. **Polykrome Erythrocyter** har blaaligt Protoplasma, oftest en større Kerne, er mere netformet, kan minde om Eger i et Hjul med lyse Mellemrum mellem Strengene.

Acidofile Erythrocyter har rødtligt Protoplasma; Kernen er gerne mindre end hos polykrome E. Kromatinnettet tæt, danner ofte en tæt Masse, der er mørktfarvet (pyknotisk). Kernen ligger gerne ekscentrisk eller omtrent udenfor Cellen. Erythroblaster forekommer ikke normalt i Blodet hos voksne, men f. Eks. ved Anæmi. Deres Forekomst menes at betyde irritativ Reaktion af Benmarven.

-blastisk (gr. *blastos* Kim) **Anæmi**: oftest dødelig Anæmi, der optræder familiært i Middelhavslandene. Karakteristisk er Anæmi og Forekomst af indtil flere Tusinde kerneholdige røde Blodlegemer pr. mm^3 samt visse Knogleforandringer. **-blastomer** (*Blastom* [gr. *blastos* Kim]): svulstagtige Dannelser i Knoglemarv, som væsentligst indeholder Erythroblaster. **-cyanose** (gr. *kyanosis* mørkblaa Farve): Lidelse, som er karakteriseret ved dobbeltsidige, pudeformede Hævelser i Alm. paa Lateralsiden af nederste $\frac{1}{3}$ af Crura. Huden er her blaalig-rød, blakket el. marmoreret; der kan være Udvidelse af Folliklerne og en Keratosis pilaris. Partiernes er ømme og Sæde for Kuldefornemmelse. Lidelsen ses i Alm. kun hos Kvinder i Alderen 15—25 og er mest fremtrædende om Vinteren. Aarsagen menes at være en Kar-lidelse, maaske paa hormonal Basis (for-trinsvis Ovarieinsufficiens). Kulde synes at kunne fremkalde Lidelsen. **-cyter** (gr. *kytos* Hulrum): røde Blodlegemer; de er hos Mennesket runde, bikonkave Skiver uden Kerne. Diameteren af dem er gennemsnitlig $7,5 \mu$, Tykkelsen ca. 2μ ; Vægtfylden 1,080—1,085. De bestaar af et netagtigt Væv af Nukleoproteider — Stromaet —, som indeslutter en halvflydende Masse, der indeholder Hæmo-

globin og Oxyhæmoglobin + andre Stoffer. De røde Blodlegemers Funktion er at optage Ilt i Lungerne, transportere det ud til Vævene og afgive det til dem. De dannes i Benmarven og Levetiden af dem regnes til ca. 80 Dage. Totalvoluminet er lidt mindre end Halvdelen af Blodets. **-cyters Antal**: hos Mænd ca. 5, hos Kvinder ca. 4,5 Millioner pr. mm^3 Blod. Tællingen kan ske i Tællekammer ved passende Fortynding, Eks. i 1 : 200; som Fortyndingsvædske anvendes i Alm. en Saltopløsning, Hayem's Vædske, bestaaende af Natriumklorid og Sulfat og Kviksølvklorid (for at hærde dem). **-cythæmia** (gr. *haima* Blod): abnorm Forøgelse af de røde Blodlegemers Antal. **-fager** (gr. *fagein* spise): Fagocyter, som indeholder Erythrocyter eller kan optage disse i sig. **-fobia** (gr. *phobos* Frygt): 1) Frygt for at komme til at rødme. 2) Frygt for røde Genstande. **-melalgia** (gr. *melos* Lem + gr. *algos* Smerte): kronisk Lidelse, der viser sig ved Rødme af Hænder eller Fødder, ledlaget af Smerter. En sjælden Lidelse, som oftest forekommer paa Fødderne og kan være ledsaget af Hævelse og Hedefornemmelse; lindres ofte af Kulde. Skyldes maaske en Endarteriitis. **-melalgia** (Weiz-Mitchell) (gr. *melos* Lem + gr. *algos* Smerte): i Hænderne og Fødderne begyndende, langsomt fremadskridende intens Rødme af Ekstremiteterne med neuralgiske Smerter og ofte trofiske Forstyrrelser. **-melia** (gr. *melos* Lem): Erytem paa Ekstremiteternes Strækkesider; uden Smerter. **-poiesis** (gr. *poiesis* Dannelse): Dannelse af røde Blodlegemer. **-psia** (gr. *opsis* Syn): Rødsyn. Fremkommer ved Blænding; det hvide Lys ses rødtligt. Forekommer særligt hos stær-opererede, naar de færdes i stærkt Lys. Ogsaa ved Ernæringshemeralopi under samme Forhold. Beskrevet hos Vagabonder (Alkohol, Ernæringshemeralopi). **-rrhexia** (gr. *rrhexis* Brud): Henfald af røde Blodlegemer. **-sis**: mørkerød-lilla Misfarvning af Huden og Slimhinderne, som kan ses f. Eks. ved Polycythæmia rubra.

Erythræmia (Hirschfeld) (gr. *erythros* rød + gr. *haima* Blod): Forøgelse af de røde Blodlegemers Antal (se Polycythæmia).

Esbach's (E., Georges Hubert, 1843—1890, Paris) **Albuminometer**: Apparat til kvantitativ Bestemmelse af Albumin i Urin. Det bestaar af et inddelt Glasrør, tilspidset i den nederste Ende, som under Brugen anbringes lodret i en Fod eller i et Stativ. **E.'s Reagens** anvendes i det ovenfor nævnte Albuminometer. Det bestaar af 1 cm³ Pikrinsyre og 2 cm³ Citronsyre i 97 cm³ Vand. **E.'s Ureometer**: Apparatur til kvantitativ Bestemmelse af Urinstof; Metoden beror paa, at bromundersyrligt Natron med Urinstof danner N og CO². Den udvekslede Luftmængde bestemmes volumetrisk i Apparatet.

Eschara (gr., egl. Arnested): Skorpen, som dannes over Forbrændinger, Ætsninger og lignende.

Escharotika (gr. *eschara* Skorpe paa et Brandsaar [egl. Arne]): Ætsmidler, egentlig »skorpedannende Midler«. Ved Ætsning (se dette) fremkalder de fleste Stoffer en mere eller mindre fast Skorpe (Ætsskorpe = Eschara), der bestaar af det kemiske omdannede Væv.

Escherich's (E., Theodor, 1857—1911, Tyskland) **Bacil**, *Escherichia Colib.*, beskrevet 1885 af E., 1884 af Emmerich, der fejlagtigt antog den for Aarsag til Kolera. En anden af E. beskrevet B. er *B. (lactis) aërogenes*. **E.'s Stikreaktion**: subkutan Tuberkulinprøve til Undersøgelse af Børn, hvor Dosis er nedsat saa stærkt, at der ikke kommer Almenreaktion, men kun Rødme og Ødem paa Indstiksstedet.

Esmarch's (E., Johann Friedrich August, 1823—1908) **Bind**: kraftigt Gummib. til Omsnøring af Ekstremiteter for at kunne operere i blodtomt Væv. **E.'s Haandgreb**: se Heiberg. **E.'s Maske**: Narkosem., dannet af et Staaltraadsnet, der dækkes af Flonel el. lign., benyttes i Almindelighed til Chloroform eller Chloræthyl.

Esophoria (gr. *eso* indad + gr. *fora* Bevægelse): Tilstand, hvor Øjets Akse i Ligevægsttilstand vender indad i Forhold til det andet Øjes Akse. I Alm. = latent konvergent Skelen.

D'Espine's (d'E., Jean Henri Ad., f. 1844, Børnelæge i Genève) **Symptom**, i Tilfælde af Forstørrelse af Bronchialglandlerne (f. Eks. ved Tuberkulose her)

kan man ved Auscultation over 7. Hals-hvirvel og 1. og 2. Brysthvirvel høre Bronchofoni.

Essentielt Emfysem (lat. *essentia* Væsen) = E. som opstaar p. Gr. af en Svaghed af Vævet i Alveolerne af en el. anden Aarsag (maaske medfødt). **Senilt E.**: opstaar p. Gr. af senil Atrofi eller Svækkelse af Alveolevæggen. **Vikarie-rende E.**: er lokalt og opstaar i Nærheden af Lungeafsnit, som er mere el. mindre skrumpet ind p. Gr. af en eller anden Lidelse, Eks. Atelektase; Lungevævet udvides, idet det indtager den Plads, som er fremkommet ved Skrumpningen.

Essentiel Sygdom (lat. *essentia* Væsen): væsentlig, selvstændig S., f. Eks. essentiel Anæmi i Modsætning til sekundær Anæmi efter Blødning.

Esthiomene (gr. *esthiēn* spise) = *Ulcus chronicum vulvæ*.

Estlander's (E., Jacob August, 1831—1881, Finland) **Operation**: lateral Thoracoplastik til Formindskelse af vedkommende Thoraxhalvdel ved subperiostal Resektion af 5—7 Ribben i Axillærlinien i en Udstrækning af 3—12 cm, hvorved der fremkommer et ovalt Udsnit i Thoraxskelettet (sml. Schede).

Etagesutur (lat. *sutura* Søm): Sammensyning af et Saar lagvist, saa at de anatomisk sammenhørende Dele forenes.

Etapebehandling (fr. *étape*): Behandling med bestemte Mellemrum.

État criblé (fr.): si-agtigt Udseende af Hjernen som Følge af Udvidning af de perivaskulære Rum. **É. de mal** = Status epilepticus. **É. lacunaire** (P. Marie): multiple miliære til ærtstore Defekter i Hjernen paa arteriosklerotisk Basis. **É. marbré**, se athétose double. **É. second**: Taagetilstand.

Ethmocephalia (gr. *ethmos* Si + gr. *kephale* Hoved): medfødt Misdannelse af Kranie og Ansigtsskelet med Hjerne-defekt og uudviklet Siben.

Ethmoiditis (gr. *ethmoëides* porøs [*ethmos* Si]): Betændelse af Sibenscellerne.

Ethnographia (gr. *ethnos* Folk + gr. *grafein* skrive, beskrive): Beskrivelse af Folkeslagene; Inddeling af dem efter deres psykiske, etiske og sociale Ejendommeligheder.

Ethnologia (gr. *ethnos* Folk + gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Folkeslagene, om deres geografiske Udbredelse, deres Afstamning, om de forskellige Racer etc.

Étourdissement (fr.): pludselig optrædende Svimmelhed, spec. hos Arteriosklerotikere.

Étranglement (fr.): Strangulatio.

Eubacteria (les) (gr. *eu* godt + *Bakterie* [s. d.]): ægte Bakterier, modsat bakterielignende Former af højere Svampe.

Eubiotik (gr. *eu* godt + gr. *biotike* Livskunst): Læren om hygiejnisk Leve-måde.

Eucolus aerophilus: en 2,5—3 cm lang Rundorm, der snylter i Luftvejene hos Ræve og andre Rovdyr. Bevirker undertiden store Tab i Sølvrævefarme.

Eudiaphoresis (gr. *eu* godt + gr. *diaforein* fordøje el. uddunste, ogsaa gn. Sved): normal, naturlig Svedsekretion.

Euexia (gr., Velbefindende) = Euphoria.

Eufori, se Euphoria.

Eugenik (gr. *eu* godt + gr. *gennaein* frembringe; gr. *eugeneia* ædel Byrd): Betegnelse for den moderne Bevægelse for Raceforbedring, som udforsker de Faktorer, af biologisk og social Art, som kan forbedre eller forringe kommende Slægtleds legemlige eller sjælelige Kvalitet. Syn.: Racehygiejne.

Eugen(et)isk: Adjektiv dannet af Eugenik (s. d.). **E. Indikation** (for Sterilisering, Svangerskabsafbrydelse etc.): Indgrebet foretaget for at forhindre Videreførelse af arvelige Sygdomme el. Abnormiteter.

Eukrasia (gr., god Blanding): gammel Betegnelse; egentlig en god Blanding af Legemets Safter, Betingelserne for en god Konstitution; anvendes ogsaa om ringe Modtagelighed overfor Kemikalier, Droger o. lgn.

Eulenburg's (E., Albert, 1840—1917, Berlin) **Sygdom** = **Paramyotonia congenita**: (familær) Tilbøjelighed til Opdræden af Spasmer — særlig i Ansiget — under Kuldepaavirkninger.

Eumyceter (gr. *eu* godt + gr. *mykes* Svamp): Hyfomyceter.

Eunuch (gr. *eunouchos*): Kastrat.

Eunuchoidisme (gr. *eunouchos* Eunuk + gr. *eidōs* Form): Konstitutionsforandr. fremkaldt ved mangelfuld Udvikl. af Testes, d. v. s. den »interstitielle Kirtel«, visende sig ved manglende Udvikling af de sekundære Kønsmærker: infantil Udvikling af Genitalia, højtliggende Stemme, Mangel paa Skæg-vækst, Knogleforandringer, oftest Fedme. Undertiden abnorm Længdevækst. Hos Kvinder ses tilsv. Forandr. ved mangelfuld Udvikl. af Ovarierne. Cfr. Dystrofia adiposo-genitalis. Infantilisme.

Eunukstemme (gr. *eunouchos* Eunuk): abnormt højtliggende Talestemme.

Eupepsia (gr., god Fordøjelse): god, normal Fordøjelse.

Euphoria (gr. *eu* godt + gr. *pherein* [for-] bære): Velbefindende. Hyppigst brugt til at betegne det paradoksale Velbef. ved alvorlige, septiske Tilstande o. lgn. — Syn. Euexia. **-pnoea** (gr. *pnoē* Aandedræt): normalt Aandedræt. **-praxia** (gr. *praxis* Handling): normal Koordinationsevne. **-rhythmia** (gr. *rhythmos* Takt, Rytme): regelmæssig Hjerterfunktion.

Eupnoe (gr. *eupnoia*): ubesværet, normal Respiration.

Eustrongylus gigas (gr. *eu* godt + gr. *strongylos* rund): se Diectophyme renale.

Eutenik (gr. *euthenia* gode Kaar, Velvære): Læren om Kaarenes Indflydelse, spec. set fra racehygiejnisk Synspunkt. Smlg. Eugenik.

Euthanasia (gr.): let, smuk Død, resp. Fremkaldelse af en saadan.

Eutoki (gr. *eutokia* heldig Fødsel): naturligt, uforstyrret Fødselsforløb — modsat Dystoki (s. d.).

Evacuatio (lat. *evacuare* udtømme): Udtømning, Udrømning.

Eventratio (lat. *e* ud + lat. *venter* Bug): Fremfald af store Mængder af Bughulens Indhold i en Broksæk eller Fremdragning af saadanne ved Operation. **E. diaphragmatica** (lat.): Fremtrængning af Underlivsorganer indenfor Brysthulens normale Omraade som Følge af et slapt, atrofisk Diafragma. E. bruges i Obstetrikken ogsaa = Exvisceratio.

Eversio (lat., Omkasten): Udkrængning. **E. puncti lacrymalis**: Fremadvenden af Punctum lacrymale, i Reglen inferior, saaledes at det ikke ligger ind imod Bulbus og ikke kan optage Taarevædsken.

Eversionsbrud (lat. *evertēre* [*ever-sum*] dreje udad): Ankelbrud ved stærk Udadrejning af Foden.

Évidement (fr.): Udskrabning (af Knoglecaries, Fistel el. lgn.) ved Hjælp af en skarp Ske eller en Hulmejsel.

Eviratio (v. Krafft-Ebing) (lat. [*e* ud af + lat. *vir* Mand]): 1) Forrykthed hos Mænd med Vrangforestillingen om at være Kvinde. 2) Abnormt tidlig Udslukelse af den mandlige Kønssdrift.

Evisceratio (lat., Udrivning af Indvoldene) = Exvisceratio.

Evolutio(n) (lat. *evolvēre* [*evolutum*] rulle ud, udvikle): Udvikling. **E. spontanea** (lat. *evolvēre* rulle ud; lat. *spontaneus* frivillig): Fødselsmekanisme ved enkelte Tilfælde af Skraaleje, som fører til spontan Fødsel, idet Fostrets Underkrop skydes ned forbi Hovedet og Overkrop og fødes før disse. Dette kan ske paa 2 Maader: 1) efter **Denman**: forliggende Arm og Brysthalvdel forbliver i Bækkenet, medens Fostrets Sæde presses forbi og fødes. 2) efter **Douglas**: forliggende Arm og Brysthalvdel fødes først, hvorefter Fostrets Sæde presses ned forbi, medens Resten af Overkroppen og Hovedet fødes sidst.

Evolutionismus (lat. *evolvēre* [*evolutum*] rulle ud, udvikle): Udviklingslære.

Evolutionsteori (*Evolution* [s. d.] + gr. *theoria* Betragtning): Udviklingssteori, Descendensteori.

Evisio (lat.): Udtrækning, Udrivning. **E. n. optici**: voldelig Afrivning **E. dentis**: Tandudtrækning. **E. n. optici**: voldelig Afrivning af N. opticus fra dens sklerale Gennemgangskanal, uden at Øjets Hinderøvrigt er læderede.

Ewald's (E., Carl Anton, 1845—1915, Berlin) **Prøvemaaltd** [el. **Prøvefrokost**] = Ewald's & Boas' **Prøvefrokost til Undersøgelse af Ventriklens Sekretionsforhold**: paa fastende Ventrikel gives 1 stor Tvebak (ca. 35 g) sammen med ca. $\frac{1}{4}$ l Vand eller tynd The. $\frac{1}{2}$ til 1 Time efter Indtagelsen ophentes Maveindholdet med Ventrikelsonde og

undersøges. Normalt varierer Mængden mellem 60 og 140 cm³. Titrerer man 10 cm³ af Maveindholdet med $\frac{1}{10}$ n NaOH og angiver den Mængde NaOH, som medgaar til Neutralisation af den indeholdte Syre i Tiendedele cm³, svinger Tallene normalt med Kongopapir, som Indikator fra 30 til 60, med Phenolphthalein fra 50 til 80.

Exacerbatio (lat., Forbitring): akut Forværrelse af en Sygdom eller et Symptom.

Exaeresis (gr. *exairesis*): Udtagelse, Udømmning, Bortfjernelse af et Fremmedlegeme el. lgn.

Exaltatio (lat., Forhøjelse): sjælelig Opstemthed, ledsaget af livligt Tankeafløb, forhøjet Selvfølelse etc.; Element i den maniske Tilstand (modsat Depression).

Exania (lat. *ex* ud + lat. *anus* Endetarm): Fremfald af Endetarmen.

Exanimatio (lat. *exanimare* berøve Sjælen): dyb Afmagt.

Exanthema (gr. [af *exanthein* fremblomstre, slaa ud]): Hududslæt, betegner i Almindelighed hele det samlede Udslæt. **E. coeruleum**: Morpionpletter. **E. labiale** = Herpes labialis. **E.-ta bullosa neonatorum** = Pemphigus contagiosus.

Exanthème coïtal (fr.): godartet Bessklersyge hos Hest og Kvæg (s. d.).

Exarticulatio (lat. *ex* ud + lat. *articulus* Led): Fjernelse af en Legemsdel gennem et Led.

Excavatio papillae n. optici (lat. *excavatio* Udhuling [*cavus* hul]): Fordybning i Synsnervepapillen. Kan være 1) **fysiologisk** Ekskavation. 2) **atrofisk** E., der er større og fladere, opstaar ved Nerveatrofi i en fysiologisk ekskaveret Papil. 3) **glaucomatøs** E. er randgaaende, d. v. s. den naar helt ud til Papillens Rand, hvor Retinakarrene bøjer med et skarpt Knæk ned i Ekskavationen.

Excavator (lat. *excavare* udhule): Instrument (minder noget om en kirurgisk skarp Ske) beregnet til at fjerne karieret Væv i karierede Tænder.

Excerebratio (lat. *ex* ud + lat. *cerebrum* Hjerne): Udtømmning af Fosterets Hjernemasse for at muliggøre Hovedets Fødsel. Cfr. Kephilotomia.

Excipiens (lat. *excipere* fastsætte [nl. Lægemidlets Konsistens]): betyder det samme som »Konstituens« (s. d.).

Excisio (lat.): Udskræring.

Excitabilitet (lat. *excitare* anspore, ophidse) = Irritabilitet.

Excitantia (lat. *excitare* ophidse) = Stimulantia.

Excitatio (lat., Opmuntring): Ophidselsestilstand.

Exclusio (lat.): Udelukkelse, Aflukning.

Excochleatio (lat. *ex* ud + lat. *cochlear* Ske [gr. *kochlos* Sneglehus, Muslingeskal]): Udskrabning med skarp Ske.

Excoriatio (lat. *excoriare* tage Huden [corium] af): »Hudafskrabning«, overfladisk Substans tab i Huden.

Excreescens (lat. *excreescencia* [plur.] Udvækst): Udvækst fra Overfladen af et eller andet Organ, bruges især i patologisk Betydning.

Exencephalia (gr. *ex* ud + *enkefalos* Hjerne): Misdannelse med Defekt af Kraniet, saa at den i Reglen misdannede Hjerne delvis ligger uden for Kraniet.

Exenteratio (lat. *exenterare* udtømme [af gr. *entera* Tarm]) = Exvisceratio: Udtømmelse. **E. bulbi**: Fjernelse af den forreste Del af Øjet og dets Indhold, saa at største Delen af Sklera samt N. opticus lades tilbage. **E. cranii**: Udtømmning af Kraniets Indhold. **E. orbitae**: Fjernelse af hele Orbitas' Indhold, eventuelt ogsaa Perlost; som Radikaloperation ved maligne Tumores.

Exenteresis (gr. *ex* ud + gr. *enteron* Tarm) = Exvisceratio.

Exercerknogler: Knogleudvikling i M. deltoideus hos Infanterister som Følge af en traumatisk Myositis ossificans; Rytterknogler i Laarenes Adductorer.

Exfoetatio (lat. *ex* ud + lat. *foetus* Foster) = Graviditas extrauterina.

Exfoliatio (lat. *exfoliare* berøve Bladene): »Udbladning«, bruges i Dermatologien om grov Afskalning, f. Eks. ved eksfoliative Erythrodermier. **E. areata linguæ** = Lingua geographica.

Exhalatio (lat. *exhalare* udaande): Udaanding.

Exhaustio uteri (lat. *exhaurire* udtømme): højeste Grad af Vesvækkelse. = Inertia uteri s. Paralysis uteri.

Exhibitionismus (lat. *exhibere* [exhibitum] fremvise): abnorm seksuel Driftytring, Tilbøjeligheden til at blotte Genitalia i Paasyn af andre Personer, gerne af det modsatte Køn.

Exhumatio (lat. *ex* ud af + lat. *humus* Jord): Opgravning af Lig, f. Eks. til retsmedicinsk Undersøgelse.

Exitus (lat.): Udgang. **E. letalis**: Død. **E. pelvis**: Bækkenudgang.

Ex juvantibus (lat., »som Følge af de Ting, der hjælper« [juvare hjælpe]): paa Grund af et Lægemiddels Virkning. At stille en Diagnose e. j. vil sige, at lade Virkningen af en specifik Behandling være afgørende for den endelige Diagnose, f. Eks. Kvægsølv overfor Diagnose af Syfilis.

Exkoration, se Excoriatio.

Exkreszenz = Excreescens: Udvækst.

Exohysteropexia (gr. *exo* udenfor + gr. *hystera* Livmoder + gr. *pexis* Tilheftning): Fiksation af Fundus uteri i Bugvægssaaret umiddelbart under Bugfascien. (Kocher).

Exomphalus (gr. *exomfalos* [ex ud + *omfalos* Navle]): Navlebrok.

Exophoria (gr. *exo* ude + gr. *fora* Bevægelse): Tilstand, hvor Øjets Akse i Ligevægtstilstand vender udad i Forhold til det andet Øje. I Alm. = latent divergent Skelen.

Exophthalmie à volonté (fr.) = Exophthalmus intermittens.

Exophthalmometer (gr. *ex* ud + gr. *ophthalmos* Øje + gr. *metron* Maal): Apparat til at maale Øjets Stilling og Forandringer i denne ved Eksoftalmus.

Exophthalmus (gr. *ex* ud + gr. *ophthalmos* Øje): Forskydning af Bulbus fremad i Orbita ved Svulster eller Betændelse i denne, eller ved Mb. Basedowii. Endelig ved Deformationer i Orbitas Vægge. **E. intermittens** fremkommer, naar Pt. bøjer sig forover. Skyldes antagelig varikøse Udvidelser paa Orbitas Vener. I oprejst Stilling kan der være Enoftalmus. **E. pulsans** ved Aneurysmer eller stærkt vaskulariserede Svulster bag Øjet.

Exoplasma (gr. *exo* udenfor + gr. *plasma* det forenede): Ektoplasma.

Exorcismus (lat. [af gr. *exorkismos* Taget i Ed]): Uddrivning af onde Aander.

Exosplenopexia (gr. *exo* udenfor + gr. *splen* Milt + gr. *pexis* Tilheftning): Fiksation af Milten udenfor Abdomen ved inoperable Miltsvulster for at opnaa Elimination ved Gangræn.

Exostosis (gr.): Knoglesvulst (Osteom), der udgaar fra Knoglens Overflade. **E. cartilaginea** = **Ecchondrosis ossificans**: Knoglesvulst, dækket med hyalin Brusk, hvorfra navnlig Væksten foregaar. Udgaar især fra Epifysebrusken. **E. fibrosa**: Knoglesvulst, der er dannet fra Periost og kun beklædt med Bindevæv. — I adskillige Tilfælde er E. dog ikke egentlige Svulster, men Resultaterne af produktive Betændelsesprocesser.

Exothyreopexia (gr. *exo* udenfor + gr. *thyreos* Skjold + gr. *pexis* Tilheftning): Fremlægning af Fiksering af en Struma udenpaa Huden for at fremkalde Atrofi i Tilfælde, hvor radikalt Indgreb anses for kontraindiceret.

Expectatio (lat., Forventning): Afventen d. v. s. hvorledes et Sygdomsbillede udvikler sig, uden at der foretages noget Indgreb udover Regulering af Diæten og almindelig Sygepleje.

Expectoratio (lat. *expectorare* uddrive fra Brystet): Opspyt.

Expectoratio: Opspytning.

Explantation (lat. *ex* ud + lat. *plantatio* Omplantning): Dyrkning af dyrisk Væv udenfor Organismen.

Exploratio (lat.): Undersøgelse; i Alm. ved Indførelse af Finger i de naturlige Aabninger, specielt Vagina og Rectum.

Expressio (lat.): Udpresning. **E. foetus** (lat. *foetus* Frugt, Afkom): Tryk paa Fundus uteri gennem Bugvæggen for at presse Fosteret længere ned i Fødselsvejen, event. ud af Fødselsaabningen. Af Kristeller anbefalet ved Sædestillinger, hvor der skal foretages Fremtrækning paa Sædet, men hvor det er vanskeligt at naa Fosterets Lyskebøjninger. **E. placentæ**: Fjernelse af Efterbyrden ved Tryk paa Fundus uteri. Ved Crédé's Haandgreb (s. d.) søges Efterbyrden løst og fjernet.

Expulsiv-Gingivitis (lat. *expulsivus* [af *expellere* drive ud] + *Gingivitis* [s. d.]): Alveolarpyorré.

Exsiccosis (lat. *exsiccare* udtørre):

akut Tilstand, foraarsaget af Mangel paa Vand i Vævene, og deraf betingede Forstyrrelser i det intermediære Stofskifte.

Exspiratio (lat.): Udaanding.

Extinctionsmetoden (lat. *extinctio* Udslukkelse, Ødelæggelse): Helbredelse af Syfilis ved vedvarende Behandling med Kviksølv i meget smaa Doser (i Modsætning til intermitterende Behandling med større Doser).

Exstirpatio (lat. [*ex* ud + *stirps* Rod]): (grundig) Fjernelse.

Exsuccatio, Exsuction (lat. *exsucare* suge ud): Udsugning.

Exsudatio (lat., Udsvedning): egentlig Udsvedning; Udskillelse af Vædske (Exsudat) fra Celler eller Kar paa Grund af Betændelse; serøst, sero-fibrinøst, fibrinøst, purulent, hæmorrhagisk Exsudat, der kan udskilles frit paa Slimhinder eller i Legemets Kaviteter eller mellem Vævselementerne som Infiltrat.

Exsudativ, lymfatisk Diathese (lat. *exsudare* udsvede): Konstitutionsanomal, som hyppigt forekommer i Barnealderen. De vigtigste Symptomer er »Exsudationer« paa Hud og Slimhinder og Svulst af det lymfatiske Væv. Exsudationer paa Hud er f. Eks.: Ekzem, Strophulus, Pityriasis; paa Slimhinder f. Eks.: Rhinitis, Laryngit, Bronchitis, Asthma; Svulst af det lymfatiske Væv f. Eks.: Hypertrofia tonsillaris, Vegetationes adenoideæ, Svulst af perifere Lymfekirtler og Thymus; der er Lymfocytose, Hypoleukocytose og Eosinofili. Almentilstanden er lidende.

Extension (lat. *extensio* Udstrækning): Træk, Stræk, Udspænding. **E.'s Behandling** af Brud, hvor Brudstykkekerne gradvist glider i Leje ved Hjælp af Træk.

Extracardial (lat. *extra* udenfor + gr. *kardia* Hjerte): hvad der ligger udenfor Hjertet.

Extractio (lat. *extrahere* [extractum] trække ud): Udtrækning, f. Eks. E. dentium, U. af Tænder. **E. cataractæ**: Fjernelse af den uklare Linse. **E. dentis**: Tandudtrækning. **Lineær-ext.** ved et Skleralsnit tangerende Kornea. **Lap-ext.** ved et buetformigt Snit langs øvre Del af Limbus corneae. E. med Iridektomi kaldes **kombineret**, uden saadan

simpel E. E. foetus: Fremtrækning af Fosteret.

Extractum (lat. *extrahere* [*extractum*] trække ud): Lægemiddel fremstillet ved Udtrækning af Droger (se disse) og paafølgende Afdampning af Udtrækningsmidlet. **E. fluidum:** flydende Lægemiddelform, tilberedt ved Udtrækning af Droger og saaledes tilberedt, at Vægten af Fluidekstraktet er lig Vægten af den til Fremstillingen benyttede Droge.

Extraperitonæalt Kejserensnit (lat. *extra* udenfor + gr. *peritonaios* sc. *hymen* Bughinde [*periteinein* spænde hen over]), se Kejserensnit.

Extrauterint Svangerskab (lat. *extra* udenfor + lat. *uterus* Livmoder) = Graviditas extrauterina.

Extravasat (lat. *extra* udenfor + lat. *vas* Kar): Blod og Lymfe, der er traadt ud af Karrene og ligger i Vævet.

Extravasation (*Extravasat*, s. d.): den Proces, der resulterer i Dannelsen af et Extravasat.

Extubatio (lat. *ex* ud fra + lat. *tuba* Rør, Trompet): Fjernelse af en Tuba, specielt af en ved Intubation indlagt Larynx-tuba.

Exvisceratio (lat. *evisceratio* [*ex* ud + *viscera* Indvolde]): 1) Udtagning af Organer, f. Eks. ved Obduktion. 2) Sønnerdeling af Fosterkroppen og Udtømning af Indvolde for at muliggøre Fosterets Fødsel = Eventratio, Exenteratio, Exenteresis. Cfr. Embryotomia.

F

Ord, der ikke findes under F, maa søges under Ph.

F-Antigen: Forssman-Antigen.

Faare-skab: i faareavlen Lande stærkt frygtet Skablidelse, forårsaget af Psoroptes (s. d.). **-snive:** Lidelse med Flaad af Næse og Mund. Aarsag: Bacterium ovisepticum, se Pasteurella. **-syge,** se Parotitis epidemica.

Facet paa Cornea: Substansstab som er dækket af Epithelet, men endnu ikke har udfyldt sig.

Faber's (F., Knud Helge, 1862—, Danmark) **Anæmi:** Anæmia achylica simplex. **F.'s epigastriske Indeks:**

$\frac{a \times 100}{b}$, hvor b er Afstanden fra neder-

ste Sternalende (Udgangspunktet for processus ensiformis) til Umbilicus og a er Afstanden mellem Kurvaturerne, maalt midt paa b. **F.'s Prøvemaal:** modificeret Bourget's P., bestaar af: 50 g finthakket, kogt Kalvekød, 8 Svedsker, 1 Spiseskefuld Tyttebærssyltetøj, 2 Stykker Franskbrød med Smør, 250 cm³ Havresuppe.

Fabulation, Fabulieren (lat. *fabula* Fortælling, Digtning): fantastisk Fremstilling af opdigtede Begivenheder.

Face-ague (eng.): Ansigtssmerte, d. e. Trigemini-neuralgi.

Face grippée (fr.): sammentrukket, forvredet Ansigtstudtryk, særlig ved Peritonitis.

Facialis (lat. *facies* Ansigt): hørende til Ansigtet.

Facialisfænomen (lat. *facies* Ansigt + gr. *phainomenon* det aabenbare, øjensynlige) = Chvosteks Symptom = Kontraktion af Ansigtsmuskulaturen ved Perkussion af N. facialis.

Facies abdominalis (lat. *facies* Ansigt): Ansigtets Udseende ved fremskredne Peritonitis. Hudens Turgor mangler, dybe Rynker, hule Kinder, Næsen spids og kold, Huden bleg og kølig, ofte koldsvedende. **F. choreatica:** Ansigtstudtryk ved Choreia under Fremstrækning af Tungen (overdrevent aaben Mund, løftede Øjenbryn etc.). **F. gastrica:** Ansigtstudtryk, der kan findes ved kroniske Mavesygdomme. Hudfarven bleg, Nasolabialfuren dyb. Udtalt Magerhed. **F. Hippokratika** s. **decomposita:** den paaafaldende Slappelse af alle Ansigtstræk, der optræder kort før Dødens Indtræden. **F. leontina** = Le-

ontiasis. **F. myopathica**: karakteristisk maskeagtigt, stivnet Ansigtsudtryk ved visse Former af Muskelatrofi; »Facies de Sfinx« (Ballet). **F. oleosa** (lat., oliet Ansigt): »Salveansigt«, fedtet Ansigtshud som Følge af abnorm rigelig Talgsekretion; ved Encephalitis epid. chron. med Parkinsonisme. **F. ovaria** (Spencer Wells): det lidende Ansigtsudtryk, som Kvinder med Æggstoksygdomme — specielt ondartede Svulster — frembyder. **F. Parkinsonii**: »Maskeansigt« ved Parkinsonisme. **F. rachitica**: det karakteristiske Ansigtsudtryk ved Rachitis. Misforhold mellem det lille Ansigt og den store Hjerneskal. De frontale og parietale Tubera fortykkede, Panden bred, høj og fremhævet. Overkæben forkortet i transversel Retning, men forlænget i sagital. Kæbevinklen spidser end normalt. Ved samtidig Afsladning af Baghovedet faas det typiske Caput quadratum.

Fagocyt (Metchnikoff 1883, M., Elie, 1845—1916, Rusland, senere Paris) (gr. *fagein* spise + gr. *kytos* Hulrum): Celle, der er i Stand til at opæde Bakterier og andre Fremmedlegemer, der invaderer Organismen. Som F. optræder navnlig hvide Blodlegemer, men ogsaa Endoteller i Karrenes Intima og andre Celler, navnlig i Milt og Lever. Smlgn. Makrofager og Mikrofager.

Fagocytos-is (-e): Optagning af Bakterier i Celler, navnlig hvide Blodlegemer.

Fagocytosetallet: gennemsnitlige Antal af Bakterier, der findes i en Leukocyt, naar Leukocyter, Bakterier og Serum bringes sammen under visse bestemte Forsøgsbetingelser.

Fakirhaand: permanent Indboring af Fingerne i Haandfladen ved Paralysis agitans.

Fakultativt anaërobe Bakterier (lat. *facultas* Evne): se aërobe B.

Falcadina (*Falcade*, By i Norditalien [Dolomitterne]): Syfiloid i en bestemt Egn i Nærheden af Venedig.

Falciformis (lat. *falx* [falc-] Segl, Le + lat. *forma* Form): seglformet.

Faldende Syge: Epilepsi.

Falkenæse: Misdannelse af ydre Næse med Nedadkrumning af Næse-spidsen som Følge af Arsamentrækning i den hinde Næseskillevæg.

Falsetstemme (ital. *falsetto* [lat. *falsus* falsk]) (Fistelstemme, Hovedstemme): Tonedannelse med særlig Strubeindstilling og med Anvendelse af Hovedets Hulrum og de øvre Luftveje som Resonansrum; benyttes normalt til Dannelsen af de høje Sangtoner, men er patologisk som Talestemme.

Falsk Strubehoste: Pseudocroup (= Laryngitis hypoglottica acuta, s. d.).

Falsk Fostervand: se Hydrorrhoea gravidarum.

Falsk Vej (Via falsa): Betegnelse, der benyttes, naar et Instrument under Passage gennem en naturlig Kanal (her næsten altid Urethra) paa Grund af særlige Forhold bryder ud i det omgivende Væv og borer sig Vej i dette.

Fames canina (lat. *fames* Sult; lat. *caninus* hørende til en Hund): graadig Appetit. Syn.: Bulimia, Kynorexia.

Fanerogamer (gr. *faneros* aabenbar + gr. *gamos* Ægteskab): Blomsterplanter, modsat Kryptogamer.

Fango (ital., Slam): Slamart; f. Eks. Battaglia-Fango, Eifel-Fango.

Faradisation (Michael Faraday, 1791—1867, England): Behandling med Induktionsstrøm, der ved særlige Elektroder overføres til Huden. Føles som Irritation eller Smerte; anvendes ved nervøse Lidelser.

Farynkskriser (gr. *farynx* Svælg + gr. *krisis* Afgørelse, Krise): Anfald af hurtigt efter hinanden følgende Synkebevægelser som Følge af Tabes dorsalis.

Farmaci (gr. *farmakeia* Lægemedlernes Brug): Læren om Lægemedlernes Tilberedning.

Farmakodynamik (gr. *farmakon* Lægemedel + gr. *dynamis* Magt): Læren om Lægemedlernes Indvirkning paa Organismen.

Farmakognosi (gr. *farmakon* Lægemedel + gr. *gnosis* Kendskab): Kendskabet til Lægemedlernes Tilstandsform.

Farmakologi (gr. *farmakon* Lægemedel + gr. *logos* Ord, Lære): Læren om Lægemedlerne.

Farmakopé (gr. *farmakopoeia* Lægemedlernes Tilberedning): en af Landets Regering autoriseret Bog, indeholdende Bestemmelser angaaende hvilke Forordninger der skal stilles til et Lægemedel med Hensyn til Renhed, Sammensæt-

ning, Styrke m. m., for at dette Lægemiddel maa udleveres. Disse Bestemmelser tager kun Sigte paa de officinelle (s. d.) Lægemidler. Endvidere indeholder Farmakopéen en Række almindelige Forskrifter for Lægemidlers Undersøgelse, Tilberedning m. m.

Farmakoterapi (gr. *farmakon* Lægemiddel + gr. *therapeia* Sygdomsbehandling): Anvendelse af Lægemidler ved Sygdomsbehandlingen.

Farveblindhed s. Achromatopsia (Achromatopsia): manglende eller hyppigere mangelfuld Evne til at skelne Farver. Kan være medfødt eller erhvervet, det sidste ved Nethindeligelser og Synsnerveatrofi. De medfødte kan være: 1) **anormal Trichromasia**, hvor der som ellers er 3 Grundfarver, se Rayleigh-Ligningen. 2) **Dichromasia**, som i Reglen er **Rødgrenblindhed**, hvor disse to Grundfarver er erstattet af een. Man kan have **Rødblindhed** (= Anerythrop-sia, Protanopsia, Daltonismus) eller **Grønblindhed** (= Achloropsi, Deuteranopsi). Sjældent mangler den tredje Grundfarve: **Violetblindhed** (= Acyanoblepsia, Acyanopsia, Tritanopsia). Endelig kan der være kun een Grundfarve 3) **Monochromasia** el. **Total Farveblindhed**, hvor der kun ses Forskelle i Lysstyrke, men ingen Farveforskkel. **Blaablindhed** med Forkortning af den synlige Del af Spektret fra den violette Ende og mere eller mindre Nedsættelse af Følsomheden for blaat har man hos ældre med Gulfarvning af Medierne, spec. Linsen, og lokaliseret ved Nethindeligelser, f. Eks. Amotio retinae.

Farveindex (lat. *index* Liste, Register) (= Index colorimetricus): Forholdet mellem Indholdet af Hæmoglobin og Antallet af røde Blodlegemer i Blodet, idet begge Størrelser udtrykkes i per cent af det normale. F. er et Udtryk for Hæmoglobininholdet af de enkelte røde Blodlegemer. Beregnes efter Formlen:

Hæmoglobinprocent

$\frac{\text{Millioner Erythrocyter pr. mm}^3 \times 20}{\text{F}}$

F. er normalt 1; ved Anæmia perniciosas er $F > 1$.

Farveskotom (gr. *skotos* Mørke): pletformigt Parti af Synsfeltet, hvor

Farver ikke opfattes. **Centralt Farveskotom** omkring Fiksationspunktet er Tegn paa Neuritis retrobulbaris.

Faryngoskop (gr. *farynx* [faryng-] Svælg + gr. *skopein* se, undersøge): elektrisk lysende Apparat til Besigtigelse af Næsesvælg.

Farynksstemme (gr. *farynx* Svælg): Tale ved Hjælp af Svælgmuskulaturen udviklet efter Fjernelse af Struben.

Fascia (lat.): Bind. **F. expulsiva**: uddrivende Bind, der anlægges fra neden opad om Ekstremitet for at drive Venesblod eller Ødem ud eller snarere for at hindre Dannelse af Varicer eller ødematøes Svulst. **F. nodosa**: Forbinding om Hovedet (med halv Knudedannelse paa Bindet).

Fasciitis (lat. *fascia* Bind): Betændelse i Fascie.

Fascinatiø (lat.): egentlig »Fortryllelse»; Betegnelse for en hypnotisk Tilstand med fremtrædende Efterlignelsesdrift.

Fasciola hepatica (lat. *fasciola* lille Bind) (syn. *Distomum hepaticum*): Leverikte, Faareflynder, en ca. 2 cm lang bladformet Ikte, der snylter i Galdegangene hos forskellige Drøvtyggere (Faar, Kvæg, Ged), sjældnere hos Svin, Hest, Hare og andre Dyr. Kan i sjældne Tilfælde forekomme hos Mennesket (Japan, Palæstina). Som Mellemvært tjener en Ferskvandssnegl (*Limnea truncatula*). Navnlig hos Faar, sjældnere hos Kvæg kan ses alvorlig Sygdom (Levercirrhose, Anæmi, Afmagring, Kakeksi).

Fasciolopsis (lat. *fasciola* lille Bind + gr. *opsis* Syn, Ansigt) **Buskil**: en Ikte, som forekommer i Tarmen hos Menneske, Svin, Hund og Ged; kan give dysenterilignende Symptomer hos Mennesket.

Faseskifte: det Forhold, at en Bakterie kan optræde i 2 serologisk forskellige Former (Faser); oftest vil hver Fase med en vis Regelmæssighed fraspalte Individet af den anden Fase. Bedst kendt er F. indenfor Salmonellagruppen, hvor det hos adskillige Typer gør sig gældende for H-Antigenets Vedkommende — Andrewes 1922 (A., Frederick William, 1859—1932) —, hvorimod begge Faser har samme O-Antigen og samme kulturelle Egenskaber.

Fastidium (lat.): Modbydelighed for noget, f. Eks. for visse Fødemidler.

Fatuitet (lat. *fatuitas* Dumhed): Idiotti; **fatuid**: idiotisk, fjoget.

Fauces (lat.): Svælget.

Fauchard's (F., Pierre, 1680—1761, Paris) **Sygdom**: Pyorrhoea alveolaris, se Paradentose.

Faucher (F., Henry, 1848—, fransk Læge): Mavesonde, konstrueret af F.

Fauteuil a liens (fr.): Tvangsstol til Sindssyge. **F. obstétrical**: Fødestol, Fødeleje.

Fausse couche (fr.): Abort. **F. grossesse** (fr.): Graviditas spuria.

Fausse-route (fr.) = Via falsa.

Faux germe (fr.): Mola.

Favus (lat., Bikage): »Skurv«, kronisk, særlig til Haarbunden lokaliseret Hudsygdom, der skyldes en Svamp, Achorion Schönleini, og medfører blivende Alopeci. Karakteristisk er en særlig Skorpedannelse, »Scutula«, og en Lidelsen ledsagende Lugt af Mus, »Muselugt«.

Feber, Febris (lat. *febris*): en sygelig Tilstand, som særlig er karakteriseret ved at Organismens Temperaturregulation er indstillet paa et højere Niveau end normalt (i Modsætning til forhøjet Temperatur, fremkaldt ved en saa stærk Varmetilførsel — eller hindret Varmef afgift —, at Temperaturregulationen svigter). F. skyldes oftest Infektion med Bakterier, Protozoer eller Virus, men kan ogsaa fremkaldes ved Injektion af dræbte Bakterier og forskellige andre Stoffer; F. kan ogsaa forekomme ved Forgiftninger med visse Metaller o. a. uorganiske Stoffer. **F. continua**: uafbrudt F., hvor baade Morgen- og Aften-temperaturer er høje. **F. erratica**: uregelmæssige Feberanfald, f. Eks. ved gammel Malaria. **F. hectica**: F. med høje Aftentemperaturer og normale eller subnormale Morgentemperaturer, hyppig ved Tuberc. pulm. **F. intermittens**: korte Feberanfald, adskilt ved Dage med normal Temperatur (Malaria). **F. remittens**: F. med høje Aftentemperaturer og betydelig lavere, men ikke normale Morgentemperaturer. **F. typo inverso**: F. med høje Morgen- og lave Aftentemperaturer. **Undulerende Feber**: F., som forløber i Bølger af 1—3

Ugers Varighed, saaledes at der er jævne Overgange fra den ene Bølge til den næste. Dette Feberforløb træffes saavel ved F. undulans som ved forskellige andre Infektionssygdomme.

Febersygdomme: **Febris bullosa** (lat.) = Pemphigus acutus. **F. flava**, se Gul Feber. **F. gastrica**, se Typhus abdominalis. **F. herpetica**, Febricula, F. ephemera, F. catarrhalis: akut, undertiden epidemisk optrædende Febersygdom, hvis vigtigste Symptomer er Hovedpine og Udbrud af Herpesblærer. Ætiologien ukendt. **F. melitensis**, Maltafeber: F. undulans caprina. **F. miliaris**, Sudor anglicus (engelsk Sved): akut, epidemisk Infektionssygdom med ukendt Smittestof. Symptomer: meget stærk Sved, desuden Hovedpine, Svimmelhed, Aandenød og et Eksantem bestaaende af Papler, der udvikler sig til hvide eller røde Vesikler og ender med Afskalning. Stærkt vekslende Letalitet (0—50 %). **F. paratyphoidea** A, B, C, se Paratyfus. **F. puerperalis** (lat.): Barselfeber, beror paa Infektion, der udgaar fra Fødselsvejen, særlig gennem Vævsbristning, opstaaet ved selve Fødselsakten eller som Følge af Kunsthjælp. **F. quartana**, se Malaria. **F. quintana**, F. volhynica, Skyttegravsfeber, Trench fever: smitsom Sygdom, der kan overføres ved Lus. Den hyppigste Soldatersygdom under Verdenskrigen 1914—18. Symptomerne er influenzalignende. Feberen recidiverer ofte hver 5. Dag. Ofte borende Smerter i Skinnebenene. God Prognose, men Sygdommen kan blive kronisk. **F. rheumatica**, Gigtfeber = Rheumatismus articulo-rum acutus. **F. recurrens**, Typhus recurrens, Tilbagefaldsfeber: akut Infektionssygdom, fremkaldt af Spiroketter. Symptomer: Akut Begyndelse med Kulderystelse, derefter høj Feber 5—6 Dage, kritisk Nedgang, saa nogle Dage Feberfrihed, derefter et lignende, kun noget kortere Feberanfald og saaledes fremdeles. Desuden Kvalme, Hovedpine, Rygsmerter, Miltsvulst. De vigtigste Former er (Spiroketens Navn og Overføreren anført i Parentes): europæisk (Sp. Obermeieri [O., Otto, 1843—1873, Berlin]; Lus); spansk (Sp. hispanica, Ornithodoros maroccanus; Overførelsen sker fra Svin); mellemafricansk

(Sp. Duttoni; Ornithodoros moubata); nordafrikansk (Sp. berbera; Lus); nordamerikansk (Sp. Novyi; ?); mellem- og sydamerikansk (Sp. neotropicalis; Ornithodoros-Arter); indisk (Sp. Carteri; Lus). **F. tertiana**, **F. tropica**, se Malaria. **F. typhoidea**, se Typhus abdominalis. **F. undulans**; Febersygdom hos Mennesket, forårsaget af Brucella-infektion. Feberforløbet er ofte, men langt fra altid, undulerende. Efter Smittekildens (eller Bacillens) Art skelner man mellem **F. u. caprina** (Maltafeber, Middelhavsfeber), **F. u. porcina** og **F. u. bovina** (»Kalkveksningsfeber«). **F. urethralis**: kortvarigt Feberanfald, i Reglen med Kulderystelse og betydelig Temperaturstigning, fremkaldt ved Indførelse af Instrument i den mandlige Urethra. **F. uveoparotidea subchronica** (Heerfordt, Christian Frederik, 1871—, Danmark): ondartet, kronisk Iridocyclitis, der optræder sammen med Parotissvulst og lette Febrilia. Sjælden Sygdom, maaske af tuberkuløs Natur. **F. volhynica**, se F. quintana. **F. æstivo-autumnalis**, se Malaria.

Febricitere (lat. *febricitare*): have let Feber.

Fecundatio (lat. *fecundus* frugtbar): Befrugtning (= Foecundatio).

Fede (F., Francesco, 1832—1913, Italien) -**Rigas** (R., Antonio, nulev., Italien) **Sygdom**: svulstagtigt Saar paa Tungebaandet, særlig ved Kighoste; det forekommer navnlig hos rachitiske Børn i Syditalien.

Fedme: Adipositas.

Fedt i Fæces, se Paathoff's Metode.

Fedt-diarrhoe (gr. *diarrhoia*, Genemflyden, Diarrhoe) = Steatorrhea: Fæces voluminøse, fedtglinsende, brungraa, oftest løse, grødagtige; ofte afgaar ligefrem flydende Fedt, som siden stivner (»Butterstuhl«). Mikroskopisk findes saavel Nevtralfedt som Sæber og frie Fedtsyrer. Findes ved 1) Steatorrhea: idiopatica (Samlebegreb for Coeliaci, tropisk og ikke tropisk Sprue). 2) visse Pancerassygdomme. 3) Tuberkulose og Amyloidose i Tyndtarmene. 4) forhindret Tiløb af Galde til Tarmen. 5) gastrokolske Fistler. -**dyspepsi** (gr. *dys*-daarlig + gr. *pepsis* Fordøjelse): hos Spædbørn, se Gastro-enteritis ex alimen-

tatione. -**emboli** (gr. *embolon* Kile): Indtræden af Fedt i Blodet, stammende fra Kvæstelser af det subkutane Fedtvæv, Knogler osv. Det sætter sig hyppigst fast i Lungens fine Kar, men mindre Fedtdraaber kan slippe igennem og give Symptomer fra Hjernens eller Nethindens Side. -**hjerter**: Cor adiposum. -**infiltration** (mlat. *filtrum* Filt [vistnok af germansk Opr.]): 1) simpel, ikke degenerativ Fedtaflejring i Cellerne i parenchymatøse Organer; 2) forøget Optræden af Fedtvæv interstitielt i Muskler eller i Myocardium. -**lever**: 1) Hepar adiposum. 2) akut Lidelse hos Kvæg med voldsom Fedtdegeneration af Lever; opstaar hos højt drægtige eller nykælvede Køer efter Transporter. Aarsagen er en ukendt Intoksikation. Prognosen slet. -**sklerem**, se Sklerema neonatorum. -**syge**: Fedme er et relativt Begreb. Opnaar den en betydelig Grad, tales om Fedtsyge; opstaar ved Misforhold mellem Næringstilførsel og Energi-forbrug. Hyppigst er »**exogen F.**« med normalt Stofskifte, sjældnere »**endogen F.**«, hvor Stofskiftet er patologisk, d. v. s. arbejder med mere Nyttetvirkning end normalt. Dette ses oftest i Forbindelse med Lidelser i de endokrine Glandler: Hypofysen, Gland. thyreoidea og Sexualorganerne. F. giver Anledning til forsk. sygelige Tilstande, særlig Hjerteinsufficiens. Cfr. Dystrofia adiposogenitalis, Eunuchoidisme, Myxødem, Dercums Sygdom. Syn. Adipositas, Lipomatosis universalis, Obesitas, Physkon, Pimelosis, Polypioni, Polysarki.

Fechner's (F., Gust. Th., 1801—1887, Fys., Leipzig) **psyko-fysiske Sætning** (1860): Fornemmelsens Styrke tiltager ikke proportionalt med Irritationens absolutte Størrelse, men som Logaritmen af denne; en Generalisering af Weber's Lov.

Feer's (F., Emil, f. 1864, Pædiatr., Zürich) **Sygdom**: Neurose af det vegetative System, hos smaa Børn: Sved Snue, Akrocyanose, Hypotoni, Takykardi m. m., se Pink disease.

Fehling's (F., Hermann v., 1811—1885, tysk Kemiker) **Vædske**: Reagens til Sukkerbestemmelse særl. i Urin, best. af a) Opl. af Kuprisulfat, b) Opl. af Kaliumnatriumtartrat og Natriumhy-

droxyd. a) og b) blandes sammen umiddelbart før Prøven, koges og Urinen til sættes derefter i smaa Mængder. Er Sukker tilstede, reduceres det blaa Kobbersalt til Kuprooxyd, der udskilles som rødt el. gult Bundfald. Metoden kan ogsaa benyttes til kvantitativ Sukkerbestemmelse.

Fejlreduktion (lat. *reductio* Tilbageføring): ved en Kønscelles Reduktionsdeling adskilles de to Partnere i et Kromosompar ikke ad; den ene af de modne Kønsceller, der dannes ved en saadan Reduktionsdeling, faar da et Kromosom for meget, den anden et for lidt. Syn. non-disjunction.

Fellatorismus (lat. *fellare* suge): homoseksuel Handling: Indførelse af Penis i en anden Mands Mund.

Femdagesfeber: Febris quintana.

Femglasprøve: Opsamling af Skyllenvædske og Urin i fem Portioner til Bestemmelse af en gonorrhøisk Proces' Lokalisation.

Feminismus (lat. *femina* Kvinde): kvindeligt Præg (særlig hos Mænd).

Femme autographique (fr.): hystrisk Kvinde med Autodermatografisme.

Femoralrefleks (lat. *femur* Laar + lat. *reflexus* Bøjning) (Remak's), ved Pyramidebanelæsioner kommer der ved Bestrygning af Laarets Inderside en Optrækning af Benet og en Dorsalfleksion af Foden.

Femorocele (lat. *femur* Laar + gr. *kele* Brok) = Hernia femoralis.

Fenestratio (lat. *fenestra* Vindue): Dannelse af Aabninger, »Vinduer«, i en Bandage for at undgaa Tryk kontrollere lokale Processer o. l.

Fenolftaleintallet: Phenolftaleintallet, klinisk anvendt Udtryk for Mavesaftens el. et Prøvemaalets Indhold af surt reagerende Stoffer. F. angiver det Antal $\text{cm}^3 \frac{1}{10}$ n NaOH, som kræves for at neutralisere 100 cm^3 Mavesaft med Fenolftalein som Indikator. Normalt er Tallet 50—100, svarende til 0,2—0,3 % HCl.

Fenolsulfoftaleinprøve (Abel og Rowntree): Nyrefunktionsprøve; der injiceres 1 cm^3 0,6 % Opløsning intravenøst. Den Mængde af Farvestoffer, som udskilles i Urinen i 1. og 2. Time efter Injektionen, bestemmes kolorime-

trisk. Normalt udskilles i 1. Time ca. 55 %, i 2. Time ca. 15 %. Ved Nyrelidelser er Udskillelsen nedsat.

Fenoltetraklorftaleinprøve: Leverfunktionsprøve med Farvestoffet F. Man undersøger, hvor meget der udskilles med Urin og med Fæces efter intravenøs Injektion af en bestemt Mængde F.

Féréol's (F., Louis Henri Felix, 1825—1891, Paris) **Knuder**: smaa, subkutane K., der undertiden træffes ved Febris rheumatica. Findes oftest i Panden og bagerste Del af Hovedet. Forsvinder samtidigt med Ledsymptomerne.

Fergusson's (F., Will., 1808—1877, Kirurg, London) **Knogletang**: til at fastholde Knogler under Operation. **F.'s Speculum**: rørformet Instrument af Glas, spejlbelagt, til Undersøgelse af Vagina.

Ferrocyanatriumprøve: Nyrefunktionsprøve. Intramuskulært injiceres 2 cm^3 20 % Ferrocyanatriumopløsning; dette Stof udskilles i Urinen og kan her paavises ved Berlinerblaaereaktionen (Ferriklorid, Saltsyre). Normalt er Stoffet udskilt i Løbet af 8 Timer; ved Nyrelidelser er Udskillelsen forsinket.

Fertilitet (lat. *fertilitas*): Frugtbarhed.

Festinatio (lat., Ilen): Paaskyndelse af Skridtene (for at undgaa Fald forover); lettere Grad af Propulsion. Sympt. ved Paralysis agitans.

Fetischismus (port. *feitico* Trolddom): egentlig: religiøs Dyrkelse af Genstande med formodet Trolddomskraft. Bruges spec. om en Form af seksuel Abnormitet, hvor Driftsforestillingerne knyttes til ganske bestemte Klædningsstykker eller Legemsdele.

Fetal, **fetus** = foetal, foetus.

Fetus (lat. *fetus* Frugt, Afkom) s. **Foetus**: Livsfrugten (= Embryo).

Festungsehen (ty.): Scotoma scintillans.

fiat (eller **fiant**) **lege artis** (lat., skal ske efter Kunstens Lov): der skal paa rette Maade fremstilles; Receptudtryk.

Fibrillationer (lat. *fibra* Fiber): korte Muskelkontraktioner i enkelte Traadbundter og stadigt skiftende.

Fibrinorrhoea plastica (*Fibrin* [lat.

fibra Fiber] + gr. *rhoë* Flod) = Dysmenorrhoea membranacea.

Fibrinpolyp (*Fibrin* [lat. *fibra* Trævl, Fiber] + gr. *polypous* Mangefod, Polyp) = Placentarpolyp.

Fibrinuria (*Fibrin* [lat. *fibra* Fiber] + gr. *ouron* Urin); Udskillelse af Urin, der indeholder Fibrin, f. Eks. ved Blæresvulster.

Fibrinøs (lat. *fibra* Fiber): bestaaende af Fibrin, det Stof, der bl. a. dannes ved Blodplasmaets Koagulation. Ved mange Betændelser udfældes Fibrin paa Slimhinder eller serøse Hinder; ved Lungebetændelse udfyldes Alveolerne i en vis Periode af Fibrin.

Fibro-adenia (lat. *fibra* Fiber + *Adenia* [gr. *aden* Kirtel]): Syn. Fibroanadenia; bruges som beskrivende Betegnelse for Forandringerne i Milten ved Banti's Sygdom, idet det lymphoide Væv forsvinder og Reticulum omdannes til et groft Netværk af fibrøst Væv. **-adenom** (gr. *aden* Kirtel) **-angiom** (gr. *angeion* Kar): Adenom-angiom osv. med rigeligt fibrøst Bindevæv. **-blastom** (*Blastom* [gr. *blastos* Kim]): Fibrom. **-chondrom** (gr. *chondros* Brusk): Brusksvulst med rigeligt fibrøst Bindevæv. **-epitheliom** (*Epithelium* [gr. *epi* paa + gr. *thele* Brystvorte]): findes næppe i dansk Sprogbrug. Fibroepitheliale Svulster er Svulster, i hvilke Bindevæv og Epithel i lige Grad er svulstdannende, især Papillomer, Vorter, som er godartede. **-lipom** (gr. *lipos* Fedt): Lipom = Fedtvævssvulst med rigelig Tilblanding af fibrøst Væv. **-myoma** (gr. *mys* Muskel): en i Reglen godartet Svulst, bygget af Muskel- og Bindevæv. **-myxom** (gr. *myxa* Slim): Svulst, som bestaar af cellerigt, blødt Bindevæv og varierende Mængder af fibrøst Væv, som Regel godartet.

Fibroma (lat. *fibra* Fiber): Bindevævssvulst. **F. durum**: bestaaende af fibrøst Væv med sparsomme Celler. **F. molle**: cellerigt Fibrom. **F. molluscum**: Molluscum contagiosum s. molluscoid Nævus.

Fibromatosis (lat. *fibra* Fiber): multipel Optræden af Fibromer, f. Eks. Fibromatosis uteri, cutis o. v. s.

Fibrosclerotic plaque (eng.) (Swinburne) = Plaque indurée.

Fibrosis (lat. *fibra* Fiber): Bindevævsinduration af et Organ.

Fibrøs (lat. *fibra* Fiber): bestaaende af tætte Bundter af fibrillært Bindevæv.

Fibrous plaque (eng.) (van der Poel) = Plaque indurée.

Ficker's (F., Philip Martin, 1868—, Tyskland, senere São Paulo): Handelspræparat af dræbte Tyfusbaciller til Widal's Reaktion.

Flieuzalglas: gult Glas, som særlig absorberer de ultraviolette Straaler.

fièvre bilieuse hémoglobinique (fr.), se Blackwater fever.

Fièvre boutonneuse (fr.): en med Plettyfus beslægtet Sygdom, som forekommer i forskellige Middelhavslande; den overføres af de paa Hunde levende Mide, Rhipicephalus sanguineus og skyldes sandsynligvis en Rickettsia.

Fil de Florence (fr.) = **Fishgut** (eng.) = **Silkwormgut** (eng.): meget benyttet, ikke resorberbart Materiale til Hudsutur, fabrikeret af Udførselskanalen for Silkeormens Spindekirtel.

Filariinae, Filarier (lat. *filum* Traad): tynde Rundorme, som — særlig i Tropene — optræder som Parasitter hos Mennesket. De voksne Filarier lever i Bindevæv og Lymfesystemet. Herfra trænger Larven (Mikrofilarier) ind i Blodet, til Dels ogsaa i Urinen. Fra Blodet overføres de til andre Personer med forskellige blodsugende Myg o. a. Insekter. Hos Mennesket lever **Wucheria** (Filaria) **bancrofti**, **Loa** (Filaria) **loa**, **Dipetalonema** (Filaria) **perstans** og **Dracunculus** (Filaria) **medinensis** (særlig Overførelsesmaade). Larven af Wucheria træffes i de perifere Blodkar om Natten (»Filaria nocturna«), af Loa kun om Dagen (»Filaria diurna«), af Dipetalonema hele Døgnet.

Filarios-e (-is): Infektion med Filarier.

Filatow's (F., A. N., nulev., Rusland) **Sygdom**, se Duke's Sygdom.

Filialgeneration (lat. *filius* Søn + lat. *generatio* Avling): Afkomsgeneration.

Filière (fr.), se Charrières filièr.

Filipenser: Akne vulgaris.

Filipowicz's (F., Casimir, nulev., polsk Læge) **Symptom**: Gulfarvning af Haand- og Fodflader ved visse Febersygdomme (Febr. rheum., Tuberkulose,

Tyfus) med paafølgende Hudafskalning.

Filipunktur (lat. *filum* Traad + lat. *punctura* Stik): Indførelse af Naale eller Sølvtraade i et Aneurisme for at faa dettes Indhold til at koagulere.

Filtfornemmelse: F. i Fodsaaen, som om Pt. traadte paa Filt. Sympt. ved Tabes.

Filtrat: den Vædske, som ved Filtre-ring gaar igennem Filteret.

Filtre, se Berkefeld-, Chamberland-, Pukall-, Seitz-, Ultrafilter.

Filtrerbare Virus: sygdomsfremkaldende Agentia, som passerer Filtre, der holder Bakterier tilbage; Viruspartiklerne er som Regel usynlige ved almindelig mikroskopisk Undersøgelse. De egentlige f. V. kan ikke dyrkes i dødt Substrat, men kun i den levende Organisme eller i Vævskulturer. Eksempler paa Infektioner, der skyldes f. V.: Hos Mennesket: Lyssa, Poliomyelitis, Variola; hos Dyr: Mund- og Klovesyge, Svinepest; hos højere Planter: Mosaiksygdom; hos Bakterier: d'Herelles Fænomener.

Fimbriocèle (lat. *fimbriae* Frynser + gr. *kele* Brok): Hernie, hvis Indhold dannes af Fimbriæ tubæ.

Finkelstein's Hjælperegel: til Bestemmelse af den Mælkemængde, som Børn skal drikke i de første Leveuger: Levedagenes Antal ÷ 7 multipliceret med 70—80.

Finney's (F., John Miller Turpin, 1863—1904, Baltimore) **Operation**: Gastro-pyloroduodenostomi: Kombination af Gastroduodenostomi og Pyloroplastik. Fra Pylorus forlænges Snittet i omvendt U-form ned paa Duodenum og Ventrikel.

Finner: Akne vulgaris.

Finsen's (F., Niels Ryberg, 1860—1904, Danmark) **Metode**: 1) Lysbehandling, særligt af Lupus vulgaris, med koncentreret, kølet Buelys. 2) Behandl. af Kopper i rødt Lys.

Fircellebad: Form for Behandling med elektrisk Strøm. Arme og Ben anbringes i hvert sit Kar (i Alm. af Porcelæn), hvori findes en Saltopløsning og en Elektrode f. Eks. af Kul; til Elektroderne kan sendes enten galvanisk el. faradisk Strøm, som gaar gennem Kroppen fra den ene Ekstremitet til den

anden. Anvendes overfor visse rheumatiske Lidelser.

Firefigur, se Tetrade.

Fireman's Cramp (eng.): Lidelse, der især optræder hos engelske Sø-Fyrbødere, skyldes antagelig Klortab ved Sved og Opkastninger. Symptomer: Hovedpine, Kvalme, Smerter i Abdomen, krampagtige Muskelsmerter, til Tider universelle Kramper. Syn. Stockes Cramp., Mb. Brittanicus.

Fischer's (F., Louis, 1864—, Østriger [New York]) **Cerebralllyd ved Rachitis**: med Systole synkron Lyd, der høres over firkantede Fontenelle hos Børn med Rachitis. **F's Symptom ved Bronchialglandeltuberkulose**: bøjes Hovedet saa langt tilbage, at Ansigtet kommer til at vende opad, kan man høre en blæsende Lyd ud for eller til højre for Manubrium sterni paa Grund af Kirtlernes Tryk paa V. anonyma.

Fiskeforgiftning: Ichthyismus.

Fiskeskælssygdom: Ichthyosis.

Fistel-stemme (lat. *fistula* Rør; Rørføjte; Byld), se Følsetstemme.

-symptom, se Labyrintfistelsymptom.

Fissura (lat.): Revne, Spalte. **F. abdominalis**: mangelfuld, føtal Lukning af Bugvæggen. **F. ani**: smertefuld Spalte i Analslimhinden, i Reglen fremkaldt og holdt vedlig ved haard Afføring. **F. ossium**: Revner og Spalter, der ofte udstraalet fra Brudsteder, men ogsaa forekommer selvstændigt. De gennemkrydser Knoglen i forskellige Retninger uden at forandre dens Form, idet dens indre Sammenhæng ikke er helt brudt. **F. urethræ superior** = Epispadia. **F. inferior** = Hypospadia.

Fissuralt (lat. *fissura* Spalte) **Angiom**: lokaliseret til de oprindelige embryonale Sammenvoksningslinier i Ansigtet.

Fistel, se Fistula.

Fistula (lat., Rør, Fistel): snæver, rørformet Kanal af patologisk Natur, fremkommen i Tilslutning til en Betændelsesproces eller som en Misdannelse. **F. ani**: F. opstaaet i Tilslutning til en perirektal Betændelsesproces; en saadan kan ved en **inkomplet indre** eller **ydre Fistel** staa i Forbindelse henholdsvis med Endetarmen eller Huden. Ved en Kombination af begge faar

man en **F. ani completa**. **F. auris**: medfødt Misdannelse i Form af en lille Kanal førende fra Overfladen foran eller over Tragus ind i Retning af Mellemøret. Det er tvivlsomt, om Dannelsen har noget med Kimpalterne eller Øreanlægget at gøre. **F. colli congenita**: F. opstaaet ved mangelfuld Tillukning af de ydre eller indre Branchialfurer. De ydre F. aabner sig i Reglen lige over Sternoclaviculærleddet, sjældnere mere medialt, de indre aabner sig i Pharynx, Larynx eller Trachea. Komplette F. er sjældne og kan kun opstaa, naar der samtidig er Defekt i Branchialfurens Bund. **F. lacrymalis**: Fistelgang fra Taaresækken, som Regel opstaaet ved Perforation af en Dacryocystitis phlegmonosa. **F. oesofago-trachealis**: sjældent forekommende, medfødt F. mellem Oesofagus og Trachea. **F. stercoralis**: F., hvorigennem der passerer fæculent Indhold. **F. vesico-umbilicalis**: persisterende, aabentstaaende Urachus. **F. vesico-vaginalis**: F. mellem Vesica og Vagina opstaaet ved destruktiv Proces (Svulster) eller Læsion (ved besværlig Fødsel eller Operation).

Fitz's (F., Reginald Heber, 1843—1913, Boston) **Syndrom**: stærke, epigastriske Smerter, Opkastn., Kollaps, optrædende pludseligt og i Løbet af 24 T. fulgt af circumskript Opdrivning af Epigastriet, tyder paa akut Pancreatitis.

Fixatio (lat. *figère* [*fixum*] tilhæfte): Fastheftning, Fastholdning.

Fixationsabsces (lat. *figère* [*fixum*] fæstne + lat. *abscessus* Byld): A. fremkaldt ved Indsprøjtning af irriterende Stoffer (Terpentinolje); skal virke derivende.

Fjerde Afledning, se Afledning.

Fjerde Kønssygdom, se Lymfogranuloma inguinale.

Fjerde Sygdom, se Duke's Sygdom. **Fjerkærtebakteriose**, se Mycobacterium.

Fjerposemide, se Syringophilus bipunctatus.

Fladorme, se Platyhelminthes.

Fladt Bækken: B., i hvilket Diam. antero-posterior er formindsket i Forhold til Bækkenets andre Diametre.

Flagellantismus (= Flagellatio)

(lat. *flagellum* Pisk, Svøbe): sadistisk Hudfletten, Pisken.

Flagellater (lat. *flagellum* Pisk): af lange Protozoer, der er udstyret med en eller flere Svingtraade, nogle af dem tillige med en undulerende Membran. De formerer sig ved Længdedeling. Se Lamblia, Leishmania, Trichomonas, Schizotrypanum og Trypanosoma.

Flageoletstemme (fr. *flageolet* et Slags Blæseinstrument): hos Kvinder og Børn, sjældent hos Mænd, højeste Stemme, begynder ved d^2 , e^3 , f^3 .

Flankekimære, se Kimære.

Flatulens (lat. *flatus* Vind): forøget Dannelse og Afgang af Luft fra Tarmkanalen.

Flatus (lat., Vind): Afgang af Luft gennem Anus, »Vinde«.

Fleckfieber (ty.): Typhus exanthematicus.

Flegmatisk Temperament (gr. *flegma* seig, hvid Saft i Legemet, Slim): langsom og svag Irritabilitet paa det følelsesmæssige Omraade.

Fleischer's Ring: 1) = Hæmoriderin-Ring ved Keratoconus. 2) = Kayser-Fleischer's Ring s. Pseudosklerosering ved Wilson's Sygdom.

v. Fleischl's (v. F., Ernst, Ritter von Marxow, 1846—1891, Wien) **Hæmomometer**: til Maaling af Blodets Hæmoglobinindhold. Princippet er en Sammenligning mellem det fortyndede Blod med en Rubinglaskile, hvis Farve kan gøres mere eller mindre mættet ved Forskydning.

Flemming's Vædske: Fikseringsvædske (angivet af W. Flemming), anvendes til Præparation af visse finere Cellestrukturer, indeholder Chromsyre, Osmiumsyre og Iseddikesyre. (Mere anvendt er nu Bensley's eller Kolatschew's Chrom-Osmium-Eddikesyre).

»**Flenskaldet**«, se seborrhoisk Haaraffald.

Flexio uteri (lat., Bøjning af Livmoderen): Corpus uteri's Bøjning i Forhold til Cervix. Man adskiller Ante-, Retro- og Latero-Flexion.

Flexion (lat. *flexio*) Bøjning.

Flexibilitas cerea (lat.) »voksagtig Bøjelighed«; Betegnelse for de ekstreme Grader af kataleptisk Tilstand. Se Katalepsi.

Flexner's Bacil, se B. dysenteriae.
Flimreskotom (gr. *skotos* Mørke):
Scotoma scintillans.

Flindt's (F., Nicolaj, 1843—1913,
 Danmark) **Pletter** = Kopliks Pletter.

Flint's (F., Austin, 1812—1886, Ame-
 rika) **Symptom**: besynderlig, brum-
 mende præsysolisk Mislyd ved Apex
 cordis ved Aortainsufficiens.

Flintestenslever: ejendommel. Form
 af Levercirrhose, hvorved Leveren bli-
 ver lille, fast, graablaalig, flintestens-
 agtig. Forekommer kun hos Børn med
 medfødt Syfilis.

Flocculus iridis (lat. *flocculus* lille
 Fnug): Proliferationer fra Pigment-
 bladet paa Bagfladen af Regnbuehin-
 den, trængende frem i Pupillen som
 mørkebrune Legemer. Findes normalt
 hos Heste, Faar, Svin o. a., ret sjældent
 hos Mennesker. Er uden patologisk Be-
 tydning.

Flodfeber, Tsutsugamushisygdom.

»**Flonelsekzem**» = Pityriasis circi-
 nata corporis.

Florence's (F., Albert, 1851—, Lyon)
Reaktion: retsmedicinsk Prøve paa
 Sperma i Pletter paa Linned f. Eks. En
 Draabe af et vandigt Udtræk af Pletten
 bringes sammen med en Draabe Jod-
 Jodkaliumopløsning paa Objektglas (J
 1,65 g, JKa 2,64 g, Vand 30 g). Herved
 dannes mikroskopiske, brune, rhombiske
 Krystaller.

Flores unguium (lat., Blomster paa
 Neglene) = Leukonychia.

florid (lat. *floridus* blomstrende):
 blomstrende, fuldt udviklet; »florid
 Phthrise» f. Eks.

Floridzinprøve, se Phloridzinprøve.

Florschütz' Indeks: $\frac{1}{2}$ Legems-
 højde $\times$ Underlivsomfang $\div$ Legems-
 højde. **F's Vægtformel**:

Legemshøjde

$2 \times \text{Bugomfang} \div \text{Legemshøjde}$.

Flos (lat.): Blomst; Betegnelse for
 Plantedel, der anvendes som Læge-
 middel.

Fluctuatio (lat., Bølgebevægelse):
 løftende Bølgebevægelse, man føler over
 en Vædskeansamling, naar der andet
 Steds øves et Tryk paa denne. Ved
 korresponderende F. presses Vædsken

frem og tilbage i Hulrum, der staar i
 indbyrdes Forbindelse.

Flügelfell (ty.): Pterygium.

Fluidekstrakt, se Extractum fluidum.

Fluor (lat., Flod, Strøm; Diarrhoe):
 Udflaad. **F. albus s. Leukorrhoea**: »det
 hvide Flaad», symptomatisk og alminde-
 lig Betegnelse for ethvert ikke blodigt
 Udflaad fra Genitalia feminina. Efter-
 som den Udflaadet betingende Lidelse
 har sit Sæde i Ovarier, Uterus eller Va-
 gina, taler man om **F. a. ovarialis**,
F. a. uterinus og **F. a. vaginalis**.

Fluttering (eng.): subjektiv Følelse
 af en Svirren i Hjerteegnen.

Fluorescein-Prøve (Uranin): A.
 Nyrefunktionsprøve, Fluorescens af Urin
 efter Indtagelse af 1 g Uranin, hos sunde
 i Reglen fra 10 Min. til 40 Timer efter
 Indtagelsen. B. 1) Prøve for Epithel-
 defekter paa Cornea; disse farves grønne
 ved Inddrypning af Fl. 2) Prøve for
 Passage gennem Taarekanalen ved Ind-
 drypning af Fl. i Conjunctiva.

Fluxion (lat. *fluxio* Flod): Conge-
 stion, Blodoverfyldning.

Fluxus (lat.): Flod.

Flyvekuller, se Kuller.

Fløjtebrud: Knoglebrud i stærk
 skraa Retning paa en Rørknogle (oftest
 Tibia), saa Brudfladen antager Form
 af et Fløjtemundstykke (Gosselin's
 Fraktur).

Fnat: Scabies.

Fobi, se Phobia.

Focus (lat., Arne): Brændpunkt,
 Sæde for en sygelig Proces.

Fodklonus (gr. *klonos* heftig Bevæ-
 gelse): længerevarende, rytmiske Kon-
 traktioner af Lægmskulaturen og deraf
 resulterende Nedadbevægelser af Foden,
 udløste ved en enkelt, hurtig Dorsal-
 fleksion af Foden med paafølgende,
 jævnt Tryk mod Planta. Udtryk for
 Forøgelse af Achillesreflekseen ved Pyra-
 midebanelidelser. »**Falsk F.**»: kortvarig,
 inkonstant og unequal F. ved »funktion-
 nelle» Tilstande, Angst o. l.

Fodstilling: Fosterstilling, hvor
 begge Fødder er forliggende, fuldstæn-
 dig F., eller kun den ene Fod, ufuld-
 stændig F.; cfr. Sæde-Fodstilling.

Foecundatio = Fecundatio: Be-
 frugtning.

Foerster's (F., Otfried, 1873—, Breslau) **Operation**: intradural Gennemskæring af de sensible Rygmarvsrødder som Middel mod spastiske Lammelser og tabiske Kriser. Se: Radicotomia.

Förster's Forskydningstype ved Synsfeltsbestemmelse: Grænserne findes betydeligt nærmere Fiksationspunktet, naar Objektet føres udad fra dette, end naar det føres indad. Findes særligt ved Hysteri og traumatisk Neurose. **F.'s Photometer s. Photometri**: Apparat til klinisk Bestemmelse af Adaptationen.

Foetal(is) (lat. *fetus* Frugt, Afkom) = fetal (Fetus) 3: hørende til et Foster.

Foetidus (lat., stinkende): ildelugtende paa Grund af Stoffer dannet ved bakterielle Processer.

Foetor (lat.): ubehagelig Lugt. **F. ex ore**: daarlig Lugt ud af Munden. **F. diphtherica** karakteristisk ved Difteri, **F. hepatica** ved Hepatargi.

Foetus compressus (lat. *fetus* Frugt, Afkom) = **F. papyraceus**: skrumpet og mumificeret Foster ved Flerfolds-svangerskab, hvor det ene Foster er veludviklet. **F. sanguinolentus**: maceret Foster, oftest = **F. syphiliticus**.

Foie cardiaque (fr.): Muskatnødslever d. e. Kombination af Stase- og Fedtlever.

Fokal Belysning (lat. *focus* Arne) = »Sidebelysning»: B. af Øjet med Lys fra Siden koncentreret med en Linse. **F. Infektion**: I. i forskellige Organer (Nefritis, Polyarthrit is o. a.), stammende fra et Infektionsfokus, særlig i Tænder eller Tonsiller. Sign. Oral Sepsis. **F.-lidelse**: Sygdomsproces, særlig i Centralnervesystemet, med en begrænset Udbredning, i Modsætning til diffuse Sygdomsprocesser. **F. Reaktion**: Reaktion i selve det syge Organ, fremkaldt ved Injektion af Stoffer (f. Eks. Tuberkulin), som er i Stand til at fremkalde allergiske Reaktioner.

Folie (fr.): Sindssygdom. **F. à deux**: Forrykthedsform, overført ved psykisk Smitte fra een Person til en anden ham nærstaaende (Ven, Ægtefælle etc.). **F. à double forme**, **F. alterne**, **F. circulaire**: cirkulær Psykose. **F. (s. maladie) de doute**: Tvivlesyge, Tvangstankesygdom. **F. raisonnante**: manisk Opstemt-

hed med Tilbøjelighed til at begrunde og forsvare de af denne resulterende, ufornuftige og urimelige Handlinger.

Folium (lat.): Blad; Betegnelse for Plantedel, der anvendes som Lægemiddel.

Folliclis (lat. *folliculus* [dim. af *follis* Lædersæk]) = Aknitis.*

Follicularcyste (lat. *folliculus* [dim. af *follis* Lædersæk] + gr. *kystis* Blære), se Tandcyste.

Folliculites décalvantes (Brocq) (fr.) = Akne decalvans. **F. destructives des régions velues** (fr.) = Akne decalvans.

Folliculitis (lat. *folliculus* [dim. af *follis* Lædersæk]): Betændelse i en Follikel. **F. cheloidea nuchæ** = Aknekeloid. **F. necrotica** (Unna) = Akne necrotica. **F. rubra** = Keratosis pilaris (i Ansigtet). **F. scrophulosorum** = Aknitis. **F. varioliformis** = Akne necrotica. **F. vulgaris**: meget almindelig Hudsygdom, der viser sig som ganske smaa, follikulære Pustler, i hvis Pus i Almindelighed Stafylokokker lader sig paaavise. Ætiologien er mangeartet, Elementernes Antal vidt forskellig i de forskellige Tilfælde.

Folliculosis (lat. *folliculus* [dim. af *follis* Lædersæk]) = Conjunctivitis folliculosa.

Follikulær Katarr = Conjunctivitis follicularis.

Fonetik (gr. *fonetikos* hørende til Tonen, Stemmen): Lære om Stemmens rigtige Brug ved Tale og Sang.

Foniatri (gr. *fone* Stemme + gr. *iatreia* Helbredelse): Lære om Tale- og Sangstemmens Sygdomme.

Fonokardiogram (gr. *fone* Tone + gr. *kardia* Hjerte + gr. *gramma* Skrifttegn): grafisk Optegnelse af Hjertetonerne ved Hjælp af Strenggalvanometer.

Fons pulsatis (lat. *fons* Kilde; lat. *pulsare* slaa, banke): Fontanelle.

Fontaneller = Fontes pulsates (fr. *fontanelle* [ital. *fontanella*, af lat. *fons* Kilde]): 1) de større ikke forbenede Partier paa Fostrets Kranium ved Sammenstødsstedet af flere Suturer. Der findes 6 F. paa Fosterhovedet. Den firkantede F., F. frontalis, hvor Sutura front., S. coronalis og S. sagittalis støder sammen.

Den trekantede F., F. occipitalis, hvor S. sagit. og S. lambdoidea støder sammen. 2 Sidefont. paa hver Side: den forreste, F. sphenoidalis, ved Sammenstødsstedet af S. coronalis og S. temporalis; den bageste, F. mastoideus (Gaseri), Ørefontanellen, ved Sammenstødsstedet af S. lambdoidea og S. temporalis. 2) kunstigt frembragte Saar, fra hvilke man holdt Pusafsondring i Gang, oftest ved Indlæggelse af Fremmedlegemer (Ærter) eller irriterende Salver el. Pulvere, for at Sygdomme derigennem kunde faa Afløb.

Foraars-Katarrh = Conjunctivitis vernalis.

Forbrænding: Ambustio.

Forceps (lat., Tang): tangformet Instrument. F. *crenata*: Korntang. F. *maior*, F. *minor*: tangformede Forbindelsesbunder i Storhjernen. F. *ostetrica*: Fødselstang.

Forcippressur (lat. *forceps* [forcip-] Tang + lat. *pressura* Tryk): Kompression af Kar eller Væv med Tænger for at standse en Blødning.

Fordelingslov, den eksponentielle el. normale; Gauss's F.: en Række Varianter, der er ensartede, og hvis Variation udelukkende er afhængig af Tilfældighedernes Spil, vil i mange Tilfælde fordele sig efter Binominalkurven (s. d.). Det gælder bl. a. mange biologiske Variationer.

Fordyce's Sygdom: karakteriseres ved smaa, hvidlige el. gullige Korn i Slimhinderne paa Læberne og Kindens Indside.

Fordøjelsesforstyrrelse: Dyspepsia.

Forensisk Kemi (lat. *forensis* offentlig, retslig [Adj. til *forum* Torvet, hvor Retsplejen foregik]): Retskemi, d. v. s. den Del af Kemien, der beskæftiger sig med Paavisning og kvantitativ Bestemmelse af Giftstoffer i Organer fra Mennesker og Dyr, i Fødemidler m. m.

Forest's Naal: Platin-Iridium-Naal til Elektrokoagulation.

Forfangenhed: Hest: diffus aseptisk Betændelse i Læderhuden paa Hovens For- og Sideflade, kan forløbe akut eller kronisk, i sidste Tilf. ses en Misdannelse af den nydannede Hov. Aarsag: Overanstrengelse eller Intoksika-

tion. Prognosen ret god, naar Behandling indledes saa tidligt at større Misdannelser undgaas. **Kvæg**: Betændelse i Led og Seneskeder paa Baglemmerne, opstaar efter Metritter og Mastiter.

Forfrysning: Refrigeratio.

Forhuds-betændelse = (Balano-) posthitis. -**dryppert**: Balanoposthitis.

Forissestilling: Fosterstilling, hvor den forreste Del af Issen, Partiet omkring □ Fontanelle, er forliggende og ikke — saaledes som hyppigst — den bageste Del af Issen, Partiet omkring △ Fontanelle.

Forkammerkomplekset: Afsnit af et Elektrokardiogram, som skyldes Forkammerens Kontraktion.

Forkortningsrefleks, se Krympningsrefleks.

Forkalkning: Aflejring af Kalksalte i dødt Væv eller i aragtigt Væv, hvorved dette bliver haardt som Sten. Hos mange ældre Mennesker forekommer Forkalkning i udstrakt Grad i Arteriernes indre Hinde (se Aareforkalkning).

Forkalchini's (F., Carlo, 1847—1918, Pavia) **Operation**: kunstig Pneumothorax. Anvendes særlig ved cavernøs Lungetuberkulose for at presse Lungen sammen.

Forliggende Moderkage: Placenta prævia.

Forme fruste (fr.): ufuldstændig udviklet Sygdomsbillede; bruges specielt overfor Former af Mb. Basedowii.

Formelement (lat. *elementa* Grundstoffer): den simpleste Form af Væv el. Celle; anvendes mest overfor Bestanddele i Urinen.

Formuldnng: Mumificatio.

Formicatio (lat. [*formica* Myre]): »Myrekryben«, Paræstesiform.

Formoltoksoid, se Anatoksin.

Formulae magistrales (lat., »Magister-Formularer«, d. v. s. F. udstedt af individuelle kompetente): Recepter paa hvilke Lægen selv giver Forskrifter for Lægemedlernes Sammensætning (i Modsætning til Formulae officinales, s. d.). F. **officinales** (lat., »Officin-Formularer«, d. v. s. F. udstedt af et officina [lat., egl. »Værksted«]): Forskrifter for Lægemedlers Sammensætning og Tilberedning, der findes optaget i Farma-

kopeen eller i andre officinelle Formelsamlinger.

Forstning: Casefication, caseøst Henfald, særlig Form af Vævsdød — Nekrose — ved hvilken det døde Væv bliver mørt, halvtørt, osteagtigt. Optræder især i tuberkuløst Væv.

Forraadnelse: ved Bakterier fremkaldt Omsætning og Nedbrydning af dyriske Organer og Blod, hvorved især Æggehvide-stoffer under Udvikling af lldelugtende Luftarter omdannes til simple kemiske Forbindelser.

Forraadnelserfri Tilstand: Asep-sis.

Forraadnelsersemphysem (gr. *emphysema* Luftsvulst): Udvikling af Luft i Væv under Forraadnelse.

Forrykthed: Paranoia, kronisk Psykose med systematiserede Vrangforestillinger.

Forssman-Antigen (F., John, 1868 —, Sverige), »heterogenetisk Antigen«: en Gruppe i Dyr- og Planteriget (specielt hos visse Bakterier) vidt udbredte Stoffer, som, naar de — sammen med Protein-stof — injiceres (f. Eks.) paa Kanin, fremkalder Dannelsen af et Antistof, som bl. a. opløser Faareblod-legemer, idet disse indeholder F.-A.

Forskydning af Blodbilledet, se Arne's Blodformel.

Forslugenhed: Aephagia, Bulimia Akaria.

Forslagningsdød: Bolusdød.

Forstoppe: Constipatio, Obstipatio, Obstructio.

Forstærkerelektrokardiograf, se Spændingselektrokardiograf.

Forstærkningsskærme: Pap. eller Kartonstykker, præpareret med et fluorescerende Stof; de anbringes i de Kassetter, hvori man har Film ved Røntgenfotografering, een Skærm paa hver Side af Filmen. Naar de udsættes for Røntgenstrålerne, fluorescerer de og hjælper herved med til at belyse Filmene, saa at Eksponeringstiden kan nedsættes noget.

Forsæbningstallet for Fedtsyre er det Tal, der angiver, hvor mange mg Kaliumhydroksyd der efter Forsæbning kan bindes af samtlige i 1 g Fedtstof tilstedeværende Fedtsyrer.

Forsømt Skraaleje: S., hvor Betin-

gelserne for Vending ikke længere er til Stede, — hvor altsaa Vending er forsømt i rette Tid.

For tidlig Fødsel: Partus præmaturus.

For tidlig Løsning af Moderkagen: se Placentaløsning.

fortior (lat., ret stærk el. stærkere): stærk, som Tillægsbetegnelse ved Navne paa Lægemidler.

Fortrængning (Freud): bruges spec. om ubehagelige, affektbetonede Forestillingskomplekser F. fra Bevidstheden til »Underbevidstheden«; et formodet Element i Hysteriens sjællelige Mekanisme.

Fostervand: Fostervand, der findes i Æghulens nederste Pol — foran den forliggende Fosterdel.

Forvirring: Psykose med fremtrædende Desorientation, usammenhængende Tankeafløb og tildels Hallucinationer. Ofte Følge af Infektioner, Intoksikationer o. l. syn. Confusio mentis. Amentia.

Foster-bevægelser: intrauterine Bevægelser, som Fostret gør, kan fornemmes af Moderen og føles event. ses af Undersøgeren omtrent fra Svangerskabets 20. Uge. **-hinder:** Æghinder. **-holdning** (Habitus): bestemmes ved de forskellige Fosterdeles indbyrdes Stilling (Udtrykket lidet anvendt; oftest bruges — skønt inkonsekvent — Fosterstilling, s. d., i Stedet). **-lejet:** L. af Fostret i Livmoderen, bestemt ved Forholdet mellem Fostrets Længdeakse og Livmoderens Længdeakse. Hvis de to Akser er parallelle, haves Længdeleje, — hvis de skærer hinanden, Skraaleje = Tværlaje. **-lyd:** L. af Fostrets Hjerteslag, hørlig fra ca. 20. Svangerskabsuge. **-stilling:** bestemt ved Forholdet mellem visse Dele af Fostret f. Eks. Ryggen og bestemte Sider af Livmoderens Væg. Ved 1. Stilling vender Fostrets Ryg mod Livmoderens venstre Side, ved 2. Stilling mod højre. Desuden anvendes Betegnelsen »Stilling« i visse Tilfælde, f. Eks. Hovedst., Underkropst., hvor »Leje« vilde være mere konsekvent. I andre Tilfælde, f. Eks. Ansigtst., Issest. vilde »Holdning« være mere konsekvent; cfr. **-leje**, **-holdning**. **-vand:** Liquor amnii. **Falskt F.** (sjældent forekommen-

de): Vædske mellem Amnion og Chorion eller Chorion og Decidua.

Foster-Kennedy's Fænomen: samtidig Atrofi af N. opticus og modsidig Stasepapil ved Svulster i Hjernens ene Pandelap.

Fothergill's (F., Joh., 1720—1780) **Ansigtssmerter:** Trigeminusneuralgi.

Fotometriske Glas (gr. *fos* [fo]-) Lys + gr. *metron* Maal): se Tscherning.

Fotoptri (gr. *fos* [fo]-) Lys + *-optri* [s. *Dioptri*]): Se Tschernings fotometriske Glas.

Fournier's (F., Jean Alfred, 1832—1914) **Sygdom:** akut Gangræn af Genitalia.

Foville's (F., Achille Louis, 1799—1878) **Lammelse:** Hemiplegia alternans som Følge af en Lidelse i Pons. Se ogsaa Millard-Gubler's Lammelse.

Fowler's (F., Georg Ryerson, 1848—1906) **Position** (Leje): meget stejl, næsten lodret Lejring af Patienten for at fremme en Drænage fra de nederste Af-snit af Abdomen.

Fox-Fordyce's Sygdom: kronisk, stærkt kløende Hudlidelse med haarde papuløse Elementer, især i Axiller, Pubes og paa Areola mammæ.

Fractura (lat., Brud): Koglebrud. Hvis Brudstykkerne er fuldstændig adskilte, tales om **komplette** Frakturer i Modsætning til de ufuldstændige, **in-komplette** Brud (Fissurer). De fleste Brud er **traumatiske**, opstaaet ved Vold, langt sjældnere er de patologiske **spontane** Brud, der opstaaer i Tilslutning til Betændelser, Svulster, Cyster og forskellige sygelige Tilstande. Efter Bruddets Mekanisme skelnes mellem **Bøjnings-, Drejnings- (Torsions-), Afrivnings- og Kompressionsbrud**. Efter Bruddets Form skelner man mellem **Tvær-, Skraa-, Længde-, Spiral- og T-brud**.

Fracture en bec de flûte (fr.) = **Flötenschnabelfraktur** (ty.) = **Gosselin's V-Fraktur:** Skraabrud af Tibia ovenfra, bagfra-nedad, fortil, hvorved Crista tibiae danner en kileformet Spids paa øverste Fragmen = Fløjtebrud.

Fraenkel's (F., Albert, 1848—1916, Tyskland) **Diplokok**, Fraenkel-Weichselbaum's Bakterie, se Pneumokok.

Fraenkel's (F., Bernhard, 1837—

1911, Berlin) **Prøve:** Patientens Hoved bøjes forover og drejes med syge Side opad. Fremkommer der herved Pus i mellemste Næsegang paa den syge Side, tyder det paa Betændelse i Pande-hulen eller de forreste Sibensceller paa denne Side.

Fraenkel's (F., Eugen, 1853—1925, Hamburg) **Bacil**, se Ødembaciller.

Fragil (lat. *fragilis* skrøbelig): have let ved at gaa i Stykker. Betegnelsen anvendes Eks. om Blodlegemer.

Fragilitas (lat.): Skørhed. **F. ossium congenita:** medfødt Abnormitet, hvorved Knoglerne meget let brydes.

Fragment (lat. *fragmentum*): et Stykke, et Brudstykke.

Fragmentation (lat. *fragmentum* Brudstykke): 1) Degeneration af Celle-kærner, hvorved disse falder hen i flere, større Brokker eller Brudstykker. 2) Ejendommelig Forandring i Hjertermuskulaturen, hvorved Muskelcellerne er brudt af efter Zigzag-Linier el. Tvær-linier uden Relation til Normalanatomi-segmenter. Fragmentationen menes at opstaa agonalt eller umiddelbart efter Dødens Indtræden.

Fraktur, se Fractura.

Framboesia (fr. *framboise* Hindbær), Pian, Yaws: syfilislignende Tropesygdom, der fremkaldes af *Spirochæta pertenue* og helbreedes ved Salvarsan. Den ytrer sig navnlig ved store og smaa Granulomer i Huden, dækkede af fugt-tige Skorper.

Frank - Nothmann's Svangerskabsreaktion (1920): støtter sig paa det hyppige Fund af Sukker (Glukose) i Svanges Urin efter Indgift af 100 g Glukose.

Franklin's (F., Benjamin, 1706—1790, amerik. Fysiker) **Bruse:** Elektrode, event. forsynet med flere Spidser, til Udstraaing af statisk Elektricitet; den anbringes i Nærheden af Patientens Legeme. **F.'s Glas:** bifokale Brillleglas.

Fransk Metode, se Dieffenbach.

Francke's (F., Karl, 1859—1920, München) **Naal:** Instrument til at tage Blodprøve.

Franzoser (ty.): Syfilis.

Fregner: Efelider.

Frei's Antigen (F., Wilhelm, 1885—, Tyskland): Pus eller Glandelmasse fra

Buboner ved Lymphogranuloma inguinale, opslemmet i Saltvand og opvarmet til 60°. Anvendes til dianostiske Kutanreaktioner, som falder positivt ud hos Patienter med Lymphogranuloma inguinale. **F.'s Reaktion:** Kuti-reaktion med Ekstrakt fra Glandlerne ved Lymphogranuloma inguinale.

Frekvenskurve (lat. *frequentia* stor Mængde, Hyppighed): Hyppighedskurve. Graffisk Gengivelse af en Variation. Smlg. Variationskurve. -**polygon**, se Variationspolygon.

Frémfald: Prolaps.

Frémissement (fr.): Snurren. **F. ca-taire:** endocardial Snurren, der fremkommer, naar Blodet drives gennem snævre, uregelmæssige Aabninger Fin-des særlig ved Mitralstenose.

Fremitus (lat., Summen, Brummen): en let snurrende Fornemmelse, som kan faas ved Palpation af Toraks. Kan fremkaldes af Slim i Bronchier. Forekommer normalt, naar Patienten taler (F. vocalis), se Stemmemfremitus. **F. dentium:** Tænderskæren.

Fremlægning: Avancement musculaire. - : **Operation for Skelen:** Senen overlippes inde ved Bulbus og fæstnes længere fortil paa Øjet.

Fremmedlegemer: Partikler eller Legemer, der forefindes i Væv, hvor de ikke hører hjemme.

Frenkel's (F., Heinr., 1860—1931, Neurolog, Schweiz) **Øvelsesterapi:** Behandling spec. af Tabes med systematiske, gymnastiske Øvelser, hvis Princip er ved Synets Hjælp at skaffe Erstatning for den tabte Koordinations-evne.

Fressrefleks (Oppenheim) (ty.): ved Berøring af Læberne udløst Refleks, svarende til Pattereflekse, og visende sig ved rytmiske Suge-, Tygge- og Synkebevægelser; forekommer ved visse Demenstilstande og ved epileptisk Coma.

Freund's (F., Wilhelm Alexander, 1833—1917) **Anomali:** Stenose af Apertura superior thoracis paa Grund af for tidlig Forbening af øverste Costæ; er bleven tilskrevet Betydning for Lungetuberkulosens Pathogenese. **F.'s Ope-ration:** 1) Chondrotomia af 1. Ribbens-brusk ved Tuberkulose, af mindst 3 Ribbensbruske ved Emfysem. 2) Total

abdominal Hysterectomi ved Uterin-cancer.

Freund (F., Ernst, 1863—, Wien) og **Kaminer's Reaktion:** Serumreaktion, der har været foreslaaet til Hjælp til Diagnosen af Cancer. Efter F. og K.'s Mening mangler Cancerpatienters Serum Evnen til Destruktion af Cancer-celler, medens normalt Serum eller Vævssaft har denne Evne. Det samme Princip ligger til Grund for en i 1934 af Klein angivet Reaktion.

Freud's (F., Sigm., 1856—, Neur., Wien) **katartiske Metode**, se Psycho-analyse.

Freyer's (F., P. Johnson, nulev. i engelsk-indisk Tjeneste) **Operation:** Prostatactomi, Udskrælning af en hypertrofisk Prostata gennem en suprapubisk Aabning af Blæren.

Friedländer's (F., Carl, 1847—1887, Tyskland) **Bacil:** se B. pneumoniae.

Fricke's (F., Joh. K. G., 1790—1841, Kirurg, Hamborg) **Forbinding:** Hefte-plasterforbinding om Scrotum ved Betændelser i Testikel eller Bitestikel.

Friedmann's (F., Friedrich Franz, 1876—, Tyskland) **Tuberkulosemid-del** (1903): et navnlig tidligere meget anvendt Helbredelsesmiddel mod Tuberkulose; det bestaar i Kulturer af levende Skildpadde-Tuberkelbaciller.

Friedman's (eller F.-Schneider's) **Re-aktion:** biologisk Svangerskabsreaktion udført paa Kaniner; ved positiv Reaktion ses Kønsmodningsforandringer af infantile Hunkaniners Genitalia. (Cfr. Aschheim-Zondek's Reaktion).

Friedrich's (F., Nicolaus, 1825—1882, Tyskland) **Højdeskifte** el. **Per-kussionsskifte**, se Respiratorisk Højde-skifte. **F.'s Sygdom:** 1) hereditær Ataksi, 2) Paramyoklonus multiplex.

Friesel (-udslæt) (ty.) = Miliaria crystallina.

Frigiditet (lat. *frigiditas* Kulde): manglende eller ringe Kønsdrift (= anaesthesia sexualis). **Frigidité** (fr.): partiel Impotens.

Frigus mortis (lat.): Dødskulden.

Friktion (lat. *frictio* Gniden): Form for Massage. Udføres ved at man med Tommelfingerens Pulpa el. 2. og 3. Fingers samlede Pulpæ udøver et bo-rende Tryk, idet man foretager smaa,

cirkelformede Bevægelser, hvorved Huden forskydes mod Underlaget, medens Fingrene ikke maa forskydes mod Huden.

Frisch's Bacil: *Bac. rhinoscleromatidis*.

Fritsch (F., Heinrich, 1844—1915) - **Bozeman's** (B., Nathan, 1825—1905, Amerika) **Katheter** (opfundet af B., modificeret af F.): meget benyttet Instrument til intrauterin Skylning, konstrueret som Dobbeltør, hvorved der skaffes Afløb for Skyllenvædsken. **F.'s Pessar:** F.'s Moderring = Smith's Pessar.

Frivillig Halten: Begyndelsessymptom ved Coxitis, idet Pt. søger at skaane Ekstremiteten ved at træde til saa let og kortvarigt som muligt.

Froehlich's (F., Alfred, f. 1871, Wien) **Syndrom** = Dystrophia adiposo-genitalis.

Fröschel's (F., Emil, 1884—, Otolog, Wien) **Symptom:** naar et paa den øvrige Del af Kroppen kildent Barn ikke er kildent i Øregangen, tyder dette paa en mangelfuld Hørelse; saafremt Barnet tillige er stumt, tyder det paa Døvstumhed.

Frost: Erythema pernio.

à froid (fr.): i det kolde Stadium i Modsætning til *à chaud*, i det varme Stadium. Anvendes mest om Operationer, der foretages henh. mellem eller under Sygdomsanfald i et Organ.

Fromin's Syndrom: Xantokromi og spontan Koagulation af Spinalvædsken. Tyder paa en Tillukning, »Blok«, i Subarachnoidealrummet i Spinalkanalen. Syn.: Kompressionssyndrom.

Froment's (F., J., nulev., fransk Neurolog) **Symptom ved Ulnarisparese:** naar Pt. griber et Papir og trækker i det med begge Hænder, kommer der paa den syge Side en Fleksion i Tommelens Interfallangealed s. F. af Parese af M. adductor pollicis. Syn.: *Signe de journal*.

Frons quadrata (lat., firkantet Pande): Knogledeformitet ved Rachitis, hvorved Panden bliver bred og fremspringende, »firkantet«. Cfr. *Facies rachitica*.

Frottement (fr.): Gnidning, som man kan høre ved Auscultation (Gnidnings-

lyd) og til Tider føle ved Pleuritis og Pericarditis sicca.

Fructosuria (= Lævulosuri) (*Fructose* [lat. *fructus* Frugt] + gr. *ouron* Urin): Udskillelse af Frugtsukker (Lævulose) i Urinen. Ses ikke sjældent ved Diabetes mellitus i ringe Grad (sammen med Dextrosuri), iøvrigt ikke med Sikkerhed iagttaget bortset fra visse Tilf. af alimentær F.

Fructus (lat.): Frugt, d. v. s. hele Frugten (Frugtskaal og Frø); Betegnelse for Plantedel, der anvendes som Lægemiddel.

Frühjahrskatarrrh (ty.): Conjunctivitis vernalis.

Frustrane Hjertekontraktioner (lat. *frustra* forgæves): Hjertekontraktioner, ved hvilke der uddrives saa ringe en Blodmængde, at den ikke kan fremkalde mærkbar Pulsation i A. radialis.

Fræse: Instrument til Boring i Knogler.

Frø-enhed (Gottlieb): den Mængde af en Hjertergift, der hos en Frø (*Rana temporaria*) paa 30 g fremkalder systolisk Hjertetilstand inden 30 Minutter. - **svulst:** Ranula.

Frøsvulst, se Ranula.

Fuchs' (F., Ernst, 1851—1930, Wien) **Colobom:** medfødt Defekt i Chorioidea ved nedre Rand af Papillen. **F.'s Plet:** sort Plet i Fovea centralis ved Myopi.

Führinger's (F., Paul, 1849—, Berlin) **Haandvask:** 1) 10 Minutters Vask af Hænder og Underarme i varmt Vand med Børste og Sæbe. Behandling af Negle med Neglerenser. 2) Kraftig Aftørring med sterilt Haandklæde. 3) 3 Minutters Vask i 70—80% Alkohol. 4) 3 Minutters Vask i $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{100}$ Sublimatvand.

Fürstenu's Intensimeter = Apparat til Maaling af en given Røntgen-dosis. Princippet er, at Røntgenstråler kan forandre Ledningsevnen for galvanisk Strøm i en Selencelle (en Selen-traadsvinding). En saadan, der staar i Forbindelse med et Galvanometer, sættes ned i Straalefeltet fra et Røntgenrør; man har i Galvanometerets Udslag et vist Maal for den givne Røntgendosis el. Intensiteten af Røntgenstrålerne.

Fürstner's Syndrom (F., Karl, 1848—1906, Psych., Strassburg): Spastisk Parese med Tremor.

Fuga (lat., Flugt), **Fugue** (fr.): pludselig Vandredrift under og efter epileptiske eller hysteriske Anfald o. l., gerne forbundet med Erindringstab. Sml. Automatismus ambulatorius, Porio-mania.

Fugax (lat.): flygtig. Oedema fugax = Quincke's Ødem.

Fulguratio (Keating-Hart) (lat., Lynen): 1) Cauterisation af ondartede Svulster ved elektriske Gnister. Metoden forladt som værdiløs. 2) Læsion eller Død ved Lynnedslag.

Fukala's (F., Vincenz; død 1913, Pilsen) **Operation**: Fjernelse af Linsen ved ekscessiv Myopi for at formindske denne. Bruges sjældent.

Fuldbaarenhedstegn: de forskellige Kendetegn paa Fosterets Udviklingsgrad.

Fulminant (lat. *fulminare* lyne): hurtigt og voldsomt udviklet, f. Eks. Sepsis.

Fumigatio (lat. *fumigare* ryge): Rygning; Udvikling af Røg eller Damp til Indaanding.

Functio læsa (lat. *functio* Virken; lat. *lædere* [læsum] beskadige): ophævet Funktion.

Funda (lat., Slynge): særlig Forbinding til Næse og Hage.

Fungi imperfecti (lat. *fungus* Svamp; lat. *imperfectus* ufuldkommen): Hyfomyceter for saa vidt de udgør den myceliale Del af højere Svampe.

Fungiformis (lat. *fungus* Svamp + lat. *forma*. Form): svampeformet.

Fungoides (lat. *fungus* Svamp + gr. *eidos* Form): svampeagtig.

Fungus (*articuli*) (lat. *fungus* Svamp): svampede, tuberkuløse Granulationsmasser med ringe Tendens til østet Henfald. **F. umbilici**: granulerende Saarflade efter Afstødning af Navlesnorstumpen = Navlegranulom. **F. disease of India** (eng.) = Mycetoma. **F. stypticus**: blodstillende Svamp.

Fungøs (lat. *fungosus*): svampeagtig.

Funiculitis (lat. *funiculus*, dim. af *funis* Tov): Betændelse i Funiculus spermaticus, hyppigt af gonorrhøisk Natur.

Funiculus umbilicalis (lat. *funiculus* lille Reb [dim. af *funis* Tov]; lat. *umbilicus* Navle): Navlestrængen (Navlesnoren).

Funktionel Diagnostik (lat. *functio* Udførelse af et Hverv): Prøve paa et Organs Funktionsevne ved at give det Opgaver, der svarer til dets normale Funktion: Fordøjelses- eller Udtømmelsessevne, Udskillelse af forskellige Stoffer m. m. **F. Klappefejl**: beror paa svigtende Funktion af det Klappen tilhørende regulerende Apparat, Papillærmuskler m. m., medens Klappen selv ikke frembyder Forandringer. **F. Lidelse**: sygelig Tilstand, der er karakteriseret ved Funktionsforstyrrelser, men ikke ved patologisk-anatomisk paaviselige Forandringer, og som svarende dertil almindeligvis er af flygtig Natur. Ofte brugt syn. med Hysteri.

Furfooz-Race: Brakyccefal, neolitisk Menneskerace; Skeletter fundet ved F. ved Floden Lesse (Biflod til Maas).

Furor (lat.): Raseri, Raserianfald. **F. uterinus** = Nymphomania. Adj.: furibund.

Furunculosis (lat. *furunculus* [s. d.]): ofte gennem lange Tider recidiverende Udbrud af Furunculi, hyppigt beroende paa generelle, sygelige Tilstande, f. Eks. Diabetes.

Furunculus (lat. [maaske *fervunculus* af *fervere* gløde, brænde]): af Stafylokokker frembragt og af Nekrose ledsaget purulent Betændelse omkring Haarfolliklens dybere Dele. **F. orientalis** = Bouton d'Orient.

Fusion (lat. *fusio* Smeltning): Sammenfalden af de to Nethinders Billeder, ved at disse falder paa »korresponderende Punkter». Conf. Disparation.

Fuso-bacterium (lat. *fusus* Ten): Bac. fusiformis. **-spirochætose**: Infektion med en Blanding af Bac. fusiformis og Spirochaeter, f. Eks. ved Plaut-Vincents Angina.

Fylogenese (gr. *fylo*n Stamme, Slægt + gr. *genesis* Oprindelse): Stammens (Slægtens) Udvikling, Udviklingen fra de laveststaaende Organismer til højere-staaende Individer. Adj. fylogenetisk. Smlg. Ontogenese.

Fylogeni, se Fylogenese.

Fysiognomik (gr. *fysiognomonía*): Kunsten at slutte sig til et Menneskes Temperament og Karakter fra dets Ansigtsskik og -træk.

fysiologisk (gr. *fysiologia* Undersø-

gelse af Naturen i dens Væsen og Grund): hørende til Fysiologien, normalt, ogsaa forekommende hos sunde Individuer (cfr. patologisk).

Fysiotherapi (gr. *fysis* Natur + gr. *therapeia* Pleje), se Fysiurgi.

fysisk Behandling, se Fysiurgi.

Fysiurgi (gr. *fysis* Natur + gr. *ergon* Arbejde): Behandling med Massage, Sygegymnastik, Varme, Elektricitet, Bade, Lys, Opøvning af Led og Muskler gennem særlig konstruerede Apparater.

Fæces (lat., plur. af *faex* Bundfald): Afføring, Ekskrementer. **F. acholiae**: lys eller lerfarvet Afføring, som fremkommer, fordi der ikke, eller kun i meget ringe Grad, gaar Galde ud i Tarmen.

Fæcesmangel, el. Nedsættelse af Dannelsen af Fæces i Tarmen: Aco-
porosis.

Fæculent (lat. *faeculentus* fuld af Bundfald, snavset): afføringslignende.

Fægterstilling: ved forbrændte Musklers Skrumpning kan fremkomme ejendommelige, forvredne Stillingsforandringer af Lemmerne.

Fækal (lat. *faex* [*faec-*] Bundfald): vedrørende Fæces.

Fækaller (lat. *faex* [*faec-*] Bundfald): Fækalsklumper.

Fækalstase (*Fæces* [s. d.] + gr. *stasis* Standsen, Stillestaaen): stadig Ophobning af Afføring uden Afgang.

Fængselspsykose: af Fængselsophold fremkaldt (psykogen) Sindssygdom, gerne præget af Hallucinationer og Forfølgelsesforestillinger.

Fænotype (gr. *fainein* vise + gr. *typos* Form, Billede): Fremtoningspræg (Johannsen), Anlægsprægets Reaktion under de givne Kaar.

Fødekrampe = Eclampsia parturientium (s. d.).

Fødsel (lat.): Partus. **'s-hjælperhaand**, *main d'accoucheur*: Haand-

stillingen ved Tetani med krampagtig Opposition af Thenar mod Hypothenar. **'s-lammelse**: L. i Nervus ischiadicus' og N. peroneus' Omraade som Følge af Barnehovedets eller Fødselstangens Tryk under Partus. **'s-leje**: transportabelt Leje til Anbringelse af den fødende, særlig ved Forløsninger, f. Eks. Tvedegaards Leje. **'s-mekanisme**: de nærmere Omstændigheder ved Fosterets Passage gennem Fødselsvejen. **'s-svulst**: Hævelse (Ødem) paa den forliggende Fosterdel, hvor denne rager frem i Fødselsvejen gennem Modermunden = Caput succedaneum. **'s-tang**: Forceps obstetricia (se Fødselstang). **'s-vej**: V., Fosteret skal passere under Fødslen; **benede F.**: lille Bækken; **bløde F.**: Livmoderhalsen, Modermunden, Skeden og den ydre Kønssaabning.

Fødselstang (lat. *forceps* Tang): af 2 til Omfatning af Fosterhovedet beregnede oftest fenestrerede «Skeer» (α: «Tangskeer») bestaaende Instrument til Fremtrækning af Barnet ved vanskelige Fødsler. Sandsynligvis opfundet af **Peter Chamberleu** (f. i Frankrig, død i England 1631) omkring Aar 1600. Ch. og dennes Descendenter hemmeligholdt i mange Aar Opfindelsen. Belgieren **Pal-fyn** (1650—1730) demonstrerede i 1723 F. for det franske Akademi. F. benævnes derfor ogsaa «Mains de Palfyn» el. «Tire-tête».

Følelsesløshed for Berøring: Anæsthesia. **F. for Smerter**: Analgesia. **F. for Temperatur** (varmt og koldt): Thermoanæsthesia. **Halvsidig F.**: Hemianæsthesia.

Følingsundersøgelse: Palpation.

Første-Afledning: se Afledning.

Følsyge: septico-pyæmisk Lidelse hos nyfødte Føl. Hvis Dyrene ikke dør hurtigt ses Ledlidelser. Aarsag: Infektion gennem Navlen af forskellige Bakterier: Bac. pyosepticum viscosum equi, Diplokokker, Coli og Paratyfus.